

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DE SİYASİ REKABETİN BİR KONUSU OLARAK
İSTANBUL SÖZLEŞMESİ

HAZIRLAYAN

Dilek KUMRU

2030203128

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Mücahit AVCI

ISPARTA - 2023

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Türkiye’de Siyasi Rekabetin Bir Konusu Olarak İstanbul Sözleşmesi**” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Dilek KUMRU

07.12.2023

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-SOYADI	Dilek Kumru
Öğrenci Numarası	2030203128
Enstitü Ana Bilim Dalı	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Programı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(x) Tezli Yüksek Lisans () Doktora
Danışmanın Unvanı, Adı-SOYADI	Dr. Öğr. Üyesi Mücahit AVCI
Tez Başlığı	Türkiye’de Siyasi Rekabetin Bir Konusu Olarak İstanbul Sözleşmesi
Turnitin Ödev Numarası	2194497648

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 131 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 08/11/2023 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönergesinin 14 üncü maddesinde yer alan filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

Kaynakçalar hariç, alıntılar dahil, 10 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç; % 7’dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları’nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

08/11/2023
(İmza)
Dr. Öğretim Üyesi
Mücahit AVCI

(KUMRU, Dilek, *Türkiye’de Siyasi Rekabetin Bir Konusu Olarak İstanbul Sözleşmesi*, Yüksek Lisans, Isparta, 2023)

ÖZET

Kadın hakları kapsamında dünyada 1900’lü yıllarda başlayan kadın hareketleri özellikle 1970’li yıllarda kadına yönelik şiddetin gündeme gelmesine ve kamuoyunda gündem oluşturmaya neden olmuştur. Kadın hareketlerinin etkisiyle kadına yönelik şiddet konusu kurumsallaşmış ve uluslararası sözleşmelerin konusu haline gelmiştir. Bu kapsamda oldukça önemsenen kadına yönelik şiddet konusunda 11 Mayıs 2011’de Avrupa Konseyi Sözleşmeleri’nden biri olan İstanbul Sözleşmesi imzalanmıştır. Çalışmayla siyasal iktidarın ve siyasal muhalefetin Türk basınında İstanbul Sözleşmesi’ni nasıl tartıştığını tespit etmek amaçlanmıştır.

Çalışmada; özellikle son birkaç yıldır iktidar (AKP) ve muhalefet (CHP) yetkililerinin sıkça tartışma konusu haline gelen İstanbul Sözleşmesi’ne yönelik Sabah, Yeni Şafak, Posta, Hürriyet, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinde yer alan sözleşmenin imzalanma, yürürlüğe girme, feshedilme ve ayrılma tarihlerindeki haberler, 30 gün ileri/30 gün geri gidilerek, 60 günlük periyotlar halinde taranmıştır. Bu kapsamda gazete haberlerinde yer alan AK Parti’li ve CHP’li yetkililerin açıklamalarından elde edilen veriler, içerik çözümlemesi yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Hakları, Feminist Hareket, İçerik Analizi, İstanbul Sözleşmesi

(KUMRU, Dilek, *Istanbul Convention as a Subject of Political Competition in Turkey*, Master's Degree, Isparta, 2023)

ABSTRACT

Within the scope of women's rights, women's movements that started in the world in the 1900's and violence against women, especially in the 1970s, created a public agenda regarding the fight against violence against women, and became institutionalized with the influence of women's movements and became the subject of international agreements. In this context, one of the agreements that was given great importance within the scope of international agreements was the Istanbul Convention, which was signed on 11 May 2011 and terminated on 20 March 2021 and is one of the Council of Europe Conventions.

The aim of the study is to determine how the political power and the political opposition discuss the Istanbul Convention in the Turkish press. In the study; News on the signing, entry into force, termination and withdrawal dates of the contract published in Sabah, Yeni Şafak, Posta, Hürriyet, Sözcü and Cumhuriyet newspapers regarding the Istanbul Convention, which has become a frequent subject of discussion among the ruling (AKP) and opposition (CHP) officials, especially in the last few years. It was scanned in 60-day periods, going 30 days forward/30 days back. In this context, the data obtained from the statements of AK Party and CHP officials in newspaper news were examined using the content analysis method.

Keywords: Women's Rights, Feminist Movement, Content Analysis, Istanbul Convention.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	ix
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

ULUS DEVLET, MODERNLEŞME VE KADIN HAKLARI

1.1. Ulus Devlet ve Modernleşme	4
1.2. Kadın Haklarının Gelişimi ve Feminist Hareketler.....	7
1.2.1. Dünyada Kadın Hakları ve Feminist Hareket.....	8
1.2.1.1. Birinci Dalga Feminist Hareket	10
1.2.1.2. İkinci Dalga Feminist Hareket	14
1.2.1.3. Üçüncü Dalga Feminist Hareket	17
1.2.2. Türkiye’de Kadın Hakları ve Feminist Hareketin Gelişimi.....	20
1.2.2.1. Erken Dönem Kadın Hareketi	20
1.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi Kadın Hareketi	25
1.2.2.3. 1980 Sonrası Kadın Hareketi	27

2. BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE İSTANBUL SÖZLEŞMESİ

1.1. Kadına Yönelik Şiddet	32
1.1.1. Şiddet	32
1.1.2. Kadına Yönelik Şiddet ve Tanımları	34
1.1.3. Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Dünyadaki ve Türkiye’deki Gelişmeler.....	36
1.2. İstanbul Sözleşmesi	39
1.2.1. İstanbul Sözleşmesi’nin İçeriği.....	41
1.2.2. İstanbul Sözleşmesi’nin Amacı	41

1.2.3. Literatür Özeti.....	42
-----------------------------	----

3. BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASI VE İÇERİK ANALİZİ

1.1. İçerik Analizi	46
1.1.1. Haberde İçerik İncelemesi	49
1.2. Gazetelerin İçerik Çözümlemesi	51
1.2.1. Sözleşmenin İmzalanması: 11 Mayıs 2011	52
1.2.2. Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi: 01 Ağustos 2014	55
1.2.3. Sözleşme'nin Feshedilmesi: 20 Mart 2021	58
1.2.3.1. Sabah Gazetesi	59
1.2.3.2. Yeni Şafak Gazetesi	64
1.2.3.3. Posta Gazetesi	68
1.2.3.4. Hürriyet Gazetesi	74
1.2.3.5. Sözcü Gazetesi	82
1.2.3.6. Cumhuriyet Gazetesi.....	87
1.2.4. Sözleşmeden Çekilme/Ayrılma 1 Temmuz 2021	100
1.2.4.1. Sabah Gazetesi	101
1.2.4.2. Yeni Şafak Gazetesi	102
1.2.4.3. Posta Gazetesi	103
1.2.4.4. Hürriyet Gazetesi	106
1.2.4.5. Sözcü Gazetesi	109
1.2.4.6. Cumhuriyet Gazetesi.....	111
SONUÇ.....	119
KAYNAKÇA	132
ÖZGEÇMİŞ.....	143

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1. 2000 Sonrası Bu Konudaki Hukuki Gelişmeler.....	39
Tablo 2. Avrupa Konseyi'nin İstanbul Sözleşmesi İçin Verdiği Tavsiye Kararları..	40
Tablo 3. İstanbul Sözleşmesi'nin İmzalanmasına Yönelik Haber Başlıkları	53
Tablo 4. İstanbul Sözleşmesi'nin Yürürlüğe Girmesi Sonrası Haber Başlıkları	56
Tablo 5. Sabah Gazetesi'nde Sözleşmenin Feshine Yönelik Haber Başlıkları	59
Tablo 6. Yeni Şafak Gazetesi'nde Sözleşmenin Feshine Yönelik Haber Başlıkları.	64
Tablo 7. Posta Gazetesi Sözleşmenin Feshine Yönelik Haber Başlıkları	69
Tablo 8. Hürriyet Gazetesi Sözleşmenin Feshine Yönelik Haber Başlıkları	75
Tablo 9. Sözcü Gazetesi'nde Sözleşmenin Feshine Yönelik Haber Başlıkları	83
Tablo 10. Cumhuriyet Gazetesi Sözleşmenin Feshine Yönelik Haber Başlıkları.....	88
Tablo 11. Sabah Gazetesi Sözleşmeden Ayrılmaya Yönelik Haber Başlıkları.....	101
Tablo 12. Yeni Şafak Gazetesi Sözleşmeden Ayrılmaya Yönelik Haber Başlıkları	103
Tablo 13. Posta Gazetesi Sözleşmeden Ayrılmaya Yönelik Haber Başlıkları.....	104
Tablo 14. Hürriyet Gazetesi Sözleşmeden Ayrılmaya Yönelik Haber Başlıkları ...	106
Tablo 15. Sözcü Gazetesi Sözleşmeden Ayrılmaya Yönelik Haber Başlıkları.....	109
Tablo 16. Cumhuriyet Gazetesi Sözleşmeden Ayrılmaya Yönelik Haber Başlıkları	112

KISALTMALAR DİZİNİ

AIHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AKBK	: Avrupa Komisyonu Bakanlar Komitesi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
ed.	: Editör
CEDAW	: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women
GREVIO	: Group of Experts on Action Against Violence Against Women and Domestic Violence
KADEM	: Kadın ve Demokrasi Derneği
LGBT	: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transgender
MYK	: Merkez Yürütme Kurulu
MÖ	: Milattan Önce
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
STÖ	: Sivil Toplum Örgütleri
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme Merkezi
vb.	: ve benzeri
yy	: Yüzyıl
WHO	: World Health Organization
vd.	: Ve Diğerleri

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet son 40 yıldır Türkiye’de ve dünyada tartışılan, üzerinde çalışmalar yapılan konulardan biri olmuştur. Birçok ülkede benzer şekilde kadınların genellikle partnerleri veya aile bireyleri aracılığıyla şiddete (dayak, taciz, tecavüz vb.) maruz kalmaları ve şiddetin kadına yönelik şiddetin dünyanın birçok ülkesinde yaşanıyor olması bu kapsamda kadına yönelik şiddete evrensel bir boyut kazandırmıştır. Kadına yönelik şiddet konusunun evrensel bir niteliğe sahip olması sonrası, dünya üzerinde pek çok ülkenin katılım gösterdiği uluslararası kadın konferansları düzenlenmiş ve uluslararası sözleşmeler imzalanmıştır. Bu kapsamda 2011 yılında imzalanan “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)” bu konuda Avrupa ve diğer ülkelerin de dahil olduğu dünyadaki en kapsamlı sözleşmelerden biri olarak kabul edilmektedir. Sözleşme Türkiye’nin öncülüğünde ve ev sahipliğinde İstanbul’da imzalandığı için İstanbul Sözleşmesi olarak da anılmaktadır.

Sözleşme 121. Avrupa Konseyi Toplantısı’nda imzalanmıştır. İlk imzalayan ülke ise Türkiye olmuştur. Sözleşme, kadına yönelik şiddeti ve ev içi şiddeti kapsamına alması bakımından imzalayan ülkeler açısından kadına yönelik şiddet olayları açısından, şiddetle mücadeleyi sağlama aracı olarak görülmüş ve bu konuda şiddetle mücadelede yapılması gerekenlere yer vermiştir. Bunun yanında sözleşmenin uygulanıp uygulanmadığını incelemek için GREVİO İzleme Komitesi’nin kurulacağı ve buna yönelik rapor hazırlanacağı sözleşmede yer almıştır. Ayrıca imzalayan ülkelerin sözleşmeyi kendi iç mevzuatına uygun bir kanun çıkararak uygulanabilir bir hale getirilmesi gerektiği yer almıştır. Bu kapsamda Türkiye’de sözleşmenin daha kolay uygulanabilmesi için 2012 yılında 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” çıkarılmıştır. Sözleşme 1 Ağustos 2014’te yürürlüğe girmiştir. Bu dönemde çok fazla gündemde yer almayan sözleşme özellikle son birkaç yıl boyunca, içeriğinde yer alan bazı ifadeler nedeniyle, iktidara yakın kesimler tarafından eleştirilmeye başlanmıştır. Muhalefet partileri tarafından da sıkça tartışılan sözleşme gündem konusu haline gelmiştir.

Sözleşme 20 Mart 2021’de 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile feshedilmiş ve 1 Temmuz 2021 tarihi itibarıyla de Türkiye sözleşmeden çekilmiştir. Sözleşme feshedilme, çekilme süreçlerinde sıkça gündeme gelen ve medya kanalları aracılığıyla da gündemde kalmaya devam eden konulardan biri olmuştur. Sözleşmenin fesih ve çekilme süreçlerinde sıkça tartışılırken imzalanma ve yürürlüğe girme dönemlerinde nasıl tartışıldığını tespit etmek amacıyla sözleşmeye yönelik partililerin tartışmaları gazeteler kapsamında incelenmek istenmiştir. Sözleşme kabul edilme ve yürürlüğe girme süreçlerinde çok fazla gündemde yer almazken (kısıtlı bir şekilde yer alırken), fesih ve çekilme süreçlerinde iktidarla muhalefetin sıkça tartışması ve gündemi meşgul etmesi ilginç bir örnek teşkil etmektedir. Sözleşmenin, özellikle ‘kadına yönelik şiddet’ konusu kapsamında, “eşcinselliğe yönelik” ifadeler içerdiği, sözleşme üzerindeki LGBT etkisi nedeniyle iktidar ve muhalefet arasında sıkça tartışıldığı görülmüştür.

Çalışma kapsamında seçilen 6 gazetede (Sabah, Yeni Şafak, Posta, Hürriyet, Sözcü, Cumhuriyet) yer alan haberlerde AK Parti’li ve CHP’li yetkililerin İstanbul Sözleşmesi’ne yönelik açıklamalarını tespit etmek amacıyla söz konusu tez çalışması hazırlanmıştır. Çalışmayla İstanbul Sözleşmesi’nin imzalanması, yürürlüğe girmesi, feshedilmesi ve sözleşmeden çekilmesi süreçlerinde yaşanan tartışmaları anlamak ve gazetelerde üretilen anlamları tespit etmek istenmiştir.

Çalışmanın amacı: Çalışma iktidar ve muhalefet ilişkileri kapsamında İstanbul Sözleşmesi’nin Türk basınında nasıl tartışıldığını tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın konusu ve kapsamı: Sözleşmenin ilk imzacı devletlerinden biri olarak Türkiye’de sözleşme özellikle feshedilme ve çekilme aşamasında sıkça tartışılmıştır. Bu kapsamda İstanbul Sözleşmesi’yle ilgili muhalefet ve iktidar partisinden yetkililerin, 6 gazetede “Yeni Şafak, Sabah, Posta, Hürriyet, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinde” yer alan haberlerdeki açıklamaları bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu çerçevede iktidarı temsilen Ak Parti ve muhalefeti temsilen CHP’nin İstanbul Sözleşmesi’nin; imzalanma, yürürlüğe girme, feshedilme ve ayrılma sürecindeki açıklamaları ele alınarak çalışmanın kapsamı ve sınırları belirlenmiştir. Burada yer alan gazetelerin seçilmesinde Sabah ve Yeni Şafak

gazeteleri iktidara yakın olması, Sözcü ile Cumhuriyet gazeteleri muhalefete yakın olması, Hürriyet Gazetesi'nin tirajının yüksek olması Posta Gazetesi'nin ise popülist bir söyleme sahip olması etkili olmuştur (Türkiye'de Yayımlanan Gazeteler Listesi, 2022).

Çalışmada yöntem olarak iktidar ve muhalefet arasındaki sözleşmeyle ilgili temel tartışma konularını açıklamada, söz konusu süreçlerdeki iktidar ve muhalefetin yaklaşımlarının benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymak amacıyla içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma bu kapsamda karşılaştırmalı vaka çalışması olarak da değerlendirilebilir. Çalışmada kuramsal kısımlar için ilgili temel literatürün yanı sıra resmi belgeler, mevzuat taraması ve incelemesi yapılmıştır. Ayrıca iktidar ve muhalefetin İstanbul Sözleşmesi ile ilgili açıklamalarını değerlendirmek için konuyla ilgili gazete arşivlerine başvurulmuştur.

Çalışmanın özgünlüğü: yapılan çalışmanın araştırma yapacaklar için ilgili literatür ve alan yazındaki boşluğu dolduracağı, konu bakımından özgün bir değere sahip olduğu öngörülmüştür.

Çalışmanın önemi: çalışma özelinde bu konudaki süreçleri ele alan ve inceleyen, konu özelinde herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışma önem arz etmektedir.

Çalışmanın 1. bölümünde kadın hakları, dünyada ve Türkiye'de yaşanan gelişmeler açısından değerlendirilmiştir. Bu kapsamda feminist hareketinde etkisiyle kadın haklarının gelişimine yer verilmiştir. Çalışmanın 2. bölümünde ise kadına yönelik şiddet ve İstanbul Sözleşmesi konularına yer verilmiş ve bu konuda yer alan uluslararası sözleşmelere değinilmiştir. Çalışmanın 3. bölümünde ise incelenen 6 gazetede yer alan haberlerin içerik analizine yer verilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde İstanbul Sözleşmesi'ne yönelik Yeni Şafak, Sabah, Posta, Hürriyet, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinin; sözleşmenin imzalanması, yürürlüğe girmesi, feshedilmesi ve çekilme/ayırılma tarihlerinde gazetelerde yer alan iktidar ve muhalefetin açıklamaları incelenmiştir. Sonuçlar kısmındaysa araştırma kapsamında elde edilen verilerden çıkarılan sonuçlara yer verilmiştir.

1. BÖLÜM

ULUS DEVLET, MODERNLEŞME VE KADIN HAKLARI

1.1. Ulus Devlet ve Modernleşme

Yaklaşık iki yüzyıl öncesi başlayan siyasi tarihindeki değişimle birlikte dünya, imparatorluklar çağını ardında bırakarak merkezi devletlerin ortaya çıktığı bir döneme geçmiştir. Ortaya çıkan bu merkezi devletler; belli sınırları olan, ortak bir vatanda birlikte yaşama amaçları olan, ortak dil birliğine, kültüre ve geçmişe sahip yeni bir devlet yönetimi anlayışına sahiptir. Ulus devlet olarak adlandırılan bu devlet yapılanması 19. yy sonlarına doğru imparatorluklara bağlı olan toplulukların, ülkelerini kurmaları ve bağımsızlıklarını ilan etmesiyle görünür hale gelmiştir. İlk örnekleri Avrupa’da ortaya çıkan ulus devletler günümüzün dünyasında hakim devlet yapılanması haline gelmiştir. Bu devletler örgütlenme şekli olarak egemenliği, ‘hanedanlığa ve kiliseye’ dayandırmak yerine egemenliğin halka ait olduğu, merkezi bir devlet yapılanması şeklinde kendini göstermiştir (Aydın, 2018, s. 230; Polat, 2022, s.2).

Ulus devletin oluşmasını sağlayan temel nedenler ise; yönetenler sınıfının devletin tipini değiştirmesi (örneğin monarşiden meşrutiyete geçiş gibi), üretim ilişkilerinde yeni yöntemlere yer verilmesi (örneğin sanayi devrimi nedeniyle fabrikalaşma gibi), hâkim düşünce anlayışının değişmesi (eşitlik, özgürlük, pozitif bilim, vb.) ve eğitim kurumlarının (örneğin idadilerin ve rüşdiyelerin, okulların) açılması şeklinde kendini göstermiştir (Aydın, 2018, s. 231-233; İlhamoğlu, 2019, s. 10).

Ulus devlet kavramı temelde 15-17 yy. arasında askeri ve siyasi otoritenin merkezileşmesi ile devletin vergilerini daha kolay toplayabilmek, otoritesini sağlayabilmek için bürokrasiye ihtiyaç duyması ve feodal yapının çözülmesi sonrası yapılan savaşlar Avrupa halkları arasında farklılıkların artmasına neden olmuştur. Bu farklılıklar sonucu Avrupa halkları arasında düşmanlık ve nefret gibi duyguların yaygınlaşması ‘ulusların’ ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Beriş, 2008: 492-493 dan akt. Akıncı, 2015, s. 63). Fransız İhtilali’nden önce gelişen bu sosyo-kültürel

olaylar ‘ulus devletin zeminini’ hazırlamıştır (Aydın, 2018, s. 234). Yine Avrupalı toplumları büyük çapta değiştiren ve dönüştüren gelişmelerin yaşanması (Rönesans, Fransız İhtilali, Sanayi devrimi vb.) dönemin hakim yapılanması olan feodalist sistemin yıkılmasına, kapitalizmin gelişmesine ve dönemin devletlerinde milli bir pazarın gelişmesini sağlayarak burjuva sınıfının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Aydın, 2018, s.231-233; İlhamoğlu, 2019, s. 10). Bu gelişmeler sonrası ortaya çıkan burjuva sınıfı kendisine ait üretim ilişkilerini kurumsallaştırarak ve milli pazarı ulusla özdeşleştirerek “pazardaki iş gücünü kiralayan, satan, çoğu zaman aynı dili konuşan insan topluluğunu” ulus olarak tanımlamıştır. Bu ulusun yaşadığı sınırlar ‘ulus devlet’ ile belirlenmiştir. Milli pazarın, milli sınırların korunmasından ulus devlet sorumlu tutulmuştur. Yönetimi eline alan burjuvaziye ‘ortak pazarda toplumsal ve sınıfsal bir uyum ve aidiyet duygusu’ yaratmaya çalışmıştır. Böylece halkların her biri kendi ortak dilleri ve kültürleri altında birleşerek ulus devlet kavramını oluşturmuştur (İlhamoğlu, 2019, s. 9).

Ulus devletler, modernleşmenin etkisiyle görünür hale gelmiştir. Bu kapsamda ulus devletlerin ortaya çıkışı aslında, 2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa dışındaki devletlerin ulus devlet olabilmek için “modernleşme talebi” olarak ön plana çıkmıştır (Çiçek vd., 2015). Ulus devlet, sömürge devletlerin bağımsızlıklarını kazanması ve imparatorlukların çözülmesiyle ortaya çıkmıştır. Burada Avrupalı devletler, ulus devlet için her zaman vazgeçilmez bir örnek olarak sunulmuş ve çizilen sınırların içinde örnek alınan ulus devlet kavramı, Avrupa dışındaki diğer devletlere örnek gösterilmiştir. Ulus devlet olabilmeyi başaran toplumlarda yer alan burjuvazi ile aydınlarsa bu konuda öncü olmuştur. Özellikle ulus devlet olmak isteyen toplumlarda ulusal bir burjuvazinin olmayışı, Avrupalı toplumlara benzeme isteğiyle çatışmalara da sebep olmuştur (Erkış, 2013, s. 67).

Yine ulus devletin ortaya çıkmasında önemli aktörlerden biri olan modernleşme kavramına kısaca değinmek istersek, özellikle ilk ortaya çıktığı zamanlarda modern olma, modernlik şekline ortaya atılan kavram, tarihsel süreç içerisinde değişim geçirerek modernleşme kavramına dönüşmüştür. Modernlik, bir anlayış olarak ortaya çıkmış, bu anlayış; ‘teknolojik, bilimsel, siyasal ve seküler’ alanlarda köklü değişim ve dönüşümlere neden olmuştur. Oluşturduğu dönemi ve coğrafyayı ardında bırakarak, farklı ülkelerde özünü kaybetmeksizin tekrar üretilmiş

ve günümüzün modernleşme kavramına dönüşmüştür. İlk olarak Batı Avrupa toplumlarında ortaya çıkan modernlik kavramı, bireyin özgürleşmesi talebiyle ortaya çıkmıştır. ‘Devleti, siyasal iktidarı, üretim biçimini, tüketim alışkanlıklarını ve zamanı’ köklü değişikliklere uğratmıştır. Bu değişimler daha sonra tüm dünyaya yayılarak pek çok toplumda uygulanmıştır (Metin, 2021, s. 73). Modernleşme kavramı, Avrupa’nın ürünü olması sebebiyle modern olan, Avrupalı olarak görülmüştür. Yine modernleşmeyi yaşayan toplumlarda genellikle Avrupa’nın dışında kalan toplumlar olmuştur (Demir ve Dalfidan, 2013, s. 127).

Modernleşmenin temeli, Avrupa’nın ortaçağdan yeniçağa geçişiyle atılmıştır. Bu dönemde dinin, etkisi azalmış ve aklın öncülüğüne dayalı yeni bir kültürel anlayış ön plana çıkmıştır. Bu anlayış, skolastik düşünceyi yıkmış ve serbest bir düşünce ortamı doğurmuştur. Bu dönem deneye, gözleme dayalı pozitif bilim düşüncesi hakim olmuştur. Rönesans ve reform hareketleri sürecin temel belirleyicileri olmuştur. Reform hareketleriyle kilise otoritesi zayıflayarak ‘bilim, sanat ve edebiyat’ alanında yeni eserler oluşturulmuş, dinin ve kilisenin Avrupa toplumlarında otorite ve itibarını yitirmesiyle de modern çağın ‘laik toplumu’ oluşmuştur (Tazegül, 2005, akt. Cihan, 2018, s. 271). Bu durumu modernleşmenin temeli olarak alınan Batılı toplumlarının geçmişlerine eleştirel yaklaşımı ve kendi toplumlarında öngördükleri “*geçmişin baskıcı ve siyasi geleneğini reddetmeleri*” diğer toplumlara örnek gösterilmiştir. Bu nedenle modernleşme, “*yeni bir bilim anlayışı, yeni bir siyasal düzen, yeni bir iktisadi düşünce yapısı ve yeni bir ahlak anlayışını ortaya koyan ve Batı toplumlarının yaşadığı doğal bir süreç*” olarak tanımlanmıştır (Çetin, 2003 akt. Cihan, 2018 s. 270).

Kavramsal olarak baktığımızda; ‘modernizm, modernleşme, modernleşme süreci, modernite gibi’ terimler kelime kökü aynı olsa da birbirlerinden farklıdır. Modernleşme aynı anlamlara gelecek şekilde kullanılmakta olan “modern” sözcüğünden türemiştir. Sözcük MÖ 5. yy da Latince’de “tam şimdi, bugüne ait, çağa uygun” anlamlarına gelen “modo” kavramından türemiştir (Çiçek vd., 2015, s. 271). Dünya üzerinde özellikle, Batı Avrupa’da başlayan modernleşme süreci genellikle 3 farklı dönemde incelenmektedir. Bu dönemleri Çiçek vd. (2015);

- 1450 öncesi,
- 1450-1750 arası dönem
- 1750–1950 arası dönem şeklinde gruplandırmıştır.

1450’li yıllar; Yeni Çağ ile birlikte feodalizmin çözülmeye başladığı dönem, modernleşme sürecinin başangıcı olarak kabul edilmektedir. 1450–1750 yılları arası dönem ise, ‘coğrafi keşiflerin yaşanması, barutun bulunması, pusulanın ve matbaanın icat edilmesi vb. teknolojideki gelişmeler’, feodalizmdeki çözölmeyi hızlandırmış ve feodalizmin tasfiye sürecine girmesini sağlamıştır (Çiçek vd., 2015, s. 273-275). 1750-1950 dönemde ise; Fransız İhtilali’yle beraber Avrupa toplumları, “akılcı düşünceyi” dayanak alarak, ‘vahye dayalı dünya görüşünü’ reddederek, akli onun yerine koyan düşünce sistemini kabul etmiştir (Cihan, 2018). Ardından 19. yüzyıl sonlarında yaşanan Sanayi Devrimi’nin ve teknolojinin etkisiye ortaya çıkan modern yaşam tarzını diğer toplumlarında benimsemesi (Demir ve Dalfidan, 2013 s. 127) ve Batı’nın ekonomik gücündeki artış, “yeni bir dünya modelinin” oluşumunu hızlandırmıştır (Cihan, 2018). Ayrıca Aydınlanma düşüncesiyle birlikte; “Rousseau, Montesquieu, Locke ve Kant gibi” düşünürler, ‘bireyselleşme, insan hakları, kadın hakları, güçler ayrılığı, hukukun üstünlüğü ve laiklik’ kavramlarını da modernleşmenin içeriğine dahil etmiştir. Feodal dönemde çok fazla değeri verilmeyen insana, modernleşmeyle birlikte hukuki olarak değeri verilmiştir (Topses, Coşkun, 2020, s. 627).

1.2. Kadın Haklarının Gelişimi ve Feminist Hareketler

Fransız ihtilali ve sonrasında imzalanan bildirge kadın haklarının dünya çapında duyulmasında oldukça önemli bir olgudur. İhtilalin sonrasında ortaya çıkan kavramlar ile aydınlanma düşüncesi, toplumu ve kadınları yeniden dönüştürmüştür. 18. yy sonlarında başlayan Fransız İhtilali ve sonrasında imzalanan 1789 “Fransız Eşitlik ve Yurttaşlık Hakları Bildirgesiyle” insan hakları, milliyetçilik, eşitlik, adalet gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Herkesin “kanunlar önünde eşit olduğu” savunulmuştur. Kadın hareketinin başlangıcı da bu belgeyle yaşanmıştır. Kadınlar, erkeklerle birlikte bildirmede kadın-erkek eşitliğinin de yer almasını savunmuşlardır. Bu hak talebi Olympe de Gouge’ın idamı ve 1791 Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi’nin kazanımıyla sonuçlanmıştır. Ardından gelen farklı talepler ve

isteklerle bu hak talebi bir kadın hareketine dönüşmüş, dünyada birçok ülkeyi etkisi altına almıştır. Başlangıçta Avrupa’da yükseliş gösteren kadın hareketi, Fransız Devrimi’nin ardından yaşanan kitlesel uyanış, işçi kadınlara “temel hak ve özgürlüklerini savunma bilinci” vermiştir (Atça, 2019, s. 5). Ardından pek çok ülkede kadınlar dernek kurmaya, hak isteğini gazete ve dergilerde dile getirmeye başlamışlardır (Aksu, 2010, s. 52). Özellikle 19. yy ortalarında ABD’de 1840’lı yıllar, İngiltere’de 1850’li yıllarda “ilk örgütlü kadın hareketleri” gelişmiştir. Kadınlar yürüyüşler yaparak, kamusal alanda “biz de varız” demeye başlamışlardır. İlk dalga feminizm, olarak kabul edilen bu hareket 1900’lü yıllarda “kadınlara seçme hakkının verilmesi” ile sona ermiştir. 2. Dalga ise; siyasi ve yasal hakların kadın sorununu çözemediği için, feminizmi radikal ve devrimci bir hale getirmiştir. Bu dönem feministlerinin amacı; “kamusal alan ve özel alan ayrımının kaldırılması, toplumların ataerkillikten sıyrılması, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımının ortadan kaldırılması” olmuştur (Çiçek vd, 2015). 1970’li yıllarda ‘özgürleşme hareketi’ olarak ortaya çıkan 2. Dalga ile kadınlar, eşit vatandaşlık hakları, toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle ilgili önemli kazanımlar elde etmişlerdir (Suğur vd. 2022, s.189). Ardından 90’lı yıllarda post modernizmin etkisiyle ortaya çıkan 3. Dalga feminist hareket, farklılıkları dile getirerek var olmaya çalışmış ve farklı kimliklerin kabulünü savunmuştur (Enginyurt, 2018, 52; Taş, 2016 s.172).

1.2.1. Dünyada Kadın Hakları ve Feminist Hareket

Ulus devletleşme süreciyle toplumlar geleneksel toplumdan köklü bir değişim geçirerek yerini çağdaş topluma bırakmıştır (Gökçimen, 2008, s. 6-7). Bu yaşanan köklü değişikliklerin temeli Fransız ihtilali ile atılmış, ihtilal sonrasında; insan hakları, eşitlik, milliyetçilik gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu süreçte aktif olarak kadınlarda yer almak istemiş, ardından kadın erkek eşitliği üzerinden ilk kez bu ihtilal sonrası yazılı bir belge ortaya çıkmıştır (Saygılıgil, 2010, s. 8; Konan, 2011, s. 157). Hareket kapsamında kadın haklarını temel alan ilk bildiri Olympe de Gouges’ın kadın-erkek eşitliğine dikkat çekerek 1791’de Fransa da ilan ettiği “Womens Rights of Bill (Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirisi)” olmuştur. Bu belge tarihteki, ilk yazılı kadın hakları beyannamesidir. ‘Olympe de Gouges’ beyannameyi okumasından sonra 1793’te mahkeme tarafından doğa kurallarına başkaldırdığı için

giyotinle idam edilmiştir (Moroğlu, 2016, s. 2). Yine Fransız İhtilali'nden derinden etkilenen Mary Wollstonecraft ise, 1792 yılında “Kadın Haklarının Doğrulanması (Vindication of the rights of women)” adlı eserini yayımlamıştır. Wollstonecraft, kızlarla erkeklerin eşit şekilde eğitim görmesine imkan vermeyen Fransız Devrimcilerine ve ülkelerin burjuvalarına isyan ederek, onları sert şekilde eleştirmiştir (Mitchel, 1995, s. 47-49). Fransız İhtilali'yle elde edilen ‘*insan haklarının erkeklere yönelik olduğunu ve toplumun yarısını oluşturan kadınların bu haklardan dışlandığı düşüncesi*’ ilerleyen yıllarda feminizmin doğmasına neden olmuştur.

Esasında kadın haklarına yönelik hareketler temelini ‘kölelik karşıtı hareketten’ almaktadır. Bu hareket 1840’ta yapılan ‘Londra Dünya Kölelik Karşıtı Toplantısı’nda doğmuştur. 1848’de yapılan ‘Seneca Falls Toplantısı’yla ise harekete geçilmesine karar verilmiştir (Aksu vd. 2014, s. 54). “Seneca Falls Convention” olarak adlandırılan ve New York’ta yayımlanan ‘ilk kadın hakları bildirgesi’ 19 Temmuz 1848’de yapılan toplantıyla duyurulmuştur. Kadın Hakları Sözleşmesi olarak bilinen sözleşme, kadınların “sosyal, medeni ve dini hakları” için mücadele etmiş, ardından yayımlanan “Duyguların Beyanı” manifestosu olarak ilan edilen belgeyle de kadınların şikayetlerine ve taleplerine yer vermiştir. Kadınların ABD vatandaşları olarak eşitlik hakları için mücadele etmesini, anayasal güvence altına almıştır (Seneca Falls Convention, 2023).

İlk başlarda kadınların seçimlerde oy kullanabilmesi amacıyla yapılan ve kadın hakları için ‘eşitlik talep eden süreç’, daha sonra Avrupalı ülkelerde de kendini göstererek ‘kadınların hak arayışı hareketine’ dönüşmüştür. Bu kavram 1900’lerin başında İngiltere’de ‘suffragate¹’ ismiyle anılmaya başlamıştır (Womens Rights Movements, 2023). Kavramın İngiltere’de kullanım alanının genişlemesi ve kadınların feminist yazarlardan etkilenmesiyle hareket hızla kitlesel bir hale gelmiştir (Dural ve Eydiker, 2020, s.20). Yüzyılın sonlarına doğru dünya çapında etkili bir harekete dönüşerek “feminizm ya da feminist hareket” olarak adlandırılmıştır (Womens Rights Movements, 2023). Kadınların ‘toplum dışına itildiği’ görüşünün

¹ İngiltere’de ortaya çıkan bu grup 20. yüzyıl başında İngiltere’de kadın hakları için birçok çalışmalar yapmıştır. Kadınların oy hakkı ve sosyal haklar elde etmesi için çalışmışlardır. Bu açıdan ‘ilk modern feministler’ olarak gösterilmişlerdir (Süfrajette; Yüzyılın Kadın Hareketi, 2016).

tüm dünyada taraftar bulmasıyla feminizm kavramı, önce Avrupa'ya ardından Amerika'ya ve daha sonra dünya üzerindeki tüm ülkelere yayılmıştır (Öztürk, 2011, s. 10). Kavram, “toplumdaki egemen patriyarkal² düzene karşı çıkan, bu düzeni sorgulayan ve eleştirilerde bulunan, kadın haklarının ve aynı zamanda da özel veya kamusal alanda kadınların karşılaştıkları sorunların ortadan kaldırılması ve zorlukların engellenmesi için mücadele eden bir yaklaşım” olarak tanımlanmıştır (Taş, 2016, s. 166). Uzun bir süre ülkeleri etkisi altına alan feminizm kavramı dalgalar halinde 19. yy'dan 21. yüzyıla kadar aralıklarla ülke gündemlerinde kendine yer bulmuştur. Feminist hareket genellikle 3 kronolojik dalgaya ayrılarak incelenmektedir. Bu kapsamda kadın haklarının gelişimini sağlayan, toplumu etkisi altına alarak toplumsal hareket haline gelen bu kavram, çalışmanın bu kısmında feminist dalga hareketler ve kadın hakları açısından incelenmiştir (Konan, 2011, s. 169; Taş, 2016 s. 166).

1.2.1.1. Birinci Dalga Feminist Hareket

19. yüzyılda Anglo-sakson ülkeler, Kanada ve Fransa'da kadınlara; oy hakkı, çalışma hakkı ve eğitim hakkı talep eden hareketin 1. Dalgası (Bendason, 1991 s. 42), Wollstonecraft'ın 1793 “Kadın Haklarının Savunusu” üzerine inşaa edilmiştir. Feminizm kavramı, Hobbes, Locke gibi düşünürlerin “*insan haklarından yalnızca erkeklerin yararlanabileceği görüşünde olmaları*”, Avrupa tarihinde kadınları sosyal hayattan dışlandığı durumlarına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu hareket, “kadınların da erkekler gibi eşit olduğunu” benimsemiştir. Hareket kapsamında kadınlar; seçme ve seçilme hakkı, çalışma hakkı, meslek sahibi olma, mülkiyet ve eğitim hakkı, eğitimde fırsat eşitliği vb. konularda hak talebinde bulunmuşlardır. Bu haklar Amerikan Bağımsızlık Bildirisi'nde, Fransız İnsan Hakları Bildirgesi'nde, Doğal Haklar Doktrini'nde ve teorisyenlerin eserlerinde kadın haklarına yeterince değinilmediğini düşünülerek feminist gruplar tarafından eleştirilmiştir (Taş, 2016, s. 167; Öztürk, 2011; Özudoğru Erdoğan, s. 114).

Eğitim açısından baktığımızda Avrupa'da yaşanan gelişmeler kapsamında İngiltere'de 1850 yılında sadece burjuvazilerin kızlarını kabul eden ‘orta öğrenim

² Patriyarkal, ‘erkeklerin ailede ve toplumda karar verme, liderlik etme ve güç sahibi olma vb.’ konularda üstün olmasıdır (Patriyarkal Sistem Nedir, 2023).

kurumları' açıldığı görülmüştür. Fransa'da kızlara ilkokul eğitimi 1850 yılında, orta öğrenim eğitimiye 1860 yılında verilmeye başlanmıştır. 1893 yılında Almanya ilk kız lisesini açmıştır. 1861 yılındaysa Rusya kadınlara eğitim hakkı veren '*milli eğitim reformunu*' başlatmıştır (Yaraman, 1992, s. 19). Kadınların üniversiteye gitmelerine ilk kez 20. yüzyılın başlarında izin verilmiştir (Womens Rights Movements, 2023).

Çalışma hayatı kapsamında bakmak istediğimizde kadın hakları konusundaki önemli değişimlerden biri olan sanayi devrimi ile ortaya çıkan işçi sınıfı içinde kadınların da yer alması ve bir işgücü olarak fabrikada çalışmaya başlaması, kadın hakları sorununu "eşitlik mücadelesinin" temel öğelerinden biri olmasını sağlamıştır (Günün Belleği: Kadın Emeğinin Yolculuğu, 2023). Bu dönem ekonomiye katılan kadınlar, genelde kötü çalışma şartlarına sahip, niteliksiz iş gücü olarak çalıştırılmıştır. Kadınların erkeklerden daha ucuz iş gücü olması, onları hak arayışında farklı yollara sevk etmiş ve kadınların işçi sendikaları kurmalarına neden olmuştur. Örneğin Avrupa'da kadınlar işçi olarak çalışmaya başladıkları dönemde, ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı çocukla ilgilenemeyeceklerini düşündükleri için sürekli çocuk aldırılmışlardır. Bu durumdan rahatsız olan işyerleri ve doktorlar yaşanan bu olay nedeniyle kadınlara, çalıştıkları işyerleri tarafından hamilelikte 4 hafta izin kullanma hakkı (1890) verilmiştir (Sevim, 2005, s. 36).

1850'ler sonrasında Amerikalı kadınlar, erkek sendikalarının içinde kadın kollarını kurmuşlardır. Sendika içinde ve dışında verdikleri mücadeleyle kadın işçiler, çalışma hakkını kabul ettirmişlerdir (Mitchel, 1995, s. 58). Yine 1857 yılında New York'ta kadın işçiler, "ücretlerinin erkeklerle eşit olması" talebiyle ayaklanmışlardır. 8 Mart 1857'de yapılan protesto yürüyüşünde "*bir fabrikada yanarak hayatını kaybeden kadın işçiler*" anısına 8 Mart tarihi "Dünya Kadınlar Günü" olarak ilan edilmiş ve tüm dünyada kutlanmaya başlanmıştır (Güler, 2015, s. 311). Yine "Uluslararası Çalışma Mevzuatı Derneği" olarak kurulan ve ardından 1905'de "Bern Deklarasyonu'nun" kabul edilmesiyle ILO'ya dönüşen Uluslararası Çalışma Örgütü de 'kadınları sömürden korumayı' amaçlamıştır (Women's Empowerment: 90 Years of ILO Action, 2023). 1900'ler ve sonrasında yaşanan tüm bu gelişmeler kadınlara ticarete ve sanayide sınırlı da olsa yeni iş imkanları sağlamıştır. Bunun yanında 1. Dünya Savaşı'nda (1914-1918 yılları) kadınlar,

savaşta verdikleri destekler nedeniyle, ülkelerin parlamentolarının da kabul etmesiyle birçok mesleğin kapısı açılmıştır (Bendason, 1991 s. 53).

Öncelikle siyasal haklar verilmesi kapsamında bakmak istediğimizde 1. Dalga feministlerin özellikle ‘eşitlik’ kavramıyla ilgili tutarsızlıkları ortaya çıkararak, yasaların değişmesi, hukuksal reformların gerçekleşmesini sağlayarak bu konuda önemli başarılar elde ettikleri görülmüştür. Bu nedenle 1. Dalga feministler liberal feministler olarak da anılmıştır (Berkday, 2003, s. 43). Bu kapsamda J.S. Mill’in “The Subjection of Women (1869)” adlı eseri de kadınların bu hak taleplerini desteklemiştir. Eşi Harriet Taylor’dan etkilenerek, kadınların erkekler ile eşit eğitime, eşit çalışma ve oy hakkına sahip olması gerektiğini savunmuştur (Harrison ve Boyd, 2003, s.297-299). Kadınların kölelik ve esaret yerine sosyal, ekonomik ve politik açıdan özgürleşmesinden yana olmuştur. Mill, her bireyin yalnız kendisini temsil edebileceği, her bireyin belli istekleri olduğunu ve bu nedenle kadınlara da oy hakkı verilmesini istemiştir (The First Women’s Movement, 2023). Ardından 1869 yılında “Kadınların Oy Hakkı Derneği” kurularak İngiltere’de kadınların yürüttüğü siyasi kampanyalar yapılmıştır. 1901’de İngiltere’de ‘Suffragette’ yani “Kadın Direniş Hareketi” ortaya çıkmıştır. Hareket 1903’te kadınlara oy hakkı verilmesi için mücadele etmiştir. Bu kapsamda hareket İngiltere’de Emily Pankhurst önderliğinde görünürleşmiş ve “eşit oy talebi” için ‘Kadınların Toplumsal ve Siyasal Birliği’ örgütü kurulmuştur. Bu kapsamda oy hakkı elde edebilmek için örgüt üyeleri pekçok protesto, toplantı ve yürüyüş eylemlerinde bulunmuşlardır. Bu süreçte örgütün eylemleri 1. Dünya Savaşı’na kadar devam etmiştir (Harrison ve Boyd, 2003, s. 297-299; Dural ve Eyidiker, 2020, s. 27).

Birinci dalga feminist hareketin en önemli başarısı, kitlesel gösterilerin yapılmasını, bu konunun gazetelerde yer almasını ve uluslararası kadın örgütlerinin kurulmasını sağlaması olmuştur (Womens Rights Movements, 2023). 1920’ler sonuna kadar çoğu Avrupa ve Kuzey Amerika ülkesinde kadınlar, oy kullanma hakkını kazanmışlardır. Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi tüm dünya ülkelerinde bir dalga şeklinde “tanınması” ile gerçekleşmiştir. Bu ülkelerin kadınları, 1920’ler sonuna kadar “oy verme ve seçilme hakkını” elde etmişlerdir. Yeni Zelanda 1893’te, Avustralya 1902’de, Norveç 1913 yılında kadınlara seçme ve seçilme hakkını tanımıştır. Asya ülkeleri “Mongolya 1924, Sri Lanka 1931, Burma 1935,

Filipinler 1937, Japonya 1945”, Afrika ülkeleriye “Suriye’de 1953, Tunus’ta 1958, Libya’da 1964, Irak’ta 1980” daha geç verilmiştir (Ecevit ve Karkıner, 2011, s. 66).

1920’ler sonrası dönemde kadınlar ‘komünist, sosyalist ve sosyal demokrat’ partilerde aktif hale gelerek, ev dışına çıkıp, fabrikalarda ve ofislerde çalışmaya başlamıştır. Bazı ülkelerde faşist partilerin iktidara gelmesiyle feminist hareket yasaklanmıştır (Womens Rights Movements, 2023). 1930’lardan 1945’e II. Dünya Savaşı’nın bitişine kadar İtalya (Mussolini), Almanya (Hitler) gibi ülkelerde iktidara geçen diktatör rejimler, bu ülkelerde kadın haklarının gerilemesine yol açmıştır. Feminist hareketlerin liberal anlayışa sahip olması, bu hareketlerin kısıtlanmasına neden olmuştur. Bu nedenle bazı ülkelerde kadın-erkek hakkı eşitliğinin yasal ve toplumsal olarak sağlanması, 20. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşmiştir (Bendason, 1991, s. 53).

Bu gelişmelerin ardından ‘BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’, insan haklarını tanımlayarak, 1948 yılında kabul edilmiştir. Kadın haklarına dair özellikle bir şey söylemesede 2. maddesinde yer alan, ‘*ayrımcılık yapılmaksızın herkese aynı hak ve özgürlüklerin tanınması*’ ifadesiyle, kadın haklarını güvencesi altına almıştır. Bu ilke

- ‘Uluslararası Sivil ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’,
- ‘Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi’,
- ‘Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi’
- ‘Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi’
- ‘Afrika İnsan ve Halklar Hakları Şartı’ sözleşmelerinde yer almıştır.

Bu sözleşmelerin tümü, cinsiyet ayrımcılığını yasaklamıştır. Ancak kadın hakları açısından yeterli görülmediği için, 2. Dalga hareketin etkili olduğu dönemde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1979’da ‘Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)’ kabul edilmiştir (Berktaş, 2003, s. 47). Kadınları merkeze alan kuramsal çalışmalar, toplumsal cinsiyeti merkeze alan kuramsal çalışmalara doğru ilerlemeye başlamıştır (Ecevit ve Karkıner, 2011, s. 12).

1.2.1.2. İkinci Dalga Feminist Hareket

İkinci Dalga Feminizm hareketine bakmak istediğimizde, Fransa’da yayımlanan yazar Simone de Beauvoir’ın “Le Deuxiemesexe-İkinci Cinsiyet (1949)” adlı eseri bu dönem hareketinin temel eserlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu eser 1960’lı yıllarda 2. Dalga feministlerin keşfiyle ortaya çıkmıştır. Beauvoir’e göre kadın doğduğu andan itibaren, toplumun kalıpları altında büyütülerek eğitime tabi tutulmakta ve zamanla ezik bir kadına dönüşmektedir (Dural ve Eyidiker, 2020, s. 29). İkinci Cinsiyet adlı eseriyle “toplumsal cinsiyet³” kavramını ‘tarihi, kültürel ve sosyal boyutlarıyla’ ele alan Beauvoir, pek çok feminist yazarın ilgisini çekmiştir. Bu açıdan Beauvoir eserinde *cinsiyetler arası eşitliğin, kadın özgürlüğünün esası* olduğunu ve *eşitlik içinde farklılıkları* yaşama talebinde bulunmuştur (Berktay, 2011, s. 445).

Yine dönemin feminist yazarlarından Betty Friedan’ın, “Kadınlığın Gizemi- Womens of Mistery” 1963 yılında yazdığı kitabı ABD’li orta sınıf ev kadınlarının içinde bulunduğu durumu anlatmıştır. Bu eserde 2. Dalga feminizmin başlangıç çalışmalarından biri olarak kabul edilmektedir. Dönemin feminist hareketi, kadın dayanışmasını kapsayan örgütlenmelere gitmiş, bilinçlendirme grupları içerisinde gelişerek, 1970’lerde dikkat çekmeye başlamıştır (Kartal ve Kümbetoğlu, 2018, s.104). Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası kapitalist ülkelerin yaşadığı hızlı büyümeler ve ekonomik gelişmeler sonucunda ortaya çıkan hareket sonrası, bu dönem birçok kadın öğretim olanaklarından yararlanarak kitlesel şekilde çalışma hayatına katılmıştır (Alptekin, 2011, s. 36).

Bu dönem feminist harekette; ‘cinsiyetçilik ve cinsel politikalar’ genel bir kabul görmüş, kadın örgütlenmelerinde artış ve kurumsallaşmalar yaşanmıştır. Kadın sığınma evleri, kadın çalışmaları programları, feminist yayınlar, uluslararası politik örgütlenmelerde artış ve çeşitlenmeler yaşanmıştır (Aksu vd., 2014, s.15). Bu dönem feministleri, mücadelelerinin yönünü “*özel alanda, ailede, cinsellikte kadınların özgürleşmesine*” çevirmişlerdir. “*Kişisel olan politiktir*” düşüncesi, “*aile ilişkileri, kadının ev içi emeği gibi kişisel ve özel alana ilişkin gibi görülen alanların*” eşitlik

³ Toplumsal cinsiyet: kadını ve erkeği, biyolojik cinsiyetten farklı şekilde, sosyal, kültürel açılardan tanımlanmasını ve toplumların 2 cinsiyeti birbirinden ayırt etmek için toplumsal rolleri anlatan kavramdır (Ecevit, Karkıner, 2011, s. 4) .

ve güç mücadelesi alanı olduğunun altını çizmişlerdir. ‘Özel alana yönelik ilişkilerin’ siyasette ve kamusal tartışmalarda yer alması gerektiğini savunmuşlardır (Saygılıgil, 2010, s. 33).

2. Dalga feminist hareket, tüm kadınları kapsamına almıştır. Kadınların birbirlerini tanıması düşünülerek, cinsellik ve kadınları kapsamına alan yasaklanan, baskılanan tüm durumlar politika konusu yapılmaya çalışılmıştır. Bu dönem feministlerinin temel amacı, ataerkil yapıları her açıdan ortadan kaldırmaktır. Ancak farklı ideolojiye ve dünya görüşüne sahip kadın gruplar arasında birçok ayrılık ve düşüncelere dayalı algılar sebebiyle feminist hareket ‘kendi içinde’ farklı tartışmalar yaşamıştır (Taş, 2016, s.169). Bu dönem feministleri kadın cinselliği bakımından; “*kürtaj, doğum kontrolü, cinsel şiddet ve taciz, tecavüz, lezbiyen, annelik hakları gibi*” konularda tartışmalar başlatarak, kampanyalar yürütmüşlerdir. Kamusal alanda kadınların *eşit işe eşit ücret*, kadınların çalışmasına izin verilmeyen alanlarda istihdam edilmeleri gibi konular üzerinde durmuşlardır. “Özel alanda ev-içi emeğin ücretlendirilmesi, devlet destekli çocuk bakım hizmetleri, erkeklerin ev işlerine ve çocuk bakımına yönlendirilmesi vb.” konular gündeme gelmiştir (Ecevit ve Karkıner, 2011, s.159).

1960’lı yılların sonuna doğru güvenli doğumların gerçekleşmesini sağlayan teknolojik gelişmelere ulaşım talebiyle de pek çok mücadele verilmiştir. Kadınların yeni tedavilere ve ilaçlara erişiminde yaşanan zorlukların giderilmesi ve bu alandaki imkanların tüm kadınlara sunulması için, ülkelerin baskı yaratan yasalarını ortadan kaldırmak amacıyla çalışmalar yapmışlardır. Bu açıdan yaşanan önemli gelişme İngiltere’de verilen mücadeleler sonucunda 1967 yılında “*doğum kontrol uygulaması*”⁴ yasal hale gelmiştir (Taş, 2016, s.169). İlk kez kürtaj hakkını yasal olarak tanıyan ülke ise Sovyetler Birliği olmuştur. 1920’de kürtajı resmi olarak serbest bırakmıştır⁵ (Dünyada Kürtajın Tarihi, 2023). Kürtaj hakkını tanıyan diğer ülkelerse; 1973’te ABD, 1975’de Fransa, 1978’de İtalya, 1983’te ise Türkiye’de bu hak yasal hale gelmiştir (Enginyurt, 2018, s.51). Bu süreçte kadınlar düşük ücretler

⁴ Doğum kontrol uygulaması: Doğum kontrolü, geçici veya kalıcı olarak hamileliği engellemek ya da hamile kalma olasılığını azaltmak amacıyla çeşitli yöntemlerin, araç-gereçlerin ya da ilaçların kullanılmasıdır (Doğum Kontrolü, 2023).

⁵ Kürtajın serbest bırakılması ile Sovyetler Birliği’ndeki kürtaj yaptıran kadın sayısı çok büyük artış göstermiş ve 1934’te bu sayı 700 000’e ulaşmıştır. Sayının bu rakamlara ulaşmasıyla, 1936 yılında yasada değişiklikler yapılarak, kürtaj tıbbi koşullara bağlanmıştır (Dünyada Kürtajın Tarihi, 2023)

ödeyerek doğum kontrolü imkanlarını kullanmışlardır. Bu dönemde “kürtaj ve cinsel özgürlük” ile ilgili talepler kadın örgütlerinin desteğiyle gerçekleşmiştir. Dönemin feministleri ‘edebiyat ve sanatta’ güçlü bir kadın direnişi sergilemişlerdir (Yıldırım, 2018, s. 60). Bunun yanında 2. Dalga feminist hareket ile “kadın çalışmaları” üniversitelerde çalışılacak bir disiplin alanı haline gelmiştir (Womens Rights Movements, 2023).

Bu dönemde uluslararası alanda yapılan çalışmalara baktığımızda Birleşmiş Milletler kadınlarla ilgili gelişmeleri yakından takip etmek için 1976-1985 yılları arası dönemi “Kadın On Yılı” ilan etmiştir. Bu kapsamda 1975’ten itibaren kadınların ‘toplumsal cinsiyet eşitsizliğine’ dayalı sorunların çözümü, ayrımcılığın önlenmesi, kadınların toplumsal ve ekonomik kalkınmaya katılımı ile bütünleşmesi gibi konuları temel alan 4 adet Dünya Kadınlar Konferansı düzenlemiştir (Çelik, 2012, s. 152). BM ilk Dünya Kadın Konferansı’nı; 1975 yılında Meksika’da düzenlemiştir. İlk konferansta ‘istihdam, sağlık ve eğitim’ konularına dikkat çekilmiştir. 2. konferans ise, Kopenhag’da düzenlemiş ve kadınların durumunun iyileştirilmesini amaçlayan ‘hareket planını’ kabul etmiştir. 3. Konferans ise, 1985’te Nairobi’de yapılmıştır. Konferansa Türkiye’nin de dahil olduğu 157 ülke katılmıştır. Kadınların ekonomik ve sosyal yaşam programlarının dışında bırakıldıkları için daha az yararlandıkları öngörülmüş bu nedenle de konferansta ‘Toplumsal Gelişmede Kadın’ konusu benimsenmiştir. 4. Dünya Kadın Konferansı ise 1995’te 189 ülkenin katılımıyla Pekin’de toplanmıştır. Konferans sonunda “Pekin Deklerasyonu” ile “Eylem Platformu” belgeleri kabul edilmiştir. Pekin Deklerasyonu’nda; son 10 yılda kadın-erkek eşitsizliğinin halen devam ettiğini, yoksulluğun artışının bu durumu şiddetlendirdiğini, hükümetlerin kadını güçlendirmesini, kadın-erkek eşitliğinin geliştirilmesini, “toplumsal cinsiyet” kavramının temel politikalara, programlara dahil edilmesini ve eylem planının hayata geçirilmesini ele almıştır. Eylem Planı’nda ise; kadını güçlendirmeye yönelik hedeflerin gerçekleştirilmesi, kadınların toplumsal alanlara eşit olarak katılmasına yönelik engellerin ortadan kaldırılmasını, bunun için kadınların ‘ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi karar alma mekanizmalarında’ yer almasını öngörmüştür. Bu kapsamda 12 kritik alanda amaçlar belirlemiştir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2012, s.19-22; Taşkın, 2004, s. 16-17).

Bu kapsamda yapılan uluslararası düzenlemelerin, uygulamaların ve uluslararası hukukun öngördüğü ‘insan hakları belgelerinin’, kadınların sorunlarını ele almadığı, bu konuda bunun gibi özel düzenlemeler ve önlemlere ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir. Bu nedenle de Birleşmiş Milletler 1979 yılında “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”ni (CEDAW)”, üye ülkelerin imzasına açmıştır. Sözleşmeyle birlikte kadınların insan hakları kavramı, uluslararası hukuk belgelerinde de görünür hale gelmiştir (Berktaş 2004, s.9). CEDAW’ın kabul edilmesini izleyen yıllarda uluslararası alanda kadına karşı ayrımcılığın ve şiddetin önlenmesine ilişkin çalışmalar yapılmaya devam edilmiştir (Kadınların İnsan Hakları Kavramı ve İstanbul Sözleşmesi, 2020).

1.2.1.3. Üçüncü Dalga Feminist Hareket

Farklı kimlikler üzerinde odaklanan 3. Dalga hareket 1990’lı yıllarda gelişen postmodern⁶ düşünce ve bu alandaki araştırmalar kapsamında özgül, farklı kimlikleri kapsayan çalışmaları ortaya çıkarmıştır (Saygılıgil, 2010). Bu nedenle bu dönemde gelişen kadın hareketi 3. Dalga feminist hareket olarak adlandırılmaktadır (Kartal ve Kümbetoğlu, 2018, s.114). Hareket, farklılıkların ve çoğulculuğun ön plana çıktığı postmodernizm ve çokkültürcü teoriye göre şekillenmiş, “toplumsal cinsiyet ile kadını” harmanlayarak ve kadınlar arasındaki farklılıkları esas alarak farklı ülkelerde, farklı kimliğe sahip olan kadınların, sorunlarının da farklı olabileceğini öngörmüştür (Özüdoğru Erdoğan, 2012 s.115).

3. Dalga feminist hareketin yansımaları küresel açıdan geniş bir şekilde hissedilmiştir (Suğur vd., 2022). Hareket kadın sorununun yalnız beyaz kadınlara ait sorunlar olmadığını, sorununun evrensel düzlemde ilgilenilmesi gerektiğini vurgulamıştır. 3. Dalga Feministler kadına şiddet, kadının güçlendirilmesi, cinsellik vb. politikalara ilgi göstermişlerdir. İlk 2 dalgaya göre farklı birçok konuyu ele almışlardır (Enginyurt, 2018). Hareket ‘ırk, sınıf, cinsiyet, cinsel yönelim’ gibi konularla karakterize edilmiştir. Dünyanın diğer bölgelerindeki kadınların statüsü ve ırksal konularına önem verilerek bu kapsamda birçok feminist stk kurulmuştur

⁶ Postmodern: “modernizmden ayrılmayı temsil eden ve daha önceki stillerin ve geleneklerin kasıtlı kullanımı, farklı stil ve biçimlerin bir karışımı ve teorilere genel bir güvensizlik ile karakterize edilen, 20. yüzyılın sonlarına ait bir stil ve kavramdır” (Difference Between Modernism and Postmodernism, 2023)

(Womens Rights Movements, 2023). Bu dönem feminist hareket ‘modernite ve kadın ilişkisini’ eleştirel şekilde ele almıştır. Bu nedenle 1990’lar sonrasında hareket farklılıklar göstermiştir (Kartal ve Kümbetoğlu, 2018, s. 114).

3. Dalganın başlamasında 1991 Anita Hill duruşmaları⁷ ve 1990’larda ortaya çıkan yeraltı feminist punk rock⁸ kız gruplarından “Riot Grrrl⁹’ün” punk kültürünü politika, feminizm ve müzik stiliyle birleştirmesi etkili olmuştur. Böylelikle feminist hareket yeni bir dalga haline gelmiştir. Dönemin feminist akademisyenleri, okuyucularına feminist teoriyi anlatabilmek için yeni yayınlar üretmeye başlamışlardır. 1989’da Kimberle Crenshaw, tarafından geliştirilen ve kimliklerin (ırk, sınıf, cinsiyet vb.) nasıl davranacağını tespit edebilmek için kesişimsellik¹⁰ kavramını geliştirmiştir. Kavram, kadınların ezilme biçimlerine yanıt vererek, “kesişimsel feminizmin¹¹” ortaya çıkmasına neden olmuştur. 1990’da, bu teoriden etkilenen ‘Judith Butler ve Patricia Hill Collins’, kadınların sosyal ve politik kimliklerini incelemiştir (Feminism: The Third Wave, 2020). Yine dönemin pop müziğine de etki eden feminist müzik grupları, ‘cinsiyetçilik, ataerkillik, taciz, ırkçılık ve tecavüz’ konularını pop şarkılara yansıtmışlardır (Feminism Four Waves, 2023).

Dönemin feministlerinin çoğu, kimliksel farklılıkları ön plana koyarak, her kadının farklı ezilmişlik sorunlarının olduğunu, bu sorunların görülebilmesi için siyaset yapmanın gereğine inanmışlardır. Kadın ve erkek eşitliğinin yanında savaş,

⁷ 1991 Anita Hill duruşmaları: 11 Ekim 1991’de Prof. Anita Hill’in, Senato Yargı Komitesi huzuruna çıkmış, o dönem Yüksek Mahkeme’de görevli Clarence Thomas’ın ‘kendisine cinsel tacizde bulunduğu dair’ ifade vermiştir. Hill-Thomas duruşmaları feminist 3. Dalga’nın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Duruşmalar, “ırk ve toplumsal cinsiyet üzerine duygusal olarak yüklü bir kamusal tartışma başlatmış ve işyerinde cinsel taciz konusunu” gündeme getirmiştir (Race, Sex and Power: Anita Hill 20 Years Later, 2023).

⁸ Punk Rock: 1970’lerin sonlarına ait, agresif veya saldırgan sözler ve performansla karakterize edilen, hızlı, yıpratıcı bir rock müzik tarzı (Punk Rock, 2023).

⁹ Riot Grrrl hareketi, 1990’larda, Washington, Olympia’da bir grup kadının ‘Toplumun kadınların karşı karşıya olduğu sorunları fark etmesini sağlayacak ve onlara punk sahnesinde yer verecek bir "kız isyanı" başlattıkları harekettir (The Riot Grrrl Movement, 2023).

¹⁰ Kesişimsellik: “cinsel, ırksal, sınıfsal farklı tahakküm sistemlerinin birbirleriyle ilişkisini ve işleyişini anlamaya, bu farklı ezilme biçimlerine maruz kadınların farklılıklarını gören bir feminizm kurmaya yönelik teorik ve politik çabalar”ın sonucudur (Kesişimsellik, 2023).

¹¹ Kesişimsel Feminizm kavramının konusunu, “queer teori, ırkçılık karşıtlığı ve beyaz olmayan kadınların yanı sıra siyahi ve diğer insanlar, bilinç, kadıncılık, kız gücü vb.” oluşturmaktadır. Ayrıca Post-kolonyal teori, postmodernizm, ulusötesicilik, feminizm, ekofeminizm, bireyci feminizm, yeni feminist teori, Transgender ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği kavramlarını da kapsamına almaktadır (Today’s Feminism: A Brief Look at Third Wave Feminism, 2013).

güvenlik, ekonomik kalkınma, az gelişmişlik, çevre sorunları, sosyal eşitlik, sosyal gruplara saygı, adalette eşitlik vb. konularda farklı bakış açıları getirmişlerdir. Bu durum kendi içlerinde bölünmelere sebep olmuştur. Sorunlara ‘ortak bir çözüm tanıyan yaklaşım’ geliştirememişlerdir. Düşüncelerini ise, çeşitli şekil ve kuramlardan faydalanarak açıklamaya çalışmışlardır (Taş, 2016, s. 173). 3. Dalga hareket, yasalara ve siyasi sürece daha az odaklanarak bireysel kimliğe önem vermiştir. Bunun nedeni kadınların ‘birçok renkten, etnik kökenden, milliyetten, dinden ve kültürel geçmişten’ oluşmasından kaynaklanmıştır (Today’s Feminism: A Brief Look at Third Wave Feminism, 2013).

Bu dönemde uluslararası alanda yaşanan önemli gelişmelere bakacak olduğumuzda 1990’lar ve sonrasında kadınların siyasal temsili ve eşitlik hakları konusunda pekçok ilerlemeler kaydedilmiştir. Örneğin 1991 yılı Kadın Yılı olarak ilan edilmiş, sonrasında ABD’de ilk kadın başsavcı, ilk kadın Dışişleri Bakanı göreve başlamış ve 1993’te ABD Senatosu’na 5 kadın katılmıştır. 1994 yılında istismara uğrayan kadınlara, adaleti sağlamak için ABD’de “Kadına Yönelik Şiddet Yasası” kabul edilmiştir. Yine bunun yanında hareket, kadının vücudu hakkında kendi seçimini yapması gerektiğini savunmuş ve doğum kontrolüne, kürtaja erişimin temel hak olduğunu belirtmiştir (A Brief Summary of The Third Wave of Feminism, 2018).

1993 yılında yapılan Viyana Dünya İnsan Hakları Konferansı ‘kadınlara insan haklarının tanınması’ yönünde bir karar almıştır. 1993’de BM Genel Kurulu, “Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesini” kabul ederek önemli bir adım daha atmıştır. 1995’te Pekin’de yapılan “4. BM Kadın Konferansı’nda” ise, kadın haklarını insan haklarının ayrılmaz bir parçası olduğu kabul edilerek, kadınların insan haklarını, uluslararası hukukun ve idari mekanizmanın bir parçası haline getirmede önemli bir adım atılmıştır (Berktaş, 2004, s. 9).

1994’te kabul edilen Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Programı; insan ve insan haklarını, kalkınmanın merkezine koyan, kadınların cinsel üreme sağlığını toplumun esenliği olarak kabul eden eylem planı olmuştur. 2000 yılında BM Güvenlik Konseyi’nin 1325 sayılı Kararı; savaşın kadınları farklı şekillerde etkilediğini, kadınların çatışmaların önlenmesinde ve çözümüne katılımını

talep eden ilk yasal ve siyasi çerçeve BMGK kararı olmuştur (Women of The World, Unite, 2023). Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’de bu kapsamda ayrımcılığı yasaklamıştır. Sözleşmeye Ek 7. Protokol, evlilikte hak ve sorumluluklar açısından “eşler arasında eşitlik” ilkesini düzenlemiştir. 12. Protokol ise cinsiyet dahil “kamu makamları tarafından yapılan ayrımcılık” genel bir yasak sayılmıştır. Avrupa Sosyal Şartı’da “eşit ücret, annelerin korunması, çalışan kadınların korunması” gibi kadınlara özel haklar tanımıştır. “Rio+20 Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı’nda”, sürdürülebilir gelecek için cinsiyet eşitliğinin zorunlu olduğu belirtilmiştir (Kılıcı, 2014, s. 194-195).

1.2.2. Türkiye’de Kadın Hakları ve Feminist Hareketin Gelişimi

Avrupalı devletlerde ortaya çıkan ve ilerleyen yıllarda kadınlara yapılan eşitsizliklerin evrensel olduğu düşüncesiyle, tüm dünyayı etkisi altına alan kadın hareketi (Yürüt, 2017, s. 367), 18. yy sonlarında Avrupa’da kadınların ‘eğitim hakkı ve aile konusunda’ erkeklerle eşit hak isteğiyle doğmuş, özellikle Batılı düşüncelerle yetişen Osmanlı yönetici ve aydınlarını toplumu çağın gereklerine uygun hale getirme kaygısı nedeniyle ‘eğitim kurumları ve yasalarla’ kadınları da kapsamına alan gelişmeler yaşanmıştır (Yaraman, 1992, s.14). Ardından 1900’lerde yaşanan savaşlar sonrasında ilan edilen cumhuriyetle Türk kadını pek çok haklar elde etmiştir. Ancak bu haklar feminist hareketin etkisinin azalmasıyla durmuştur. Türkiye’de feminist hareket, askeri darbelerinde etkisiyle ancak 1980’li yıllarda yeniden hareket gösterebilmiştir. Bu durum Türkiye açısından toplumda kadın haklarına dair yeni gelişmelerin yaşanmasında, uluslararası antlaşmaların imzalanmasında ve Türk mevzuatında yeni yasal düzenlemelerin yapılmasında etkili olmuştur. Bu kapsamda çalışmada Türkiye’deki kadın hareketi 3 dönemde ele alınmıştır. Bunlar; Erken Dönem/Osmanlı Kadın Hareketi, Cumhuriyet Dönemi Kadın Hareketi ve 1980 Sonrası Kadın Hareketi şeklinde aşağıda yer almıştır (Kartal, Kümbetoğlu, 2018, s. 110).

1.2.2.1. Erken Dönem Kadın Hareketi

Bu kapsamda kadın hareketinin başlaması Osmanlı Dönemi’nin son dönemlerindeki ıslahatçı padişahlarından 3. Selim ile 2. Mahmut sonrasında yaşanan

gelişmelerin ardından gelişme gösteren modernleşme süreci ve ilan edilen II. Meşrutiyet (1908) ile daha belirgin hale gelmiştir. Bu durum Osmanlı'da kadının konumunda dönüşümlere neden olmuştur (Yürüt, 2017 s. 377).

18. yy Osmanlı toplumunda kadına konumu açısından bakıldığında, evlilikte aileye yönelik şeri yasaların hakimiyetinin söz konusu olduğu, erkeğin birden çok kadınla evliliğine izin verildiği, boşanmanın erkeğin kolayca ulaşabildiği ancak istisnalar dışında kadına boşanma hakkının verilmediği, çocukların velayet hakkının baba ve ailesinin üstünde yer aldığı, mülkiyet ve miras hakkına sahip olmasına rağmen kadının erkeğin aldığı mirasın yarısı kadarlık pay alması gibi haklara sahip olduğu görülmüştür (Berktaş, 2004, s.10). 1839 yılında Gülhane-i Hattı Humayun'un imzalanmasıyla başlayan Tanzimat Dönemi'nde, Fransız İhtilali'nin getirdiği eşitlik ve özgürlüğü benimseyen, bireyin güvence altına alındığı, toplum ilişkilerini düzenlemeyi ve devletin hukuki bir temel üzerinde oturtulmaya çalışıldığı bu dönem Osmanlı İmparatorluğu'nda yenilikçi hareketlerle birlikte toplumsal sarsıntılara da sebep olmuştur (Yaraman, 1992, s.17).

Bu dönem Avrupalı toplumlarda kadınların verdiği mücadelelerden etkilenen Osmanlı'daki yönetici sınıf yapılan yeniliklerle Osmanlı Devleti'nde yaşayan kadınların taleplerini duyulabilir hale getirmeye çalışmıştır (Yürüt, 2017, s. 377). Bu kapsamda kadınlar lehinde birçok gelişme yaşanmıştır. İlk olarak hayır işleri için, kadın haklarını gündeminde tutan kadın dernekleri kurulmuştur (Kuyaksil, 2009, s. 329). Yine Tanzimat'ın ve II. Meşrutiyet'in önde gelenleri hayallerindeki yeni toplumun, modern ailelerin nasıl olması gerektiğini tartışmıştır. Tasarladıkları yeni toplumun, ailede kadınlara nasıl bir rol vermesi gerektiğini tanımlamaya çalışmışlardır (Sancar, 2014, s.86). Bu dönem Osmanlı Devleti'nde kadınlar dergiler, gazeteler çıkararak bunların aracılığıyla tartışmalara, konaklardaki ve hayır derneklerindeki toplantılara katılım göstererek kamusal alanın yaratılmasına ve genişletilmesine katkıda bulunmuşlardır (Berktaş, 2003, s. 95). Avrupa'daki kadın faaliyetlerinin taklidi olan bu teşkilatlar, çoğunlukla yardım dernekleri olarak görülmeye başlamıştır. Bu dernekler Avrupa tarzı eğitimle yetişen soylu kadınlar ile gayrimüslim kadınlarca kurulmuş ve kadın hakları savunuculuğunu üstlenmiştir. Amaçları Türk kadınlarının Avrupalı kadınların ulaştığı hayat seviyesine ulaşmasını, onların sahip oldukları hakların Türk kadınının da sahip olması olmuştur (Kaplan,

1996, s. 270). Yine bu kapsamda ‘siyasi, sosyal, hukuki, fikri, ekonomik ve daha birçok alanda’ yapısal değişim ve dönüşümlerle Avrupa’daki gelişmeler örnek alınmış, “kızların eğitime” yönelik önemli gelişmeler yaşanmıştır (Şenel, 2018, s. 1077). Kızlara meslek eğitiminin verilmesi bu kapsamda önemli bir başlangıç olmuştur. “*Ebe Mektebi, Kız Sanayi Mektebi, Kız Öğretmen Okulu, vb.*” meslek eğitimleri veren okullar açılmış, kızlar toplu eğitime ilk kez bu dönemde katılmıştır. “*Tıbbiye Mektebi’nde*” ebelik kurslarının açılması istenmiş ve 1843’te *Tıbbiye Mektebi’nde* ebelik eğitime başlanmıştır (Kurnaz, 1991, s. 18).

Avrupa’daki pek çok ülkede 1850-1890 yılları arasında başlayan eğitime yönelik uygulamalara, benzer şekilde aynı tarihlerde Osmanlı toplumunda da rastlanmıştır. Bu kapsamda 1840’lar ve 1860’lar sonrası edebiyat yazarları eserlerinde, “kadın sorununa” yer vermeye başlamışlardır. Devlet tarafından ‘rüşdiyeler, meslek okulları ve öğretmen okulları’ açılmıştır. Kadınları konu alan makaleler yazılmaya başlanmıştır. Erkek yazarlar, kadınları koruyan, bilinçlendiren bu konuda aydınlatma amacı güden, kadının konumunu karşılaştıran eserler yazmışlardır (Uğurcan, 2006, s.991). Yine bu kapsamda 1870 yılında kadın öğretmenleri yetiştirmek için Darülmuallimât açılmıştır. 1860’lı yıllarda yayına başlayan gazetelerde kadınlarla ilgili ekler çıkarılmıştır. 1890’lı yıllarda kadınlar tarafından ‘Hanımlara Mahsus Gazete’ çıkarılmıştır. Kadınlar, bu kapsamda ‘makale, roman, hikâye’ türünde eserler yazmışlardır (Yaraman,1992, s. 32; Uğurcan, 2006, s.991). Bu konuda kadınların elde ettiği gelişmeleri Yaraman (1992) şöyle sıralamıştır: Kadınlar,

- 1862’de rüştiyelere girmiş,
- 1884’te kendi gazetelerini çıkarmaya başlamış,
- 1892’de ilk kadın romancılar yetişmiş,
- 1896’dan itibaren kendi kadın derneklerini kurmuş,
- 1919 yılından itibaren mitinglerde, savaş alanlarında yer almışlar,
- 1920’li yıllarda da oy hakkı kazanmalarıyla da kadınlar siyasal bir kimliğe kavuşmuşlardır (Yaraman, 1992, s. 14).

1856 yılında çıkarılan *Arazi Kanunu* ile kız çocukları, babalarından miras kalan topraklarda, erkek çocuklar gibi ‘veraset hakkı’ elde etmişlerdir. Ardından kölelik ve cariyelik kaldırılmış, 1858’de ilk kız rüştiyeleri açılmış, 1869’da ilk kız sanayi okulları açılmıştır (Sevim, 2005, s. 95). Yine 1876 yılında çıkarılan Kanunu Esasi’nin 114. maddesi, kız ve erkek çocuklarına öğretimin 1. kademesine devam etme zorunluluğu getirmiştir. Burada ‘eğitimde kadın-erkek eşitliğini’ anayasal güvenceye almak için ilk adım atılmıştır. 1913 yılında kızlar için lise düzeyinde eğitim veren “İstanbul İnas Sultanisi (İstanbul Kız Lisesi)” açılmıştır. Sonrasında ‘Erenköy, Çamlıca ve Kandilli Kız Liseleri’ açılmıştır. 1868’de çıkarılan *Terakki Gazetesi*, ‘kadın hak ve özgürlüklerini savunan yazılara yer vermiş’, bir de “*Muhadderat*” ismiyle kadınların beklentilerini ele alan gazete eki çıkarmıştır (Yaraman, 1992, s. 34-38). 1908 yılında Mehmet Rauf “*Mehasin*” dergisini çıkararak, kadınların yaşam koşullarının iyileştirilmesini savunmuştur. 1913’te günlük yayımlanan “*Kadınlar Dünyası*”, 1914 yılında “*Kadınlar Alemi*” dergileri yayın hayatına başlamıştır (1992, s. 45-50).

Yine Kanuni Esasi’de yer alan Cemiyetler Kanunu kapsamında bu dönem Osmanlı’da pekçok dernek kurulmuştur. Bu derneklerin kurulmasında ve güçlenmesinde öncü olan kadınlar ise, “Fatma Aliye, Halide Edip, Şükûfe Nihal, Nezihe Muhittin, Nuriye Ulviye, Münevver Saime, Fehime Nüzhet, İhsan Raif, Nakiye, Sabahat, Naciye, Nimet ve Meliha Hanımlar” olmuştur. 2. Meşrutiyet döneminde kurulan kadın dernekleri, Avrupa’daki feminist kadın hareketlerinin, faaliyetlerini taklit etmiştir. Genellikle ‘yardım dernekleri’ şeklinde görülmüştür. Bu dernekler Batılı toplumların anlayışı ve eğitimiyle yetişen soylu ailelerin kadınları ile gayrimüslim kadınlarca kurulmuştur (Kaymaz, 2010, s. 338; Kaplan, 1996). İlk kadın derneği ise 1896’da Fatma Aliye Hanım tarafından “Muhadeneti-i Nisvan” adıyla kurulmuştur. Yine Fatma Aliye Hanım tarafından 1908 yılında, Rumeli sınırındaki askerlerin kışlık giysi ihtiyacını karşılamak için, ‘Cemiyet-i İmdadiye’ kurulmuştur. Ayrıca ‘Osmanlı Kadınları Şefkat Cemiyet-i Hayriyesi’ ve ‘İttihat ve Terakki Kadınlar Şubesi’ 1908 yılında kurulan kadın örgütleridir. Savaşta yaralananlara yardım etmek amacıyla, 1912’de “Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Heyet-i Merkeziyesi”, kurulmuştur. 1916’da ‘Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslâmiyesi’ ve

‘Hanımlar Bilgi Yurdu’, 1917’de ‘Kadıköy Fakirperver Hanımlar Cemiyeti’ gibi birçok dernek ve cemiyet kurulmuştur (Yaraman, 1992, s. 88-90).

Bu kapsamda kadınlar birlikte organize olarak toplumsal duyarlılıkları benimseyerek, bu konuda fikir üreterek çaba sarfetmişlerdir. II. Meşrutiyet dönemi getirdiği yeniliklerle kadını, modernleşen devletin ‘siyasal ve kamusal alanının bir parçası’ haline getirmiştir. İttihat ve Terakki Fırkası benimsediği politikalarla kadınları ilerleyen yıllarda özellikle Balkan Savaşları ve 1. Dünya Savaşı dönemlerinde, iş hayatında ve sosyal hayatta etkin hale getirmiştir (Şenel, 2018, s. 1087). Önceleri alt sınıftan kadınlar ve köleler, zenginlerin evlerinde ücretli olarak çalışırken; artık köle olmayan kadınlarda evlerde ücretli işçilik yapmaya başlamıştır. Özellikle bu dönem Sanayi Devrimi’nin de etkisiyle kurulan fabrikalarda kadınlar işçi olarak çalışmaya başlamıştır. Örneğin 1900’lü yıllarda tekstil endüstrisinde, İstanbul Kibrit Fabrikası’nda çalışanların yarısını kadınlar oluşturmuştur (Doğramacı, 1985, s. 112; Berktaş 1994, s. 19).

Kadın hakları açısından bir diğer gelişme, 1917’de çıkarılan ‘Hukuk-u Aile Kararnamesi’ olmuştur. Kararnameyle medeni olarak, evlenme ve boşanma kuralları belirlenmiştir (Tunçay, 1990, s. 39). Tek eşlilik getirilmiştir. ‘Aile hukuku davaları’, ‘şeriat mahkemelerinden’ alınıp “sivil mahkemelere” verilmiştir. Adli sorunların tümünde yetki “Adliye Nazırı’na” verilmiştir. 1’den çok kadınla evlenme, sınırlandırılmıştır (Karpaz, 2010, s. 116).

Yine kadınlar Kurtuluş Savaşı döneminde ülkenin işgaline karşı ‘halkı bilinçlendirmek’ amacıyla yapılan mitinglerde öne çıkmaya başlamıştır. “İstanbul Mitingleri” Türk kadın hareketinde dönüşümün önemli basamaklarından biri olmuştur. Mayıs 1919’da Sultanahmet’te Halide Edip, Fatih’te Meliha Hanım ve Üsküdar’da Sabahat ile Naciye Hanımlar yaptıkları konuşmalarla memleket işgaliyle ilgili vatanı müdafaa için çağrıda bulunmuşlardır (Taşkıran, 1973, 68-83 den akt. Sancar, 2014, s. 100). Bu kapsamda kadınların mitinglere katılım göstermeleri Türk kadınının “siyasal, toplumsal, çağdaş bireylere” dönüşmesinde ve siyasal bilinç kazanmalarında etkili olmuştur (Yaraman, 1992, s. 118). Bunun yanında kadınlar savaş döneminde cepheye de katılmıştır. Bu kapsamda Halide Edip Batı Cephesi’nde onbaşı rütbesinde; Darülfünun öğrencisi Münevver Saime Hanım; cephe gerisinde ve

istihbaratta; Kılavuz Hatice, Pozantı’da mücadeleye katılmış; Tayyar Rahmiye Hanım, 9. Tümede gönüllü bir şekilde müfreze komutanlığı yapmıştır. Kara Fatma, Millî Mücadele’de birçok ilçede asker olarak görev almıştır. Yine ‘Gördesli Makbule, Binbaşı Ayşe, Nezahat Hanım, Süreyya Sülün Hanım’ cephelerde görev yapan diğer kadınlar olmuştur (Şenel, 2013, s.14).

Osmanlı Devleti’ndeki kadın hareketlerindeki tüm gelişmeler, değişim ve dönüşüm uzun dönemde topluma yansımamış, feminist hareket süreklilik kazanamamıştır. Bunun yanında kadınlar yayımladıkları dergiler ve kurdukları dernekler aracılığıyla toplumsal hayattaki konumlarını sorgulamaya, anne ve eş rollerinden farklı kazanımlara ihtiyaç duyduklarını anlamaya başlamışlardır. Özellikle yayımlanan kadın dergileri, kadınların kendilerini birey olarak ifade etmelerini sağlarken; kurulan kadın dernekleri de bireysel talepleri örgütlü hale getirmeye çalışmıştır (Çakır, 1996 akt. Kaypak, 2016, s. 13). Yine bu dönemin önemli gelişmelerinden olan Haziran 1923’te Nezihe Muhittin tarafından “Kadınlar Halk Fırkası” adıyla ilk kez kadınlar parti kurmuştur. Parti daha sonra “Türk Kadınlar Birliği” adıyla derneğe dönüşmüş, yardım amacıyla çalışan kadın derneklerine benzer bir yapıya büründürülmüştür (Şenel, 2013, s. 15-16).

1.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi Kadın Hareketi

Cumhuriyet dönemi olarak anılan bu dönemde de kadınları ilgilendiren pek çok gelişme yaşanmıştır. Eğitimle gelişen toplumda devrimlerin ve cumhuriyet ideolojisinin daha güçlü şekilde yerleşeceği düşünüldükçe, Cumhuriyet döneminde eğitim-öğretim önemsenmiştir. Toplumun modernleşmesini temeline alan inkılaplar laik bir çizgi altında gelişmiştir (Yıldırım, 2018, s. 318).

29 Ekim 1923 tarihinde ilan edilen cumhuriyet ve ardından yapılan inkılaplarla Türkiye Cumhuriyeti’nde kadınlara verilen haklarda görünürleşmiştir. Sosyal, siyasi, eğitim alanlarındaki yenilikler modernleşmeyi de hızlandırmıştır (Aydın ve Yıldız, 2016, s. 52). Bu dönemin yapılan reformlarının en başındaysa 1924’te kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu olmuştur. Eğitim birliği sağlanarak kız çocuklarının, erkek çocuklarla eşit eğitim almaları sağlanmıştır. 1926’da kabul edilen Medeni Kanun, kadınların yasal statüsünü değiştirerek, aile içinde birey olarak

kadınlara eşit haklar sağlamıştır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2012, s. 1). Medeni Kanunla kadınlara birçok hak tanınmıştır. Bunlar; boşanma hakkı, çok eşliliğin yasaklanması, kız ve erkek çocuklara mirasta eşit pay ilkesi şeklindedir (Kuyaksil, 2009, s. 330). Bu haklar Türk kadınının özgür olmasını, oy kullanmasını, eğitim görmesini, çalışmasını, bilimsel çalışmaların içinde olmasını sağlamıştır. Bugün sıradan görülen bu haklar, o gün için devrim niteliğinde sayılmıştır (Arat, 1997, s. 75-79; Güler, 2015, s. 307).

Cumhuriyet'in ilanı sonrasında Türk kadını siyasi haklarının ilkinin 1930'da yerel seçimlerle diğeriniyse 1934'te verilen genel seçimler için çıkarılan yasayla elde etmiştir (Şenel, 2013, s. 9). 1933 yılında Köy Yasası'nda yer alan maddelerin değiştirilmesiyle kadınlara köylerde muhtar ve ihtiyar heyetini seçme-seçilme hakkı verilmiştir. 1934 yılında 1924 Anayasası'nın maddelerine eklenen "ve kadınlar" ibaresiyle kadınlar TBMM içinde seçme ve seçilme hakkını elde etmişlerdir (Şenel, 2013, s. 16). Bu bakımdan 1935'te yapılan genel seçimlerde 16 kadın milletvekili TBMM'ye seçilmiştir (Karpaz, 2010, s. 141). Burada kanunlarda yapılan düzenlemeler ile kadının konumu açısından, 'tebaadan yurttaşlığa geçmesi' karşı cins ile eşit bir statüye sahip olma göstergesi olarak görülmektedir. Ayrıca Türk kadınına bu hakların verilmesinde Atatürk'ün bu mücadele sürecinde, kadınlara hak verme düşüncesi de etkili olmuştur (Şenel, 2013, s. 9).

Yine bu dönemde önemli olarak görülen etkinliklerden birisi de 1935 yılında Yıldız Sarayı'nda, '*Sufraj ve Kadınların Siyasal ve Medeni Hareketleri için Uluslararası Birliğin XII. Kongresi*' olmuştur. Kongre kadınların sorunlarının evrensel açıdan birbirinden uzak olmadığını, kadınların da birey olduklarını göstermiştir. 39 ülkenin delegeleri bu kongreye katılmış ve o dönem dünyada yaşanan kamplaşmalar nedeniyle kongrenin konusu "barış" olmuştur (Yaraman, 1992, s. 163).

1960-1980 yılları arasında kadın hakları açısından çok fazla gelişmeler yaşanmamıştır. Kadınların iş hayatında yer almaları, eğitim alması, kadın erkek eşitliği olarak görülmüştür. Bunun yanında kadınlar 'ev işlerinden ve çocukların bakımından' sorumlu tutulmuşlardır (Emiroğlu, 2022, s. 927). Bu dönem ulusun eğiticisi olan "modern anne" rolünün ön plana çıkması nedeniyle, "güçlü kadın"

düşüncesi ve cinsiyet eşitliği fikri tüm topluma tam olarak erişemediği için 2. Dalga feminist hareket ortaya çıkmıştır. Dünyada 1960'lar sonrasında ortaya çıkan 70'li ve 80'li yılları etkisi altına alan hareket, Türkiye'deki demokratik dönüşümün askeri darbelerle bölünmesi sebebiyle, 1980'li yıllardan sonra gelişebilmiştir (Sancar, 2011, s.69).

1.2.2.3. 1980 Sonrası Kadın Hareketi

12 Eylül 1980 darbesiyle yürürlüğe giren 1982 Anayasası ile toplumda, liberalizm ve katılımcı demokrasi kavramı öne çıkmıştır. Bu imkandan yararlanan feminist kadın hareketi hızlı bir gelişme sürecine girmiştir (Kuyaksil, 2009, s.330). Kadınların özgürlüğü ve temel hakları noktasından başlayıp, 1980'lerde ikinci dalga feminizmin etkisiyle ortaya çıkan hak talepleri ile devam eden Türkiye'deki feminist hareket (Coşkun, 2016, s, 449), 'bağımsız kadın hareketi' olarak başlamış ve 1990'larda 'kurumsallaşan kadın hareketine', dönüşmüştür (Saygılıgil, 2010, s. 283,295). 2000'li yıllardaysa sosyo-ekonomik ve politik gelişmelerinde etkisiyle oldukça sancılı bir sürece girmiştir (Coşkun, 2016, s. 449). Bu dönem kadın hareketi 1980'lerden günümüze kadar Türkiye'de kurdukları stöler, kadın dergileri, yürüttükleri kampanyalar ve yaptıkları eylemlerle; kamuoyunda 'kadınlar için siyaset yapma' yönünde baskılar oluşturarak "kadın gündemi" yaratmıştır (Ecevit ve Karkıner, 2011, s. 192). Yine Avrupa'da 80'li yılların sonunda sol hareketlerden etkilenen feminist hareket 1990'lı yıllarda dünya siyasetini etkileyen Berlin Duvarı'nın yıkılması, Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrası, dönemin siyaseti 'sol'u ön plana çıkarmıştır. Varolan dönem feminist hareketi, "toplumsal cinsiyet kalıplarını, egemen kültür tarafından belirlenen kadınlık, erkeklik kimliklerini ve rollerini sorgulayarak" ataerkil değerlere karşı önemli bir toplumsal hareket başlatmıştır. Kadınlar '*cinsel tacize ve dayığa hayır*' kampanyaları yürüterek, kamuoyunun kadın sorunuyla ilgilenmesini sağlamışlardır. Ayrıca "Kadın Araştırmaları Kütüphaneleri" kurulmuş ve üniversitelerde "kadın araştırmaları merkezleri" açılmıştır. Bu feminist hareket eylemleri kamuoyunda 'kadın sorunu bilinci' yaratmıştır (Sancar, 2011, s. 78; Gültekin vd., 2013, s. 67; Morahoğlu, 2012, s. 296).

1987 yılında ilk kitlesel “Dayağa Hayır Dayanışma” kampanyası yapılmıştır. 1989’da Ankara’da “Kadın Dayanışma Derneği” kurulmuştur. 1989’da “Cinsel Tacize Hayır Yürüyüşü” yapılmıştır (Sevim, 2005, s. 109,110). Yine 1989’da kadınlara, kaymakamlık sınavına girme hakkı verilmiştir (Ecevit ve Karkıner, 2011 s. 193-195). 1990’da “Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı” kurulmuştur (Sevim, 2005, s. 109,110).

1990’lı yıllarda dönemin feministleri açısından önemli gelişmesi “kimlik ve kültürel tanınma” isteği ile etnik ve dini kökenli siyasal hareketlerle feminist örgütler şekillenmiştir (Sancar, 2014, s.78). İlk feminist örgüt “Kadın Çevresi” 1984’te kurulmuştur. 1980’li yıllarda ön plana çıkmaya başlayan, İslamcı kimlik kapsamında “İslamcı feminizm” politik olarak günlük hayatta görünürleşmeye başlamıştır. İslamcı feministler ‘örtünme ve türban konusunda’ haklar talep etmiştir. 2000’li yıllarda ise konu daha fazla gündeme gelmeye başlamıştır (Kartal ve Kümbetoğlu, 2018, s. 112,113).

Türkiye’de 1990’larda gelişim ve örgütlenme açısından toplumda oluşmaya başlayan bir diğer feminist örgüt hareketlerinden olan LGBTT “Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti ve Transseksüel” örgütü de kurdukları stöllerle, feminist hareket içinde görünürleşmiştir. Bu kapsamda kurulan ilk feminist örgüt Lambdaİstanbul ve çıkarılan gazetede KAOS GL olmuştur (Kartal ve Kümbetoğlu, 2018, s.118).

1980 sonrası feminist kadın hareketi kapsamında Türkiye’de yaşanan hukuksal düzenlemelere kısaca yer vermek istersek; 27 Mayıs 1983’te on haftaya kadar olan *gebeliklerin kürtajla sona erdirilmesine dair yasa değişikliği* yapılmıştır. Ancak kürtaj için evli kadınların eşinin izni zorunluluğu getirilmiştir (Ecevit ve Karkıner, 2011 s.193-195). Medeni Kanun’da, 1997’de yapılan değişiklikler, *kadın erkek eşitliğinin gözetildiği; cinsiyet ayrımcılığının yapılmadığı*; kadının ailede, toplumda, erkekler ile eşit olmasını sağlamıştır. Kanunda yer alan ‘*ailenin reisi kocadır*’, hükmü yerine ‘*evlilik birliğini eşler beraber yönetirler*’ hükmü getirilmiştir. Kadının önceki soyadının ‘kocasının soyadından önce’ kullanma hakkı verilmiştir. Eşlere çocuklarının velayetini, birlikte kullanabilme hükmü getirilmiştir. Evlilik dışı doğan çocuğun velayetiyse anneye verilmiştir. 1998 tarihinde kabul edilen 4320 sayılı ‘Ailenin Korunmasına Dair Kanun’ ise, ‘aile içi şiddet’ kavramını

ilk kez hukuki bir metinde tanımlamıştır. Yine bu konudaki tanımlara 2. bölümde yer verilmiştir. 2003'te Aile Mahkemeleri'nin kurulmasına yönelik kanun yürürlüğe girmiştir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2012, s. 4; Ecevit ve Karkıner, 2011, s.193). Anayasa'da 2001'de, 2004'de ve 2010'da yapılan değişiklikler ile kadın-erkek eşitliği ilkesi güçlendirilmiştir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2012, s. 3).

Yine 2003'de yürürlüğe giren, Yeni İş Kanunu "*insan hakları açısından ayırım yapılmayacağını*", '*cinsiyet nedeniyle eşit işe düşük ücret verilemeyeceğini*', '*cinsiyet, medeni hal, aile yükümlülükleri, hamilelik ve doğum*' öne sürülerek iş sözleşmesinin feshedilemeyeceğini kabul etmiştir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2012, s. 4-6). 2005'te kabul edilen Türk Ceza Kanunu Tasarısı'ndaki gelişmelerse '*kadın, kız ayrımı*' tanımı metinden çıkarılmış, cinsel suçlar, "*kişilere karşı suçlar*" başlığının altında "*cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar*" olarak değerlendirilmiştir. Cinsel saldırının '*eşe karşı işlenmesi*' durumu söz konusu olduğunda soruşturmanın, kovuşturmanın yapılması, mağdur şikayetine bağlı hale gelmiştir. Eşe karşı cinsel saldırı suçunda nitelikli halin oluşmasıyla "*ceza yaptırımı*" getirilmiştir. Kanunda yer alan "*zorla ırza geçme*" ve "*zorla ırza tasaddi*" kavramlarının yerine, "*cinsel saldırı*" ve "*çocukların cinsel istismarı*" kavramlarına yer verilmiştir. Bunun dışında kanun metninde '*işyerinde cinsel taciz*' kavramına da yer verilmiş, '*cinsel taciz suçunun nitelikli halleri*' belirlenmiştir. Yine '*kasten yaralama suçu*' düzenlenerek, suçun üstsoya, altsoya ya da eşe, kardeşe karşı işlenmesi durumları nitelikli hal olarak sayılmıştır (Kuyaksil, 2009, s. 346; Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2012, s.7).

Bu dönemin uluslararası açıdan en önemli gelişmelerinden biri 1979 tarihli "*Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi*'nin (CEDAW)" kabul edilerek, 1 Mart 1980'de, imzaya açılması olmuştur. Türkiye ise 1985'te sözleşmeyi onaylayarak, 19 Ocak 1986'da yürürlüğe koymuştur. Sözleşme; taraf devletlere, 4 yılda bir dönemsel ülke raporunu '*CEDAW Komitesine*' sunma zorunluluğu getirmiştir. Türkiye ilk raporu 1990'da, 2. ve 3. Birleştirilmiş Raporu 1997'de 4. ve 5. Birleştirilmiş Raporu 2005'te sunmuştur (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2012, s.1).

CEDAW sözleşmesinin imzalanmasının ardından 1995 Pekin ve 2000 yılında yapılan Pekin+5 toplantılarıyla “*kadına yönelik şiddete*” öncelik verilerek, “*namus cinayetleri*” konusunda, kadına yönelik şiddeti önleme, kamusal sorumluluk olarak görülmüş ve Türkiye’de bu kapsamda düzenlemelere gidilmiştir. CEDAW bu bakımdan, kadınların sorunlarının hukuki açıdan görünmesini sağlamıştır (Sancar, 2011, s. 88). 1990’lı yıllarda devlet tarafından kadına yönelik şiddet ile mücadelenin mekanizmaları tek tek oluşturulmaya başlanmıştır. Bu açıdan önemli gelişmeden biri; 1990’da Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü) kurulmuştur. 1993 yılından itibaren, koruyucu ve önleyici kurumlar olan ‘Aile Danışma Meclisleri’ ile ‘Toplum Merkezleri’ açılmıştır (Saygılıgil, 2010, s.244). 1998 yılında ‘zina’yı, ceza gerektiren bir suç olarak gören yasal düzenleme kalkmıştır. Bunun yanında kadınlar, eylemler düzenleyip, sivil toplum kuruluşu olarak örgütlenmiş, yalnızca kamusal alanda değil, özel alanda da görünür olmaya başlamışlardır. Sloganı olarak gördükleri, ‘özel olan politiktir’ söylemi ile “aile içinde kadına şiddet” konusunda kamuoyunun dikkatini çekmede başarılı olmuşlardır (Gültekin vd., 2013, s. 67).

2000 sonrasında ise bu kapsamda yapılan en önemli gelişme 2011’de imzalanan “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin” imzalanması olmuştur. Sözleşme bu alandaki yasal çerçeveyi oluşturan, uluslararası bağlayıcılığa sahip ilk düzenlemedir. Sözleşme, ‘fiziksel, cinsel, psikolojik şiddetin yanı sıra, zorla evlendirme ve kadın cinsel organlarının kesilmesi gibi farklı şiddet türlerini tanımlamış, bunlar için yaptırımlar getirmiştir. Türkiye’de 10-11 Mayıs 2011 tarihlerinde İstanbul’da imzalanan Sözleşme, “121. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Toplantısı’nda” imzaya açılmıştır. Sözleşmenin TBMM’de uygun bulunduğu yönelik kanun 25 Kasım 2011’de kabul ederek, 29 Kasım 2011’de RG’de yayımlanmıştır. Türkiye, sözleşmeyi onaylayan ilk ülke olmuştur. Sözleşmenin uygulanıp uygulanmadığını tespit etmek için GREVIO İzleme Komitesi oluşturulmuştur (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2012, s. 1). Yine bu kapsamda 8 Mart 2012’de 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kabul edilmiştir (Saygılıgil, 2010, s.247).

80 sonrası Türkiye’de kadın haklarına dair yaşanan gelişmeler açısından, 90’lar sonu ve 2000’li yılların başına kadar hukuki açıdan pek çok ilerleme kaydedilmiştir. Bu kapsamda kadınları koruyan ve cinsiyet eşitliğini sağlamayı amaçlayan pek çok düzenlemelerin yapıldığı, kadın hakları açısından birçok hukuki kazanımlar elde edildiği güçlenmeye başladıkları görülmüştür. Bu kapsamda yapılan düzenlemelerle kadınların bilinçlenmesi, “toplumsal cinsiyet eşitliğinin” geliştirilmesi ve bunun toplum tarafından da benimsenmesi, kadınların kendilerine verilen hakların bilincinde olarak onlara sahip çıkması, bununla birlikte sadece kanunlarda değil, gündelik hayatın işleyişinde de kullanılması öngörülmüştür (Kuyaksil, 2009, s. 351).

2. BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE İSTANBUL SÖZLEŞMESİ

2.1. Kadına Yönelik Şiddet

2.1.1. Şiddet

Toplum, genel olarak bir arada yaşayan ve etkileşim halinde olan bireylerden oluşan insan topluluğudur. Bir toplumun bir arada yaşaması için birçok kurala ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kurallar hukuk, ahlak ve din kurallarıdır. Pek çok toplum, bireyler arası sorunların çözümü için hukuk kuralları uygulamaktadır ve tüm bireyler hukuk önünde eşit kabul edilmektedir. Bu kurallara rağmen insanlar arasında yaşanan rekabet, çatışma, çekişme, bireyin psikolojik durumu vb. unsurlar şiddetin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Şiddet, ortaya çıkış ve uygulanış açısından geçmişten beri var olan ve günümüzde de farklı şekillerde kendini gösteren evrensel bir kavramdır (Akkaş ve Uyanık, 2016, s. 33).

İnsanlar düşünceleri, sınırlılıkları, kültürleri, cinsiyetleri vb. açılardan farklı yaratılmışlardır. Bu farklılıklar insanların birbirleriyle çatışmalarına, maddi ve manevi açıdan birbirlerine zarar vermelerine neden olmaktadır. Şiddet olarak nitelendirilen bu hareket; fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel açılardan kendini göstermekte ve neredeyse tüm toplumların mücadele ettiği sosyal sorunlardan birisi olmaktadır (Çalışkan ve Çevik, 2018, s. 218).

Şiddetin olumsuz etkilerinin düzeltilmesi için ‘devlet, akademik çevreler ve sivil toplum örgütleri’ çaba göstermektedir. Şiddeti önlemede ve gerçekleşen şiddet türleriyle başa çıkmada devletlerin, toplumların ve bireylerin sorumluluk düzeyleri arttırılmaya çalışılmaktadır. Cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için bu konuya yönelik duyarlılığın arttırılması sağlanarak, geleceğe yönelik çalışmalar yapılmaktadır (Salaçin, vd., 2011, s. 192-193). Günümüz devletlerinin en önemli var olma nedeni de yine şiddete karşı korunmak olmuştur. Örneğin ulus devlet ile hem bireylerin birbirlerine karşı şiddetinden korunmaları, hem de diğer devletlerin kendi

egemenliğine karşı şiddetten korunması sağlanmıştır (Boyar, 2016, s. 55). Bu kapsamda şiddetin tanımlarına yer vermek istersek;

Şiddet kavramı TDK sözlüğünde “*karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma*” olarak tanımlanmaktadır (Şiddet, 2023).

Adalet Bakanlığı şiddeti “*bireyin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik yönden zarar görmesiyle ya da acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış*” şeklinde tanımlamıştır (Şiddet nedir, 2023).

Gümüş (2016), bir durumun şiddet olabilmesi için “*güç bulundurma tekeline ve zorbalık gücüne sahip olması gerektiğini*” ifade etmiştir (Şiddet Türleri, 2023).

WHO (DSÖ) ise; “*kendine, başka bir kişiye veya bir grup veya topluluğa karşı yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği veya yoksunlukla sonuçlanan veya bunlarla sonuçlanma olasılığı yüksek olan fiziksel güç veya gücün kasıtlı olarak, tehdit veya fiilen kullanılması*” şeklinde tanımlamıştır. WHO şiddeti; kişinin kendine yönelttiği şiddet, kişilerarası şiddet, kolektif şiddet olarak 3’e ayırmıştır. Bunları kısaca açıklamak istediğimiz takdirde;

- **Kişinin kendine yönelik şiddeti**, failin ve kurbanın aynı kişi olduğu şiddet türüdür. Örneğin kişinin kendine zarar vermesi, yaralaması, intihar etmesi gibi.
- **Kişilerarası şiddet**, bireyler arasındaki şiddeti ifade etmektedir. Aile içinde yaşanan şiddet, yakın partner şiddeti, çocuklara kötü muamele, yaşlılara uygulanan şiddet, vb..
- **Kolektif şiddet**, daha büyük bireysel gruplar tarafından işlenen şiddettir. Sosyal, politik ve ekonomik şiddet (The VPA Approach, 2023) şeklinde ifade edilmektedir.

Şiddet kavramı, şiddete maruz kalan gruplara göre ise aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır. Burada yer alan şiddet türleri kapsamında en fazla şiddete maruz kalanlar ise kadınlar olmaktadır (Polat, 2017, s.16). Bu kapsamda yer alan şiddet türleri ise; kadına yönelik, flörte yönelik, çocuğa yönelik, engelliye yönelik,

yaşıya yönelik, LGBT ye yönelik akranlar arası, mültecilere yönelik, kardeşler arası, ve kişinin kendine yönelik şiddeti şeklindedir (Polat, 2017, s. 16).

2.1.2. Kadına Yönelik Şiddet ve Tanımları

Şiddetten en fazla etkilenen ve maruz kalan grup genellikle kadınlar olmaktadır. Eşi ya da birlikte yaşadığı kişilerden şiddet gören kadınların, fiziksel ve ruhsal sağlığı olumsuz etkilenmektedir. Kadınlara uygulanan şiddet ise ‘insan hakları ihlali ve ayrımcılık biçimi’ olarak görülmektedir (Çalışkan, Çevik, 2018, s. 218). Şiddet gösteren kişinin, özellikle güvenilen birisi veya kadının özel hayatında yer alan biri olması etkilenmenin derecesini artırarak kadının bu konuda mücadelesini zorlaştırmaktadır (Salaçin vd, 2011, s. 194). Son yıllarda kadına yönelik şiddet konusu, medyanın ve kamuoyunun sıkça gündeminde yer almakta, çok sıkça “kadın cinayetlerinin işlenmesi, şiddet mağduru kadınların korunmasının ve kadına yönelik şiddetle geniş çaplı mücadelenin gerekliliğini” ortaya koymaktadır (Sargın, 2010, s.4). Bundan 35-40 yıl öncesi uç bir görüş olan ‘kadına yönelik şiddet’ kavramı günümüzde birçok devletin resmi olarak dile getirdiği, yasalar kapsamına aldığı ve çalışmalar yürüttüğü bir konu haline gelmiştir (Salaçin, vd., 2011, s. 193). Bu durum kadına uygulanan şiddet olgusunu evrensel bir hale getirmiştir (Çalışkan ve Çevik, 2018, s. 219). Kadına yönelik şiddet kavramının tanımlarına yer vermek istersek;

Morçatı kadına yönelik şiddeti, “*cinsiyeti nedeniyle ev içinde ve dışında kadına uygulanan sistematik şiddet davranışları*”, şeklinde tanımlamıştır (Kadına Yönelik Şiddet Nedir, 2023).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü kadına yönelik şiddeti; “*çocuk, eş, eski eş, yakın akrabalar vb.*” aile bireyleri arasında gerçekleşen; bireye fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik anlamda zarar vererek, acı çekmesine, buna yönelik tehdit, baskı, özgürlüğünün engellenmesi ile toplumsal ve özel alanda meydana gelen, “*fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik tutum ve davranışlar*” olarak tanımlamıştır (Şiddete Maruz Kalındığında, 2023).

Birleşmiş Milletler (BM) kadına yönelik şiddeti “*aile içi şiddet veya yakın partner şiddeti*” olarak kabul etmiş ve ev içi istismar, herhangi bir ilişkide yakın partner

üzerinde güç, kontrol kazanmak, bunu sürdürmek amacıyla yapılan davranışlar olarak tanımlamıştır (What Is Domestic Abuse, 2023).

İstanbul Sözleşmesi ise *“kadınlarla erkekler arasında tarihten gelen eşit olmayan güç ilişkilerinin bir tezahürü olduğunu ve bu eşit olmayan güç ilişkilerinin, erkeklerin kadınlara üstünlüğüne, kadınlara karşı ayrımcılık yapmalarına ve kadınların tam anlamıyla ilerlemelerinin engellenmesi”* olarak tanımlamıştır. Şiddetin kamu da ya da özel yaşam alanında meydana gelmesini, “eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dâhil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri” şeklinde tanımlamıştır (İstanbul Sözleşmesi, 2012, s. 3-5). Burada yapılan tanımlamalarda “kadına yönelik şiddet” kavramı kadın hakları açısından oldukça önemsenen ve çözüm gerektiren şiddet konularından biri olarak görülmektedir. Dünyada da çeşitli şekillerde kendini gösteren kavram günümüzde aile içinde şiddetin artması ve yıkıcı etkilerin daha fazla görünür olması nedeniyle, bu kapsamda yapılacak çalışmalarında ivme kazanmasında ve konuyla ilgili eylem planlarının oluşturulmasında etkili olmuştur (Altıparmak, 2019, s. 57).

Özellikle dünyada pek çok ülkenin ve Türkiye’nin, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için yürüttüğü politikaların uygulanması konusunda, birçok dernek ve toplululuğun yıllardır bu konuya dikkat çektiği, bu sorunun toplumsal bir sorun olarak görüldüğü, bu nedenle de bu sorunun devletin tüm kurumlarının katıldığı toplumsal bir katılımıla çözülmesi gerektiği öngörülmektedir. Bu amaçla bunun için verilen mücadelede, üretilen politikalarla da şiddet uygulayanlara çeşitli yaptırımlar getirilerek toplumsal bir zihniyet değişikliği sağlanmak istenmiştir (Çalışkan ve Çevik, 2018, s. 219). Bu anlamda, dünyada 1970’lerden itibaren, ülkemizde ise 1980 sonrası, yeniden gelişme gösteren kadın hareketinin en temel kazanımlarından birisi; aile içinde kadına yönelik şiddetin, aile ve karı-koca arasındaki ilişkilerin, “özel alana” ait bir sorun olmadığı; kamu sağlığını, insan haklarını ve ceza hukukunu ilgilendirdiği, bu nedenle kamusal alanda ele alınması gerekli olan bir sorun olduğu görüşünün yaygınlaşması olmuştur. Türkiye’de bu kapsamda kadın örgütlerinin (aile içinde kadına yönelik şiddetle mücadelede) en somut başarılarından biri olarak kabul edilen ve “şiddet uygulayan erkeğin evden uzaklaştırılmasına” imkân sağlayan 1998

yılında çıkarılan 4320 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” olmuştur (Kadın Dayanışma Vakfı, 2007, s. 24). Çeşitli ülkelerde de bu konuda değişim yaşandıkça şiddetin kaynakları değişse bile sorunun benzer şekilde tekrar tekrar meydana geldiği ve şiddet kavramının etkisinin yalnızca eşlerin üzerinde değil, çocukların üzerinde de etkili olduğu görülmüştür. Bu nedenle uluslararası alanda da 2000’ler ve sonrasında kadına yönelik şiddetin önlenmesi için tüm dünya tarafından kabul gören evrensel anlaşmalar imzalanmıştır. Böylece bu kapsamda ülkeler arasında bu bilincin yayılması da sağlanmıştır (Altıparmak, 2019, s. 57-59).

Kadına yönelik şiddet kavramının birçok türleri bulunmaktadır. Bunlara kısaca yer vermek istersek;

- Fiziksel şiddet (dayak, işkence, zarar verme, yaralama),
- Psikolojik (duygusal/sözel) şiddet (hakaret, aşağılama, küçük görme, duygusal açıdan zarar verme),
- Cinsel şiddet (kadına karşı zorla tacizde, tecavüzde bulunmak) ve
- Ekonomik şiddet (kadına ekonomik özgürlüğüne engel olmak, parasal anlamda şiddet uygulamak) şeklinde görülmektedir (Sargın, 2010, s. 7).

2.1.3. Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Dünyadaki ve Türkiye’deki Gelişmeler

Dünyada ve Türkiye’de kadına yönelik şiddetin önlenmesi kapsamında yaşanan gelişmelere bakmak istediğimizde dünyada 1970’ler ve sonrasında birçok ülkede, feminist hareketin etkisiyle, şiddet mağduru kadınlara ve çocuklara sığınabilmeleri için kadınevleri, sığınaklar ile danışma merkezleri açılmaya başlanmıştır (Açıkel, 2009, s. 28). Bu kapsamda 1971’de İngiltere’de “Chiswick Kadın Danışma Merkezi”, Avrupa’da kurulan ilk kadın danışma merkezi olmuştur. Bu kapsamda; 1974’te Londra’da, Paris’te, Berlin’de ardından birçok ülkede kadın danışma merkezleri/sığınakları kurulmuştur. 1985’lerde gelişmiş ülkelerde de buna benzer örgütlerin kurulması sağlanarak, sosyal hizmet yükümlülükleri kapsamına almıştır (Kadın Dayanışma Vakfı, 2007, s. 43).

Yine kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli adımlardan biri olan ve 1949’da BM bünyesinde kurulan “Kadının Statüsü Komisyonu” kapsamında 30

yıllık çalışmaları sonucunda ‘Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW-1979)’ 185 devletin katılımıyla kabul edilerek onaylanmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2008, s. 15). Sözleşmeyle “kadınların insan haklarına” yönelik evrensel standartlar belirlenmiş ve kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması öngörülmüştür (Moroğlu, 2016, s. 4). Yine 1993’te yapılan Viyana Konferansı ve Birleşmiş Milletler Konferansları, ‘kadının insan hakları’ kavramını genişleterek, kadın haklarını insan haklarının ayrılmaz parçası sayılmıştır. Bu kapsamda ‘*kadına karşı şiddeti ortadan kaldırmak, cinsel haklar ve doğurganlıkla ilgili hakların hayata geçirilmesi kapsamındaki hedefler*’ uluslararası alanda gündem olmuştur. Bunun sonucunda 1993’te “BM Kadınlara Karşı Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildiri” imzalanmıştır. Bildiri, özel ve kamusal alandaki kadına şiddeti kınayan, üye ülkelerde de şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik düzenlemeleri kapsamına almıştır (Tatlılıoğlu, 2019, s. 57).

Türkiye’de ise kadınlar 1980’lerde kamusal alanda seslerini duyurmaya, 1990’lı yıllarda kendi sivil toplum kuruluşlarını oluşturarak devleti dönüştürmeye çalışmışlar ve devlet düzeyinde ‘kadına karşı şiddetle mücadele’ mekanizmalarını harekete geçirmişlerdir. Bu süreçle birlikte mücadelenin boyutları ve biçimleri toplum içinde yaygın bir hale gelmiştir. 1980’lerde kadınlar devlet karşıtı söylemlerle devlet ile iş birliğini reddederken, 1990’larda devlet kurumları ve mekanizmalarını kullanarak kadına yönelik şiddet karşıtı bir söylem geliştirmeye başlamışlardır (Altınay ve Arat, 2008, s.17). Özellikle 1990’larda kadına karşı şiddetin önlenmesi için kurumsallaşmaya gidilmesi, “kadına yönelik şiddet ile mücadele” olgusunun günümüzde birçok kesim tarafından sahiplenilen bir alan olmasını sağlamıştır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2012 s. 7).

Kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla kurulan Mor Çatı Kadın Sığınağı ile Ankara Kadın Dayanışma Vakfı’nın kadınların dayanışmasında ve kurumsallaşmasında öncü kurumlar olmuştur¹² (Altınay ve Arat, 2007, s. 12) Bu kapsamda Türkiye’de 1990 yılında açılan “Mor Çatı Kadın Sığınağı” ilk kadın danışma merkezi olmuştur. İlk kadın sığınağı ise, Bakırköy Belediyesi’nce açılmıştır. 1990’da ‘Kadın Konukevleri’ adıyla Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu

¹² Bu kurumlar temelde kadına yönelik aile içinde yaşanan şiddeti engelleme ve bu konuda şiddet gören kadınlara yardım etme amacıyla kurulmuşlardır (Altınay ve Arat, 2007, s. 12).

tarafından 19 adet sığınak açılmıştır. 1991'den itibaren birçok ilde bağımsız, yerel yönetimlerle işbirliği içinde kadın danışma merkezleri açılmıştır (Kadın Dayanışma Vakfı. 2007. s. 43). Yine Türkiye'de kadına karşı şiddetle mücadelede örgütlenme kapsamında önemli olarak görülen gelişmelerden bir diğeri 1997'de Diyarbakır'da "Kadın Merkezi'nin (KAMER)" kurulması olmuştur. Olağanüstü durum ve savaşta şiddet gören kadınlar için dayanışma amacıyla kurulan KAMER, Güneydoğu ile Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki tüm illerde 23 şehirde örgütlenmiş ve 30 bin kadının ördüğü yaygın bir kadın ağına dönüşmüştür (Altınay ve Arat, 2007, s. 22).

Bu kapsamda kurulan sığınaklar ve kadına yönelik şiddeti önleme açısından yaşanan gelişmeler bu kavramın kullanımının yaygınlaşmasında, anlaşılmasında ve sorunun görünür hale gelmesinde katkıda bulunmuşlardır. Türkiye'de ilk kez kadına karşı şiddetle mücadele kapsamında "sığınakların önemine" dikkat çekilmiş, şiddet mağduru kadınlar için sığınakların önemli bir gereksinim olduğu fikri önemsene başlanmıştır (Altınay ve Arat, 2007, s. 22). Özellikle 2000'ler sonrasında görünürleşen ve de dikkat çekilen bir konu haline gelen "kadına yönelik şiddet meselesi" kapsamında yapılan tüm düzenlemeler ve uygulamalar ile kadınlara yönelik bu kapsamda açılan kurumlarda bu konuya önem verilmeye başlandığını göstermektedir. Yine bu kapsamda önemli olarak görülen hukuksal düzenlemeler ve eylem planlarına dair gelişmeler kısaca aşağıdaki tabloda yer almıştır. Özellikle kanunlar ve yasalar kapsamında da görünürleştiği açık bir şekilde yasal mevzuat içinde yer almasından da anlaşılmakta olan kadına yönelik şiddet kavramı, uzun yıllar üzerinde durulan ve günümüzde de sıkça tartışılan konulardan biri haline gelmesinde bu düzenlemelerin etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 1. 2000 Sonrası Bu Konudaki Hukuki Gelişmeler

- 2004'te Anayasa'nın 90. maddesine, *uluslararası anlaşmaların mevcut kanunlarla gelişmesi durumunda uluslararası sözleşmelerin esas alınacağı* ibaresi eklenmiş,
- 2006 yılında 26218 sayılı '*Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler*' Başbakanlık Genelgesi olarak, '*toplumsal cinsiyet eşitliğini*' temeline almıştır.
- 2007-2010 '*Kadına Şiddet Ulusal Eylem Planı*' hazırlanmıştır.
- 2008'de 5 yıllık "*Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı*" uygulanmıştır.
- 2011'de *İstanbul Sözleşmesi* imzalanmış, sözleşme esas alınarak,
- 2012'de 6284 sayılı "*Aileyi Koruma ve Kadına Şiddeti Önleme Kanunu*" çıkarılmıştır.
- 2012-2015 "*2. Kadına Şiddet Ulusal Eylem Planı*" ile
- 2016-2020 "*3. Kadına Şiddet Ulusal Eylem Planı*" uygulanmıştır.
- 2014-2018 yıllarında "*2. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı*" hazırlanmıştır.

Kaynak: (Balcı, 2020, s.15)'den elde edilen verilerden yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.2. İstanbul Sözleşmesi

Kadına yönelik şiddet günümüzün en önemli sorunlarından biridir. Sorunu çözmek için bu konuda uluslararası alanda etkili adımlar atılmıştır. Bu adımlardan en önemlisi "Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin (İstanbul Sözleşmesi)" imzalanması olmuştur. Sözleşme, kadına yönelik şiddeti, insan hakları ihlali olarak kabul etmiştir. Ayrıca sözleşme, şiddet konusunu toplumsal cinsiyet ile ilişkilendirerek, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanamadığı için şiddetin meydana geldiğini savunmaktadır (Çamurcu, 2021, s.66). Sözleşme İstanbul'da imzalandığı için İstanbul Sözleşmesi olarak da anılmaktadır. Sözleşme 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzalanmış, 14 Mart 2012'de onaylanmış ve 01 Ağustos 2014'de yürürlüğe girmiştir. Sözleşmeyi ilk imzalayan ve meclisinde onaylayan ilk ülke ise Türkiye olmuştur (Dursun, 2021, s.42). Kadınlara, kız çocuklarına yönelik şiddeti ve ev içi şiddeti hedef alan ilk Avrupa Sözleşmesi olma niteliğini taşıyan Sözleşme Türkiye dâhil 20 Avrupa Konseyi üyesi ülke tarafından onaylanmıştır (Bakırcı, 2015, s.134)

Sözleşmenin giriş kısmında, sözleşmenin ele alınmasındaki temel kaygı dile getirilmiştir. Kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti kınayan sözleşmede; kadına karşı şiddetin, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması amacıyla geçmişten gelen eşitlikçi güç ilişkilerinin sonucu olduğunu, erkeklerin kadınlara üstünlüğü nedeniyle kadınlara ayrımcılık yapıldığını ve kadınların ilerlemesine engel olduğunu ayrıca şiddetin toplumsal cinsiyete dayandığına yer verilmiştir. Sözleşme kadınların ve genç kızların “aile içi şiddet, cinsel taciz, ırza geçme, zorla evlendirme, namus için işlenen suçlar, kadın sünneti vb.” şiddet türlerine ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete çok fazla maruz kaldığını belirtmiştir. Sözleşmede, kadınların maruz kaldığı toplumsal cinsiyete dayalı şiddete erkeklerin de maruz kalabileceği ve aile içi şiddetin mağduru olabileceğini; yine çocuklarında aile içi şiddetin tanığı ve mağduru olabileceğini; kadına yönelik şiddetten ve aile içi şiddetten arınmış bir Avrupa’nın amaçlandığı yer almıştır. Yine bu kapsamda sözleşmeye dahil olarak Tablo 2’de verilen belgeler de tavsiye kararı niteliğinde görülmüştür (İstanbul Sözleşmesi, 2011, s. 5). Sözleşme aşağıda yer alan tavsiye kararlarıyla kabul edilmiştir.

Tablo 2. Avrupa Konseyi’nin İstanbul Sözleşmesi İçin Verdiği Tavsiye Kararları

2002	<i>Kadınların şiddete karşı korunmasına ilişkin 5 sayılı Tavsiye Kararı,</i>
2007	<i>Toplumsal cinsiyet standartları ve mekanizmalarına ilişkin 17 sayılı Tavsiye Kararı,</i>
2010	<i>Kadın ve erkeklerin çatışmayı önleme ve sona erdirme ve barışı oluşturmadaki rolüne ilişkin 10 sayılı Tavsiye Kararı;</i>
1966	<i>Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme,</i>
1966	<i>Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme,</i>
1979	<i>Kadına Karşı Her Tür Türlü Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (CEDAW)</i>
	<i>19 No.lu Genel Tavsiye Kararı</i>
1989	<i>Çocuk Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi</i>
2006	<i>Engellilerin Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesini ve</i>
2002	<i>Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Anlaşmasını göz önüne alarak;</i>
	<i>Sivil Şahısların Harp Zamanında Korunmasıyla ilgili Cenevre Sözleşmesi (IV)</i>
	<i>Sözleşmenin ilgili I ve II no.lu Ek Protokollerini</i>

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.2.1. İstanbul Sözleşmesi'nin İçeriği

Sözleşme 'tüm aile içi şiddet mağdurlarını' kapsamına almış ve hükümlerin uygulanması açısından 'toplumsal cinsiyete' dayalı şiddet mağduru kadınlarla özel olarak ilgilenileceğine yer vermiştir. Kadınlara yönelik "toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti" bir kadına karşı, kadın olduğu için yöneltilen veya kadınları orantısız bir biçimde etkileyen şiddet olarak tanımlamıştır. Sözleşme herkesi, özellikle de kadınları, kamu ve özel sektörde şiddete maruz kalmadan yaşayabilme hakkının yaygınlaşmasına ve korunmasına dair gerekli yasal tedbirlerin alınmasını öngörmüştür. Taraf devletler anayasalarına ve iç mevzuatlarına kadın-erkek eşitliği ilkesini dahil edeceğini ve ilkenin uygulamada da gerçekleştirilmesini taahhüt edeceğinden bahsederek, kadınlara karşı ayrımcılığın yasaklanacağını, kadınlara ayrımcılık yapan yasa ve uygulamaların yürürlükten kaldırılacağına yer verilmiştir. Sözleşme hükümlerinin özellikle de mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirlerin 'cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka tür görüş, ulusal veya sosyal köken, bir ulusal azınlıkla bağlantılı olma, mülk, doğum, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen veya mülteci statüsü veya başka bir statü gibi', ayrımcılık yapılmasını uygulanmasını temin edeceklerine yer vermiştir (İstanbul Sözleşmesi, 2011, s. 8)

2.2.2. İstanbul Sözleşmesi'nin Amacı

Sözleşme; kadınları her tür şiddete karşı korumayı; kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti önlemeyi; kadına karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmayı ve kadınları güçlendirmeyi; kadın-erkek eşitliğini yaygın hale getirmeyi; kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağdurlarını korumayı, bu konuda politikalar ve tedbirler üretmeyi; şiddeti ortadan kaldırmak için uluslararası işbirliğini yaygınlaştırmayı; bu kapsamdaki kuruluşların ve kolluk kuvvetlerinin birbirleriyle etkili bir şekilde işbirliği yapabilmesini amaçlamıştır (İstanbul Sözleşmesi, 2011, 1. Madde).

Sözleşmenin hükümlerinin uygulanıp uygulanmadığını izlemek için GREVIO adında bir komite oluşturulmuştur. GREVIO, "*Kadınlara yönelik şiddetle ve aile içi şiddetle mücadele konusunda uzmanlar grubunu*" temsil etmektedir. GREVIO komitesinin 10 ila 15 üyeden oluşturulması öngörülmüştür. Üyelerin seçimindeyse

cinsiyet dağılımının bölgelere göre dengeli yapılması, farklı konularda uzmanlaşan üyelerin komitede yer alması istenmiştir. 4 yıllığına seçilen üyeler “Taraflar Komitesi” tarafından sözleşmeye taraf ülkelerin vatandaşları arasından seçilmiştir (İstanbul Sözleşmesi, 2011, s. 5).

Sözleşme son yıllarda muhalefet ve iktidar tarafından tartışma konusu yapılmıştır. Özellikle Muhafazakâr bir yapıya sahip olan iktidar partisi (AK Parti) ile muhalefet partisinin (CHP) sözleşmeye ilgili tartışmaları gündemi oldukça meşgul etmiştir. Ardından sözleşmeden çıkılmasına yönelik iktidarın açıklamaları ise ortamı daha da gerginleştirmiştir. Bu durum Sözleşmenin feshedilme ve ayrılma süreçlerinde de sıkça tartışılmasına neden olmuştur. Feminist örgütler ve LGBT+ örgütleri ile bunlara destek olan kurum ve kişiler tarafından savunulan sözleşme, özellikle muhafazakâr kesim olan iktidar ve ona yakın olan kesimlerce şiddetli bir şekilde eleştirilmiştir. Bu tartışmalar sonucunda 20 Mart 2021’de sözleşme feshedilmiş ve 1 Temmuz 2021’de Türkiye İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmiştir (Dursun, 2021, s. 42). Bu kapsamda sözleşmeye yönelik birçok makale bildiri kaleme alınmış ve gazetelerde de bu konudaki tartışmalar sıkça yer almıştır. Yine literatür kapsamında bakıldığında tez özelinde yer alan konuya yönelik gazetelerin incelendiği herhangi bir tez çalışmasına rastlanmamıştır. Bu nedenle hazırlanan tez çalışmasının özgün olduğu öngörülmektedir.

2.2.3. Literatür Özeti

İstanbul Sözleşmesi kapsamında literatürde bu alanda yayımlanan birçok tez, makale, bildiri, rapor incelenmiştir. Pekçok makalenin kaleme alındığı ancak çok fazla tezin yazılmadığı, yazılan tezlerin ise genellikle sözleşmenin tartışma boyutunu ele aldığı görülmüştür. Bu kapsamda YÖKTEZ websitesinde yer alan tezlerin ve akademik çalışmaların çoğunlukla 2021 yılı sonrasında (sözleşmeden ayrıldıktan sonra) yayımlandığı görülmüştür. Bu konuda yapılan tez çalışmalarına bakmak istediğimizde;

Acar (2021), “*İstanbul Sözleşmesi maddelerinin İslam Hukuku açısından değerlendirilmesi*” isimli çalışmada sözleşmenin, imzalanmasıyla birlikte ortaya çıkan; eşcinsel birlikteliklerin ve nikah dışı birlikteliklerin onaylanması, aile

kurumunu tehdit etmesi, örfe, adetlere, dini uygulamalara karşı tutum nedeni olduğu için yaşanan tartışmaları İslam Hukuku çerçevesinde değerlendirmiştir (Acar, 2021, s. v).

İstanbul Sözleşmesi'nin ana akım medyadaki sunumu: Kadın köşe yazarlarının yaklaşımı isimli çalışmada Özer (2021), 30 günlük gazetenin 29'unu çalışmaya dâhil edilerek 24 gazeteden veri toplamıştır. Sözleşmeden çekilme tartışmalarını baz alarak Haziran-Aralık 2020 tarihleri arasında basılmış 56 köşe yazısını betimsel analiz yöntemiyle incelemiş ve yaptığı analizde kadın köşe yazarlarının sözleşmeye dair yaklaşımlarının şiddet, siyasal iktidar sorumluluğu, ataerkil söylem, cinsel yönelimi farklı olan bireylerin korunması yaklaşımı üzerinden şekillendiğini öngörmüştür. Çalışmada yazarların konuya yaklaşımında siyasal duruşları, aidiyetleri ve ideolojik bakış açılarının, sözleşmenin yorumlanmasında etkili olduğunu, farklı fikirlerin ortaya çıktığını savunmuştur (Özer, 2021, s. iv).

İstanbul Sözleşmesi'nin Türkiye'deki İç Hukuka Etkisi Bağlamında 6284 Sayılı Kanun'un İncelenmesi adlı çalışmada Kaplan (2021), sözleşmeyi teorik bir çalışma olarak ele almış, sözleşme ve kanunun düzenlenmesini incelemiş ve niçin kadına yönelik şiddeti durdurmadığını anlamaya çalışmıştır. Bunun için uygulama aşamalarının incelenmesini, kadına yönelik şiddetin, ataerkil zihniyetin ve toplumsal cinsiyet kalıplarının değişimi ile mümkün olacağını, uygulamadaki eksiklerin giderilerek şiddetin önüne geçilebileceğini savunmuştur (Kaplan, 2021, s. ii).

Bekki (2020), çalışmada İstanbul Sözleşmesi'nin, içeriği ve yaptırım gücüne yönelik "Türkiye'de muhalif kesimlerin tepkilerini nedenini anlayabilme ve analiz edebilmek için" İstanbul Sözleşmesi'ne muhalif kesimlerin tepkilerini, Twitter'daki verileri Netnografik analizle incelemiştir (Bekki, 2020, s. iv).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İstanbul Sözleşmesi'nde kadına karşı şiddeti önleme mekanizmaları ve Türkiye isimli çalışmada Tekçe (2019), kadına yönelik şiddetin önlenmesi için uluslararası alanda yapılan çalışmalara, AIHS ile İstanbul Sözleşmesi'ni de dâhil ederek Türkiye'de kadına yönelik şiddet kapsamındaki değerlendirmelere yer vermiştir (Tekçe, 2019, s. iii).

İstanbul Sözleşmesi'nin (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile-İç Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi) ulusal hukuk

açısından değerlendirilmesi adlı çalışmasında Ünlü (2012) İstanbul Sözleşmesi'nin getirdiği yenilikleri, Türkiye'deki iç hukukta yer alan yasal düzenlemeler kapsamında değerlendirmiştir (Ünlü, 2012, s. iv).

Ceylan (2022), *“İstanbul Sözleşmesi Bağlamında Türkiye’de muhafazakâr kesimin toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmaları”* adlı çalışmasında sözleşmenin, feminist kesimlerce desteklendiği, muhafazakâr kesimlerce eleştirildiğini ele almıştır. Bu kapsamda çalışmasında muhafazakâr kesime ait olan Yeni Akit Gazetesi'nin manşet haberlerini, sözleşmenin yürürlüğe girişinden, feshedilişine kadar olan tarihi, nicel içerik analiziyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda Yeni Akit'in, sözleşmede yer alan *“toplumsal cinsiyet eşitliğini, eşcinselliğin normalleştirilmesi”* olarak gördüğünü, sözleşmeyle ilgili politikaların, uygulamaların aileye ve din kurumuna zarar verdiğini tespit etmiştir (Ceylan, 2022, s. iv).

“Güvenlikleştirme kuramı kapsamında 2000 yılı sonrası Türkiye’de kadın politikaları ve İstanbul Sözleşmesi tartışmaları” adlı çalışmasında Muslu (2022), kadına yönelik şiddet ile mücadelede Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği sürecindeki dönemi ele alarak, devletin politikalarını ve yasal düzenlemelerini ele almıştır. Çalışma Türkiye’de kadına şiddet vakalarının fazlalığına rağmen bu kavramın bir güvenlik problemi olarak ele alınmamasının nedenlerini ortaya koymayı amaç edinmiştir. Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme kuramı çerçevesinde, kadına yönelik şiddeti, İstanbul Sözleşmesi'nin güvenlikleştirilmesi tartışmasını temel almıştır (Muslu, 2022, s. viii)

Kayhan (2022), çalışmasında, toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin, yükselişe geçen sağ popülizmle ilişkisini anlatmak istemiştir. Bu kapsamda sağ popülist partilerin iktidar olduğu Türkiye’de ve Polonya’da İstanbul Sözleşmesi’ne yönelik tartışmalar değerlendirilerek, sağ popülist iktidarların, toplumsal cinsiyet karşıtı hareketler ile ilişkisi incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda 2 olgunun arasında güçlü ilişkinin var olduğuna, bu ilişkiyi iktidar arkasına aldığına başlıca yeni rejim sorunları yarattığına, bu sorunların ise; *kadın, LGBT hakları, demokratik değerler ve insan haklarına yönelik saldırının* var olduğuna varılmıştır (Kayhan, 2022, s. vii).

“Haberde çerçeveleme ve örgüt kuramı bağlamında yazılı basında İstanbul Sözleşmesi’nin incelenmesi” adlı çalışmasında Demir (2022), İstanbul

Sözleşmesi'nin iptalini isteyen muhafazakâr kesimlerin yazılı medya aracılığı ile yasanın iptalini meşrulaştırmayı, kamuoyu oluşturmayı amaçladıkları yayın faaliyetlerini tespit etmek istemiştir. Örgüt kuramı bağlamında, medya kuruluşlarının başvurduğu haberde çerçeveleme yöntemine başvurarak haber metinlerini araştırmış, konuya dair haberleri söylem analiziyle incelemiştir (Demir, 2022, s. ii).

Bahçeci (2012) çalışmasında, Türkiye'deki kadın hareketinin 1980'li yıllardan itibaren kullanılan araçlardan en önemlisi olan İstanbul Sözleşmesi'nin Türkiye'deki kadına şiddet ile mücadele amacıyla kadın hareketinin kullanabileceği araçları değerlendirmiş ve bunları ön plana çıkarmaya çalışmıştır (Bahçeci, 2012, s. vii).

Erbuyurucu (2022), “*Sosyal bilgiler ders kitaplarında toplumsal cinsiyetin temsili: İstanbul Sözleşmesi öncesi ve sonrası*” adlı çalışmasında İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmeden önceki 2011-2013 yılları ile sözleşme yürürlüğe girdikten sonra 2016-2020 yılları arası, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun onayıyla kullanılan “Ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitaplarını” görsellik ve metinleri açısından ‘toplumsal cinsiyet eşitliği’ yönünde incelemiş ve karşılaştırmıştır. Bunun için doküman analizi tekniğini kullanmıştır. Çalışmanın sonucunda, İstanbul Sözleşmesi sonrası kullanılan ders kitaplarında sözleşmenin amacına yönelik düzenlemelerin yapılmadığına varılmıştır (Erbuyurucu, 2022, s. v).

Özcan (2019), çalışmasında, uluslararası ve ulusal alanda kadına yönelik şiddet ile mücadeledeki kazanımlar özetlenmiş, Türkiye'deki feminist hareketin tarihini, kadının insan hakları alanında kurumsallaşmasını ele almış. Sonrasında İstanbul Sözleşmesi kapsamında sözleşmeye yönelik raporları inceleyerek Sylvia Walby'nin ‘patriyarka kuramı’ ve Türkiye’de devletin sözleşmeyi uygulaması aşamasındaki eksikliklerini tartışmıştır (Özcan, 2019, s. x).

3. BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASI VE İÇERİK ANALİZİ

3.1. İçerik Analizi

Bilimsel araştırmalar, belli bir paradigmaya (araştırmaya kaynaklık eden değerler, bakış açısı, kuralları ve sınırları) bağlı olarak seçilmekte ve bilimsel bir yöntemle yapılmaktadır. Bu anlamda bilimsel çalışmalarda kullanılan yöntem aslında bilimsel araştırmanın nasıl gerçekleştirileceğine dair bir kılavuz olmaktadır. Yani aslında paradigma, bilimsel çalışmalarda yöntemin temelini oluşturmaktadır. Böylece araştırmacı kendi çalışmasına etki eden değişkenleri dikkatlice inceleyerek doğru araştırma modelini ve desenini seçmektedir (Şimşek, 2012, s. 85). Bu kapsamda tezin alan araştırması kısmı nitel bir özellik gösterdiği için çalışmada nitel araştırma yöntemine başvurulmuştur. Nitel araştırma kapsamında genellikle belge incelemesi, içerik çözümlemesi, örnek olay çalışması ile söylem çözümlemesi gibi yöntemler kullanılmaktadır. Bu nedenle tez çalışmasında verilerin nitel bir özellik göstermesi sebebiyle sözel açıklamalara dayanak oluşturacak bulgular elde edilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında araştırılan olayların ve olguların benzersiz olduğu öngörüldüğü için ayrıntılı çözümlemelere de ihtiyaç duyulmaktadır. Tüm bu yöntemlerde olgunun daha iyi anlaşılması, anlatanın bakış açısının belirlenmesi, olayın çözümlenmesi gibi amaçlarda ön planda tutulmaktadır (Şimşek, 2012, s. 90).

Bu tez çalışmasına konu olan İstanbul Sözleşmesi'ne yönelik gazete haberlerinin analiz edilmesi sürecinde de bu kapsamda nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu analiz temelde verinin daha anlaşılabilir olmasını sağlaması açısından sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan yöntemlerden biridir. İçerik analizinin temel amacı toplanan verilerin açıklanmasını sağlayacak kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu nedenle toplanan veriler önce kavramlaştırılmakta ardından kavramlar düzgün bir şekilde açıklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242).

Çalışma kapsamında elde edilen veriler işlenerek kavramlar aracılığıyla temalara ve olgulara ulaşmakta ve anlaşılır bir hale getirilmektedir. Analiz

temelinde birbirine benzeyen verileri belirli kavram ve çerçeve altında birleştirerek, anlaşılır bir şekilde ve birbiriyle ilişkilendirerek yazıya dökmektedir. Bu nedenle bu kapsamda oluşturulan çalışmalarda tümevarımcı analiz¹³ kullanılarak kodlamalar yapılmakta, ardından veriler kavramlaştırılarak temalar-kategoriler şeklinde yer almaktadır (Şimşek, 2012, s. 136-137). Çoğunlukla sosyal bilimler ile kitle iletişim araştırmalarında kullanılan bu yöntem; sosyal değişim, kültürel öğeler, vb. çeşitli temaları geniş kapsamda anlamak, kitle iletişim araçlarının içeriğindeki değişimleri, sosyal konularda yapılan haberlerin içeriğini, kadına yönelik şiddet, taciz, toplumsal hareketler, propagandalardaki değişimlerin tespiti, topluma yansıyan seçime dair konular gibi medya içeriklerinin analizinde kullanılmaktadır (Prasad, 2008, s. 5).

İçerik analizinde, araştırmacı öncelikle “neyi öğrenmek istiyorum?” sorusunu sorarak çalışmanın içeriği ve çalışmanın amacını çerçevelemekte ardından bu nedenle araştırma sorusuyla ilgili öncelikle bir iletişim kaynağı bulmaktadır (Prasad, 2008, s. 9). Özellikle sosyal bilimler alanında sıkça kullanılan yöntemlerden biri olması sebebiyle, toplumların iletişim biçimlerinin çözümlenmesi konusunda da bu analiz türü etkili olmaktadır. Araştırmacılar bu bakımdan sosyal iletişim kapsamında oluşan mesajları sistemli ve objektif bir şekilde inceleyerek, iletişimin kaynağına yönelik tahminlerde bulunmaktadırlar. İçerik analizinde incelenecek olan argümanlar ise doküman türü belgelerdir. Bu dokümanlar bilimsel yöntemler uygulanarak incelenmektedir (Hepkul, 2002, s. 1). İncelenecek yazılı dokümanların içinde ‘kitaplar, gazete ve dergiler, raporlar, kayıtlar, yazışmalar, yönergeler, tutanaklar, yaşam öyküsü ya da sözlü tarih çalışmaları kapsamında günlükler, hatıratlar, özel mektuplar’ da incelenebilmektedir. Bu kapsamda yazılı dokümanları incelenmek için en çok kullanılan tekniklerse “içerik analizi” ve “eleştirel söylem analizidir” (Sosyolojide Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri, 2023, s. 10-11).

İçerik analizi sistemsal, nesnel, nicel, bağlamsal ve geçerlilik gibi özelliklerine göre iletişimin içeriği araştırılırken elde edilen veriler, analizle birlikte araştırılan içerik hakkında karşı tarafa bilgiler sunmaktadır. Bu nedenle içerik analizinde; açık, kurallara dayalı, tekrarlanabilir ve nesnel çıkarımlar yapılmaktadır (Prasad, 2008, s. 2-3). Çok sayıdaki içeriğin analizi için kullanılan ve sosyal bilim

¹³ Tümevarıma dayanan akıl yürütmede, öncelikle örneklerin gözlemlenmekte, ardından tüm gözlem sonuçlarını birlikte değerlendirilerek karara varılmaktadır (Şimşek, 2012, s. 7)

araştırmalarında vazgeçilmez bir yöntem olan içerik analizi; genellikle içeriklerde yer alan temaları, örüntüleri, kalıpları, sık geçen kelimeleri vb. içeriğinin önemli olduğu düşünölen parçaları belirlemek ve analiz etmek için kullanılmaktadır (İçerik Analizi Nedir? Nasıl ve Neden Yapılır?, 2023). İçerik analizi yönteminin temel ilkeleri ise objektiflik, sistematiklik ve genellenebilirliktir. Bunları kısaca açıklamak istediğimizde:

- *Objektiflik:* Analizin açık bir şekilde yapılması ve farklı araştırmacıların da aynı verilerden benzer sonuçlar elde etmesini sağlar.
- *Sistematiklik:* Belli kurallara göre araştırılacak metnin içeriği çalışmaya dâhil edilmekte ya da çıkarılmaktadır. Kurallara uygun şekilde materyallerin dâhil edilmesi ya da çıkarılması araştırmanın fikirlerinin tutarlı olarak desteklenmesini sağlamaktadır.
- *Genellenebilirlik:* Araştırmacı tarafından elde edilen sonuçların benzer durumlarda diğerk çalışmalara da uygulanabilir olması anlamına gelmektedir (Prasad, 2008, s. 3).

Örneğin iletişim niteliği taşıyan bir içerik, tek başına bir anlam ifade etmezken, başka bir veri grubuyla ilişkilendirildiğinde anlamlı hale gelmektedir. Bu nedenle de içerik analizi çalışmaları başka bilgilerle ilişkilendirmeyi ve karşılaştırmayı içerir (Hepkul, 2002, s.5).

İçerik analizi, içeriğinin nasıl kavrandığına bağlı olarak, kavramsal bir çerçeve geliştirmektedir. Amaç ve süreçleri genel terimlerle anlaşılır hale getirerek, içeriğinin temel kavramlarını ana hatlarıyla belirterek analiz etmektedir (Krippendorff, 2004, s. 18). İçerik analizi metinlerden nesnel içeriğinin çıkarılmasını, belirli bir metinde açık veya gizli olabilecek anlamların, temaların, kalıpların bulunmasını sağlamaktadır. Ayrıca araştırmacıların sosyal gerçekliği öznel ve bilimsel olarak anlamalarını da sağlamaktadır. İçerik analizi konuşmanın, metinlerin ve bunların özel bağlamlarının görünümüyle de ilgilenmektedir (Zhang vd, 2005, s.1). İçerik analizi kapsamında incelemeye konu olan metinlerde araştırmanın hipotezine ve onunla bağlantılı olarak sorulan sorulara cevap verebilecek şekilde araştırmanın sorularına olumlu ya da olumsuz cevaplar bulmaya çalışmaktadır (Devran, 2010, s. 36-37). İçerik analizi bazı sosyal bilimciler tarafından ‘yazılı bir metindeki açık olan içerik ile ilgilenip, açık olmayan mesajların üzerinde durmaması’ nedeniyle diğerk bilimsel araştırma

yöntemlerine göre az objektif bir yöntem olarak görülmektedir (Devran, 2010, s. 36-37).

3.1.1. Haberde İçerik İncelemesi

Bu başlık altında çalışma kapsamında kısaca haberde içerik çözümlemesine yer verilmiştir. Haber metinlerinin analizlerinde ortaya çıkan 2 yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan ilki “içerik çözümlemesi tekniğini” kullanarak görünen (açık/manifest) anlam üzerinde yoğunlaşan pozitivist yaklaşımı benimsemektedir. Diğeri ise haberi “söylem” olarak ele alan eleştirel söylem yaklaşımını savunmaktadır (İnal, 1997, s. 27). Haberde içerik çözümlemesi tekniği, Berelson tarafından ortaya atılmış, ardından Holsti ve Krippendorff tarafından geliştirilmiş ve birçok haber çalışmasında da yol gösterici bir teknik olarak kabul edilmiştir (İnal 1997, s. 77). Geleneksel olarak, eleştirel medya çalışmalarında içerik çözümlemesi aracılığı ile medya metinlerinde, fotoğraflarında yer alan ‘yanlı, basmakalıp, cinsiyetçi ya da ırkçı imajlar’ ortaya çıkarılmaktadır (Ergeç, 2018, s.28). Tarihsel gelişimine bakmak istediğimizde 20. yüzyılın başından itibaren, özellikle ABD’de gazetelerin basımında gözle görülür bir artış yaşanmış, bu konuda kitlesel pazarlar yaratılarak kamuoyuna ilgi duyulmasına, gazetecilik okullarının açılmasına neden olmuştur. O dönem gazete araştırmaları basite indirgenerek bilimsel nesnellik kavramıyla karşılaştırılmıştır. İlerleyen yıllarda diğer kitle iletişim araçlarının da ortaya çıkmasıyla, araştırmacılar için konu alanı genişlemiştir. İlk olarak gazete analizinde kullanılan bu yaklaşım, ardından radyoya, filmlere, televizyona da yer vererek gelişmiştir. Günümüzde ders kitaplarından çizgi romanlara, reklamlardan konuşmalara vb. birçok alanda çeşitli yazılı metinlerde uygulama alanı bulmuştur (Krippendorff, 2004, s. 5-6).

Bu açıdan baktığımızda toplumda yayın içerikleri bakımından hangi konunun önemli hangisinin önemsiz olduğuna karar vererek, buna uygun yayın içeriklerin üretilmesi birçok şeyi etkilemektedir. Medya içerikleri insanların hangi konuları önemli gördüğünü, birbirleriyle yapacakları konuşmalarını ve zihinlerinde yer alan önemli konulara dair algılarını etkilemektedir. Örneğin siyasal seçimler kapsamında hangi liderin, hangi konularla ne kadar ilgilendiği özellikle toplumu medyada üretilen içeriklerle etkilemektedir. Yani gündemde yer alan konular ülkeyi

yönetenlerin yaptıklarına, yapacaklarına yahut yapmadıklarına dair bir gösterge sunmaktadır (Yüksel, 2018, s. 83). Yine bu kapsamda bir basın organının habere verdiği önem, o haberin hangi sayfada, ne kadar yer aldığı ile anlaşılmaktadır. Yazılı basında birinci sayfada, üstte verilen haber, haberi yayımlayan organ için önemli bir haber mesajı taşımaktadır. Haber sağ taraftan verildiyse çok önemli mesajı içermektedir. Ayrıca habere ayrılan yer ve kullanılan fotoğraf da haberin içeriğine bakılmadan bize ilk bakışta bu önemli mesajı vermektedir. Televizyon ve radyo haberlerinde bu durum habere, hangi sırada ve ne kadar süre yer verildiği ile anlaşılmaktadır (Yüksel, 2018, s.85). İçerik çözümlemesiyle, haber ya da medya metinlerindeki iletilerin açık ve görünen içeriğinin nesnel, doğrulanabilir ve ölçülebilir bir açıklaması yapılabilir. Yöntemin temel özelliği, sınıflandırma sistemi oluşturmaktır. Genel haber yapısını ortaya çıkarmak ve anlamlandırma düzeyini belirlemek ve sınıflandırmanın oluşturulabilmesi için var olan haberlerin özenle incelenmesi gerekmektedir (İnal, 1996).

Bu konuya bir örnek vermek istersek 1940'lar sonrasında Berelson'un etkisiyle gelişim gösteren içerik çözümlemeleri basındaki yanlılığı sergilemeyi ve bu yanlılıktan kurtulmanın yollarını ele almıştır. 1970 sonrasında medya metinleri üzerinde yapılan çalışmalar ise özellikle ABD'de medya metinlerinin içeriklerinin çözümlemesiyle gelişmiştir. 1980 sonrası dilsel boyutu daha ayrıntılı bir şekilde öne çıkaran haber çözümlemeleri; haber ve gazetecilik pratikleri üzerinde yapılan çalışmaların, farklı disiplinlerin, farklı kuramların kesiştiklerine dair medya metinlerinin içerik çözümlemesinin bilimsel olduğuna dair iddia en çok üzerinde durulan ve yinelenen konu olmuştur. İçerik çözümlemesinde araştırmacı öncelikle temel varsayımı bir kategorileştirme ve kuramsal bir ön araştırma sonrasında kullanmak istediği analiz birimini seçer ve kategorileştirir (İnal, 1996). Ardından medya metninde yer alan; sözcükleri, biçimsel yapıları araştırma kapsamına alarak, mesajları, haber başlıklarını, haber girişlerini (haber spotu), sütunların uzunlukları vb. analizin önceden belirlenmiş birimleri incelenmektedir. Genellikle sosyal açıklama ve iletişimin kurumsal ürünlerinin; gazete başlıklarının, televizyon dizileri, haber ve müzik programlarının, dergi yazılarının boyutlarının analizini yapmakta ve verilen mesajları incelemektedir (Taylan, 2011, s. 73).

3.2. Gazetelerin İçerik Çözümlemesi

Çalışmanın Önemi: Türkiye'nin 11 Mayıs 2011'de kabul edilen, 1 Ağustos 2014'te yürürlüğe giren, 20 Mart 2021'de feshedilen ve 1 Temmuz 2021'de ayrıldığı İstanbul Sözleşmesi'nin bu süreçlerinde yaşanan tartışmaları anlamak ve gazetelerde üretilen anlamları tespit etmek amacıyla söz konusu çalışmanın yapılmasına gerek duyulmuştur. Özellikle fesih sürecinde oldukça tartışmalara neden olan sözleşme kapsamında AKP ve CHP'nin İstanbul Sözleşmesi'nin çekilme süreciyle yaşadığı tartışmalar kapsamında üretilen anlamları tespit etmek amacıyla çalışma önem taşımaktadır.

Tez çalışmasındaki temel soru “*siyasal iktidar ve siyasal muhalefetin İstanbul Sözleşmesi'ni Türk basınında nasıl tartıştıklarını*” tespit etmektir. Bu kapsamda gazetelerde sözleşmeye yönelik haberlerde yer alan her iki partiden yetkili kişilerin açıklamalarında üretilen anlamlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda elde edilen veriler çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Çalışmada verileri incelemek için temel yöntem olarak içerik analizi seçilmiştir. Bu kapsamda AKP ve CHP'li yetkililerin sözleşmeyle ilgili yaptığı açıklamalarının yer aldığı gazetelerin manşetlerinde ve iç sayfalarında yer alan sözleşmeye yönelik açıklamaların yer aldığı haberler çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma 6 gazete üzerinden yürütülmüştür. Bu kapsamda Sabah, Yeni Şafak, Posta, Hürriyet, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinde yer alan İstanbul Sözleşmesi'yle ilgili AKP'li ve CHP'li milletvekillerinin, grup sözcülerinin ve yetkililerin açıklamalarının yer aldığı gazete haberleri analiz edilmiştir. Bu gazetelerin seçilmesinde; Sabah ile Yeni Şafak gazetelerinin iktidara yakınlığı, Sözcü ile Cumhuriyet gazetelerinin seçilmesinde ise muhalefete yakınlığı etkili olmuştur. Ayrıca popülist söyleme sahip Posta Gazetesi ile tirajı yüksek olan Hürriyet Gazetesi de çalışmaya dahil edilerek, haberler daha geniş bir perspektiften incelenmeye çalışılmıştır (Türkiye'de Yayımlanan Gazeteler Listesi, 2022).

Çalışmanın sınırlılıklarını ise; sözleşmeye yönelik 4 önemli tarih oluşturmuştur. Bu kapsamda çalışmada imzalama tarihi olan 11 Mayıs 2011, yürürlüğe girme tarihi 1 Ağustos 2014, feshedilme tarihi olan 20 Mart 2021 ve ayrılma tarihi olan 1 Temmuz 2021 tarihlerinde söz konusu 6 gazetede İstanbul

Sözleşmesi'ne yönelik haberler incelenmiştir. Söz konusu 4 tarihteki yaşanan gelişmeleri daha geniş bir açıdan görebilmek için bu tarihlerin bir ay öncesi ve bir ay sonrasındaki tarihlere gidilmiştir. Yani bu tarihler 60 günlük periyotlar şeklinde incelenmiştir. Çalışma kapsamında 6 gazetede yer alan iktidar ve muhalefet partisinin milletvekillerinin, parti sözcülerinin ve parti yetkililerinin açıklamalarının 60 günlük süre kapsamında incelenmesi çalışmanın sınırlarını oluşturmuştur. Çalışmada gazetelerden elde edilen veriler için yaklaşık 10 günlük Milli Arşiv'de araştırma yapılmıştır.

Gazetelerden Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar; açısından bakıldığında çalışmada sözleşmeye yönelik partili yetkililerinin açıklamalarının yer aldığı haberler sırasıyla sınıflandırılmıştır. Ardından elde edilen veriler belirli tarihler aralığında sıralanmıştır. Haberlerin hangi tarihlerde yoğun olarak yer aldığı ve partililerin bu konuda sözleşmeyi açıklamalarında nasıl ele aldıklarını görmek için içerik analizi kapsamında temalar oluşturulmuş, veriler anlamlı bir hale getirilerek yorumlanmıştır. Yapılan incelemelerde sözleşmenin kabul edilme (11 Mayıs 2011) ve yürürlüğe girme (1 Ağustos 2014) tarihlerinde gazetelerde çok fazla habere ve açıklamaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu tarihlerde sadece gazetelerde sözleşmenin yer aldığı haberler incelenmiştir. Sözleşmenin feshedilme (20 Mart 2021) ve ayrılma/çekilme (1 Temmuz 2021) tarihlerinde ise gazetelerde oldukça yoğun bir şekilde her 2 partiden de yetkililerin açıklamalarının yer aldığı tespit edilmiş, çalışma kapsamında bu açıklamalara geniş bir şekilde yer verilmiştir.

3.2.1. Sözleşmenin İmzalanması: 11 Mayıs 2011

Bu kapsamda sözleşmenin kabul edildiği 11 Mayıs 2011 tarihinde Sabah, Yeni Şafak, Posta, Hürriyet, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinde yer alan haberler incelenmiştir. Bu kapsamda 10 Nisan 2011 ile 10 Haziran 2011 arasındaki 60 günlük periyotlar şeklinde tarandığında çok fazla habere rastlanmamıştır. Söz konusu 6 gazeteden sadece Sözcü Gazetesi'nin bu konuda haber yayımlamadığı tespit edilmiştir. Diğer 5 gazetede ise sözleşmenin kabulüne yönelik haberlere rastlanmıştır. Bu gazetelerde sözleşmeye yönelik haberler 12 Mayıs 2011 tarihinde yer almıştır. Gazetelerde yer alan haberlerde ise; AKP ve CHP milletvekillerinin, partili yetkililerin bu konuda tartışmalarının ya da açıklamalarının yer aldığı

haberlere rastlanmamıştır. Bu kapsamda Sözcü Gazetesi dışında yer alan gazetelerde, sözleşmenin imzalanması aşağıdaki gibi başlıklar altında haber olarak yer almıştır. Buradan hareketle 12 Mayıs 2011’de gazetelerde yer alan haberlerde; haber başlıkları haber spot girişleri (yoksa ilk paragraflar) ve haberin içeriği incelenmiştir. Bu kapsamda tespit edilen haberlerin başlıkları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. İstanbul Sözleşmesi’nin İmzalanmasına Yönelik Haber Başlıkları

Haber Başlığı	Gazete – Tarih
“Kadına karşı şiddete İstanbul ile devrim”	(Yeni Şafak, 23 Nisan 2011)
“Kadına yönelik şiddete karşı ilk sözleşmeye imza”	(Sabah, 12 Mayıs 2011)
“Kadına şiddet insan hakkı ihlali”	(Yeni Şafak, 12 Mayıs 2011)
“Kadına şiddete karşı sözleşme”	(Posta, 12 Mayıs 2011)
“Kadına şiddete karşı ilk imza Türkiye’den”	(Hürriyet, 12 Mayıs 2011)
“Kadına şiddet insan hakkı ihlali”	(Cumhuriyet, 12 Mayıs 2011)

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi’nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

Sabah Gazetesi’ndeki haber “Kadına yönelik şiddete karşı ilk sözleşmeye imza” başlığıyla verilmiştir. Başlıkta kadına yönelik şiddet kapsamında ilk sözleşme olduğuna vurgu yapılmıştır. Haberde, sözleşmenin AKBK¹⁴ 121. toplantısında 13 ülke tarafından imzalandığına yer verilmiş ve haber gazetede kısa bir şekilde yer almıştır. Sözleşmeyle şiddet gören kadınlar için sığınma evleri ve çağrı merkezleri kurulması, koruma emirleri kapsamında kadın şikayetinden vazgeçse bile savcının soruşturmayı devam ettirmesi gerektiğine, sözleşmenin uygulanıp uygulanmadığının denetleneceğine yer verilmiştir. Sözleşmenin hükümlerinin hukuken bağlayıcı olduğu imzalayan ülkelerin anayasalarının üzerinde değerlendirilmesi gerektiği yer almıştır.

Bu konuda Yeni Şafak Gazetesi 23 Nisan 2011’de “Kadına karşı şiddete İstanbul ile devrim” başlığıyla sözleşmenin bu kapsamda devlete de kadına şiddet önleme konusunda zorunluluğu getirdiğini ve sözleşmenin AKBK toplantısında imzalanacağına önceden vurguda bulunmuştur. Yeni Şafak Gazetesi’nin 12 Mayıs’taki haberinde ise “Kadına şiddet insan hakkı ihlali” başlığıyla verilmiştir. Türkiye’nin sözleşmeye öncülük ettiğini, 13 ülke tarafından imzalandığını ve sözleşmenin insan hakları açısından Avrupa’daki en önemli düzenleme olduğu

¹⁴ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısı.

vurgulanmıştır. 23 Nisan’da verilen habere göre sayfanın üst kısmında ve daha geniş bir şekilde yer almıştır. Haberde sözleşme öne çıkarılmış ve AKBK 121. toplantısında imzalandığı vurgulanmıştır. İmzalayan ülkeler tek tek sıralanmıştır. Yine Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun sözleşmeyi imzaladığı fotoğrafı eklenerek sözleşmenin imzalanması ön plana çıkarılmıştır.

Posta Gazetesi’ndeki haberde “*kadına şiddete karşı sözleşme*” başlığı altında verilmiştir. Sözleşmenin “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 121. toplantısında” imzalandığı ve 47 ülkenin katıldığına vurgu yapılmıştır. Haberde, “kadının şikâyetinden vazgeçse bile” savcıların soruşturmayı sürdürmesi gerektiğine yani kadının vazgeçse bile bu konuda devletin işin peşini bırakmayacağı vurgusu yapılmıştır. Haberde sözleşmeyi imzalayan ülkelerin kendi yasalarından daha üstün tutması gerektiğine, bu konuda hukuki bağlayıcılığı olan ilk metin olduğuna yer verilmiştir. Dışişleri Bakanı’nın sözleşmeye imza attığı fotoğrafı da haberde yer almıştır.

Hürriyet Gazetesi’nde ise haber “*kadına şiddete karşı ilk imza Türkiye’den*” başlığıyla verilmiştir. Kadına şiddeti önlemede sözleşmenin dünyada da hukuki bağlayıcılığına vurgu yapılmış ve İstanbul’da imzalandığı öne çıkarılmıştır. Haberin üst kısmında Dışişleri Bakanı’nın sözleşmeyi imzalarken çekilen fotoğrafına yer verilmiş ve AKBK’nin 121. toplantısında imzaların atıldığı vurgulanmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi habere oldukça geniş bir şekilde yer vermiş, yaklaşık bir sayfayı habere ayırmıştır. Sözleşme’nin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu tarafından imzalandığı fotoğrafla desteklenmiştir. Sözleşme’nin önemiye Ahmet Davutoğlu tarafından yapılan açıklamayla aktarılmıştır. Yine haberin sağ üst köşesinde sütun halinde sözleşmenin tüm içeriğine değinilerek sözleşme açıklanmıştır. Sözleşme’nin İstanbul adıyla anılacağı vurgulanmıştır. Sözleşmenin kadına yönelik tüm şiddet olaylarında Türkiye’nin Avrupa Konseyi’ne karşı sorumluluğunu ve bu eylemleri cezalandırması gerektiği vurgulanmıştır. Yani haberde sözleşmenin imzalanmasının Türkiye’yi Avrupa Konseyine karşı kadına şiddet konusunda sorumluluk altına soktuğunu ve buna uygun davranılması gerektiği vurgulanmıştır.

Yapılan haberlere bakıldığında İstanbul Sözleşmesi'nin kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla imzalandığı bu kapsamda 5 gazetede (Sabah, Yeni Şafak, Posta, Hürriyet, Cumhuriyet Gazetesi) sözleşmenin imzalanmasına vurgu yapıldığı görülmüştür. Haberlerin çoğunluğunda Dışişleri Bakanı'nın imzaladığı fotoğrafı da yer almıştır. Sözleşmenin ülkelerin kendi yasalarından üstün olduğuna, İstanbul'da imzalandığı için sözleşmeye İstanbul Sözleşmesi adı verildiği de yer almıştır. Gazetelerde sözleşmenin önemliliğine vurgu yapılarak, sözleşmenin kadınları koruyacağına, Anayasaya eşdeğer olduğuna, hukuki bağlayıcılığı olduğuna, Avrupa ülkelerini de kapsadığına, sözleşmeyi imzalayan taraf devletlerin şiddet konusundaki sorumluluğuna, şiddetin önlenmesi için devletlerin sözleşmeye uyması gerektiğine yönelik bir anlam oluşturulmuştur.

Haberlerde sözleşme imzalanırken iktidar ve muhalefet kanadından yetkililerin açıklamalarına bakıldığında bu konuda tartışmalara rastlanmamıştır. Haberlere yansıma şekline göre sözleşmenin iktidarı ve muhalefeti temsil eden gazetelerde yer alması da, sözleşmenin imzalanmasına yönelik olumlu bir görüş olduğunu kanıtlar niteliktedir. Haberin yer aldığı 5 gazetede de İstanbul Sözleşmesi'nin olumlu olarak yer aldığı tespit edilmiş ve bu kapsamda olumsuz ifadelerle yer verilmediği görülmüştür.

3.2.2. Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi: 01 Ağustos 2014

İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlüğe girdiği 1 Ağustos 2014 tarihi açısından baktığımızda iktidar ile muhalefet yetkililerinin gazetelerdeki açıklamalarını tespit etmek için 1 Temmuz 2014-31 Ağustos 2014 tarihleri arasındaki 60 günlük süreçte 6 gazetede (Sabah, Yeni Şafak, Posta, Hürriyet, Sözcü ve Cumhuriyet Gazetesi) yer alan haberler incelenmiştir. Yapılan incelemede sözleşmenin yürürlüğe girmesine yönelik haberlerin genellikle 1 Ağustos 2014 tarihinde gazetelerde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu kapsamdaki haberlere 3 gazetede (Sabah, Hürriyet, Cumhuriyet) rastlanmış, Sözcü, Posta ve Yeni Şafak gazetelerinde bu kapsamda haberlere rastlanmamıştır. Sabah, Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinde yer alan haberlerin başlıkları ise Tablo 4'te yer almıştır.

Tablo 4. İstanbul Sözleşmesi’nin Yürürlüğe Girmesi Sonrası Haber Başlıkları

Haber Başlığı	Tarih
“Avrupa kadına şiddete karşı kolları sıvadı.”	(Sabah, 31 Temmuz 2014)
“Şiddet mağduru kadına ‘uluslararası’ koruma!”	(Sabah, 1 Ağustos 2014)
“Kadınları 4 koldan koruyan sözleşme”	(Sabah, 4 Ağustos 2014)
“Kadın için tarihi gün” (Manşet)	(Hürriyet, 1 Ağustos 2014)
“Şiddet gören kadın mülteci sayılacak”	
“Kadına uluslararası koruma”	(Cumhuriyet, 1 Ağustos 2014)

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi’nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

Sabah Gazetesi’nde “*Avrupa kadına şiddete karşı kolları sıvadı.*” başlığıyla sözleşmenin imzalanacağı 31 Temmuz’daki haberde yer almıştır. Başlıkta ‘kadına şiddete’ ifadesi dikkat çekici şekilde yazılmış ve görsel kullanılmıştır. Kullanılan görselde ağzı bir elle kapalı, korkmuş bir kadın fotoğrafıyla ‘kadına şiddet’ kavramı sözleşme açısından öne çıkarılmıştır. Haberde sözleşmenin kadına şiddet konusunda dünyadaki en kapsamlı sözleşme olduğu, 11 Avrupa ülkesinde 1 Ağustos 2014’te yürürlüğe gireceği vurgulanmıştır. Sözleşmeyi 23 ülkenin daha imzaladığını, kadına ve çocuğa şiddet olayları kapsamında aile içi şiddet mağdurlarına yönelik destek sunan merkezlerin açılacağına yer verilmiştir.

Sabah’ın 1 Ağustos’taki haberinde ise “*şiddet mağduru kadına ‘uluslararası’ koruma!*” haber başlığıyla sözleşmenin yürürlüğe girdiği haberi verilmiş ve mağdur olan kadınların ‘uluslararası mercilere’ başvurabilme hakkını vurgulamıştır. Haber girişindeyse kadına yönelik şiddetle mücadele açısından ‘devrim’ yani yenilik, değişiklik getireceği, 10 Avrupa ülkesinin ve Türkiye’nin de imzaladığı vurgulanmıştır. Gazetede yer alan haber ‘hukuki bağlayıcılığı, ilk en geniş kapsamlı sözleşme, kadına uluslararası şikâyet, tazminat ödenmesi, tecavüz-kriz merkezleri kurulacağı, ailelere devlet destekli grup terapileri uygulanacağı ve bu kapsamda izleme komitesi kurulacağına’ dair alt başlıklarda sözleşmenin getirdiklerine yer verilmiştir.

Sabah’ın 4 Ağustos’ta yer alan haberinde ise “*kadınları 4 koldan koruyan sözleşme*” şeklinde başlık atılmıştır. Haberde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Ayşenur İslam’ın sözleşmeye yönelik değerlendirmelerine yer verilmiştir. Sözleşmenin, kadına şiddeti “politika oluşturma, önleme, kovuşturma ve

cezalandırma” açılarından ele aldığını vurgulamıştır. Bu kapsamda haberde bakanın açıklamasında Grevio’nun kurulacağını, Grevio’nun bu konuda ülkeleri denetleyeceğini, rapor hazırlayacağını ve raporun ülkelerin kendi meclislerine sunulacağını yer almıştır. Yine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı’nın ‘şiddete sıfır tolerans’ politikasıyla şiddete asla müsamaha gösterilmeyeceğini ve kanunun hazırlanması sürecinde ilgili tüm kurum ve kuruluşların görüşlerinin alındığını vurgulamıştır. Burada haberde sözleşmenin kadınları her açıdan koruduğunun ve bunun sağlanması için Grevio’nun da devreye gireceğine yönelik anlam oluşmuştur.

Hürriyet Gazetesi 1 Ağustos 2014’te yer alan habere “*kadın için tarihi gün*” manşet başlığıyla, iç sayfada ise “*şiddet gören kadın mülteci sayılacak*” başlığıyla yer vermiştir. Haberde sözleşmeyi Mayıs 2011’de TBMM’nin imzaladığı ve “bugün yürürlüğe girdiği” vurgusu yapılmıştır. Haberin girişinde ve spotta, 10 Avrupa ülkesinin 1 Ağustos’tan itibaren “şiddet gören kadını mülteci statüsünde gördüğü” yani şiddet gören kadının uluslararası alanda (şiddet gördüyse) başka ülkelere sığınabileceği vurgusu yapılmıştır. Yine haberin devamında sözleşmenin içeriği ve aile içi şiddet tanımlanmış ve sözleşmeyi kabul eden ülkeler sıralanmıştır. Haberde CHP’li milletvekili Gülsün Bilgehan’ın açıklamalarına yer verilmiştir. Milletvekili, Türkiye’deki kadına yönelik şiddetin arttığına değinmiş ve sözleşmenin uygulanmasında kararlı olunması gerektiğini vurgulamıştır. Haberde sözleşme olumlu olarak gösterilmiş ve milletvekilinin bu konuda sözleşmenin uygulanması gerektiği anlamı üretilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi’nde ise 1 Ağustos 2014’te “*Kadına uluslararası koruma*” başlığıyla haber verilmiştir. Haberin girişinde sözleşmenin yürürlüğe girmesiyle yeni bir dönemin başladığı vurgulanmıştır. Bu konuda CHP Ankara milletvekili Gülsün Bilgehan açıklamasında, bir önceki yıl kadına şiddet nedeniyle ölen kadınların sayılarına vurgu yapmıştır. Sözleşme’nin bu konuda “millet” yani yeni bir başlangıç olması gerektiğini, sözleşmenin ‘sözde kalmaması ve uygulanmasına’ yönelik vurgu yapılmıştır. Haberde sözleşmenin öne çıkarıldığı görülmüş ve ikna edilebilirlik açısından sayılar ve fotoğraflar kullanıldığı tespit edilmiştir.

Buraya kadar gazetelerde yer alan haberlerde sözleşmeye yönelik AKP’li ve CHP’li yetkililerin açıklamaları açısından baktığımızda bu kapsamda 6 gazetenin 3’ünde ‘Sabah, Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinde’ haberlere rastlanmıştır. Sözleşmeye yönelik tartışma olarak görülmesi de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Ayşenur İslam ve CHP milletvekili Gülsün Bilgehan’ın açıklamaları gazetelerde yer almıştır. Bu kapsamda Sabah Gazetesindeki haberde bakan Ayşenur İslam’ın sözleşmeye dair açıklamasında sözleşmeye genişçe yer vererek, sözleşmenin kadına şiddet konusunda nasıl etkili olduğunu, kadınları koruyacağına ve bu gerekçeyle imzalandığına dair bir anlam oluşmuştur.

Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinde ise CHP’li milletvekili Gülsün Bilgehan’ın açıklamalarına değinilmiştir. Açıklamada kadına şiddetin fazla olduğuna vurgu yapıldığı ve sözleşmenin uygulanması gerektiğine yönelik ifadeler haberde yer verildiği tespit edilmiştir. CHP milletvekilinin açıklamasında; sözleşmenin imzalanmasının önemliliğine vurgu yaptığı ve bunun uygulamada da hukuka uygun, cinayetleri azaltma, şiddeti önleme konusunda yürürlükte olmasını ve daha somut uygulamalarla da desteklenmesi gerektiğine dair bir ifadelerine yer verilmiştir. Genel olarak yapılan haberlere baktığımızda iktidar ve muhalefetin bu konuda sözleşmenin yürürlüğe girmesiyle ilgili olumlu bir görüşe sahip oldukları tespit edilmiştir.

3.2.3. Sözleşme’nin Feshedilmesi: 20 Mart 2021

Sözleşme 20 Mart 2021’de feshedilmiş, bu kapsamda iktidar ve muhalefet arasında pek çok tartışmaların yer aldığı haberlere rastlanmıştır. Bu tarihte 6 gazetede (Sabah, Yeni Şafak, Posta, Hürriyet, Sözcü, Cumhuriyet Gazetesi) yer alan sözleşmeye yönelik haberleri tespit edebilmek amacıyla 20 Şubat 2021 ile 20 Nisan 2021 tarihleri arasındaki 60 gün incelenmiştir. Bu kapsamda gazetelerde AKP ve CHP kanadından pek çok yetkilinin açıklamalarının olduğu haberler tespit edilmiştir. Çalışma kapsamındaki söz konusu gazeteler ve gazetelerde yer alan partililerin açıklamalarının olduğu haberlerin başlıkları tablolar (Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7, Tablo 8, Tablo 9, Tablo 10) şeklinde yer almıştır. Ayrıca haberler hangi partiyle ilgiliyse başlık olarak tabloda (AKP’nin-CHP’nin açıklaması) şeklinde verilmiştir. Haberlerin genellikle çift başlık kullanılarak (üst başlık ile ana başlık) sunulduğu, bazı önemli açıklamaların haberin içinde alt başlıkların altında verildiği görülmüştür.

Yine bazı gazete manşetlerinde yer alan haberlerin iç sayfalarda farklı başlıklarla haberleştirildiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda haberlerde yer alan AK Parti’li ve CHP’li yetkililerin açıklamalarının yanında hemen hemen her gazete bu yetkililerin fotoğraflarına da sıkça yer vermiştir.

1.2.3.1. Sabah Gazetesi

Sabah Gazetesi’nin çalışmada seçilmesinin temel nedeni iktidara yakın bir gazete olması ve hükümete yakın bir anlayışla haber yapması sebebiyle seçilmiştir. Gazetede verilen haberlerin genellikle fesihten sonraki 20 Mart 2021 tarihinden sonra haberleştirildiği görülmüştür. 21 Mart 2021 sonrasında Sabah gazetesinde yer alan haberlerin başlıkları Tablo 5’te yer almıştır. Bu kapsamda tabloda yer alan başlıkların altında hangi partinin açıklamasının bulunduğu da yer verilmiştir. Haberlerin genellikle üst başlık ve haber başlığı olmak üzere 2 başlık ile verildiği görülmüştür. Sabah Gazetesi’nde haberler, gazete iktidara yakın olduğu için genellikle AKP’li yetkililerin açıklamalarını öne çıkararak vermiştir.

Tablo 5. Sabah Gazetesi’nde Sözleşmenin Feshine Yönelik Haber Başlıkları

Tarihler	Haber Başlıkları
21.03.2021	“Çözüm Özümüzde” (AKP) “İstanbul Sözleşmesi’ni fesheden tek ülke Türkiye değil”
22.03.2021	“Kadına şiddete asla taviz yok” haber başlığı,
23.03.2021	“Sözleşmeden çekilmek şiddetle mücadeleden ödün vermek değildir” (AKP)
24.03.2021	“Karşımızda hiçbir seçimi kazanamadığı için ruh sağlığı bozuk bir muhalefet var” (AKP)
24.03.2021	“Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanı Fatma Aksal: kadına şiddete karşı sıfır toleransla yola devam” (AKP)
25.03.2021	“Şiddetle mücadeleden ödün vermeyiz” (AKP)
27.03.2021	“Hedefimiz aşılamanın haziranda bitmesi” ana başlık “Muhalefet bu işleri bilmiyor” alt başlık (AKP)
11.04.2021	“Bay Kemal’den inciler” haber başlığı (CHP)
15.04.2021	“Kanal İstanbul ile egemenliğimizi tesis ediyoruz” haber başlığı “Ankara Sözleşmesi hazırlar yola devam ederiz” alt başlık (AKP)

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi’nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

Sabah Gazetesi “Çözüm Özümüzde” ana başlığı altında yer verilen 21 Mart 2021 tarihli haberde “Türkiye İstanbul Sözleşmesinden çekildi” üst başlığıyla verilmiştir. Haberin spot başlığında sözleşmenin LGBT tarafından kullanıldığı, tartışmaya konu olduğu ve Cumhurbaşkanı kararıyla ayrıldığına dair vurgu yapılmıştır. Bu kapsamda haberde yer alan iktidar partisi yetkililerinin açıklamaları;

Cumhurbaşkanı Yardımcısı’nın Türk kadınına daha ileri seviyeye çıkarmak için “çözüm özümüzde mevcut” ifadesi, İçişleri Bakanı “uluslararası sözleşmelerin varlığı yokluğu çalışmaları eksiltmez azaltmaz” şeklinde, Adalet Bakanı “uluslararası sözleşmelerin kabulü onayı açıktır ve TBMM onaylar, yürütme yürürlüğe koyar” şeklinde ifade etmiştir. Aile Bakanı “kadın haklarının teminatı anayasa ve iç mevzuattır, hukuk sistemimiz güçlüdür”, İletişim Başkanı Bakan Fahrettin Altun “Cumhurbaşkanı liderliğinde mücadeleyi kararlılıkla sürdürüyoruz.” Fatma Betül Sayan Kaya “Ankara Sözleşmesi geliyor”. Kadem ise “İstanbul sözleşmesi Geldiğimiz noktada zeminden koparılmış ve toplumsal bir gerilim öznesi haline dönüştürülmüş durumda. Verilen fesih kararını da bu gerilimin bir neticesi olarak okuyoruz. Şiddetle mücadele noktasında 6284 sayılı kanunun daha da güçlendirilmesi ve uygulamalardaki sorunların giderilmesi için tüm gücümüzle çalışacağımızı kamuoyuna ilan ediyoruz”

şeklindeki açıklaması yer almıştır. Burada yapılan açıklamalarda sözleşmenin feshinin gerekli olduğu ve bu kapsamda var olan hukuk sisteminin gücüne ve yapılan uygulamanın doğruluğuna yönelik bir anlam üretimi söz konusudur. Bu anlam partili yetkililer tarafından yapılan açıklamalarla da desteklenmiştir. Aynı sayfada yer alan “İstanbul Sözleşmesini fesheden tek ülke Türkiye değil” başlıklı haberde ise sözleşmeyi fesheden tek ülkenin Türkiye olmadığı, kabulünden itibaren sözleşmenin tartışıldığı ele alınmıştır. Haberde birçok ülkenin sözleşmeyi reddettiği, imzalasada dahi yürürlüğe koymadığı vb. ifadelerle sözleşmenin kötü bir imajı olduğu, imzalandığından itibaren tartışıldığı, sözleşme hakkında olumsuz görüşlerin olduğu şeklinde bir anlam üretilmiştir.

Sabah’ın “Kadına şiddete asla taviz yok” başlığı ile verilen 22 Mart’taki haberinde şiddet konusuna hiçbir şekilde imtiyaz verilemeyeceğine vurgu yapılmıştır. Haberin spot girişinde sözleşmenin aileyi ve toplum değerlerini yozlaştırdığı savunulmuştur. Haberde sözleşme “siyasi baskı aracı” olarak

görülmüştür. Sözleşmeden çekilmenin şiddetle mücadelede sorun olmayacağı vurgulanmıştır.

23 Mart'taki haber ise *“İstanbul Sözleşmesini bahane eden AB ve ABD ye çarpıcı yanıt: Sözleşmeden çekilmek şiddetle mücadeleden ödün vermek değildir”* başlığıyla verilmiştir. Sözleşmeden çekilmeyle ilgili hükümet kanadından yetkililerin açıklamalarına yer verilmiştir. Bu konuda Dışişleri Bakanlığı *“daima kadınların yanında olmuştur”* cümlesiyle Türkiye’de iktidar partisinin kadınların haklarının verilmesi kapsamında daima yanında oldukları, çekilmenin şiddetle mücadeleden ödün verme olmadığı, Sözleşme’nin feshi sonrasında da kadına yönelik şiddetle mücadelenin ‘sıfır toleransla’ devam edileceği vurgulanmıştır. Bakan Zehra Zümrüt Selçuk Sözleşmeyi onaylayan/onaylamayan ülkelere de yer vererek başka ülkelerde de sözleşmenin tartışıldığı *“bu konuda net duruşun bir metne indirgenemeyeceğini”* ifade etmiştir. İletişim Başkanlığı; *“başlangıçta kadın haklarının güçlendirilmesini teşvik etmeyi amaçlayan İstanbul Sözleşmesi’nin Türkiye’nin toplumsal ve ailevi değerleri ile bağdaşmayan eşcinselliği normalleştirmeye çalışan kesimce manipüle edilmiştir.”* sözleşmeden çekilmeyle kadına şiddet konusunda taviz verilmediğine değinmiştir. TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı Bekir Bozdağ, Anayasa’nın 90. md. sözleşmelerin onayını düzenlediğini çekilmenin yürütmenin elinde olduğunu, Türkiye’nin pek çok uluslararası sözleşmeden bu şekildeki bir kararla çekildiğini, TBMM’nin çıkardığı kanunla çekilmediğini vurgulamıştır. Burada haberde sözleşmeden çekilmenin tartışıldığı, şiddetle mücadeleden ödün verilmeyeceği, sözleşmenin eşcinselliği normal hale getirmeye çalıştığı, çekilmede yetkili organın yürütme olduğuna vurgu yapılmış ve sözleşmenin feshinin gerekliliğine yönelik bir anlam üretimi söz konusu olmuştur. Özellikle gazetenin haberde AK Parti’li yetkililerin açıklamalarına yer vermesi bu anlamın üretilmesine etkili olmuştur.

24 Mart 2021 tarihli *“Karşımızda hiçbir seçimi kazanamadığı için ruh sağlığı bozuk bir muhalefet var”* başlığının altında AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Mahir Ünal’ın açıklaması yer almıştır. Haberde İstanbul Sözleşmesi açısından uluslararası sözleşmelerden Cumhurbaşkanı’nın çıkma yetkisinin olduğu, hukuki sorun yaratmadığı, çıkılabileceği, partide yeni bir düzenleme üzerinde çalışıldığı vurgulanmıştır. Haberde sözleşmeden ayrılmanın hukuka uygun olduğu, uluslararası

sözleşmelerden çekilme kapsamında bunun uygulanabilir olduğu ve muhalefetin eleştirildiği bir anlam üretimi söz konusudur.

24 Mart'taki *“Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanı Fatma Aksal: Kadına şiddete karşı sıfır toleransla yola devam”* alt başlığı altında yer alan haberde Fatma Aksal'ın açıklamalarına yer verilmiştir. AK Parti döneminde ‘güçlü kadın, güçlü Türkiye’ ‘kadına şiddete karşı sıfır tolerans’ ilkeleriyle hareket edildiğini, Anayasal ve hukuksal anlamda birçok konuda düzenlemenin hayata geçirildiğini savunmuştur. *“Bizim görevimiz kadına şiddeti önlemek bunun için Avrupa Konseyi'ne söz vermeye gerek yok biz kadın hakları için mücadele ediyoruz”*. Burada haberde üretilen anlam kadınları koruma açısından birçok düzenlemenin var olduğu, şiddeti önlemek için sözleşmeye gerek duyulmadığı, şiddete izin verilmeyeceği, bunun için Avrupa Konseyi'ne ihtiyaç duyulmadığı şeklinde anlam oluşmuştur.

25.03.2021 tarihli haber *“Şiddetle mücadeleden ödün vermeyiz”* başlığıyla verilmiştir. Bakan Zehra Zümrüt Selçuk'un sözleşmeden çekilme kararıyla ilgili açıklaması haberleştirilmiştir. Haberin spot girişinde *‘kadın haklarında kesinlikle geriye gidış olmayacağı’* vurgulanmıştır. Ayrıca bakanın fotoğrafı da eklenmiştir.

27.03.2021 tarihli *“Hedefimiz aşılamanın haziranda bitmesi”* manşet başlığı altında, Cumhurbaşkanı'nın açıklamasına yer verilmiş ve *“gireriz ve girdiğimiz gibi de çıkarız. Bu işte böylece bitmiştir”* şeklinde başlıklandırılarak, haberleştirilmiştir. Haber iç sayfada da aynı başlıkla yer almıştır. Haberin devamında ise *“muhalefet bu işleri bilmiyor”* alt başlığının altında İstanbul Sözleşmesi'nden ayrılma konusunda Cumhurbaşkanı'nın; sözleşmeden ayrılma konusunda yetkinin TBMM de olmadığı, yapılan çekilmenin yasal olduğu ve bu konudaki tartışmaların havayı bulandırdığına yönelik ifadelerine yer verilmiştir. Bu kapsamda haberde sözleşmeden çekilmenin yasalara uygun olduğuna yönelik bir anlam üretilmiştir.

Sabah Gazetesi'nin muhalefet partisine yönelik yapılan ve CHP'nin açıklamasının yer aldığı tek haber, 11.04.2021 tarihli *“Bay Kemal'den inciler”* başlığı altında Kemal Kılıçdaroğlu'nun katıldığı tv programındaki konuşması yer almıştır. Açıklamasında *“LGBT için ‘aile yapısını niye bozsun’ dedi”*, şeklinde ifadesi yer almıştır. Haberde *“Aile yapısı bozulmazmış!”, “içine sindiremiyor, “baklayı çıkardı”* şeklinde alt başlıklarda yer almıştır. Haberde muhalefet olumsuz

gösterilmiş ve alaycı bir dil kullanılmıştır. Haberde muhalefet partisinin iktidar olması halinde, Sözleşme'nin yeniden yürürlüğe girmesini sağlayacağına ve muhalefetin LGBT'yi savunduğuna yönelik bir anlam üretimi söz konusudur. Haberde Kemal Kılıçdaroğlu'nun fotoğrafı da yer almıştır.

15.04.2021 tarihli “*Kanal İstanbul ile egemenliğimizi tesis ediyoruz*” başlığıyla verilen haberde Cumhurbaşkanı ile Millet Kütüphanesi'nde gençlerle yapılan söyleşi ve Cumhurbaşkanı'na yöneltilen İstanbul Sözleşmesi sorusu haberin konusunu oluşturmuştur. “*Ankara sözleşmesi hazırlar yola devam ederiz*” alt başlığı altında Cumhurbaşkanı sözleşmeyle ilgili soruyu yanıtlamıştır. Haberde Cumhurbaşkanı sözleşmenin dünya ve Türkiye açısından kadın haklarına yenilik getirmedeği, İstanbul Sözleşmesi yerine daha güçlüsünün yani Ankara Sözleşmesi'nin hazırlanabileceğine yönelik anlam üretilmiştir.

Buraya kadar incelenen haberlerde Sabah Gazetesi'nde iktidar partisi (AK Parti'li) yetkililerinin açıklamalarının dikkat çekici bir şekilde gazetede yer aldığı tespit edilmiştir. Muhalefet açısından ise yalnızca CHP'den Kemal Kılıçdaroğlu'nun açıklamasına yer verilmiştir. AK Parti'li yetkililerin açıklamalarında; İstanbul Sözleşmesi'nin iktidar tarafından olumsuz görüldüğü, feshin hukuka uygun olduğu, bu konudaki yetkinin Cumhurbaşkanı'nda olduğuna yönelik açıklamalar sıkça yer almıştır. Yine bu kapsamda sözleşmenin içerdiği ‘eşcinsellik ve LGBT konuları’ bakımından toplumsal olarak uygun olmadığına yönelik açıklamaları tespit edilmiştir. Bu nedenle sözleşmeden çıkıldığı, diğer Avrupa ülkelerinde de sözleşmenin tartışıldığı, Türkiye'nin bu konuda hukuka uygun bir şekilde sözleşmeden çekildiğine dair açıklamalar haberlerde de sıkça yer almış ve AK Parti'li yetkililerin feshi olumlu değerlendirdikleri tespit edilmiştir.

Muhalefetin açıklamasında ise, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun sözleşmeye karşı olmadığına, sözleşmenin aile yapısını bozmadığına, sözleşmeyi olumlu olarak gördüklerine, iktidara geldiklerinde ‘sözleşmeyi yeniden yürürlüğe koyacaklarına’ yönelik ifadeleri yer almıştır.

1.2.3.2. Yeni Şafak Gazetesi

Yeni Şafak Gazetesi'nin tez çalışması kapsamında yer almasının temel nedeni, gazetenin iktidara yakın muhafazakâr kesimleri temsil etmesi etkili olmuştur (Türkiye'de Yayımlanan Gazeteler Listesi, 2021). Gazetede ki haberler sözleşmenin feshi sonrası yapılan haberlerin yoğun olarak 21, 22 ve 23 Mart 2021 tarihlerinde gazetede yer aldığı ve toplamda 3 günlük bir haber akışı olduğunu söylemek mümkündür. Gazetede ki haberlerin genellikle 2 başlıkla verildiği ve fotoğraf kullanıldığı tespit edilmiştir. Gazetede ki haber başlıkları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Yeni Şafak Gazetesi'nde Sözleşmenin Feshine Yönelik Haber Başlıkları

Tarih	Haber Başlığı
21.03.2021	“Önce CHP’deki kadınları tacizden koru” manşet “Türkiye İstanbul Sözleşmesini feshetti.” “Kadın haklarının teminatı, Anayasamız” “Avrupa’da kabul görmedi”
21.03.2021	“İstanbul Sözleşmesi feshedildi” iç sayfa “Kadına şiddetle mücadele sürecektir” alt başlık (AKP) “Önce CHP’deki kadınları koru”
21.03.2021	“Önce CHP deki kadınları koru” haber başlığı (CHP)
21.03.2021	“Aile kurtuldu” haber başlık 21.03.2021
22.03.2021	“Kadına şiddete taviz yok”
23.03.2021	“Ankara mutabakatı için komisyon” haber başlığı
23.03.2021	23 Martta “Aile değerlerini gözeticektir” (AKP)
23.03.2021	“Fesat sözleşmesi sürsün istiyorlar” (AKP)
23.03.2021	“Kadın hakları güvence altında” alt başlık (AKP)

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi'nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

21.03.2021 tarihli haber “*Önce CHP’deki kadınları tacizden koru*” manşet başlığıyla yer almıştır. Haberde Kemal Kılıçdaroğlu’nun İstanbul Sözleşmesi’nin feshinin kadın haklarını elinden alındığı şeklinde bir tepki gösterdiğine yer verilmiştir. Haberde CHP içinde kadın mağdurların çoğaldığı, tecavüzcülerin korunduğu savunulmuştur. Gazetede “*Türkiye İstanbul Sözleşmesi’ni feshetti.*” alt başlığı altında; sözleşmenin eşcinselliği meşrulaştırdığına, aileye zarar verdiği için eleştirildiğine ve Cumhurbaşkanı’nın imzasıyla ayrıldığına yönelik ifadeler yer verilmiştir. Haberde Kemal Kılıçdaroğlu’nun, CHP’li kadınların ve sözleşmenin

feshinin yapıldığı 9 sayılı kararnamenin fotoğrafı kullanılmıştır. İç sayfada da yer alan haber “*Önce CHP’deki kadınları koru*” başlığı altında, Kemal Kılıçdaroğlu’nun feshi eleştirmesini ele almıştır. Haberde CHP’de yaşanan taciz ve tecavüzlere sessiz kalındığı vurgusu yapılmıştır. Devamında Kılıçdaroğlu’nun “*Bütün kadınların hakkına hukukuna sahip çıkacağım*” açıklamasına yönelik, “tuhaf karşılandı” ifadesi kullanılmıştır. Burada haberde feshe yönelik eleştirinin daha az öne çıkarıldığı görülmüştür. Yani haberde CHP içi taciz ve tecavüz vurgusunun yapıldığı ve buna sessiz kalındığı, Kılıçdaroğlu’nun yer aldığı kısmın ise daha az vurgulandığı ve CHP’nin olumsuz gösterildiği tespit edilmiştir. Kemal Kılıçdaroğlu’nun fotoğrafıyla da haber desteklenmiştir.

21 Mart 2021 tarihli “*Kadın haklarının teminatı, Anayasamız*” manşet başlığının altında Bakan Zehra Zümrüt Selçuk’un açıklamalarına yer verilmiştir. Açıklama “*Anayasa ve iç mevzuatımızdaki mevcut düzenlemelerin kadın haklarının teminatı olduğu*” şeklinde yer almıştır. Burada haberde mevcut hukuki düzenlemelerin sözleşmeden daha önemli olduğu ve Anayasa’nın öne çıkarıldığı bir anlam üretimi söz konusudur. Haberin hemen yan tarafında yer alan “*Avrupa’da kabul görmedi*” şeklinde atılan başlıkla sözleşmenin Avrupa ülkelerinde de kabul görmediğine ve bu konuda imzalamayan, onaylamayan ülkelerinde var olduğuna dair vurgu yapılmıştır. İç sayfada ise aynı haber “*Avrupa’da çekinceli*” başlığı altında vermiştir. Haberde sözleşmeyi imzalayan ama onaylamayan ülkeler vurgulanmıştır. Yine Polonya’nın sözleşmeden çekildiği vurgulanarak bunun nedenini “eşcinsellik evlilikleri ve eşcinselliği normalleştireceği” şeklinde haberde yer almıştır. Sözleşmeden sadece Türkiye’nin çekilmediği başka ülkelerinde çekildiğine yönelik anlam üretilerek Polonya örneğiyle de anlam pekiştirilmiştir. Yine sayfanın alt kısmında geniş bir şekilde verilen “*aile kurtuldu*” haber başlığı altında sözleşmenin neden eleştirildiği ve eleştiriye konu olan maddeleri incelenmiş, eleştirilen konular açıklanmıştır.

İç sayfada tek sayfada yer alan haberlerde farklı başlıklandırmalar söz konusu olmuştur. “*İstanbul Sözleşmesi feshedildi*” başlığıyla yer almıştır. Haberde Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesi’nden ayrıldığı ve kararın yürürlüğe girdiğini ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay’ın ‘çözümün bizatihi geleneklerimizde özümüzde olduğuna’ yönelik açıklamasına yer verilmiştir. Yine aynı sayfada

“Kadına şiddetle mücadele sürecektir” alt başlığı altında AKP’li yetkililerinin açıklamalarına yer verilmiştir. İçişleri Bakanı’nın açıklamasında ‘topluma karşı kadına yönelik şiddetle mücadelede sorumluluğun nedeninin İstanbul Sözleşmesi olmadığı’ vurgulanmıştır. Adalet Bakanı Abdülhamit Gül ‘kadına yönelik şiddet ile mücadeleyi, insan hakları mücadelesi olarak açıklamış’ ve ‘tüm kurumlarımızla’, ‘insanımızın’, ‘devam ediyoruz’ gibi ifadeler kullandığı tespit edilmiştir. Ak Parti’li Grup Başkanvekili Emin Akbaşoğlu kadınların haklarını korumaya ve şiddeti önlemeye devam edecekleri vurgusu yapmıştır. Ak Parti Kadın Kolları Başkanı Ayşe Keşir ise ‘medeniyetimizden’, ‘güçlü kadın güçlü Türkiye’ ifadelerini kullanarak, kadının güçlendirileceğine vurgu yapmıştır. Yine haberde Fuat Oktay’ın, Zehra Zümrüt Selçuk’un ve fesih kararının fotoğraflarına da yer verilmiştir. Haberde güçlü bir biz dili oluşturularak, feshin olumlu olduğuna dair anlam üretilmiştir.

22.03.2021 tarihli *“Kadına şiddete taviz yok”* manşet başlığı altında yer alan haberde kadına yönelik şiddetle mücadelenin sözleşmeden bağımsız yürütüleceği vurgulanmış, iç hukukun iyileştirilmesi 6284’ün uygulanmasına ve 1985’te onaylanan CEDAW’a vurgu yapılmıştır. Yani haberde kadın haklarıyla ilgili önceki uygulamalar vurgulanarak, kadına yönelik şiddetle mücadeleye devam edileceğine dair anlam üretilmiştir. Haber iç sayfada da aynı başlıkla yer almıştır. Haberde sözleşmeden çıkılsa da imzalanan farklı uluslararası anlaşmaların halen mevcut olduğu ve uygulandığı anlamı üretilmiştir.

23.03.2021 tarihli *“Ankara mutabakatı için komisyon”* başlığı altında yer alan haberde, AK Parti’nin İstanbul Sözleşme’si yerine Ankara mutabakatı hazırlamak için harekete geçtiği, bu konuda bir komisyon kurulacağına ve bu komisyonun AK Parti’li yetkililerden oluşacağına yer verilmiştir. Haber iç sayfada *“Aile değerlerini gözetecek”* başlığıyla verilmiştir. AK Parti’nin Ankara’da bir mutabakat için hazırlık yaptığı ve ‘toplumun aile değerlerine uygun’ bir mutabakat olacağı, ‘tüm kesimleri kapsayacağı’ şeklinde ifadeler kullanılmıştır. Mutabakatın ana çerçevesi “siyasi partiler, stk, kadın derneklerinin görüşleriyle belirlenecektir” ifadesiyle de kapsamlı yeni bir sözleşmenin yapılacağı anlamı oluşturulmuştur. Bu yeni sözleşmeyi desteklemek için Cumhurbaşkanı’nın *“artık kendi çerçevemizi kendimiz belirlememiz gerekiyor adına da Ankara kriterleri der yolumuza devam ederiz”* ifadesiyle de haber sonlandırılmıştır.

23.03.2021 tarihli “*Fesat sözleşmesi sürsün istiyorlar*” başlığı altında TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı Bekir Bozdağ’ın açıklamasının yer aldığı haberde, sözleşmeden çekilmeye yönelik tartışmalar için Anayasa’nın 90. maddesinin uluslararası antlaşmaların onaylanmasını düzenlediği antlaşmalardan nasıl çekilineceğine yönelik vurgu yapılmıştır. Yine Bekir Bozdağ’ın fotoğrafına da haberde yer verilmiştir. Haberde sözleşmeden çekilme ile ilgili tartışmalar kapsamında Bozdağ’ın görüşlerine de yer vererek, sözleşmeyle yönelik olumsuz bir anlam üretilmiştir.

23.03.2021 tarihli “*Kadın hakları güvence altında*” alt başlığıyla Dışişleri Bakanlığı’nın çekilmeye yönelik yurtdışından gelen eleştirilere yanıt vermiştir. Sözleşmeden çekilmenin mücadeleden ödün vermek olmadığı, sözleşmenin içeriğindeki unsurların hassasiyet yarattığı, Türkiye’de kadın haklarının en ileri normlarla güvence altına alındığı yer almıştır. Haberde sözleşmeden çekilmenin ‘kadına şiddetle mücadeleden ödün vermek’ olarak nitelendirilmemesi gerektiği savunulmuştur. Üretilen anlam sözleşmeden çekilmenin olumsuz olmadığı, şiddet konusunda aynı hassasiyetin gösterileceği, sözleşmenin içinde yer alan unsurlara vurgu yapılmıştır. Burada haberde sözleşme olumsuz, fesih olumlu gösterilmiştir.

Gazetede yer alan haberlerde AKP ve CHP’li yetkililerin açıklamalarını yorumlamak istediğimizde gazetede genellikle AKP’li yetkililerin açıklamalarının yoğun olarak yer aldığı görülmüştür. CHP kanadından yetkililerin açıklamalarının ise genellikle Kemal Kılıçdaroğlu’nun açıklamaları çerçevesinde yer aldığı görülmüştür.

AK Parti’li yetkililerin açıklamalarında, toplumsal dokunun korunması için çözümün ‘kendi özümüzde, iç mevzuatta, gelenek ve göreneklerimizde olduğuna’ dair ifadeler yer almıştır. Bu kapsamda haberlerde yetkililer; kadına yönelik şiddetin insanlık suçu olduğu, şiddetle mücadelede sıfır toleransla yola devam edileceği, aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadelede toplumsal sorumluluklara karşı İstanbul Sözleşmesi’nin gerekli olmadığı, toplumsal dokuyu korumanın insanlığın onurunu korumak olduğu, kadınların hak ve hukukunun korunmaya devam edileceği, bu mücadelede insan hakları kapsamında tüm kamu kurumlarıyla toplumsal dokunun korunacağı, kadını güçlendiren çözüm üreten politikaların üretilmesine dair ifadeler yer almıştır. Dışişleri Bakanlığı’nın açıklamasında ise Avrupa Konseyi ülkelerinin de

sözleşmeye çekince koyduğu, Türkiye'nin çekilmesinin kadına şiddetle mücadelede taviz vermek anlamına gelmediği, Türkiye'de kadın haklarının en ileri normlarla güvence altına alındığı, aile değerlerine uygun, dünyaya örnek olacak sözleşmelerin yapılabileceğine yer verilmiştir. Yine bir başka haberde Cumhurbaşkanı'nın 'bir grup marjinalin aile değerlerini zedelemesine' izin verilemeyeceği, Türkiye'nin insan onurunu merkeze alan bir sözleşme hazırlayabileceği ve “*Ankara sözleşmesi der geçeriz*” ifadesiyle de sözleşmenin artık geçerli olmadığı, yeni bir sözleşme hazırlanabileceğine yönelik açıklamasına yer verilmiştir. TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı ise Anayasanın 90. maddesinde uluslararası sözleşmelerden nasıl çekilececeği ve sözleşmelerin nasıl feshedileceğinin yazmadığı, çekilmenin Türkiye'de yürütmeye ait olduğu ve yürütme organı kararıyla uluslararası anlaşmalardan çekilebileceği, bunun yanında İstanbul Sözleşmesi'nin 80. maddesinin sözleşmeden çekilmeyi düzenlediği, Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesinin sözleşmeye ve kanunlara uygun şekilde gerçekleştirildiğine dair açıklamalarına yer verilmiştir.

CHP'li yetkililer açısından gazetede ki sözleşmenin feshiyle ilgili haberde Kemal Kılıçdaroğlu kadınların hakkını, hukukunu savunacağını, tüm kadınların (42 milyon kadının) hak ve hukukunun bir gecede, 'gece yarısı kararnamesiyle' ellerinden alındığını, kadınların hakkına hukukuna sahip çıkacağına dair açıklaması yer almıştır.

1.2.3.3. Posta Gazetesi

Çalışmaya Posta Gazetesi'nin dahil edilmesinde gazetenin popülist (gündemde yer edinmiş konular ile ilgili) bir söyleme sahip olması ve yüksek tirajlı gazetelerden biri olması etkili olmuştur (Türkiye'de Yayımlanan Gazeteler Listesi, 2021). Bu gazetede her iki kesimin (iktidar ve muhalefetin) açıklamalarının yer aldığı ve haberlerde sıkça görsel kullanıldığı tespit edilmiştir. Gazetede sözleşmeye yönelik haberlerde 20 Mart 2021 sonrasındaki yaklaşık 10 gün boyunca (21 Mart 2021-30 Mart 2021) AKP'li ve CHP'li yetkililerin açıklamalarına yoğun olarak rastlanmıştır. Bu kapsamda gazetede yer alan haberlerin başlıklarına Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. Posta Gazetesi Sözleşmenin Feshine Yönelik Haber Başlıkları

Tarih	Haber Başlığı
21.03.2021	“İstanbul Sözleşmesi feshedildi”
22.03.2021	“İstanbul Sözleşmesinin feshi hukuka uygun” (AKP) “İşte Türkiye’nin çekilme gerekçesi”(AKP)
24.03.2021	“Şimdi yeni başlıyoruz” (AKP)
24.03.2021	“Bir hakkı kadınların elinden almak zorbalık” (CHP)
24.03.2021	“İstedigimize imza atar istedigimizden çıkarız” (AKP)
25.03.2021	“Gündem yeni Anayasa” alt başlığı (AKP)
26.03.2021	“Kongre için ya ceza ya da herkese af” (CHP)
27.03.2021	“Girdiğimiz gibi çıkarız” (AKP)
27.03.2021	“Chp lideri Kılıçdaroğlu: ‘partilerin kapatılması demokrasiye aykırı’ ” “Bunun nesine karşılar” (CHP)
27.03.2021	“O afişler kaldırıldı” (CHP)
28.03.2021	“Bu iş bitti” (AKP)
30.03.2021	“Kadınların mücadelesi önemli, değerlidir” (CHP)

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi’nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

21.03.2021 tarihli “İstanbul Sözleşmesi feshedildi” başlığı altındaki haberde sözleşmenin cuma gecesi Cumhurbaşkanlığı Kararı (CBK) ile feshedildiği yer almıştır. Haber kapsamında sözleşmenin kalmasını ve kaldırılmasını isteyen taraflar öne çıkarılmıştır. Sözleşmenin feshine birçok ilde tepki gösterildiği, bu kapsamda iktidar ve muhalefet kanadından yetkililerin açıklamaları haberde yer almıştır. Bunlar “kim ne dedi?” alt başlığı altında, AK Parti’li yetkililerin açıklamaları;

Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk “kadın haklarının teminatı anayasamız başta olmak üzere içmevzuatımızdaki mevcut düzenlemelerdir”. İçişleri Bakanı Süleyman Soylu uluslararası sözleşmelerin varlığı veya yokluğu herhangi bir suç şeklini önlemeye ilişkin sorumluluklarımızı eksiltmez veya arttırmaz”. Adalet Bakanı Abdülhamit Gül “bizim için kadına yönelik şiddetle mücadele bir insan hakları mücadelesidir. Bu anlayış ile aileyi ve toplumsal dokumuzu koruyoruz”. Kadın kolları Genel Başkan Yardımcısı ve Samsun milletvekili Çiğdem Karaaslan “kadına şiddete sıfır tolerans ilkesi ve ailenin güçlendirilmesi anlayışı ile gayretle çalışmaya devam ediyoruz”, AK Parti Genel Sekreteri Fatih Şahin “Anlaşmalar arasında herhangi bir ayırım yapılmaksızın uygulamasını durdurulması veya sona erdirilmesi konusunda

Cumhurbaşkanı' yetkilidir. Bu karar uluslararası hukuka ve iç hukukumuzda uygundur”

şeklinde yer verilmiştir. Bu kapsamda yine gazetede birçok CHP’li yetkilinin açıklamaları da yer almıştır. Bu açıklamalara yer verecek olursak;

CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu: *“bir devlet gece yarısı kararnameleri ile yönetilemez. 42 milyon kadının hakkı onların elinden alınamaz.”* CHP’li kadın yöneticilerden ortak açıklama: *“meclis te oy birliğiyle kabul edilmiş olan İstanbul Sözleşmesi Milletın iradesi yok sayılarak feshedilemez. Bu karar açıkça Anayasamızı da yok saymaktadır”*. CHP grup başkanvekili Özgür Özel: *“Anayasa Mahkemesine gider hakkımızı ararız kadınlarla meydana çıkar hakkımızı ararız. Gün gelir demokrasi dışı atılan bütün adımları sandıkta mahkum ederiz.”*

şeklinde yer almıştır. Buradaki haberde hem AKP’li, hem CHP’li yetkililerin açıklamaları yer almıştır. Haberde AK Parti’li yetkililerin açıklamalarıyla ‘biz dili’ oluşturulduğu görülmüştür. Haberin bu kısmında; yapılan fesih işleminin hukuka uygun olduğuna yönelik açıklamalar, alıntılar ve fotoğraflarda kullanılarak haberin ikna edilebilirliği arttırılmıştır. Haberin devamında yer alan CHP’li yetkililerin açıklamalarında ise feshi kabul etmedikleri, feshin hukuka uygun yapılmadığına dair ifadelerine yer verilmiştir. Bu kapsamda haberde CHP’li yetkililerin açıklamalarının, sözleşmenin feshinin olumsuz olduğuna yönelik bir anlam üretilecek şekilde sıralandığı tespit edilmiştir.

22.03.2021 tarihli *“İstanbul Sözleşmesi’nin feshi hukuka uygun”* haber başlığı altında sözleşmenin hukuka uygunluğunun tartışıldığına yer verilmiştir. Haberde AKP Grup Başkanvekili Emin Akbaşoğlu; feshin hem iç, hemde uluslararası hukuka uygun olduğunu belirtmiş, uluslararası anlaşmaları uygun bulmanın TBMM’ye, onaylama ve fesih yetkisinin Cumhurbaşkanı’na ait olduğunu ifade etmiştir. Burada haberde feshin hukuka uygun şekilde yapıldığı anlamı oluşmuştur.

22 Mart 2021 tarihli *“İşte Türkiye’nin çekilme gerekçesi”* başlığı altında İletişim Başkanlığı’nın sözleşmeden çekilmeye yönelik açıklamasına yer verilmiştir. Sözleşmenin Türkiye’nin ailevi değerleriyle bağdaşmayan, eşcinselliği normalleştirmeye çalışan kesim tarafından manipüle edildiği bu nedenle çekilme kararı alındığı vurgulanmıştır. Çekilmeyle, ‘kadınların korunması açısından taviz verilmediği ve şiddetle mücadeleden asla vazgeçilmeyeceği’ vurgusu yapılmıştır.

Devletin kadınları koruyacağı, sözleşmeden çekilmenin çok önemli olmadığını, eşcinselliği savunanların etkisiyle çekildiği, kadınlara yönelik şiddetle mücadelenin sürdürüleceği anlamı üretilmiştir.

24.03.2021 tarihli “*Şimdi yeni başlıyoruz*” başlığı altında verilen haberde AK Parti Genel Başkan yardımcısı Mahir Ünal’ın açıklamasına yer verilmiştir. Haberde 19 yıl boyunca hazırlık yapıldığı İstanbul Sözleşmesi’nin ‘cinsiyetsizleştirme ve kimlik dayatma aparatı’ haline geldiği ifadesi vurgulanmıştır. Haberde Mahir Ünal’ın fotoğrafı da kullanılmıştır. Burada haberde sözleşmenin cinsiyetsizleştirmeye neden olacağı için feshedildiği anlamı üretilmiştir.

24 Mart 2021 tarihinde yer alan diğer haberlerde iktidar ve muhalefetin yaptığı açıklamalara yer verilmiştir. Bunlardan CHP’nin açıklamasında “*Bir hakkı kadınların elinden almak zorbalık*” başlığı altında CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun feshedilme ile ilgili açıklamalarına yer verilmiştir. Bu kapsamda “42 milyon kadına ihanet edeni”, “biliyoruz” ifadesiyle haberde biz dili kullanılmış ve kadınların elinden hakkın alınmasını “zorbalık” olduğuna dair bir anlam oluşturulmuştur. Haberin devamında “*İstedimize imza atar istediğimizden çıkarız*” başlığı altında, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu’nun fesih sonrasında haksız bir tepkiye maruz kaldığı için yaptığı açıklamasına yer verilmiştir. Açıklamasında ‘Egemen bir devletiz’, ‘istediğimizden çıkarız’ şeklinde ifadelerine yer verilmiş, haberde Süleyman Soylu’nun fotoğrafı da kullanılmıştır. Bu kapsamda haberde AK Parti açısından sözleşmenin fesih ve imzalama yetkisinin iktidarda olduğu anlamı üretilmiş; CHP açısından ise feshin olumsuz olduğuna yönelik anlam üretilmiştir.

25.03.2021 tarihli “*Gündem yeni Anayasa*” alt başlığı altında Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıklamasına yer verilmiş ve sözleşmeden çıkıldığına vurgu yapılmıştır. ‘...Gündemimizde kadınlarımızın haklarını korumayı vicdanlarda değil kâğıtlarda arayanlara söyleyeceklerimiz var’ dedi...’, şeklinde ifade edilen cümleyle İstanbul Sözleşmesi’ne atıfta bulunulmuştur. Haberde sözleşmeyi savunmak yerine, kadına şiddet gösterilmemesi, kadınlara saygılı davranılması gerektiği anlamı üretilmiştir.

27.03.2021 tarihli “*Girdiğimiz gibi çıkarız*” başlığı altında yer alan haberde Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın sözleşmeden çekilme kararına dair açıklamalarına yer verilmiştir. Haberde ‘biz kararımızı verdik gireriz ve girdiğimiz gibi de çıkarız’

ifadesi kullanılarak biz dili oluşturulmuştur. Haberde ‘bu işte böylece bitmiştir’ ifadesi kullanılarak sözleşmenin artık geri getirilemeyeceğine ve bu konunun bittiğine dair vurgu yapılmıştır.

Yine gazetede hemen sağ köşede yer alan 27.03.2021 tarihli “*Chp lideri Kılıçdaroğlu: ‘partilerin kapatılması demokrasiye aykırı’*” başlıklı haberde Kemal Kılıçdaroğlu’nun açıklaması yer almıştır. Haberde “*bunun nesine karşılar*” altbaşlığı altında Kemal Kılıçdaroğlu’nun ‘bunlar kadına şiddeti savunuyorlar kadını ikinci sınıf vatandaş olarak görüyorlar’ şeklindeki ifadesine yer verilmiştir. Haberde yer alan Kılıçdaroğlu’nun açıklamasında; İstanbul Sözleşmesi’ni savunduğuna, sözleşmenin kadınları koruduğuna, sözleşmeye iktidarın neden karşı olduklarına anlam verilemediğine, iktidarın bu konuda kadına şiddeti önemsemediğine ve kadına değer vermediğine dair ifadelerine yer verilmiştir.

27.03.2021 tarihli “*O afişler kaldırıldı*” başlıklı haberde CHP’li Belediye Başkanı’nın ‘yaptığı afişler ve gösterilen tepki’ haberin konusunu oluşturmuştur. Haberde afişlerdeki ifadeler nedeniyle soruşturma açıldığına bu nedenle afişlerin kaldırıldığına dair vurgu yapılmış, haberin sonunda belediye başkanının şiddet uygulayanlara karşı olduğuna yönelik açıklaması yer almıştır.

28.03.2021 tarihli “*Bu iş bitti*” başlığı altında İletişim Başkanı Fahrettin Altun’un açıklaması ve CHP Grup Başkanvekili Özgür Özel’e yönelik eleştirisi haberleştirilmiştir. Haberde sözleşmeye dair yapılacak bir şey olmadığı, bu konuda geri dönüşün olmayacağı anlamı üretilmiştir.

30.03.2021 tarihli “*Kadınların mücadelesi önemlidir, değerlidir*” başlığı altında CHP Kadın Kolları Başkanı Aylin Nazlıaka’nın 81 ilden gelen il kadın kolları yöneticileriyle yaptıkları basın toplantısı ve açıklaması haberin konusunu oluşturmuştur. Danıştay’a fesih iptali için başvuru yapılacağına ve Nazlıaka’nın ‘CHP olarak, 42 milyon kadının yaşam hakkını elinden alınmasına asla izin vermeyeceğiz’ açıklamasına yer verilmiştir. Haberde, kadınların bu sözleşmenin iptaliyle yaşama hakkının ellerinden alındığı şeklinde anlam üretilmiştir. Yine Kemal Kılıçdaroğlu’nun ve Aylin Nazlıaka’nın açıklama yaparken çekilen fotoğrafı da habere eklenmiştir.

Buraya kadar olan kısımda gazetede ki haberlerin içeriğinde yer alan AKP’li ve CHP’li yetkililerin açıklamalarına bakmak istediğimizde, Sabah ve Yeni Şafak gazetelerine göre Posta Gazetesi’nde muhalefetin açıklamalarına daha fazla yer verildiği görülmüştür. Bu kapsamda AK Parti’li yetkililer kadın haklarının teminatının Anayasa’da ve mevcut düzenlemelerde yer aldığını, uluslararası sözleşmelerin olmasının veya olmamasının hükümetin sorumluluklarını eksiltmeyeceğini ya da arttırmayacağını, kadına yönelik şiddetle mücadelenin insan hakları mücadelesi sayıldığına dair açıklamaları yer almıştır. Yine kadına şiddetle mücadelenin sıfır tolerans ilkesiyle devam edeceğine, uluslararası sözleşmelerin durdurulmasında, iptalinde, sona erdirilmesinde Cumhurbaşkanı’nın yetkili olduğuna ve sözleşmenin feshinin uluslararası hukuka uygun şekilde gerçekleştirildiğine, sözleşmeyi uygun bulma ve onaylama yetkisinin TBMM’ye, fesih yetkisinin ise Cumhurbaşkanı’na ait olduğuna dair açıklamalara gazetede yer verilmiştir. Sözleşmenin toplumsal ve ailevi değerlere uygun olmadığı, eşcinselliği normalleştirmeye çalışan kesim tarafından manipüle edildiği bu nedenle Türkiye’nin fesih kararı aldığı, İstanbul Sözleşmesi’nden çekilme ile hiçbir şekilde kadınları korumaktan vazgeçilmediği, sözleşmeden çekilse bile kadına yönelik şiddetle mücadeleden asla vazgeçilmeyeceğine yönelik açıklamalar haberlerde yer almıştır.

Yine Sözleşme “üçüncü cinsiyet, kimlik dayatmasının aparatı” şeklinde ifade edilerek, Sözleşme’deki ‘LGBT etkisine’ de açıklamalarda yer verilmiştir. AK Parti’nin bu konuda yeni bir metin üzerinde çalıştığı, sözleşmeden çıkma sonucunda haksız ithamla karşı karşıya kaldıklarını, egemen bir devlet olarak istenen anlaşmaya imza atılıp çıkılabileceği, kadınla ilgili meselelerde adım atılmayacağı konusunda haksızlık yapıldığı yer almıştır. Son olarak gazetede Cumhurbaşkanı’nın; sözleşmeyle ilgili çıkma kararı verdiğini, durumun bu kapsamda Avrupa Konseyi’ne bildirildiği, sözleşmeyle ilgili meclisin alacağı bir karar olmadığı ve muhalefetin bu işleri bilmediği, atılan adımın tamamen yasal olduğuna dair açıklamasına yer verilerek, “bu işte böylece bitmiştir” ifadesiyle sözleşme konusunun kapandığına vurgu yapılmıştır.

CHP’li yetkililerin açıklamalarına bakmak istediğimizde, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun ‘devlet gece yarısı kararnamesi ile yönetilemez, 42 milyon kadının hakkı ellerinden alınamaz’ ifadesinin sıkça haberlerde yer aldığı

görülmüştür. CHP’li yöneticiler meclisin oy birliği ile kabul ettiği sözleşmenin, milletin iradesinin yok sayılarak feshedilemeyeceği, bunun Anayasa’yı yok saymak olduğu, Anayasa Mahkemesi’ne gidileceği kadınlarla birlikte meydanlarda hak aranacağına dair açıklamalarına yer verilmiştir. Haberde Kılıçdaroğlu’nun ‘42 milyon kadına ihanet’, ‘bu hakkı kadınlardan almak zorbalık’ ifadesiyle, sözleşme kapsamında iktidar partisini eleştiren açıklamasına yer verilmiştir. İktidarın kadına şiddeti savunduğunu, kadını 2. sınıf vatandaş olarak gördüğünü, sözleşmenin amacının kadınları her türlü şiddete karşı korumak olduğunu ifade ederek, Cumhurbaşkanı’na sözleşmenin “nesine karşı olduğunu” sormuştur. CHP Kadın Kolları Başkanı, 81 ilin Kadın Kolları temsilcileri ve CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun katıldığı, İstanbul Sözleşmesi’nin feshine yönelik yapılan basın toplantısında; 42 milyon kadının hakkının elinden alınmasına asla izin vermeyeceklerini, kadınların cumhuriyetin en önemli eylemini gerçekleştirdiğini, bu mücadelenin değerli olduğunu, bunun kadınların hak arama mücadelesi olduğuna yer verilmiştir. Ayrıca CHP’li Belediye Başkanı’nın “İstanbul Sözleşmesi kimden korur” şeklinde astırdığı afişler nedeniyle soruşturma açıldığı ve CHP’li Başkan’ın kadına yönelik şiddete karşı olduğuna dair açıklaması da haberlerde yer almıştır.

1.2.3.4. Hürriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi’nin tez çalışması için seçilmesinin temel nedeni 2021 Mart ayında yüksek tiraja sahip gazetelerden biri olması olmuştur (Türkiye’de Yayımlanan Gazeteler Listesi, 2021). Gazeteye baktığımızda 21 Mart 2021 ile 30 Mart 2021’e kadar yer alan haberlerde sözleşmeye yönelik tartışmalara sıkça yer verildiği görülmüştür. Genellikle CHP’li yetkililerin açıklamalarının haberlerde yoğun olarak yer aldığı, AK Parti’li yetkililerin açıklamalarının daha az yer aldığı görülmüştür. Bu kapsamda Hürriyet Gazetesi’nde yer alan haberlerin başlıklarına Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8. Hürriyet Gazetesi Sözleşmenin Feshine Yönelik Haber Başlıkları

Tarih	Haber Başlığı
21.03.2021	“Fesihte hukuk tartışması” “İstanbul Sözleşmesi 7 yıl sonra iptal” “Fesih kararına tepkiler” (AKP) “CHP: Yok hükmünde Danıştay’a gidiyoruz” (CHP)
21.03.2021	“42 milyon kadının hakkı kararnameyle alınamaz” (CHP)
23.03.2021	“Chp seçim sandığı istedi” haber başlığı (CHP) “Resmi Gazete’ye bir baktık” alt başlık
24.03.2021	“Değişim kongresi” (AKP) “Kabinede düzenleme” alt başlık “İstanbul Sözleşmesi’ne yeni metin yazılıyor”
24.03.2021	“Chp lideri Demokraside parti kapatmak yanlış” (CHP) “CHP li kadın vekillerden tepki” alt başlık
25.03.2021	“Kadın haklarını savunmaya devam edeceğiz” (AKP) “Genel Kurul’da tansiyon yükseldi” (AKP-CHP)
26.03.2021	“Cumhurbaşkanı sözleşmeleri feshedebilir” (AKP)
26.03.2021	“Yeni dönem manifestosu” (AKP)
27.03.2021	“O sözleşmeyi feshetme Meclis’in değil bizim işimiz” Manşet (AKP) “İstanbul Sözleşmesi adımı tamamıyla yasal”
29.03.2021	“CHP’den Montrö Soruları” (CHP) “Tartışılması bile aleyhte” (CHP)
30.03.2021	“İstanbul Sözleşmesi Danıştay’da” (CHP) “Öztrak aklınızdan geçirmeyin”

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi’nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

21 Mart 2021 tarihinde haber “*Fesihte hukuk tartışması*” başlığıyla yer almıştır. Sözleşmenin “7 yıl sonra iptal edildiği” vurgulanmıştır. Haberde sözleşmenin Avrupa Konseyi’ne dayalı olduğuna, ‘kadına şiddet-aile içi şiddetinin önlenmesi’ konusuna, yürürlüğe giriş tarihi olan 2014’e ve feshin yapıldığı ‘9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’ne’ vurgu yapılmıştır. Haberde muhalefetin yaptığı açıklamalarda sözleşmeden çıkmanın hukuki olmadığı ve fesihte hukuksuzluk yapıldığına yönelik bir anlam oluşmuştur. Haberin girişinde sözleşmenin uzun yıllar tartışıldığı, Cumhurbaşkanı tarafından sözleşmeden çıkıldığı vurgusu yapılmış ve 9 sayılı CBK’nın 3. maddesi gereğince feshedildiği vurgulanmıştır. Haberin devamında 9 sayılı kararnamenin feshetme yetkisini nasıl verdiğine yönelik açıklama

yer almıştır. Haberin son kısmında ise 2 yıldır sözleşmenin tartışıldığı ve bu konuda bir ekip kurulduğunu vurgulamıştır. Yine bu kapsamda “*Fesih kararına tepkiler*” başlığı altında verilen haberde sözleşmenin iptaliyle ilgili AK Parti’li yetkililerin açıklamalarına yer verilmiştir.

Cumhurbaşkanı yardımcısı “...*gelenek ve göreneklerimizde özümüzde mevcuttur.*” Fahrettin Altun “*kadınlar, hayatın nesnesi değil öznesidir!*” Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Zehra Zümrüt Selçuk “*kadına yönelik şiddet insanlık suçudur ve mücadele bir insan hakları meselesidir*” İçişleri Bakanı Süleyman Soylu “*uluslararası sözleşmelerin varlığı veya yokluğu bu sorumluluğun gereği olan çalışmalarımızı eksilmez veya arttırmaz*” Adalet Bakanı Abdülhamit Gül “*TBMM katılmayı onaylar yürütme de kararlar yürürlüğe koyar yürürlüğün aynı şekilde sesi yürütmenin yetkisindedir.*” Kadem “*İstanbul sözleşmesi kadına şiddetle mücadele için önemli bir girişimdi. Geldiğimiz noktada zemininden koparılmış ve toplumsal bir gerilim öznesi haline dönüştürülmüş durumda. Verilen fesih kararını da bu gerilimin bir neticesi olarak okuyoruz. Kadem olarak bundan sonra da kadın haklarında kazanımlarımızın ısrarlı takipçisi olacağız*”,

şeklindeki açıklamaları yer almıştır. Burada verilen ifadelerde haberde sözleşmeden çekilmenin olumsuz bir anlamı olmadığı ve şiddet konusunda mücadeleye devam edileceği ve bu konuda sözleşmelerden ayrılmanın, kadınların bu haklarının kaybına neden olmayacağı, sözleşmenin çok önemli olmadığı, bu konuda çekilmenin sorun teşkil etmediği anlamı oluşmuştur. Haberde “*Neden Feshedildi*” alt başlığı altında AK Parti’li kaynakların; kadın haklarını savunmanın İstanbul Sözleşmesi ile aynı anlama gelmediğini, Sözleşme kapsamında LGBT’nin bazı kesimler tarafından meşru evrensel hukuk normu olarak dayatılmasının önüne geçmek, Türk aile yapısındaki LGBT propagandasının yarattığı rahatsızlığı gidermek, şeklindeki açıklamasına yer verilmiş ve sözleşmedeki LGBT etkisine vurgu yapılmıştır.

21 Mart 2021’deki haberde “*CHP: Yok hükmünde Danıştay’a gidiyoruz*” başlığı altında sözleşmeyle ilgili CHP yönetiminin yaptığı toplantıya değinerek kararın iptali için Danıştay’a başvurma konusuna vurgu yapılmıştır. CHP’li kadın milletvekili ve kadın kollarının Danıştay’a başvuracağı, Kemal Kılıçdaroğlu’nun ise “bu karar yok hükmündedir” ifadesi vurgulanarak, Cumhurbaşkanlığı’nın bu yetkide ısrar ederse, ‘Lozan Antlaşması’nı da iptal edebilir’ ifadesini kullanılmıştır. Ülke için

daha önemli olarak görülen ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu dönemde imzalanan Lozan Anlaşması'yla İstanbul Sözleşmesi'nin eşdeğer tutulduğu gibi bir anlam yaratılmıştır.

21.03.2021 tarihli “42 milyon kadının hakkı kararnameyle alınamaz” başlığı altındaki haberde, Kemal Kılıçdaroğlu ‘devlet, gece yarısı kararnamesi ile’, ‘42 milyon kadının hakkı, hukuku ellerinden alınamaz’ ifadesi kullanılmıştır. İktidarın gece alınan bir kararla kararnameyi yayımladığı, bu konuda CHP’de acil toplantılar yapıldığı vurgulanmıştır. Yine haberde Kemal Kılıçdaroğlu’nun bir video çektiği ve yayınladığı, kadınların haklarına sahip çıkması gerektiği ve ‘ben sahip çıkacağım’ ifadesine vurgu yapıldığı görülmüştür. Haberde yer alan açıklamada kadınlara yanınızdayım, hakkınızı koruyacağım mesajı verilmiştir. Ayrıca haberde kadın milletvekillerinin basın toplantısı yaparken yer aldığı fotoğraf kullanılmıştır.

23.03.2021 tarihli “Chp seçim sandığı istedi” haber başlığı altında yer alan “Resmi Gazete’ye bir baktık” alt başlığı altında CHP’li Faik Öztrak’ın açıklamalarına yer verilmiş, haberde Faik Öztrak’ın fotoğrafı da kullanılmıştır. Açıklamasında “bir parmak balı da partisinin içindeki kanatların ağzına çalmayı unutmadı, İstanbul Sözleşmesi’ni feshetti” ifadesini kullanmış, sözleşmenin feshinde AKP’nin kendi tabanı içinde yer alan kesimin etkili olduğu anlamı yaratılmıştır. Haberin devamında ‘Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın imzasıyla’, ‘medeni dünyadan koparıldığı’, ‘vebal atına girdiği’, ‘günümüzde ülkeye itibarını kaybettirdiği’ gibi ifadelerle sözleşmenin feshinin ülkeyi olumsuz bir duruma düşürdüğüne yönelik açıklamaları yer almıştır. Haberde Cumhurbaşkanı’nın ‘AIHS’den de çıkabileceği’ ifadesine yer verilerek, sözleşmenin feshinin olumsuz olduğu ve belli kesimler için yapıldığı anlamı üretilmiştir.

23.03.2021 tarihli “İstanbul Sözleşmesi’nin feshine karşı Danıştay’a dava” başlığı altındaki haberde 9 sayılı CBK ile fesih kararının iptali için dava açma yoluna gidileceği ve bu konuda birçok kesimin dava açtığı vurgusu yapılmıştır.

24.03.2021 tarihli “Değişim Kongresi” başlığı altında AK Parti’li Mahir Ünal’ın açıklamalarına yer verilmiştir. Haberde yer alan alt başlıklardan “üçüncü cinsiyet dayatması” altında CHP sözcüsünü eleştirmiştir. CHP sözcüsünün “Kadına şiddetin önü açılmıştır, kadına şiddeti engelleyen hiçbir düzenleme kalmamıştır”

ifadesini kullanmasına karşılık “hiçbir düzenleme yokmuş gibi davranılıyor”, şeklinde yanıt vermiştir. Haberde Ünal, CHP’li sözcüyü eleştirmiş ve bu konuda 2014’ten itibaren birçok düzenlemenin yapıldığını, sözleşmenin “üçüncü cinsiyet dayatması” yarattığı ve sözleşmeyle cinsiyet karşıtlığı yapıldığını, sadece erkek ve sadece kadın cinsiyetini kabul etmediği gerekçesiyle iptal edildiğine, bu kapsamda yeni bir metin yazıldığına dair açıklamalarına yer verilmiştir. Haberde CHP açısından kadını koruyan hiçbir düzenlemenin kalmadığı, AKP açısından sözleşmenin cinsiyetsizliği savunduğu anlamı üretilmiştir.

24.03.2021 tarihli “*Chp lideri demokraside parti kapatmak yanlıştır*” haber başlığı ve “*Kadınlara sordun mu*” altbaşlığı altında verilen haberde Kemal Kılıçdaroğlu’nun açıklamasında, fesih ile 42 milyon kadına ihanet edildiği, sözleşmeyi tek başına feshettiği anlamı oluşturulmuştur. Bu anlam ise “kime sordun, bu kadınlar ne düşünüyor diye sordun mu?” ifadesiyle de pekiştirilmiştir. Yine haberde yer alan fotoğrafta “*CHP’li kadın vekillerden tepki*” başlığı altında haberde TBMM’de yer alan CHP’li milletvekillerinin feshi protesto ettiği bir fotoğraf verilmiş ve mecliste feshe tepki gösterildiği anlamı oluşmuştur.

25.03.2021 “*Kadın haklarını savunmaya devam edeceğiz*” başlığı altında AKP’li Ömer Çelik’in açıklaması haberleştirilmiştir. ‘Kadın haklarını, kazanımlarını koruyacağız’ ifadesi kullanılmıştır. Ardından “devam edeceğiz”, “eleştiriye açığız”, gibi ifadelerle, bu konuda eleştiriye açık olduğu vurgusu yapılmıştır. Haberin devamında şiddetle mücadele hakkında açıklamalara yer verilmiş, haberde biz dili oluşturulmuştur.

Haberin hemen altında yer alan “*Genel Kurul’da tansiyon yükseldi*” başlığı altında HDP’li vekiller nedeniyle CHP’li ve AKP’li milletvekillerin tartışmalarına yer verilmiştir. CHP’li milletvekili ‘sözleşmenin hukuka uygunken niye feshedildiğini’ sorarken, Fatma Betül Savaş ‘sözleşmeden çekilmenin kadınları korumamak anlamına gelmediğini’ savunmuştur. Haberde CHP içindeki tecavüzler vurgulanmış ve “neredeydi”, “neredeydiniz” ifadeleriyle de pekiştirilmiştir. AKP Grup Başkanvekili Emin Akbaşoğlu’nun “CHP kadına saygılıysa önce kendi içindeki tacizcileri kapının önüne koysun”, “İstanbul Sözleşmesi’ni imzaladık”, “uygulamadaki birtakım yanlışlıklar aileyi ortadan kaldırmaya dönük”, “marjinal

grupların değerleri örselemesi” şeklinde ifadelerine yer verilmiştir. Burada haberde hem AK Parti’li hem de CHP’li yetkililerin savundukları konulara vurgu yapılmıştır.

26.03.2021 tarihli “*Cumhurbaşkanı sözleşmeleri feshedebilir*” başlıklı haberde, Meclis Başkanı Mustafa Şentop’un açıklamasına yer verilmiştir. Meclisin 1963’ten beri mevzuata uygun şekilde fesih işlemi yaptığını vurgulamış, feshin hukuka uygunluğunu açıklamıştır. Uygulamanın hukuka uygunluğu ‘*mevzuat ve uygulama bu şekilde,... vazgeçilmiş bir anlaşma için... bir örneği yok*’ ifadelerine yer vererek birçok kez vurgulanmıştır. Cumhurbaşkanı’nın sözleşmeyi feshetme yetkisinin olduğuna, son karar merciinin Danıştay olduğuna yönelik vurgu yapılmıştır. Haberde AİHS, BM İnsan Hakları sözleşmelerinin feshedilmesinin mümkün olmadığına yönelik açıklamalar haberleştirilmiştir. Bu bakımdan “Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesi Kanundaki” eksiklikler giderildiğinde bu konuda yeterliliğin sağlanacağı vurgusu yapılmıştır. Haberde fotoğrafa da yer verilmiştir.

26 Martta yer alan “*Yeni dönem manifestosu*” başlığı altında Cumhurbaşkanı’nın açıklamalarına yer verilmiştir. Açıklamada “*kadın haklarını kâğıtlarda arayanlar*” başlığı altında ‘kadın haklarını vicdanlarda araması gerektiğine’ yönelik ifade kullanılmış, bunun için Cumhurbaşkanı muhalefete tepki göstermiştir. Haberde Cumhurbaşkanı ve eşinin fotoğrafı kullanılmıştır.

27.03.2021 tarihli haber “*O sözleşmeyi feshetme Meclis’in değil bizim işimiz*” manşet başlığı altında yer almıştır. Cumhurbaşkanı’nın muhalefete cevap verdiği haberde; yapılan adımın yasal olduğu, bu konularda konuşmanın “havayı bulandırmak” olduğu, sözleşmeyle ilgili konuşmaların olayı karıştırmak gibi bir anlama geldiği ifade edilmiştir. Ayrıca “*muhalefet bu işleri bilmiyor*” ifadesiyle de sözleşme konusunda muhalefetin bilgisi olmadığını, iktidarın bu konuda yetkin olduğu anlamı üretilmiştir. Haber iç sayfada “*İstanbul Sözleşmesi adımı tamamıyla yasal*” başlığı altında yer almış ve spot girişinde yapılan işlemin yasal olduğuna vurgu yapılmıştır. Ayrıca ‘3 ay sonra’ Avrupa Konseyi’nin kararını açıklayacağı ve ‘...buradan çıkmış olacağız. Olay bu kadar basittir.’ ifadesi ile konseyin kararını 3 ay içinde açıkladığında sözleşmeden çıkılacağı vurgusu yapılmıştır. Haberde Cumhurbaşkanı’nın fotoğrafına da yer verilmiştir.

29.03.2021 tarihli “*CHP’den Montrö Soruları*” başlığı altında Mustafa Şentop’un, Cumhurbaşkanı’nın İstanbul Sözleşmesi’nden çıktığı gibi Montrö’den de çıkabileceğine dair anlam üretilen haberde CHP’li yetkililerin açıklamalarına yer verilmiştir. Haberin devamında “*Tartışılması bile aleyhte*” başlığı altında CHP’li milletvekillerinin uluslararası antlaşmalara yönelik açıklamaları yer almıştır.

30.03.2021 tarihli “*İstanbul Sözleşmesi Danıştay’da*” haberinde CHP Kadın Kollarının fesih için Danıştay’a başvurusu için yaptıkları basın açıklaması haberleştirilmiştir. Haberde Kemal Kılıçdaroğlu’nun “onların mücadelesi değerlidir” ifadesiyle kadınların bu konudaki eylemlerini desteklediğini, herkesin desteklemesi gerektiğini, kadınların verdiği tepkinin onların hakkı olduğuna yönelik ifadelerine yer verilmiştir. CHP Kadın Kolları Başkanı Nazlıka’nın açıklamasında yer alan ‘yok hükmündedir’, ‘tanımıyoruz’ ifadeleriyle yapılan feshi kabul etmedikleri anlamı üretilmiştir. Yine bu kapsamda açıklamanın yapıldığı anın fotoğrafı da kullanılmıştır.

30.03.2021 tarihli “*Öztrak aklınızdan geçirmeyin*” başlığı altında sözleşmeden bir imzayla çıkılması ‘en çok kimi cesretlendirir’ ifadesiyle AK Parti’ye göndermede bulunmuş ve kadın cinayetlerinden ‘Erdoğan’ı sorumlu tutacağız’ ifadesiyle sorumluluğun ona ait olduğu bu konuda yaşanan cinayetlerde sorumlu olduğu anlamı yaratılmıştır. Yine haberde Faik Öztrak’ın fotoğrafı da kullanılmıştır.

Haberlerde yer alan AK Parti’li yetkililerin açıklamalarında; çözümün dışarıda değil özümüzde mevcut olduğu, Cumhurbaşkanlığı liderliğinde şiddetle mücadelenin devam ettiği, kadınların hayatın öznesi olduğu, kadına yönelik şiddetin insanlık suçu olduğu, mücadelenin insan hakları mücadelesi olduğu uluslararası sözleşmelerin varlığının-yokluğunun sorumluluğu azaltmadığı, arttırmadığı; Kadem ise, kadına yönelik şiddetle mücadelede İstanbul Sözleşmesi’nin toplumsal gerilimin öznesi olduğunu ve feshin bu gerilim neticesinde yapıldığını ifade etmiştir. AK Parti’li yetkililer kadın haklarının savunulmasıyla İstanbul Sözleşmesi’nin aynı anlama gelmediğini, LGBT’nin sözleşmeyi savunduğunu, Türk aile yapısının LGBT propagandasının etkisinde kalmasının doğru olmadığı, LGBT ideolojisini engellemek ve kadına yönelik şiddetle mücadelede hukuka dayalı uygulamaların iyileştirilmesi

için “cinsel yönelim” kavramının ortadan kaldırılmasını savunmuşlardır. Yine bu konuda yeni bir düzenleme yapılacağına yer verilmiştir.

Sözleşmeyle ilgili TBMM’de yaşanan tartışmada; sözleşmenin feshi ve CHP’deki tecavüz olayları şeklinde 2 konu üzerinden sözleşmenin feshini savunan iktidar partisi, CHP’yi parti içindeki taciz-tecavüz olayları nedeniyle eleştirmiştir. Var olan mevzuat ve diğer uluslararası sözleşmeler ile kadın haklarının ve kazanımlarının korunacağı, şiddetle sıfır toleransla mücadele edileceği, Meclis Başkanı Şentop ise idari işlemlerle ilgili doğru kararın Danıştay tarafından verileceğini, Cumhurbaşkanı’nın AIHS’den ya da BM Sözleşmesi’nden de çekilebileceğine ancak bunun mantıklı olmadığına, bu kapsamda 6284 sayılı kanundaki eksikliklerin giderildiğinde kanunun mücadelede yeterli olacağına yer verilmiştir. Cumhurbaşkanı’nın açıklamasında kadınların haklarını korumayı kâğıtlarda arayanlar olduğu, Meclis’in alacağı bir karar olmadığını, muhalefetin bu işleri bilmediğini, karar verip girildiği gibi çıkılabileceğini, bu işin bittiğini sözleşmeden çıkma konusunda Cumhurbaşkanlığı’nın attığı adımın yasal olduğunu ve Avrupa Konseyi’nin 3 ay sonrada konuyla ilgili kararı açıklayacağını ve sözleşmeden çıkılacağına dair ifadeleri yer almıştır.

CHP’li yetkililerin açıklamalarında ise; CHP Kadın Kolları ve kadın milletvekilleri Danıştay’a başvuracaklarını, Kemal Kılıçdaroğlu ise kararın yok hükmünde olduğunu, Cumhurbaşkanlığı’nın bu konuda ısrar ederse Lozan’ı da iptal edilebileceğini, devletin gece yarısı kararnamesiyle yönetilemeyeceğini, 42 milyon kadının hakkının hukukunun ellerinden alınamayacağı, kadınların iktidardaki zorbaya dersini vereceğini, sözleşmenin geri geleceğini, kadınların ve kız çocuklarının haklarına, hukukuna sahip çıkılması gerektiği, adaletten, haktan, hukuktan yana olacağını ve kadın haklarını savunacağına dair açıklaması yer almıştır. CHP’li milletvekili bir elin ülkenin altını üstüne getirdiğini, sözleşmeyi imzalayan ilk ülkenin Türkiye olduğunu, Cumhurbaşkanı’nın imzasıyla kadınların tüm kazanılmış haklarını ellerinden aldığını, vebal altına girdiğini, isterse AIHS’den de çıkabileceğini, partide bazı kesimleri tatmin etmek için karara imza attığına dair açıklamaları yer almıştır. Yine bir başka haberde CHP’li kadın vekillerin TBMM grup toplantısında sözleşmenin CBK ile feshedilmesini protesto ettiği, kadın vekillerin mor renkli dövizlerle “İstanbul Sözleşmesi yaşatır” sloganları attığı yer

almıştır. Bir diğer haberde CHP Kadın Kolları Başkanı Nazlıaka'nın sözleşmenin feshedilmesine ilişkin karara yönelik Danıştay'a başvuru yaptığı, CHP Genel Başkanı kadınların Türkiye'de cumhuriyet tarihinin en önemli eylemini gerçekleştirdiğine, 600 milletvekilinin verdiği hakkın bir kişi tarafından alınmak istendiğine, kadınların verdiği mücadelenin önemli, değerli bir hak mücadelesi olduğuna, mücadeleye herkesin destek vermesi gerektiğine ve CHP'nin de bu desteği verdiğine, kadınlara parlamentonun verdiği hakkın bir kişi tarafından geri alındığı için tepki gösterildiğine dair anlam üretilmiştir. Nazlıaka'nın kararın yok hükmünde olduğuna, kararı tanımadıklarına, İstanbul Sözleşmesi'nin “kadınların can simidi” olduğuna, kanunla kabul edilen bir sözleşmeden idari kararla çıkılamayacağına, kararın iptal edilmesi gerektiğine dair açıklamaları yer almıştır. CHP Genel Başkan Yardımcısı; sözleşmeden tek bir imzayla çıkılmasıyla ilgili, ‘bundan sonra yaşanan her kadın cinayetinden Erdoğan'ın sorumlu tutulacağını’ ifade etmiştir. Bir diğer haberde CHP Genel Başkanı Meclis Başkanı'nı Montrö Sözleşmesi'nin Türkiye için önemini bilmediğinden dolayı eleştirmiş, İstanbul Sözleşmesi'ne “ne olduğunu” sormuş ve TBMM Başkanı'nın Meclis'in iradesini savunmaya cesaret edemediğine yer vermiştir.

1.2.3.5. Sözcü Gazetesi

Sözcü Gazetesi'nin tez çalışmasında seçilmesinin nedeni muhalefete yakın kesimleri temsil etmesi olmuştur (Türkiye'de Yayımlanan Gazeteler Listesi, 2021). Bu kapsamda gazetede daha çok CHP'li yetkililerin açıklamalarına yer verilmiştir. Haberler yoğun olarak 21 Mart ve 30 Mart tarihleri arasında yer almıştır. Haber başlıklarına ise aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 9. Sözcü Gazetesi’nde Sözleşmenin Feshine Yönelik Haber Başlıkları

Tarih	Haber Başlığı
28.02.2021	“Aylin Nazlıaka’ya açılan İstanbul Sözleşmesi davası reddedildi” (CHP)
21.03.2021	“Bir kalemde kalktı” manşet “246 oyla kabul edildi tek imzayla feshedildi” (AKP)
21.03.2021	“Kadınlar dersini verecek” manşet “Dersini kadınlar verecek” (CHP)
21.03.2021	“İstanbul Sözleşmesi’nden çıkma kararı, Türkiye’yi de Avrupayı’da ayağa kaldırdı”
22.03.2021	“Türkiye Cumhuriyeti Ortaçağ karanlığına mahkum değildir” (CHP)
24.03.2021	“Asla geri adım atmayacağız”
25.03.2021	“İstanbul Sözleşmesi’ni es geçti” (AKP)
27.03.2021	“CHP’li başkana afiş soruşturması” (CHP)
27.03.2021	“Kararı verdik girdik girdiğimiz gibi çıktık” (AKP)
30.03.2021	“İstanbul Sözleşmesi Danıştay’da” (manşet) (CHP) “İstanbul Sözleşmesi kadınların can simididir” (CHP)
31.03.2021	“O zorba gidecek İstanbul Sözleşmesi geri gelecek” (CHP)

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi’nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

28.02.2021 tarihli “*Aylin Nazlıaka’ya açılan İstanbul Sözleşmesi davası reddedildi*” başlıklı haberde CHP Kadın Kolları Başkanı’na İstanbul Sözleşmesi’yle ilgili yaptığı konuşma nedeniyle açılan davanın reddedildiğine yer verilmiştir. Nazlıaka açıklamasında kadınlarla erkeklerin eşit görülmediği için bu konuda mücadelenin devam etmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Haberde Nazlıaka’nın fotoğrafı da yer almıştır.

21.03.2021 tarihli “*Bir kalemde kalktı*” manşet başlığıyla verilen haberde sözleşmenin meclisteki tüm partilerin oylarıyla kabul edildiğini, ancak CBK ile sözleşmenin tarih olduğu vurgulanmıştır. Sözleşmenin 45 ülke tarafından imzalandığını, ‘geleneksel aile yapısını bozduğu’ ve sözleşmenin ‘cinsiyet eşitliğini öngördüğü’ için kaldırıldığına yönelik vurguda bulunulmuştur. Haberde yer alan ‘10 yıl önce övünüyorlardı’ şeklindeki ifadeyle, iktidarın o tarihlerde sözleşmeyle övündüğü vurgulanmıştır. Yine haberde 9 sayılı kararnamenin fotoğrafına da yer verilmiştir. Haber iç sayfada “*246 oyla kabul edildi tek imzayla feshedildi*” başlığı altında yer almıştır. İstanbul Sözleşmesi’nden Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından CBK ile çekilindiği, ancak TBMM’de tüm partilerin 246 oyla sözleşmeyi kabul ettiği vurgulanmıştır. Yine haberde pankartla yürüyüş yapan kadınların fotoğrafı da

kullanılmıştır. Haberde sözleşmenin kararnameyle feshi olumsuz gösterilmiştir. Burada sözleşmenin parlamento tarafından kabul edildiği, kadınlara bu konuda haklar verildiği ve Cumhurbaşkanı Kararnamesi'yle kadınlara verilen hakların geri alındığına yönelik anlam üretilmiştir.

21.03.2021 tarihli haber “*Kadınlar dersini verecek*” manşet başlığı altında yer almıştır. Haberde CHP'lilerin sözleşmenin feshinin iptali için Danıştay'a başvuracağına ve Kemal Kılıçdaroğlu'nun eleştirilerine yer verilmiştir. İç sayfada haber “*dersini kadınlar verecek*” başlığıyla verilmiştir. Haberde CHP'li kadın milletvekillerinin ortak metin okuduğu fotoğrafta yer almış ve CHP'li Selin Sayek Böke'nin “sözleşmeden çekilme kararını tanımıyoruz” ifadesine yer verilmiştir. CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu ise “*Cumhurbaşkanlığı bu yetkide ısrar ederse Lozan Anlaşması'nı bile iptal edebilir*” ifadesine yer verilmiş ve Kemal Kılıçdaroğlu'nun fotoğrafı kullanılmıştır. Burada sözleşmenin feshini kabul etmedikleri ve feshin iptali için Danıştay'a gidecekleri anlamı üretilmiştir. Yine İstanbul Sözleşmesi'nin Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş dönemi anlaşmalarından biri olan Lozan ile eşit tutulduğu anlamı üretilmiştir.

21.03.2021 tarihli “*İstanbul Sözleşmesi'nden çıkma kararı, Türkiye'yi de Avrupa'ya da ayağa kaldırdı*” başlığı altında sözleşmenin feshine yönelik CHP'li yetkililerin görüşlerine yer verilmiştir. Haberde, CHP'li Muharrem Erkek; “*Kimse Türkiye'nin hukuk devleti olduğunu iddia edemez. Şahsın devleti devreye girdi*”, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu; “*kadınların mücadelesini hiçe saymaktır. Kazanan eril akli değil kadınlar olacaktır*”. CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu; “*gece yarısı operasyonlarıyla gaspedilen haklarımızı söke söke alıcaz*” şeklindeki açıklamaları yer almıştır. Haberde sözleşmenin feshinin olumsuz gösterildiği ve devletin tek bir kişi tarafından yönetildiği, bu hakkın zorla alındığı, kadınların görmezden gelindiği şeklinde anlam üretimi söz konusudur.

22.03.2021 tarihli “*Türkiye Cumhuriyeti Ortaçağ karanlığına mahkum değildir*” haber başlığı altında CHP'li Belediye Başkanı eşlerinin İstanbul Sözleşmesi'nin feshine ortak bir tepki verdiğine, “20 Mart 2021'in karanlık bir tarih” olduğuna, bu konuda sorumluluğun ‘sözleşmeyi feshedenlerin üzerinde olduğuna’

vurgu yapılmış ve haberde fotoğraf kullanılmıştır. Sözleşmenin feshinin Türkiye’yi karanlığa ve geriye götürdüğüne dair anlam üretilmiştir.

24 Mart tarihli CHP’li kadın milletvekillerinin sözleşme için iktidara meydan okuduğu ve “*Asla geri atmayacağız*” başlığı altında yapılan açıklamasında ise, CHP’li Eskişehir milletvekili Nur Süllü’nün “*çekilme kararı yok hükmündedir, ...hiçbir geri adım atmayacağız*” ifadesi öne çıkarılmıştır. Haberde milletvekillerinin basın toplantısı yaptıkları, kazanılmış haklara sahip çıkacaklarına yer verilmiş, buna yönelik fotoğraf kullanılmıştır. Ayrıca CHP’li milletvekili Gülizar Biçer Karaca’nın ayrılmayı protesto etmek için meclise mor örtü serdiği fotoğrafta kullanılmıştır. Haberde CHP’li milletvekillerinin çekilme kararını kabul etmediklerine yönelik anlam oluşmuştur.

25.03.2021 tarihli “*İstanbul Sözleşmesi’ni es geçti*” başlıklı haberde sözleşmenin AK Parti Kongresi’nde anılmadığı vurgusu yapılarak, sözleşmenin adını kullanmadan sözleşmeye değinildiği haberleştirilmiştir. Haberde Cumhurbaşkanı ve eşinin yer aldığı fotoğraf kullanılmıştır.

27.03.2021 tarihli “*CHP’li başkana afiş soruşturması*” başlıklı haberde Bilecik Belediye Başkanı’nın İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmeye tepki göstermek için afiş bastırması haberin konusunu oluşturmuştur. Haberde afişlerle ilgili İçişleri Bakanlığı’nın soruşturma başlattığı ve Süleyman Soylu’nun bu konudaki açıklamasına yer verilmiştir. Sözleşmenin feshine tepki gösterdiği için belediye başkanına soruşturma açıldığı şeklinde haberde anlam üretimi söz konusudur.

27.03.2021 tarihli “*Kararı verdik girdik girdiğimiz gibi çıktık*” başlığı altındaki haberde ‘İstanbul Sözleşmesi için atılan adımın yasal olduğu ve bu yolda devam edileceği’ şeklinde açıklama yapılmıştır. Cumhurbaşkanı’nın fotoğrafının da yer aldığı haberde ‘muhalafet bu işleri bilmiyor’ şeklinde ifadelere yer verilerek, sözleşmenin feshi hakkında ‘muhalafetin bilgisi ve yetkisi olmadığı’ yönündeki eleştirisi vurgulanmıştır. Burada üretilen anlam sözleşmenin feshinin hukuka uygun bir şekilde yapıldığı ve bu konuda muhalafetin yetersiz olduğu anlamı yaratılmıştır. Haberde iktidar olumlu, muhalafet olumsuz sunulmuştur.

30.03.2021 tarihli “*İstanbul Sözleşmesi Danıştay’da*” başlığı altında gazete manşeti olarak haberleştirilmiştir. CHP Kadın Kolları Başkanı Nazlıaka ve CHP

Kadın Kolları İl Başkanları'yla İstanbul Sözleşmesi'nin feshinin iptali için Danıştay'a başvurduğunu ifade etmiştir. Haber iç sayfada “81 ilden CHP’li kadınlar Danıştay’a dava açtı: İstanbul Sözleşmesi kadınların can simididir” şeklinde haberleştirilmiştir. Bu konuda yapılan basın açıklamasının yer aldığı fotoğrafa da yer verilmiştir. Nazlıaka'nın açıklaması ‘hakların gaspına izin vermeyiz’ şeklinde haber spotunda yer almıştır. Burada kullanılan ‘can simidi’ ifadesiyle, sözleşmenin kadınların kurtuluşu için bir araç olduğu anlamı oluşturulmuştur.

31 Mart 2021 tarihli “O zorba gidecek İstanbul Sözleşmesi geri gelecek” şeklindeki haberin başlığında Kemal Kılıçdaroğlu'nun açıklamasına yer verilmiş ve haberde Kemal Kılıçdaroğlu iktidarı eleştirmiştir. Haberin devamında Kılıçdaroğlu'nun Cumhurbaşkanı'nın iktidardan ayrılması halinde, sözleşmenin tekrar geri getirileceğine dair anlam üretilmiştir.

Gazetede AKP’li ve CHP’li yetkililerin haberlerde yer alan açıklamalarına yer vermek istediğimizde AK Parti açısından Cumhurbaşkanı'nın açıklamasında, atılan adımın yasal olduğunu, muhalefetin bu işleri bilmediği için havayı bulandırdığını, sözleşmeden çekilmeyle ilgili gerekli başvurunun yapıldığını, çıkma kararının bildirildiğini ve 3 ay sonra bu konudaki kararın açıklanacağını “girdiğimiz gibi çıkarız” şeklinde ifade edildiği, AKP’li yetkililer; muhafazakâr çevrelerin ve dini hassasiyetlerin hedef alındığını, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi sonrası kadınların daha fazla sosyal hayata katılmaları gerektiği, kadınların hayatın nesnesi değil öznesi olduğu, kadına yönelik şiddetle mücadeleye sıfır toleransla devam edileceğini ifade etmişlerdir. Cumhurbaşkanı ise “kadın haklarını vicdanlarda değil, kâğıtlarda arayanlar var” şeklindeki cümlesiyle, İstanbul Sözleşmesi’nde geçen bazı ifadelerin toplumun inanç ve kültürüne karşı bir saldırı olduğunu ve sözleşmenin aile kurumunu yıkmaya çalıştığı şeklinde ifade etmiştir.

CHP’li yetkililerin açıklamalarına baktığımızda; kadınların iktidara dersini vereceğini, İstanbul Sözleşmesi’nden çekilme kararını tanımayacaklarını, Cumhurbaşkanlığı’nın bu şekilde ısrar ederlerse Lozan’ı bile iptal edebileceğini, iktidardaki zorbaya kadınların dersini vereceğini, İstanbul Sözleşmesi’nin geri geleceği, gece yarısı kararnamesiyle 42 milyon kadının hakkının-hukukunun ellerinden alınamayacağına yönelik açıklamalarına yer verilmiştir. Yine CHP’li

başkan eşleri basın toplantısında; kadınların 20 Mart 2021’de karanlık bir güne uyanıldığını, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması adına çekilmenin tarihte kara bir leke olarak kalacağına, Türkiye’nin orta çağ karanlığına mahkûm olmadığına, bu kararın alınmasında yetkili olanların kadına yönelik şiddet konusunda sorumlu olacağına dair açıklamalarda bulunmuşlardır. CHP’li milletvekilinin ise İstanbul Sözleşmesi’nden çekilme kararının yok hükmünde olduğunu, sözleşmenin yürürlükte olduğunu, hiçbir geri adım atılmayacağına dair açıklamaları yer almıştır. İstanbul Sözleşmesi’nin toplumdaki kadın erkek eşitsizliğini gidermeye yönelik olduğuna, tüm milletvekillerine kadınların hak mücadelesine sahip çıkmalarına yönelik çağrıda bulunmuştur. Uluslararası sözleşmenin feshinin söz konusu olamayacağı, TBMM’de onaylanan uluslararası sözleşmelerin usulde ve yetkide paralellik ilkesi gereği tek yanlı idari işlemle kaldırılmasının mümkün olmadığı, Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesi’nden ayrılmasını protesto etmek için mecliste mor örtü serildiği şeklinde haberde yer almıştır. Son olarak CHP kadın kollarının açıklamasında, bu iktidar döneminde birçok kadının katledildiği, İstanbul Sözleşmesi’nin “kadınların can simidi” olduğu, Türkiye’nin birçok ülkeden önce eşit kadın haklarına sahip olduğu, bu hakkın gasp edilmesine izin verilemeyeceği, bu konuda İstanbul Sözleşmesi’nden çekilme kararını tanımayacaklarını ve “İstanbul Sözleşmesi yaşatır” ifadesini kullanmışlardır.

1.2.3.6. Cumhuriyet Gazetesi

Gazete Cumhuriyet Halk Partisi’ne yönelik kesimleri temsil ettiği için tez çalışmasında yer almıştır (Türkiye’de Yayımlanan Gazeteler Listesi, 2021). Gazete muhalefete yakın olduğu için yoğun bir şekilde sözleşmeye yönelik haber akışı söz konusu olduğu görülmüştür. Sözleşmeye yönelik tartışmaların yer aldığı haberler sürekli olarak gazetede yer almış ve haberlerde genellikle muhalefet yetkililerinin açıklamalarına yer verilmiştir. Burada haberler yine yoğun olarak diğer gazetelerde olduğu gibi 21 Mart ve 30 Mart arasında sıkça yer almıştır. Bu kapsamda sözleşmeye yönelik tartışmalar en fazla bu gazetede yer almıştır.

Tablo 10. Cumhuriyet Gazetesi Sözleşmenin Feshine Yönelik Haber Başlıkları

Tarih	Haber Başlığı
8.03.2021	“Konuşmaktan utanıyoruz” (CHP)
8.03.2021	“Önce özür dileyin” (CHP) “İstanbul Sözleşmesi’ni uygulayın” alt başlık
21.03.2021	“Tarikatlara hediye” haber başlığı (Manşet)
21.03.2021	“Bir gecede karanlık” ana başlık “İktidar feshi savundu” alt başlık (AKP’li üyelerin açıklaması)
21.03.2021	“Erdoğan Lozan’ı da iptal edebilir.”
21.03.2021	“CHP’li kadınlar: ‘binlerce kadın birkez daha öldü’ ” (CHP)
22.03.2021	“11 CHP’li Belediye Başkanı Muğla’da toplandı: Hükümete ‘eşit davran’ çağrısı” (CHP)
22.03.2021	“İnsan hakları tartışılmaz” (CHP) “İletişim Başkanlığı’na göre ‘bir kesimi manipüle ettiği için feshedilmiş!’ (AKP)
23.03.2021	“TBMM Başkanı Şentop ‘aptesin tartışılması FETÖ’cü bir yöntem”
23.03.2021	“Art arda iptal davaları” “Bakan Selçuk böyle savundu” alt başlık (AKP)
23.03.2021	“İstanbul Sözleşmesi halen yürürlüktedir” (CHP)
24.03.2021	“AKP li Mahir Ünal 19 yıl hazırlıktı yeni başlıyoruz” (AKP)
24.03.2021	“Kadınlara ihanet” (CHP)
24.03.2021	“Chp milletvekili Kaboğlu: Türkiye derin bir krize sürükleniyor ‘2023 kader seçimi’ ” (CHP)
24.03.2021	“CHP’li Biçer: Kadınlar sandıkta hesabını soracak” alt başlık (CHP) “Dün söylediğini bugün reddediyor” “Soylu’dan fesih savunması: ister imzalarız ister çıkarız” alt başlık (AKP)
25.03.2021	“Dövizinizi bozdurun” üst başlık “Sözleşmeye ‘kağıt’ dedi” alt başlık (AKP)
25.03.2021	“‘Toplumu Ayırtırdı’ Bakan Selçuk’tan çekilme savunması” (AKP)
26.03.2021	“Şentop’un, İstanbul Sözleşmesi’nin iptali tartışmalarına Montrö örneği vermesi: Daynaksız ve tehlikeli!” ana haber başlığı (AKP) ‘Anayasa 90. madde’ alt başlık (CHP)
26.03.2021	“CHP, İstanbul Sözleşmesi için Danıştay’a gidiyor” haber başlığı
26.03.2021	“Çözüm, ortak mücadele” manşet (CHP) “Ortak dayanışma için çağrı”
27.03.2021	“‘İrtica şartı’ huzur için kaldırılmış” (AKP)

Tablo 10. devamı

27.03.2021	“Bilecik Belediyesi’ne zan soruşturması” (CHP)
28.03.2021	‘Hesabını sorarız’ manşet “Altun’a göre ‘bu iş bitti!’” ana başlık (AKP)
30.03.2021	“Kadınlar: ‘boş ol’ diyerek çıkılamaz” haber başlığı (CHP) ‘600 kişi verdi bir kişi almak istiyor’ ana başlık
30.03.2021	“Chp’li Kaboğlu kanun kaldırma yetkisi TBMM’de” (CHP)
30.03.2021	“Mhp’den Şentop’a tepki: Açıklama toplumda kutuplaşma yaratır” (AKP)
01.04.2021	“Fesih kararını tanımıyoruz” (CHP)
02.04.2021	“Mor adımlar Ankara’da direniyor” (CHP)
04.04.2021	“Kadınların rolünü büyütülmeliyiz” (CHP)
15.04.2021	“Erdoğan: Ankara Sözleşmesi yaparız” (AKP)

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi’nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

8.03.2021 tarihli haberde “*Konuşmaktan utanıyoruz*” başlığı altında Ekrem İmamoğlu’nun açıklamalarına yer verilmiştir. Haberde “toplumsal cinsiyet eşitliği” konusuna değinerek, ‘artan kadın cinayetlerine’ yönelik ifadeler kullanmıştır. Haberde, ‘niçin karşıt olduğunu anlamamız mümkün değil’ şeklindeki ifadelere yer vererek sözleşmenin kaldırılmasına yönelik olumsuz bir anlam üretilmiştir. Ayrıca fotoğrafta kullanılmıştır.

8.03.2021 tarihli “*Önce özür dileyin*” haber başlığı altında CHP sözcüsü Faik Öztrak’ın, TBMM Başkanı Şentop’un açıklamalarına yanıt verdiği haber “*İstanbul Sözleşmesini uygulayın*” alt başlığı altında verilmiştir. CHP’li Öztrak ‘yönetenlerin sorumluluğunun yasaları uygulamak’ olduğu ifadesini vurgulayarak, sözleşmenin feshini eleştirmiştir. Haberde, TBMM’nin fesih nedeniyle hesap sorması gerektiğine yönelik anlam üretilmiştir.

21.03.2021 tarihli “*Tarikatlara hediye*” manşet başlığı altında sözleşmenin feshi haberleştirilmiştir. Haberde kadınların protesto yaptığına yönelik bir görsel kullanılmıştır. Sözleşme uygulanamazken feshedildiği şeklinde haberleştirilmiş ve ‘*Tarikatların istediğini yaptı geceyarısı sözleşmeden çıktı*’ ifadesi kullanılarak kararın meclise ve kadın haklarına tepki olduğunu ve tarikatların isteği doğrultusunda feshin yapıldığı anlamı üretilmiştir. Haber iç sayfada “*bir gecede karanlık*” ana başlığı altında yer almıştır. Haberde ‘Saray kararıyla’, ‘bir gecede’, ‘şeri topluma bir adım daha’, ‘sözleşmenin feshinin Türkiye’yi karanlığa götürdüğü’,

‘cumhuriyetten, şeriat toplumuna geçiş’ şeklindeki ifadelerle yer verilmiştir. Sözleşmenin AK Parti tarafından imzalandığı ve ilk imzacısı Türkiye olduğu için Avrupa Konseyi Sözleşmesi olarak Cumhurbaşkanlığı’na kabul edildiği vurgusu yapılmıştır. Yine haberde çeşitli bölümlerden hukukçuların görüşlerine yer verilerek, sözleşmenin feshinin olumsuz olduğuna dair anlam üretilmiştir. Haberde kullanılan fotoğrafta ise gözü koyu bir renk ile gösterilen kadın görseli kullanılmıştır. Bu koyu rengi simgelemek için Cumhurbaşkanlığı’nın amblemi kullanılmıştır. Burada feshin kadınlara zarar verdiği gibi bir anlam oluşturulmasında fotoğraf etkili olmuştur. Sayfanın sol tarafında ise “İktidar feshi savundu” başlığı altında AKP’li üyelerin açıklamalarına yer verilmiş ve haber şu şekilde yer almıştır:

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay “*çareyi dışarılarda aramaya başkalarını taklit etmeye gerek yoktur. Çözüm bizzatihi gelenek ve göreneklerimizde özümüzde mevcuttur.*” İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, “*Anayasamızın kanunlarımızın medeniyetimizin tüm değerlerimizin bize yüklediği görev ve sorumlulukları tamamen bir uluslararası sözleşmeyle ciro etmek ve eşitlemek Türkiye’ye haksızlık olacaktır*”, Adalet Bakanı Abdülhamit Gül; “*uluslararası sözleşmelerin onayı ve yürürlüğe konulması usulü hukukumuzda açıktır. TBMM katılmayı onaylar yürütme de bunu bir kararla yürürlüğe koyar. Yürürlüğün aynı şekilde durdurulması ve feshi yürütmenin yetkisindedir.*” AKP Genel Başkan Yardımcısı Fatma Betül Sayan Kaya “*İstanbul Sözleşmesi sonucu ulaşmaya ulaştığını görüyoruz. Bu kutuplaşma bizi, “İstanbul Sözleşmesi’nin yerine farklı bir sözleşmenin gelmesi zorunlu olmuştur. Ankara sözleşmesi hazırlıyoruz*”.

Haberde sözleşmenin feshinin hukuka uygun bir şekilde yapıldığı, çözüm için gelenek ve öze bakılması gerektiği, sözleşmenin kutuplaştırmaya neden olduğu, bu konuda yetkinin yürütmeye ait olduğu anlamı oluşturulmuştur. AK Parti’li yetkililerin açıklamaları da bu durumu destekler şekilde haberde yer almıştır.

21.03.2021 tarihli “*Erdoğan Lozan’ı da iptal edebilir*” şeklinde yer alan başlıkta CHP’nin kararın iptali için Danıştay’a başvuracağı haberleştirilmiştir. Haberde ‘*taraf olma*’ şartına değinilerek, sözleşmenin feshine yönelik kararın yok hükmünde olduğuna vurgu yapılmış ve Kemal Kılıçdaroğlu’nun açıklamasına yer verilmiştir. “*Bundan sonra Türkiye’de şiddete maruz kalan istismara uğrayan ve öldürülen tüm kadın ve çocukların 1. derecede sorumlusu Erdoğan’dır,*

millet iradesini yok saymıştır.” ifadesini kullanarak İstanbul Sözleşmesi’nin feshi nedeniyle yaşanacak olan olaylarla ilgili sorumluluğun Cumhurbaşkanı’na yüklendiği gibi bir anlam oluşturulmuştur. Haberde, Cumhurbaşkanlığı’nın ısrar edese *“Lozan’ı da iptal edebileceği”* ve *“tek kişi yönetimi”* vurgusu yapılmıştır.

21.03.2021 tarihli *“CHP’li kadınlar: ‘binlerce kadın birkez daha öldü’ ”* haber başlığı altında CHP’li kadınların feshi tanımadıklarını, ‘42 milyon kadının hakkı elinden alınmıştır’, ‘kararı, tanımıyoruz’, ‘mücadelemize devam edeceğiz’, ‘dur’ diyeceğiz, ‘bizim’ ifadeleri kullanılmıştır. Haberde CHP’li milletvekilinin yasal düzenlemelere değer verilmediğine yönelik *‘kağıt üzerinde yazılı... düzenlemenin kıymeti olmadığını... can ve mal güvenliğinin olmadığını çok kesin bir ispatı olmuştur’* şeklinde ifadesi yer almıştır.

22.03.2021 tarihli *“Hükümete ‘eşit davran’ çağrısı”* başlığı altında 11 CHP’li Belediye Başkanı’nın Muğla’daki toplantısına yer verilmiştir. Açıklamada fesih eleştirildiği, kadını şiddetten korumaya yönelik uygulamaları engellediği için bu karardan dönülmesi gerektiğine yer verilmiştir. Haberin devamında bu konuda başkanların eşlerinin de açıklamasına yer verilmiştir. *‘20 Mart 2021’, ‘çok karanlık bir güne uyandık’* ifadesiyle sözleşmenin feshi eleştirilmiş, fesih kararı karanlık bir gün olarak nitelendirilmiştir.

22.03.2021 tarihli *“İnsan hakları tartışılmaz”* başlığı altında sözleşmenin feshinin CHP İzmir Kadın Kolları tarafından protesto edildiği konusu haberleştirilmiştir. Haberde, *“sözleşmenin öngördüğü haklar, en temel insan haklarıdır ve insan hakları asla tartışmaya açılamaz”* ifadesi kullanılmıştır. Bu konuda yapılan toplantı ve protestonun fotoğrafı da haberde yer almıştır.

Aynı sayfada yer alan *“İletişim Başkanlığı’na göre ‘bir kesimi manipüle ettiği için feshedilmiş!’*” haber başlığının altında İletişim Başkanı’nın açıklamasına yer verilmiştir. Açıklamada; sözleşmenin kadın haklarını güçlendirmek için kabul edildiği ve sözleşmenin Türkiye’nin *‘ailevi değerleri ile bağdaşmayan, eşcinselliği normalleştirmeye çalışan kesim’* tarafından manipüle edildiği için feshedildiği yer almıştır. Haberde sözleşmenin, Türkiye’nin aile yapısına uygun olmadığına yönelik anlam üretilmiştir.

23.03.2021 tarihli haberde “*TBMM Başkanı Şentop ‘aptesin tartışılması FETÖ’cü bir yöntem*” başlığı altında meclis başkanının açıklamaları yer almıştır. TBMM Başkanı ‘esas olan iç hukuktaki düzenlemelerdir’ ifadesini kullanmış ve sözleşmenin ‘hukuksal etkisinin abartıldığına’ dair açıklamasına yer verilmiştir.

23.03.2021 tarihli “*Art arda iptal davaları*” başlığı altında İstanbul Sözleşmesi’nin feshinin birçok kesim tarafından iptali için Danıştay’a başvurulduğu haberleştirilmiştir. Haberin devamında yer alan “*Bakan Selçuk böyle savundu*” alt başlığı altında, sözleşmenin feshine yönelik Bakan ‘sözleşmeyi onaylamayan ülkelerinde olduğunu, kadına yönelik şiddetle mücadelenin tartışmalı bir metne indirgenemeyeceği’ şeklinde ifadesi yer almıştır. Haberde sözleşmenin çekişmeli bir metin olarak görüldüğü anlamı üretilmiştir.

23.03.2021 tarihli “*İstanbul Sözleşmesi halen yürürlüktedir*” haber başlığı altında CHP’li Erdoğan Toprak’ın açıklaması yer almıştır. Toprak; sözleşmenin feshinin yok hükmünde olduğunu, ‘*kararı imzalayan Erdoğan kadınları ortaçağ karanlığına götürecek kapıları açtı*’, ‘*...sözleşmeden çekilmek TBMM’de kabul edilecek bir yasanın Cumhurbaşkanı’nca onayıyla mümkündür. İstanbul Sözleşmesi halen yürürlüktedir.*’, ‘*...din istismarcılarına yaranmak için akıl ve mantık dışı senaryolar sergilendiği*’ gibi ifadeler kullanmıştır. Burada haberde sözleşmenin feshinin hukuka uygun bir şekilde yapılmadığı ve feshin olumsuz gösterildiği anlamı üretilmiştir.

24 Mart’taki “*19 yıl hazırlıktı yeni başlıyoruz*” başlığı altında AKP’li Mahir Ünal’ın ‘*yeni bir metin*’ üzerinde çalışıldığına dair açıklamasına yer verilmiştir. Haberde, İstanbul Sözleşmesi’nin yerine yeni bir düzenlemenin üzerinde çalışıldığına dair anlam üretilmiştir.

24.03.2021 tarihli “*Kadınlara ihanet*” başlığı altında Kemal Kılıçdaroğlu’nun açıklamasına yer verilmiştir. Haberde “*koltuk için feda*” altbaşlığı altında Kemal Kılıçdaroğlu’nun Cumhurbaşkanı ‘*feshediyorum*’ dedi, ‘*42 milyon kadının hakkı elinden alınıyor*’ ifadesi kullanılmıştır. Haberde Kemal Kılıçdaroğlu’nun, Türkiye’de kadınlara verilen haklara yönelik açıklaması yer almıştır. Sözleşmenin oy birliğiyle parlametodan geçtiği, Cumhurbaşkanı’nın ‘*kendisinin de imzalayarak yürürlüğe koyduğu*’ ifadesiyle sözleşmenin iktidar tarafından imzalandığını, meclisten oy

birliğiyle geçtiği vurgusu yapılmıştır. Ardından haberde yer alan “‘feshettim’ diyor. Kime sordun?, kadınlar ne dūřünüyor?” ifadeleri kullanılarak sōzleşmenin feshinin tek taraflı yapıldığı anlamı üretilmiştir. Haberin devamında bu konuda ‘bunun nesine karşısın’, ‘zorbalıktır’, ‘kōtū olur’ şeklinde Kemal Kılıdarōđlu’nun eleştirel ifadelerine yer verilmiştir. Yine TBMM Başkanı’nı da ‘en çok itiraz etmesi gereken kiři’ ifadesini kullanarak eleştirmiştir. Sōzleşmenin 56. maddesine vurgu yapmış ve o dōnemde yaşanan bir kadın cinayeti olayı için ‘o kadının gūnahı sarayda oturanın boynundadır’ ifadesini kullanarak sorumluluğun Cumhurbaşkanı’nda olduğu anlamı üretilmiştir. Haberde kullanılan fotoğrafta CHP’li kadın milletvekillerinin ‘susmuyoruz, korkmuyoruz, itaat etmiyoruz’ şeklinde açıklamasına da yer verilmiş ve sloganlar attıkları pankartın gōrseli kullanılmıştır.

24.03.2021 tarihli “‘CHP Milletvekili Kabođlu: Tūrkiye derin bir krize sūrūkleniyor ‘2023 kader seçimi’” bařlıđı altında milletvekilinin açıklaması yer almıřtır. Açıklamada sōzleşmenin ‘oybirliđiyle kabul edildiđi, bir kararla çıkmanın mūmkūn olmadıđı’ řeklinde ifade edilmiřtir. Haberde fesih iřleminin kabul edilemeyeceđi vurgulanmıřtır.

24.03.2021 tarihinde gazetede “‘CHP’li Biçer: Kadınlar sandıkta hesabını soracak” haber başlığı altında mecliste sōzleşmenin feshine yōnelik yaşanan AKP’li milletvekili ile CHP’li kadın milletvekillerinin tartışması yer almıştır. Haber ‘AKP’li Emin Akbařōđlu’nun mecliste CHP sıralarından sōzleşmeyle ilgili pankartların kaldırılması için yapılan tartışmada CHP’li milletvekillerinin kūrseye mor ۆrtū serdiği ve bu nedenle oturuma ara verildiği’ şeklinde gazetede yer almıştır. Haberde mor ۆrtū serdiği için CHP’li vekile ceza verildiği, vekilin yanıt olarak ‘bu uyarı cezasını şeref madalyası olarak kabul ediyorum’, ‘şeyhlerin tarikatların oyuna muhtaç olduğunuz için İstanbul Sōzleşmesini geri çektiniz’ ifadeleri yer almıştır.

24.03.2021 tarihli “‘Dūn sōylediđini bugūn reddediyor” bařlıđı altında Ahmet Davutođlu’nun açıklaması yer almıřtır. Açıklamada ‘devreye sokan imza Erdoğan’a aittir. ıkıpta izahatta bulunması lazımdır’, ‘dūn sōylediđini bugūn reddediyor’ řeklinde ifadeleri yer almıřtır. Haberde, sōzleşmenin Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından yūrūrlūđe koyulduđuna, bu nedenle fesih konusunda açıklamada bulunması gerektiđine vurgu yapılmıřtır.

24.03.2021 tarihli “*Soylu’dan fesih savunması: ister imzalarız ister çıkarız*” başlıklı haberde İçişleri Bakanı Süleyman Soylu’nun sözleşmenin feshine yönelik eleştirileri yanıtladığı ve sözleşme üzerinde ‘*haksız ithamda kaldıkları*’ şeklinde açıklaması yer almıştır. Haberde ‘*Biz egemen bir devletiz. İstedğimiz uluslararası sözleşmenin altını imzalar, istediğimizden çıkarız*’ ifadesiyle bu konuda imzalamada ve sözleşmeden ayrılmada herhangi sorun yaşamadan kolayca bunun yapılabileceğine dair bir anlam üretilmiştir.

25.03.2021 tarihli “*Dövizinizi bozdurun*” başlığı ve “*Sözleşmeye ‘kağıt’ dedi*” alt başlığı altında yer alan haberde AK Parti Kurultayı’nda sözleşmeyle ilgili Cumhurbaşkanı’nın açıklamalarına yer verilmiştir. Haberde ‘*kadınlarımızın haklarını korumayı vicdanlarda değil, kağıtlarda arayanlar*’ ifadesine vurgu yapılmıştır. Sözleşmenin önemsiz olduğu, kadın hakların için çözümü sözleşmede aramanın yanlış olduğuna dair anlam üretilmiştir.

25.03.2021 tarihli “*Bakan Selçuk’tan çekilme savunması*” başlığı altında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk’un açıklaması yer almıştır. Açıklamasında sözleşmenin ‘toplumu ayırdığı’, tartışma konusu olan bir metin olduğu, şiddete esas sorunların gözardı edildiğine yönelik ifadeleri yer almıştır. Sözleşme metninin ‘bir taraf için mücadelede yegâne araç’, diğer taraf için ‘toplumsal dokuda bir takım değişmelere sebep olduğunu’ ifade etmiştir. Haberde sözleşmenin kutuplaştırıcı bir etkisi olduğuna dair anlam üretilmiştir.

26.03.2021 tarihli “*Şentop’un, İstanbul Sözleşmesi’nin iptali tartışmalarına Montrö örneği vermesi: Daynaksız ve tehlikeli!*” haber başlığı altında sözleşmenin feshine yönelik tartışmaların sürdüğüne değinilmiştir. Haberde CHP’li milletvekili ve TBMM Başkanı’nın açıklamaları yer almıştır. Bu konuda Meclis Başkanı’nın Montrö’den ve AİHS’den de çekilebileceğine dair açıklamaları haberde yer almıştır. ‘*Anayasa 90. madde*’ alt başlığı altında CHP Grup Başkanvekili Engin Altay ‘*Cumhurbaşkanı’nın bozabileceği anlaşmaların belli olduğunu*’, 90. maddede çıkılabilecek sözleşmelerin sayıldığını, bu sözleşmelerden çıkmada meclis onayına ihtiyaç duyulmadığına dair ifadeleri yer almıştır. Açıklamasının devamında ‘*Almanya’da Hitler’e böyle yetki vermişti*’, ‘*TBMM Başkanı’nın yasama yetkisini tek adama vermesi*’ vb. ifadelerine de yer vererek TBMM Başkanı’nı eleştirmiştir.

Haberde üretilen anlam, böyle bir yetkinin Cumhurbaşkanı'na verildiğinde benzer bir sorunun yaşanabileceği olmuştur.

26 Mart 2021 tarihli “*CHP, İstanbul Sözleşmesi için Danıştay’a gidiyor*” haber başlığı altında CHP’li milletvekilinin sözleşmenin iptali için Danıştay’da dava açacağı yer almıştır. CHP’li milletvekili açıklamasında *‘İstanbul Sözleşmesi’nin kadına yönelik şiddeti önlemek, buna ilişkin politika üretmek için imzalandığını’* ve *“kadınlar şiddet görürse görsün ölürse ölsün, zulme maruz kalırsa kalsın ama ‘yeter ki biz koltukta kalalım’ anlayışının üç, beş tarikata, şeyhe, cemaate teslimi demektir”* şeklindeki ifade etmiştir. Haberde milletvekilinin *‘42 milyon kadınla beraber feshin iptalini isteyeceklerine’, ‘davayı’* bir kadın olarak açacağına vurgu yapılmıştır. Burada haberde sözleşmenin feshini durdurmak için kadınların Danıştay’da dava açacakları anlamı üretilmiştir.

26.03.2021 tarihli “*Ortak dayanışma için çağrı*” haber başlığı altında CHP’li Kaftancıoğlu’nun “*CHP İstanbul Sözleşmesi Dayanışma Ağı*” kurduklarını duyurmuştur. Haberde Dayanışma Ağı’nın, *‘İstanbul’daki kadın mücadelesini büyütmek adına* kurulduğunu, kadınları bu ağa katılmaya davet ettiklerini, kadın hakları için mücadele etmeye çağırdıkları yer almıştır. Açıklamanın devamında *‘iktidar İstanbul Sözleşmesi’ni kaldırarak bizi güvencesiz bıraktı’, ‘Tek adam yine sözünden döndü’* vb. ifadelerle yer verilmiştir. Haberde kadın hakları mücadelesi için kadınların Danışma Ağı’na katılması duyurusunun yapıldığı ve kadınların şiddet açısından güvencesiz hale geldiği anlamı oluşturulmuştur.

27.03.2021 tarihli “*‘İrtica şartı’ huzur için kaldırılmış*” başlığı altında Cumhurbaşkanı’nın ‘İstanbul Sözleşmesi’nden Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile çekilme kararına yönelik eleştiriler sorulmuştur. Cumhurbaşkanı açıklamasında; *“meclisin alacağı karar falan değildir. Muhalefet bu işleri bilmiyor. Biz kararımızı verdik. Gireriz ve girdiğimiz gibi de çıkarız. Bunun kimse de ne önünü, ne arkasını karıştırmasın. Bu işte böylece bitmiştir.”* şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir. Haberde sözleşmeden çıkıldığına ve bu konunun bittiğine dair anlam üretilmiştir.

27.03.2021 tarihli “*Bilecik Belediyesi’ne zan soruşturması*” haber başlığının altında İstanbul Sözleşmesi’nin feshi nedeniyle afiş hazırlatan CHP’li Belediye Başkanı’na yönelik soruşturmaya yer verilmiştir. Haberde Sözleşme nedeniyle

Belediye Başkanı'na İçişleri Bakanı tarafından *'toplumun tüm kesimine hakaret ettiği, öğretmenleri ve polisi zan altında bıraktığı'* için soruşturma açıldığı, afişlerin Billboardlar'dan kaldırıldığı yer almıştır. Belediye Başkanı'nın açıklamasında ise; her tür şiddete karşı olduğuna, İstanbul Sözleşmesi'nin Meclis'ten oy birliği ile geçtiğine ve onaylandığına, sözleşmenin arkasında olduğuna yer verilmiştir.

28.03.2021 tarihli *"Hesabını sorarız"* manşetiyle verilen haber iç sayfada *"Altun'a göre 'bu iş bitti!'"* haber başlığı altında CHP Grup Başkanvekili Özgür Özel'in tepkisi haberleştirilmiştir. Haberin girişinde İletişim Başkanı Fahrettin Altun'un fesih bildiriminin Avrupa Konseyi Sekreteryası'na ulaştığı ve 1 Temmuz'da yürürlükten kalkacağı şeklindeki açıklaması yer almıştır. Haberin devamında Özgür Özel; *"eğer sen Meclis kararı ile yaptığın bir anlaşmadan Meclis kararı ile çekilmiyorsan, Cumhurbaşkanı o anlaşmadan çekilemez, İstanbul Sözleşmesi'nden çıkmadık. Cumhurbaşkanı'nın dediği gibi o iş bitmiş değildir."* şeklinde ifadesine yer verilmiştir. Altun'un *"beceriksiz parti kişisi zirvalamış", "eski sistemde Bakanlar Kurulu bu kararı verirdi. Şimdi ise yürütmeyi Cumhurbaşkanı temsil ediyor. Yönetim sistemimizden bihaber olan bu zavallı kendince hukuk dersi veriyor. Yönetim sistemimizi öğreneceksiniz."* ifadesi ise tartışmaya neden olmuştur. Bu kapsamda Özgür Özel; *"girdiğimiz gibi çıkabiliriz", "AKP ve MHP'de sözleşme konusunda görüş birliği yok. Tartışmayı önlemek için hukuk dışına çıktılar. Erdoğan'ın verdiği hukuksuz karardan günü geldiğinde hesap sorarız"* ifadeleri haberde yer almıştır. Burada haberde AKP-CHP tartışmasının bir kesitine yer verilerek; AKP açısından feshe tepki gösteren milletvekilinin açıklamalarının önemsiz olduğu anlamı üretilmiştir. CHP açısından, sözleşmenin feshi için meclisin vereceği kararın dışında çıkılmasının uygun olmadığına dair anlam üretilmiştir.

30.03.2021 tarihli *"Kadınlar: 'boş ol' diyerek çıkılamaz"* haber başlığı altında CHP'nin 81 ilin Kadın Kolları Başkanları'nın ve Kemal Kılıçdaroğlu'nun İstanbul Sözleşmesi'nin feshi kararının iptali için Danıştay'a başvurduğu yer almıştır. İç sayfada *'600 kişi verdi bir kişi almak istiyor'* şeklinde başlıklandırılmıştır. Haberde *'TBMM'nin verdiği bir hakkın geri alındığına'* dair vurgu yapılmıştır. Kemal Kılıçdaroğlu'nun açıklamasına da yer verilen haberde; *'kadınların mücadelesi hak Adalet mücadelesidir', 'insan olan herkesin destek vermesi lazım', 'kadınların mücadelesini önemli ve değerlidir', feshin iptaline tüm kadınların destek vermesi*

gerektiği yer almıştır. CHP Kadın Kolları Başkanı Aylin Nazlıaka'nın açıklamasında ise “...eşcinselliği teşvik ediyor’ diyorlar. Sözleşmede eşcinsellikle ilgili hiçbir madde yok...”, “42 milyon kadının yaşam hakkının elinden alınmasına asla izin vermeyeceğiz. Katledilen her kız kardeşimizin kanı, bu sözleşmenin feshi kararını alanların eline bulaşmıştır.” ifadeleri yer almıştır. Sözleşmenin feshi nedeniyle tüm Türkiye’deki kadınların haklarının elinden alındığına yönelik vurgu yapılmıştır. Kadına yönelik şiddet olaylarıyla ilgili sorumluluğun feshi kararını alanlar üzerinde olduğuna dair anlam üretilmiştir.

30.03.2021 tarihli “CHP’li Kaboğlu kanun kaldırma yetkisi TBMM’de” başlığı altında TBMM Anayasa Komisyonu Üyesi CHP’li İbrahim Kaboğlu’nun mecliste toplantı düzenlediği ‘sözleşmenin feshinin’ Anayasa’ya uygun olmadığı yer almıştır. Sözleşmenin TBMM’de oy birliği ile kabul edildiği, feshi kararının dayandığı kararnamenin bu sözleşmeyi kapsamadığını, Cumhurbaşkanı’nın bir kararla ‘insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmeyi feshedemeyeceğine’ yönelik ifadelerle yer verilmiştir. Haberde sözleşmenin feshini meclisin yapabileceğine ‘TBMM’ye aittir’ ifadesiyle yer verilmiş ve feshin uygun olmadığına yönelik olumsuz bir anlam üretilmiştir.

01.04.2021 tarihli “Feshi kararını tanımıyoruz” haber başlığı altında Rize’de toplanan kadınların yaptığı İstanbul Sözleşmesinden vazgeçmiyoruz eylemi ve basın açıklaması haberleştirilmiştir. Haberde CHP Rize İl kadın Kolları Başkanı Nurdan Tavukçuoğlu Ardal, “feshi yok hükmündedir. Biz bu kararı tanımıyoruz. Tek Adam rejiminin aldığı bu kararı reddediyoruz. İstanbul Sözleşmesi yaşatır” ifadesine yer verilmiştir. Yine kadın sendika üyelerinin de toplantıya katıldığı ve kararın protesto edildiğine yer verilmiştir. Haberde Sözleşme’nin feshi olumsuz gösterilmiştir.

02.04.2021 tarihli “Mor adımlar Ankara’da direniyor” başlıklı haberde CHP İl Başkanlığı önünde toplanan CHP Ankara Kadın Kolları Üyeleri’nin, “mor adımlar Ankara’da direniyor” şeklinde yazılı pankart açtıkları ve basın açıklaması yaptıkları haberleştirilmiştir. Yapılan basın açıklamasında ‘İstanbul Sözleşmesi’nin kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddeti önleme mücadelesi adına imzalanmış bir can simidi olduğu’, sözleşmeden çekilme kararının ‘yok hükmünde olduğu’, bu kapsamda

Danıştay’a başvurulacağı yer almıştır. Haberde CHP’li yetkililerin sözleşmenin feshini kabul etmediklerine yönelik anlam üretilmiştir.

04.04.2021 tarihli “*Kadınların rolünü büyütmeliyiz*” başlığı altında yer alan haberde CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun kadın belediye başkanlarıyla bulunduğu toplantı haberleştirilmiştir. İstanbul Sözleşmesi’ne yönelik, iktidarın ‘*aile yapımızı bozuyor diye propaganda yaptığını*’, ‘*kadına yönelik şiddete hayır*’, ‘*aile içi şiddeti kabul etmiyoruz*’ ifadelerini kullanmıştır. Eğer İstanbul Sözleşmesi savunulursa daha fazla kişinin sözleşmeyi kabul edeceğine yönelik açıklamasına yer verilmiştir. Haberde iktidarın sözleşmeyi olumsuz yönde gösterdiğine, Kemal Kılıçdaroğlu’nun ise bu durumun üstesinden gelmek için sözleşmenin öne çıkarılması gerektiğine dair anlam üretilmiştir.

15.04.2021 tarihli “*Erdoğan: Ankara Sözleşmesi yaparız*” başlığı altında Cumhurbaşkanı’nın, Millet Kütüphanesi’nde gençlerle yaptığı toplantısı, haberleştirilmiştir. Toplantıda yöneltilen sözleşmeden ayrılma konusundaki “*kararınız kadın hakları konusunda iktidarın görüşlerini mi gösteriyor*” sorusuna, “*İstanbul Sözleşmesi uygulaması itibarıyla ne ülkemizde ne de dünyada kadın haklarına saygıyı getirmedi. Kadına şiddeti bizim anayasamız reddediyor. Burada bizim üzerinde durmamız gereken 6284 sayılı yasa. Bu zaten var. Böyle bir sözleşmeye illa ihtiyaç varsa daha adilini, Ankara Sözleşmesi diye hazırlarız yola onunla devam ederiz.*” şeklinde yanıt vermiştir. Haberde sadece Cumhurbaşkanı’nın açıklaması yer almış ve sözleşmenin kadın haklarına yeterince gerekli kazanımlar sağlamadığı, gerek görülürse yeni bir sözleşme hazırlanabileceğine dair anlam üretilmiştir.

Gazetede yer alan haberlerde AKP ve CHP’li yetkililerin açıklamalarına yer verilmek istendiğinde AK Parti’li yetkililer çareyi dışarıda aramaya gerek olmadığını, çözümün gelenek ve göreneklerde mevcut olduğunu, feshin yürütmenin yetkisinde olduğunu, Türkiye’nin sözleşmeden ‘eşcinselliği normalleştirmeye çalışan kesimin manipüle etmesi nedeniyle’ çekilme kararı aldığını, Sözleşme’nin 80. maddesinin feshe izin verdiği, Sözleşme’yle ilgili endişeleri olan ülkenin sadece Türkiye olmadığı, şiddetle mücadele için yeni adımlar atılacağı, esas olanın iç düzenlemeler olduğunu, Sözleşme’ye yönelik işlem yapmayan ülkelerinde var

olduğunu, kadına yönelik şiddetle mücadelenin tartışılan bir metne indirgenemeyeceği, şiddete esas olan sorunların konuşulmadığı, bir tarafın metni şiddetle mücadele aracı olarak gördüğünü, diğer tarafın ise toplumsal dokuda değişimlere sebep olduğu gerekçesiyle Sözleşme'nin toplumsal ayrılmaya neden olduğuna yer verilmiştir. Açıklamanın devamında TBMM Başkanı'nın söz konusu kararı savunduğu, Cumhurbaşkanı'nın uluslararası bir anlaşmayı onayladıktan sonra vazgeçebileceği hatta, AİHS'den de çekilebileceğine yönelik açıklamasına yer verilmiştir. İletişim Başkanlığı ise fesih bildiriminin Avrupa Konseyi Sekreteryası'na ulaştığına, 1 Temmuz'da Sözleşme'nin yürürlükten kalkacağına şuanda yürütmeyi Cumhurbaşkanı'nın temsil ettiğine, Cumhurbaşkanı'nın açıklamasında ise İstanbul Sözleşmesi'nin Türkiye'de ve dünyada kadın haklarına saygı getirmediğine, kadına şiddeti Anayasa'nın reddettiğine, 6284 sayılı kanuna önem verilmesi gerektiğine, İstanbul Sözleşmesi yerine Ankara Sözleşmesi şeklinde bir sözleşme hazırlayabileceklerine yönelik ifadeler kullanmıştır.

Bu kapsamda CHP'li yetkililer; kadınların ikinci plana atıldığını, İstanbul Sözleşmesi'ne neden karşıt olunduğunu sorarak, milletler arası anlaşmaların kanun hükmünde olduğuna, Cumhurbaşkanı'nın bir kararnameye dayanarak uluslararası sözleşmeyi feshetmesinin yasal olmadığına; öldürülen her kadın ve çocuktan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sorumlu olduğuna, fesihle milletin iradesinin yok sayıldığına, Cumhurbaşkanlığı ısrar ederse Lozan'ı da iptal edebileceğine, kararı tanımadıklarına yer verilmiştir. CHP'li milletvekillerinin bu konuda yaptıkları açıklamalarda; bu zulme birlikte dur diyeceklerine, Anayasa'ya ve kanunlara aykırı davranıldığına Cumhurbaşkanı'nın AİHS'de iptal edebileceğine, fesih "karanlık bir gün, akıl almaz karar", şeklinde ifade edilerek, Türkiye'yi Orta Çağ karanlığına götüreceğine, kararın geçersiz olduğuna, sözleşmenin yürürlükte olduğuna, din istismarcılarına yaranmak için akıl ve mantık dışı senaryolar sergilendiğine, kadınların elinden bu hakkı almanın zorbalık olduğuna, öldürülen her kadının günahının sarayda oturanda olduğuna, sözleşmeden bir kararla çıkmanın mümkün olmadığına ve işlemin kanunla yapılması gerektiğine, Meclis Başkanı'nın açıklamalarının Anayasal gerçekliği yansıtmadığına, Cumhurbaşkanı'nın feshedeceği antlaşmaların Anayasa'nın 90. maddesinde yer aldığına, kararın iptali için 42 milyon kadınla Danıştay'a başvuru yapılacağına, iktidarın sözleşmeyi kaldırarak kadınları

güvencesiz bıraktığına dair ifadeler yer almıştır. CHP’li Özgür Özel TBMM tarafından kabul edilen sözleşmelerden TBMM kararıyla çıkılması gerektiğini, iktidarın kendi içinde görüş birliği olmadığını, tartışmayı önlemek için hukuk dışına çıkıldığına; Kemal Kılıçdaroğlu ise İstanbul Sözleşmesi’nin oy birliği ile meclisten geçtiğini, 600 milletvekilinin verdiği hakkın tek kişi tarafından alınmasının doğru olmadığını ifade etmiştir. Yine Kadın Kolları Başkanı Nazlıka açıklamasında feshi; ‘gece yarısı operasyonu’, ‘tek cümlelik karar’, ‘hukuka ve uluslararası hukuka aykırı’, ‘çekilmenin örneği yok’, ‘6284 sayılı kanunun halen yürürlükte’, 42 milyon kadının hakkının ellerinden alınmasına izin verilmeyeceğine yer vermiştir. CHP’li Kaboğlu’nun Cumhurbaşkanlığı Kararı ile feshin Anayasa’ya aykırı olduğuna, feshin uluslararası sözleşmeleri kapsamadığı ve insan hakları alanında düzenleme yapılamayacağına, sözleşmenin normlar hiyerarşisinde en üstte olduğuna bu konuda yetkinin TBMM’de olduğuna dair açıklamasına yer verilmiştir. Yine CHP’li Ankara kadın kolları üyeleri, sözleşmenin kadınların can simidi olduğunu, Kemal Kılıçdaroğlu; AK Parti’nin aile yapısı bozuluyor diye propaganda yaptığına ve sözleşmenin savunulabilirse geniş kitlelerce kabul edilebileceğine dair açıklamaları yer almıştır.

3.2.4. Sözleşmeden Çekilme/Ayrılma 1 Temmuz 2021

Sözleşme’den 1 Temmuz 2021 tarihinde Türkiye resmen ayrılmıştır. Bu tarihte 6 gazetede sözleşmeye yönelik haberleri tespit edebilmek amacıyla 1 Haziran 2021 ile 31 Temmuz 2021 tarihleri arasındaki 60 günlük periyotta Sabah, Yeni Şafak, Posta, Hürriyet, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerindeki haberler incelenmiştir. Bu kapsamda feshin iptali için Danıştay’a pek çok dava açıldığı ve hükümet ile muhalefet arasındaki tartışmaların yer aldığı haberlerin az yoğunlukta devam ettiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda gazetelerde yer alan haberlerde özellikle Sabah ve Yeni Şafak gazetelerinde sözleşmeye dair daha az haberin yapıldığı tespit edilmiştir. Posta ve Hürriyet gazetelerinde genellikle Ak Parti’li yetkililerin açıklamalarının yer aldığı tespit edilmiştir. Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinde ise daha çok muhalefet yetkililerinin açıklamalarına yer verildiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda haberlerin fesih dönemindeki haberlere göre daha az yer kapladığı ve küçük bir çerçevede sunuldukları tespit edilmiştir. Yine haberlerin sözleşmeden çekilme tarihinde (1

Temmuz 2021) genellikle tek başlık kullanılarak sunulduğu görülmüştür. Çalışma kapsamında gazetelerde yer alan haberlerin başlıkları sırasıyla tablolar (Tablo 11, Tablo 12, Tablo 13, Tablo 14, Tablo 15, Tablo 16) halinde yer almıştır.

1.2.4.1. Sabah Gazetesi

Sözleşmeden çekilme döneminde Sabah Gazetesi'nde sadece 2 haber tespit edilmiştir. Gazetede, iktidara yönelik haberlerin yer aldığı, muhalefetin haberlerde yer almadığı görülmüştür. Gazetede yer alan haber başlıkları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Sabah Gazetesi Sözleşmeden Ayrılmaya Yönelik Haber Başlıkları

Tarih	Haber Başlığı
26.06.2021	"Erdoğan dan kadınlara güvence" (AKP)
02.07.2021	"Kadına Şiddete Karşı Toplumsal Mücadele" manşet başlık (AKP) "Kadına şiddetle mücadele bugün de yarın da devam edecek"

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi'nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

26 Haziran 2021'de yayımlanan haberde "*Erdoğan'dan kadınlara güvence*" başlığı altında Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde yapılan toplantıyı ele almış ve Cumhurbaşkanı'nın açıklamasına yer verilmiştir. Açıklamasında Sözleşme'den çekilmenin kadına yönelik şiddetle mücadeleyi etkilemeyeceği, kadın hakları açısından geriye dönüş olmayacağı, bir grup insanın toplumu manipüle ettiği için, farklı bir hava oluşturduğu ve sözleşmeden çıkıldığı, kadına yönelik şiddetle daha fazla mücadele edileceği, taviz verilmeyeceği bu konuda tolerans tanınmayacağına yer verilmiştir. Haberde sözleşmeden çekilmeyle ilgili gerekçeler açıklanarak çekilmenin şiddetle mücadele de geri gidişe neden olmayacağı vurgusu yapılmıştır.

2 Temmuz 2021 tarihinde "*Kadına Şiddete Karşı Toplumsal Mücadele*" manşet başlığı altında yer alan haberde Cumhurbaşkanı'nın 4. Ulusal Eylem Planı'na dair açıklaması yer almıştır. Haberde 'Kadına şiddetle mücadele eylem planında', 'net konuştu' ifadelerine yer verilerek, sözleşme hakkında 'kadına şiddetle mücadelenin sözleşmeyle başlamadığı', toplumun tüm kesimlerinin katılımıyla ve siyasete malzeme edilmeden kadına yönelik şiddetin 'objektif' olarak ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Haber iç sayfada da geniş bir şekilde yer almış ve fotoğraflarla da desteklenmiştir. İç sayfada ise "*kadına şiddetle mücadele bugün de yarın da devam edecek*" başlığı altında yer almıştır. Haber'de Cumhurbaşkanı'nın

sözleşmeden çekilmeyle mücadelenin sona ermeyeceğine dair görüşlerine yer verilmiştir. Haberin devamında sözleşmeden ayrılmayla şiddetle mücadelede geride olunmayacağına ve kadına yönelik şiddetin tamamen kalkmasının tüm kesimlerin inancıyla, çabasıyla mümkün olacağına yer verilmiştir. Son olarak haberde kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında 4. Ulusal Eylem Planı'na ve bu kapsamda yapılacaklara yer verilmiştir.

Gazetede yer alan haberlerde yalnızca AK Parti'li yetkililerin açıklamalarının bulunduğu, CHP'li yetkililerin açıklamalarının yer almadığı görülmüştür. AK Parti açısından Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın şiddetle mücadelede taviz verilmeyeceği gerekenin yapılacağı, bu konuda geri dönüş olmayacağı, İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme konusunda bir grubun toplumsal hayatı manipüle ettiği, böyle bir hava oluşturduğu için çekilindiği, kadına yönelik şiddetle daha fazla mücadele edileceği, bu konuda taviz verilmeyeceği, kadına yönelik şiddetin insanlık suçu olduğu, tolerans tanınmayacağı, bunun için hukuki altyapının var olduğu, yasa ve uygulamadaki boşlukların giderileceğine dair açıklamaları yer almıştır. Bazı çevrelerin çekilmeyle kadına yönelik şiddetle mücadelede geriye gidiş olacağına yönelik açıklamalarına karşılık, Cumhurbaşkanı'nın şiddetle mücadelenin İstanbul Sözleşmesi ile başlamadığı, çekilmeyle de bitmeyeceği, mücadelenin uzun soluklu, sabır gerektiren bir süreç olduğu, kadına yönelik şiddetin kalkmasının, toplumun tüm kesimlerinin inancı ve çabasıyla mümkün olduğuna dair açıklamaları yer almıştır.

1.2.4.2. Yeni Şafak Gazetesi

Gazetede sözleşmeden ayrılış yani 1 Temmuz 2021 tarihi sonrasında yer alan haberlere baktığımızda yalnızca 2 Temmuz 2021 tarihinde yayımlanan bir habere rastlanmıştır. Haberde Cumhurbaşkanı'nın açıklaması yer almıştır. Bu kapsamda gazetede yer alan haberin başlığına Tablo 12'de yer verilmiştir.

Tablo 12. Yeni Şafak Gazetesi Sözleşmeden Ayrılmaya Yönelik Haber Başlıkları

Tarih	Haber Başlığı
02.07.2021	“Mücadelemiz bu sözleşmeyle başlamadı” (AKP)

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi’nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

02.07.2021 tarihli “*Mücadelemiz bu sözleşmeyle başlamadı*” başlıklı haberde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı Tanıtım Toplantısı’nda Cumhurbaşkanı’nın açıklamalarına yer verilmiştir. Açıklamada kadına yönelik şiddetin ortadan kalkmasının toplumun tüm kesimlerin inancı ve çabasıyla mümkün olacağını, bu konunun tüm ülkelerin sorunu olduğunu, kadına yönelik şiddet kapsamında farklı bakış açılarına gereksinim duyulduğunu ifade etmiştir. Açıklanan Eylem Planıyla kadına yönelik şiddet kapsamında var olan çalışmaların ileriye taşınacağı, planın asıl amacının bu konuda bakış açısını değiştirmek ve duyarlılıkları arttırmak olduğuna yer verilmiştir. Haberde Cumhurbaşkanı’nın fotoğraflarına yer verilmiştir. Haberde sözleşmeden çekilme kapsamında eylem planının önemine yönelik anlam üretilmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi’nde yer alan haberde AKP açısından sadece Cumhurbaşkanı’nın açıklaması yer almıştır. Bu konuda Cumhurbaşkanı’nın 4. Ulusal Eylem Planı Toplantısı’nda; şiddetle mücadelenin bu Sözleşme ile başlamadığı, çekilmeyle bitmeyeceği, iktidara gelindiğinden beri kadına yönelik şiddetle mücadeleye öncelik verildiği, sözleşmeden çekilmenin bazı kesimlerce geriye gidiş olarak görüldüğüne, kadına yönelik şiddetin küresel bir sorun olduğuna, açıklanan planla çalışmaların daha ileri taşınarak bu kapsamda farkındalık oluşturulacağına, kadına yönelik şiddet konusunda duyarlılıkları arttıracığına, tüm kesimlerin kadına yönelik şiddetle mücadeleye katılmasıyla başarılı olunacağına dair açıklamaları yer almıştır. Haberde Sözleşme’nin feshinin olumsuz olarak görülmemesi gerektiğine yönelik anlam üretildiği, bu konuda Eylem Planı’nın açıklandığına yer verilmiştir.

1.2.4.3. Posta Gazetesi

Posta Gazetesi’nde sözleşmeden çekilme kapsamında çoğunlukla AK Parti’li yetkililerin açıklamalarına yer verilmiştir. Haberlerde genellikle kadına yönelik şiddet komisyonundan çekilme ve Danıştay’a yapılacak fesih başvurusu ön plana çıkarılmıştır. Bu kapsamda gazetede yer alan haberler Tablo 13’te yer verilmiştir.

Tablo 13. Posta Gazetesi Sözleşmeden Ayrılmaya Yönelik Haber Başlıkları

Tarih	Haber Başlığı
09.06.2021	“Kadına şiddet toplumun meselesi” (AKP)
24.06.2021	“Kadına şiddet komisyonundan Chp çekildi” (CHP)
30.06.2021	“Danıştay’dan İstanbul Sözleşmesi kararı” (AKP)
02.07.2021	“Kadına şiddete karşı önleyici hizmet başlıyor” “Kadına yönelik şiddetle mücadelede yeni dönem hedef farkındalık” (AKP)

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi’nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

09.06.2021 tarihli “*Kadına şiddet toplumun meselesi*” başlıklı haberde Adalet Bakanı’nın TBMM’de yaptığı sunumu haberleştirilmiştir. Kadına şiddet uygulayanın şiddeti tüm topluma yönelttiği, bu konuda her türlü çabayı göstereceklerine dair vurgu yapılmıştır. Yine Adalet Bakanı’nın fotoğrafı da habere eklenmiştir. Haberde sözleşmeden çekilme sonrası bu kapsamda daha fazla çalışmalar yürütüleceğine dair olumlu bir anlam üretilmiştir.

24.06.2021 tarihli “*Kadına şiddet komisyonundan Chp çekildi*” başlıklı haberde CHP’li milletvekillerinin TBMM Kadına Yönelik Şiddet Komisyonu’ndan çekildiği haberleştirilmiştir. Haberde milletvekilleri çekilme gerekçesini açıklamış; Milletvekili Suzan Şahin sözleşme kapsamında “*42 milyon kadına söz hakkı verilmediğine, 42 milyon kadının çığlığına itibar edilmediğine*”, CHP Milletvekili Neslihan Hancıoğlu ise ‘*Komisyon’un kamu kurumlarının aklama komisyonu gibi çalıştığını, iddia etti*’ şeklindeki açıklamalarına yer verilmiştir. Burada haberde CHP’li yetkililerin bu konuda iktidarın kadınlara sormadan sözleşmeden çekildiğine ve iktidarın sözleşmeden çekilmesinin olumsuz olduğuna yönelik anlam üretilmiştir.

30.06.2021 tarihli “*Danıştay’dan İstanbul Sözleşmesi kararı*” başlıklı haberde sözleşmeden ayrılmaya yönelik davalar, Danıştay’ın yürütmenin durdurulması kararı ve Anayasa’ya aykırılık iddiasının oy çokluğuyla reddedildiği haberleştirilmiştir. Haberde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesini’nin hukuken uygun olduğu, ‘takdir yetkisi’ nedeniyle açılan davaların haksız ve hukuki dayanaktan yoksun olduğu, çekilmenin kadına yönelik şiddetin önlenmesinde hukuki eksikliğe yol açmayacağı vurgulanmıştır. Haberde çekilmenin hukuka uygun olarak yapıldığına dair anlam üretilmiştir.

02.07.2021 tarihli “*Kadına şiddete karşı önleyici hizmet başlıyor*” manşet başlığıyla verilen haber, iç sayfada “*kadına yönelik şiddetle mücadelede yeni dönem hedef farkındalık*” başlığıyla verilmiştir. Haber, Cumhurbaşkanı’nın “Kadına Yönelik Eylem Planı’nı” konu almıştır. Haberde şiddete karşı bakış açısını değiştirmek, farkındalık yaratmak çabasında olduğu ve çekilmeyle sürecin bitmeyeceği vurgulanmıştır. Planda, kadına şiddetle mücadelede takip edilecek başlıklara yer verilerek, planın 5 yıl geçerli olacağına yer verilmiştir. Haberde, toplantıya katılan Bakanların, Cumhurbaşkanı’nın ve eşinin yer aldığı fotoğraf kullanılmıştır. Haber, sözleşmeden çekilmeyle kadına yönelik şiddetle mücadelenin bitmeyeceğini, Eylem Planı’nın kadına yönelik şiddete karşı farkındalık yaratmak amacıyla yapıldığına yer verilmiştir.

Posta Gazetesi’nde yer alan haberlerde çoğunlukla AK Parti’li yetkililerin açıklamalarına yer verildiği, sadece 1 haberde CHP’li yetkililerin açıklamalarının yer aldığı görülmüştür. AK Parti’li yetkililer; kadına yönelik şiddetin toplumun tümüne yöneltilmiş bir şiddet olduğunu, kadına yönelik şiddetle mücadele için ne gerekiyorsa yapılacağını, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin iptali ve yürütmenin durdurulması için Danıştay 10. Dava Dairesi’nin “yürütmeyi durdurma talebiyle açılan davaları” oy çokluğuyla reddettiğini ve uluslararası anlaşmaların sona erdirilmesinin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’yle düzenlenmesinin mümkün olduğunu, bu konuda açılan davaların dayanaksız ve hukuksuz olduğunu, çekilmenin kadına yönelik şiddetle mücadelede hukuki açıdan uygulamada eksikliğe yol açmayacağına dair açıklaması yer almıştır. Cumhurbaşkanı’nın açıkladığı Eylem Planı’nda İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmeyle mücadelenin bitmeyeceğine, şiddetin faili ya da ihmali olanlara yönelik stratejilerin uygulanacağına, şiddete karşı bakış açısının değiştirilmesinin amaçlandığına, mücadelenin Sözleşme’yle başlamadığı ve çekilmeyle de bitmeyeceği, mevcut suç tiplerinin (takip, şiddet, zorla evlenmenin) cezayı ağırlaştıran sebepler olduğunu, bu konuda politikaların kapsayıcı şekilde hazırlanacağı, uygulamada şiddetin önlenmesi kapsamında ileriki dönemde kadın konukevlerinin açılacağına dair açıklaması yer almıştır.

CHP’li yetkililerin açıklamaları kapsamında haberde, İstanbul Sözleşmesi’ni karalama kampanyasına destek verenlere, sözleşmeyi hedef gösterenlere söz verildiği ve 42 milyon kadının çılgınlığına itibar edilmediği ve komisyonun kamu kurumlarını

aklama komisyonu gibi çalıştığı, bu nedenle CHP’nin TBMM Kadına Yönelik Şiddet Komisyonu’ndan çekildiğine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir.

1.2.4.4. Hürriyet Gazetesi

Gazetede yer alan haberlerin 26 Haziran 2021 ile 2 Temmuz 2021 tarihleri arasında yer aldığı ve bu konuda hem AKP’li hem CHP’li yetkililerin açıklamalarının haberlerde yer aldığı görülmüştür. Bu kapsamda gazetede haberlerin başlıklarına Tablo 14’te yer verilmiştir.

Tablo 14. Hürriyet Gazetesi Sözleşmeden Ayrılmaya Yönelik Haber Başlıkları

Tarih	Haber Başlığı
26.06.2021	“Kadına şiddete karşı 1 Temmuz eylem planı” (AKP)
29.06.2021	“1 Temmuz öncesi İstanbul Sözleşmesi Savunması” (AKP)
29.06.2021	“Yönetimde olanlara rücu ettiririz” (CHP)
30.06.2021	“İstanbul Sözleşmesi kararı yürütmeyi durdurma talebine ret”
02.07.2021	“Kadına şiddete karşı yeni plan” manşet haber (AKP) “Kadını korumak onun onurunu korumaktır” AKP

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi’nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

26.06.2021 tarihli “*Kadına şiddete karşı 1 Temmuz eylem planı*” başlıklı haberde Cumhurbaşkanı’nın kadın dernekleri ve AK Parti’li kadın milletvekilleriyle toplantı yaptığını, kadınların sözleşmeden çekilmeye itiraz ettiği, ancak şiddetle mücadele için daha da güçlendirileceğine yönelik ifadelerle yer verilmiştir. Yine toplantıda devletin, tüm kesimleri şiddete karşı koruyacağına yönelik ifadelerde yer almıştır. Yapılan toplantıda yer alan muhafazakâr kadınlar sözleşmeden çekilmemesi gerektiği vurgusu yapmıştır. Bu kapsamda konuşmacılar, “*İstanbul sözleşmesi şiddete karşı kadını koruyordu. Keşke bundan çekilmeseydik. Kadınlar kendini güvende hissetmiyor. Şimdi de ilgili yasaya ilişkin talepler başladı. Buradan geri adım almaması lazım sözleşmeden doğabilecek boşlukların hızla doldurulması gerekir. Sözleşmeden çekilmenin kadına yönelik şiddet ile mücadelede geri adım olduğu gibi algı oluşturuluyor.*” şeklinde ifade etmiştir. Toplantıda Muhafazakar kadın stk temsilcilerinin sözleşmeyi savundukları için linç edilmek istendiğine yer verilmiş, “*devletin cinsiyet ayrımı veya cinsel yönelim farkı gözetmeksizin herkesi şiddete karşı koruması görevi olduğuna*” yönelik ifadeler yer almıştır. Bu ifadelerle

Cumhurbaşkanı yanıt olarak “*bir grup toplumsal hayatı manipüle ettiği ve böyle bir hava oluştuğu için sözleşmeden çekildik*” ifadesini kullanmıştır. Haberin devamında genelge hazırlandığına, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Derya Yanık ise Şiddetle Mücadele Eylem Planı’nın açıklanacağına yer vermiştir. Burada haberde AK Parti’li kadınların sözleşmeden çekilmeye yönelik duydukları kaygı ile hazırlanan Eylem Planı öne çıkarılmıştır.

29.06.2021 tarihli “*1 Temmuz öncesi İstanbul Sözleşmesi savunması*” başlıklı haberde sözleşmeden çekilmeye yönelik savunmaların Danıştay’a gönderildiği ve Danıştay’ın davaları hukuksuz bulduğuna yer verilmiştir. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri’ne bildirimde bulunularak sözleşmelerin feshedilebileceği vurgulanmıştır. Bu konuda yapılan savunmada; sözleşmeden çekilmenin hukuksal eksikliğe yol açmadığı, Cumhurbaşkanı kararı olduğu için yargı yolunun kapalı olduğu, yetkinin Cumhurbaşkanı’nda olduğu ve Anayasa’ya aykırılık bulunmadığı vurgulanmıştır. Haberde sözleşmenin feshinin olumlu olduğuna yönelik anlam üretilmiştir.

29.06.2021 tarihli “*Yönetimde olanlara rücu ettiririz*” başlıklı haberde CHP’li Faik Öztrak’ın açıklamasına yer verilmiştir. Haberde fotoğraf kullanılmış ve Faik Öztrak’ın MYK toplantısı sonrası açıklamaları haberin konusunu oluşturmuştur. 1 Temmuz’da İstanbul Sözleşmesi’nin sona erdiği, tek kişinin, tek imzayla ülkeyi kadına ve aile içi şiddeti önlemeye yönelik uluslararası sözleşmeden çıkardığı açıklamasında bulunmuştur. Haberde fesih olumsuz bir şekilde gösterilmiş ve sözleşmenin tek kişinin yetkisiyle sonlandırılığın dair anlam üretilmiştir.

30.06.2021 tarihli “*İstanbul Sözleşmesi kararı yürütmeyi durdurma talebine ret*” başlığıyla verilen haberde Danıştay 10. Dairesi’nin sözleşmeyi durdurma talebini reddettiği, TBMM’nin sözleşmeyi onaylarken fesih yetkisinin Cumhurbaşkanı’nda olduğuna yer verilmiştir. Cumhurbaşkanı’nın bu konuda verdiği karar nedeniyle yasama organının herhangi bir işlemine gerek duyulmadığı vurgulanmıştır. Haberin sonunda 5 üyenin 2’sinin, sözleşmenin ancak yeni bir kanunla feshedebileceğini savunduğuna değinilmiştir. Sözleşmeye yönelik Danıştay’a açılan yürütmeyi durdurma kararının 3 evet, 2 hayır oyuyla reddedildiği, reddeden 2 üyenin Sözleşme’nin kanuna uygun olmayan bir şekilde feshedildiğine dair açıklamaları yer almıştır. Haberde fesih yetkisinin Cumhurbaşkanı’nda

olduğuna, ancak bu kapsamda bazı Danıştay üyelerinin feshe karşı olduklarına dair anlam üretilmiştir.

02.07.2021 tarihli haber “*kadına şiddete karşı yeni plan*” manşet başlığıyla haberleştirilmiştir. Cumhurbaşkanı’nın Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesi’nden ayrıldığı gün ‘Kadına Yönelik şiddetle Mücadele Eylem Planı’nı açıkladığını ve bu konudaki hedefleri haberde yer almıştır. Haber iç sayfada geniş bir yer kaplamış ve fotoğraf kullanılmıştır. “*Kadını korumak onun onurunu korumaktır*” başlığıyla, Eylem Planı’na yer verilmiş, mücadelenin tüm kadınların hakkını, hukukunu, onurunu korumanın mücadelesi olduğu ifade edilmiştir. Haberde Cumhurbaşkanı’nın ‘mücadelenin sözleşmeyle başlamadığı, çekilmeyle bitmeyeceğine’ dair açıklaması yer almıştır. Haberde çekilmenin ardından, kadına yönelik şiddetle mücadelenin sözleşme olmadan da sürdürülebileceğine dair anlam üretilmiştir.

Bu kapsamda gazetede yer alan AK Parti’li yetkililerin açıklamalarında; Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın kadın dernekleri ve AK Parti’li kadın milletvekilleriyle yaptığı toplantıda, Türkiye’nin hak ve menfaatleri neyi gerektiriyorsa onu yapmaktan asla çekilmediklerini; kadın dernekleri ise, sözleşmeden çekilmenin doğru olmadığını, bunun şiddetle mücadeleyi olumsuz etkileyebileceğini, İstanbul Sözleşmesi’nin şiddete karşı kadını koruduğunu, çekilmenin şiddetle mücadelede geri adım algısı yarattığını ifade etmişlerdir. Kadın stk temsilcilerinin sözleşmeyi savundukları için linç edilmek istendiğine ve devletin cinsiyet ayrımı veya cinsel yönelim farkı gözetmeksizin herkesi şiddete karşı koruması gerektiğine yer verilmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan ise ‘bir grup, toplumsal hayatı manipüle ettiği’ için sözleşmeden çekildiklerini, şiddetle mücadele konusunda asla taviz verilmeyeceği, kadınları şiddete karşı koruyacakları ve ilgili yasanın tavizsiz uygulanacağına dair açıklaması yer almıştır. Bakan Derya Yanık ise 1 Temmuz’da kadına yönelik şiddetle mücadele eylem planını açıklayacaklarını ifade etmiştir. Bir diğer haberde yer alan açıklamada; Sözleşme’den çekilme kapsamında Danıştay’da yapılan savunmanın haksız ve hukuki dayanaktan yoksun olduğu, sözleşmenin 80. maddesinin tarafların birinin başvurusuyla feshin yapılabileceğine yer verdiği, Anayasa’ya aykırılığın söz konusu olmadığı, yürütmeyi durdurma kararının ve milletler arası anlaşmaları onaylama yetkisinin Cumhurbaşkanı’nda olduğunu, yasama organının işlemine gerek olmadığı yer almıştır. Feshin iptali için Danıştay’a

açılan davalar kapsamında 2 Danıştay üyesinin karşı oy kullandığına ve bu kapsamda 2 üyenin yeni kanun çıkarılarak Sözleşme'nin feshedilmesi gerektiğine dair açıklamalarına yer verilmiştir. Cumhurbaşkanı'nın açıklamasında ise kadına yönelik şiddetle mücadelenin sözleşmeyle başlamadığını, çekilmeyle de bitmeyeceğini, yapılan uygulamaların, düzenlemelerin kadınların hak ve hukukuna sahip çıkmanın tek nedeninin “*kadına saygı nedeniyle*” olduğuna, kadına yönelik şiddetin, objektif olarak ele alınması gerektiğine, ŞÖNİM’lerde bu kapsamda birçok kadına ve çocuğa hizmet verildiğine, kadına şiddeti sonradanlaştıran insani ve ahlaki değerlerle güçlendirilerek ortadan kaldırılacağına yer verilmiştir.

Bu konuda CHP’li yetkililer açısından yalnızca tek bir habere rastlanmıştır. Bu kapsamda CHP Grup Sözcüsü’nün tek kişinin tek imzasıyla uluslararası sözleşmeden çıkıldığına dair açıklamasına yer verilmiştir. Burada iktidarın yaptığı işleme yönelik olumsuz bir anlam üretilmiştir.

1.2.4.5. Sözcü Gazetesi

Gazetede haberler de genellikle CHP’li yetkililerin açıklamalarına yönelik haberlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda Sözcü Gazetesi’nde yer alan haberlerin başlıkları Tablo 15’te yer almıştır.

Tablo 15. Sözcü Gazetesi Sözleşmeden Ayrılmaya Yönelik Haber Başlıkları

Tarih	Haber Başlığı
20.06.2021	“Kadınlar İstanbul’da iktidara böyle seslendi: İstanbul Sözleşmesi’nden de haklarımızdan da vazgeçmeyiz” (CHP)
30.06.2021	“Danıştay’dan İstanbul Sözleşmesi kararı yürütmeyi durdurma talebi reddedildi” “Kadınlardan karara büyük tepki” alt başlık (CHP)
01.07.2021	“TBMM sözleşmeyi feshedebilir”
02.07.2021	“Erdoğan, 1 Temmuz sonrası yeni dönemi tanıttı” üst başlık “Kadına şiddete karşı eylem planı” (AKP)

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi’nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

20.06.2021 tarihli “*Kadınlar İstanbul’da iktidara böyle seslendi: İstanbul Sözleşmesi’nden de haklarımızdan da vazgeçmeyiz*” başlıklı haberde Sözleşme’nin kaldırılması nedeniyle Maltepe’de miting düzenlendiği, mitinge siyasi partilerin, stkların ve kadın derneklerin katıldığı yer almıştır. Bu konuda haberde CHP’li Canan

Kaftancıoğlu Sözleşme'nin kadını güçlendirdiğini, toplumun her alanında var olmasını sağladığını ve Sözleşme'den vazgeçmeyeceklerine yönelik ifadelerine yer verilmiştir. Bu kapsamda Kaftancıoğlu'nun *“İstanbul Sözleşmesi eşit ve şiddetten uzak hayat hakkımızın güvencesidir. Haklarımız ve hayatımız hakkında pazarlık yapmıyoruz.”*, *“İstanbul Sözleşmesi'nden değil önümüzden çekilin”* şeklinde açıklaması yer almıştır. Haber kapsamında yapılan mitingde CHP'li yetkililerinde açıklama yaptığı, sözleşmeyi savundukları ve sözleşmeden vazgeçmeyeceklerine dair anlam üretilmiştir.

30.06.2021 tarihli *“Danıştay'dan İstanbul Sözleşmesi kararı: yürütmeyi durdurma talebi reddedildi”* başlıklı haberde Danıştay'ın Cumhurbaşkanı Kararı'nın yürütmesinin durdurulması talebinin reddedildiği yer almıştır. *“Kadınlardan karara büyük tepki”* şeklindeki altbaşlıkta ise CHP'li yetkililerin açıklamaları yer almıştır. Milletvekili Gamze Taşçier açıklamasında *“Anayasa'ya apaçık aykırı bu hüküm telafisi mümkün olmayan bir sonuç doğuruyor. Tepeden tırnağa rezalet.”* şeklinde, CHP Kadın Kolları Başkanı Nazlıaka ise *“kadınların canıyla oynayan bu kararın hesabını ilk seçimlerde sandıkta soracağız!”* şeklinde ifade etmiştir. Haberde fotoğraflar da kullanılmıştır. Bu kapsamda haberde CHP'li milletvekilleri iktidarı eleştirmiş, çekilmenin Anayasa'ya aykırı olduğu, kadınların canıyla oynandığına yönelik ifadeler kullanılmıştır. Haberde Sözleşme'den çekilme olumsuz gösterilmiştir.

01.07.2021 tarihli *“Sözleşmeyi TBMM feshedebilir”* başlıklı haberde Danıştay'ın yürütmeyi durdurmak için açılan davayı (3'e 2 oyla) reddettiği yer almıştır. AKP'li üye İbrahim Topuz'un TBMM'de çıkarılan kanunla uluslararası sözleşmelerin onaylandığı ve TBMM'nin çıkaracağı kanunla feshedilmesi gerektiğine yönelik şerh düşerek sözleşmeden çekilme konusunda itiraz ettiği yer almıştır. Haberde AK Parti'li bir yetkilinin sözleşmeyi savunduğuna yer verilmiştir.

02.07.2021 tarihli *“Kadına şiddete karşı eylem planı”* başlıklı haberde Kadına Yönelik Şiddet Konusunda 4. Ulusal Eylem Planı'nı tanıtıldığı yer almıştır. Haberde Cumhurbaşkanı; *“kadına yönelik şiddetle mücadelemiz bu sözleşmeyle başlamadığı gibi, sözleşmeden çekilmeyle bitecek değildir”* ifadesini kullanmıştır. Haberde Eylem Planı'nda yer alan 5 başlığa yer verilmiş ve fotoğraf kullanılmıştır. Burada haberde,

sözleşmeden çekilmenin, kadına şiddetle mücadelede bir sorun teşkil etmediğine yönelik anlam oluşturulmuştur.

Sözcü Gazetesi'nde yer alan haberlerdeki AKP'li yetkililerin açıklamalarında; Cumhurbaşkanı'nın kadına yönelik şiddetle mücadelenin İstanbul Sözleşmesi ile başlamadığı, çekilmeyle de bitmeyeceği, şiddetle mücadele anlayışının tüm plan, program, politikalara yerleştirilmesi gerektiğine, koruyucu-önleyici hizmetlerin güçlendirilmesi gerektiğine, toplumsal farkındalığın, duyarlılığın artırılması gerektiğine ve bu kapsamda uygulamalara gidilmesi gerektiğine dair ifadeleri yer almıştır. CHP'li yetkililerin açıklamalarında; sözleşme kapsamında miting yapıldığı, kadınların ve birçok partinin mitinge katıldıkları, İstanbul Sözleşmesi'nden ve kadınların haklarından vazgeçmeyecekleri, kararın geri çekilmesi gerektiği, Sözleşme'nin uygulanması gerektiği, bu kapsamda CHP'li yetkililerin ve kadınların mitingde ortak açıklama yaptıkları, 1 Temmuz 2021'e kadar bu konuda mücadelenin sürdürüleceğini ifade etmişlerdir. Yine bu konuda Danıştay'ın verdiği karara yönelik CHP'li milletvekili bunun Anayasa'ya aykırı olduğu, bu konuyu “tepeden tırnağa rezalet” şeklinde ifade etmiştir. Nazlıka'nın kadınların canı ile oynayanlardan hesabın ilk seçimlerde sandıkta sorulacağı, sözleşmeden vazgeçmeyeceklerine dair açıklamaları yer almıştır. Bu konuda Danıştay üyesi İbrahim Topuz Cumhurbaşkanı'na uluslararası anlaşmalardan çekilme ve vazgeçme hakkı veren karanamenin Anayasa'ya aykırı olduğunu, sözleşmeden TBMM'nin çıkaracağı bir kanunla çıkılabileceğini, uluslararası anlaşmanın TBMM'nin kanunu yürürlükten kaldırmasıyla hazırlanacak yeni bir Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle feshedilebileceğini ifade etmiştir.

1.2.4.6. Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi'ndeki haberlerde sözleşmeden çekilme ve Danıştay'ın yürütme kararını durdurması konusuna yer verilmiştir. Gazetede yer alan haberlerde genellikle CHP'ye dair haberler öne çıkarılmıştır. Haberlerin 10 Haziran ile 8 Temmuz 2021 tarihleri arasında yoğunluk gösterdiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda gazetede yer alan haberlerin başlıklarına Tablo 16'da yer verilmiştir.

Tablo 16. Cumhuriyet Gazetesi Sözleşmeden Ayrılmaya Yönelik Haber Başlıkları

Tarih	Haber Başlığı
10.06.2021	“Adalet Bakanı İstanbul Sözleşmesi sorularından kaçtı bakan sus pus” (AKP)
20.06.2021	“Maltepe’de kadın dayanışması Sözleşmeden vazgeçmiyoruz!” “Danıştay’a ‘sözleşme’ çağrısı” (CHP)
23.06.2021	“CHP meclisteki kadına yönelik şiddet komisyonundan sert eleştiriler getirerek çekildi ‘Komisyonda çocuk evliliği konuşuluyor’” (CHP)
24.06.2021	“Kadınlardan Danıştay’a çağrı”
28.06.2021	“Chp’den gölge komisyon kadın hakları için çalışacaklar” (CHP)
29.06.2021 29.06.2021	“İstanbul Sözleşmesi savunması ‘yetki saray’daymış” “Cumhurbaşkanlığı’ndan İstanbul Sözleşmesi savunması: Yargı yolu kapalıymış!” (AKP) “CHP’den çağrı” altbaşlık (CHP)
30.06.2021	“Danıştay’da Saray’ın hukuksuzluğuna uydu” manşet başlığı “Danıştay’dan tek adam rejimi ne onay” (AKP)
30.06.2021	“ ‘Cezasızlık iklimini beslediği ortada’ CHP’den Reyhanlı’ya ziyaret” (CHP)
02.07.2021	“2 bin 336 kadın yaşıyor olacaktı” (CHP)
02.07.2021	Sözleşme sonrası ilk eylem planı Cumhurbaşkanı Erdoğan açıkladı (AKP)
08.07.2021	“Sen misin sözleşmeyi savunan” (AKP) “AKP’li STK başkanı İstanbul Sözleşmesi’ni savununca, komisyonda tartışma yaşandı” “AKP’li Balat bu gidiş nereye?” (AKP)

Kaynak: Yazar tarafından Milli Kütüphane Arşivi’nden elde edilen verilerden oluşturulmuştur.

10.06.2021 tarihli “*Adalet Bakanı İstanbul Sözleşmesi sorularından kaçtı Bakan sus pus*” başlığıyla haberde TBMM Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Belirlenmesi Komisyonu toplantısının yapıldığına yer verilmiştir. AKP’li ve CHP’li üyelerin katıldığı toplantıda, CHP’li Taşçier faillere verilen ‘iyi hal ve haksız tahrik indirimini’ eleştirmiştir. Haberde diğer CHP’li milletvekili ölen kadınların faillerinin salıverilmesine ve Adalet Bakanı’na ‘vicdanınız ne söylüyor sayın Bakan’ şeklinde soru yöneltmiştir. Bakan, ‘yürüyen bir davayla ilgili yorum yapmaya imkanım yok’ yanıtı vermiştir. Haberde CHP’li yetkililerin eleştirilerine Bakan’ın yanıt vermediği şeklinde anlam üretilmiştir.

20.06.2021 tarihli “*Maltepe’de kadın dayanışması sözleşmeden vazgeçmiyoruz!*” başlıklı haberde kadın dernekleri, siyasi partililerin ve kadınların katıldığı Maltepe’de düzenlenen miting gösterisi haberleştirilmiştir. Haber manşet

olarak “önümüzden çekilin” şeklinde yer almıştır. Yapılan bir mitinge katılan CHP’li Kaftancıoğlu ve Kadın Kolları Başkanı Nazlıaka’nın katıldıklarına yer verilmiştir. Mitingte Sözleşme’nin iptalinin yok hükmünde olduğuna yönelik sloganlar atıldığına yer verilmiştir. Yapılan ortak basın açıklamasında “*1 Temmuz’a kadar haklarımızı, hayatımızı İstanbul Sözleşmesi’ni savunma mücadelemizi alanlarda, meydanlara, sokaklarda, meydanlarda sürdüreceğiz. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlandığı, erkek adalet değil gerçek adaletin uygulandığı demokratik bir hukuk devletinde, eşit, özgür ve şiddetten uzak bir yaşam sürmek hakkımız! Söz konusu olan hayatımız!*” şeklinde yer almıştır. Haberde mitinge ait fotoğraf kullanılmıştır. Aynı haberin sağ tarafında “*Danıştay’a ‘sözleşme’ çağrısı*” başlığı altında ise CHP Bursa İl Kadın Kolları Başkanı Aysel Okumuş’un İstanbul Sözleşmesi ile ilgili toplantı düzenlediği yer almıştır. Okumuş, “*biz kadınlar kazanılmış haklarımızın gasp edilmesine izin vermeyeceğiz, ...fesh kararını tanımıyoruz. ...1 Temmuz’a sayılı günler kaldı. Acilen hukukun üstünlüğünü gösteren karar alın. Danıştay hukuksuzluğa ‘dur’ demek için daha neyi bekliyor*” şeklinde ifadeler kullanmıştır. Burada CHP açısından sözleşmenin feshini kabul etmediklerine, hukuka uygun karar alınması gerektiğine, Danıştay’a bu konuda çağrıda bulunduğuna yönelik anlam üretilmiştir.

23.06.2021 tarihli “*CHP meclisteki kadına yönelik şiddet komisyonundan sert eleştiriler getirerek çekildi ‘Komisyonda çocuk evliliği konuşuluyor’*” başlıklı haberde CHP’nin TBMM’deki Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılması Komisyonu’ndan çekilme kararı haberleştirilmiştir. Komisyon kurulduğunda karşılıklı çözümler üretileceğine yönelik inancın, Sözleşme’den gece yarısı hukuksuz bir kararnameyle çıkılması nedeniyle endişe duyduklarını, bu nedenle Komiyon’dan çekildiklerini, ayrıca Meclis’te 15 yaşında çocukların evlenmesinin savunulduğu, “*...dolayısıyla bu komisyonun artık işlevinin kadına yönelik şiddet yerine iktidarın İstanbul Sözleşmesi’nden çıkma rezaletini gölgelemektir*” şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Haberde CHP’nin TBMM’deki komisyondan çekilme gerekçelerine yönelik anlam üretilmiştir.

24.06.2021 tarihli “*Kadınlardan Danıştay’a çağrı*” AK Parti’nin TBMM’deki Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılması Komisyonu’ndan çekilme kararı aldığı haberleştirilmiştir.

28.06.2021 tarihli “*Chp’den gölge komisyon kadın hakları için çalışacaklar*” TBMM’deki Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılması Komisyonu’ndan çekilme kararı sonrası CHP’nin gölge komisyon oluşturacağına ve bu kapsamda CHP’li Gamze Taşcier’in açıklamalarına yer verilmiştir. Taşcier Komisyon’un gerçek işlevini yerine getirmek için oluşturulduğunu, 1 Temmuz’da Sözleşme’den çekilme öncesi yapılacak çalıştayda bildiri yayımlayacaklarını açıklamıştır. Haberde CHP’nin kadına yönelik şiddeti önleme amacıyla TBMM’deki Komisyon’un yerine gölge komisyon oluşturacağı anlamı üretilmiştir.

29.06.2021 tarihli “*İstanbul Sözleşmesi savunması ‘yetki Saray’daymış*” manşet başlığıyla sunulan haber, iç sayfada “*Cumhurbaşkanlığı’ndan İstanbul Sözleşmesi savunması: Yargı yolu kapalıymış!*” şeklinde haberleştirilmiştir. Haberde CBK ile feshedilen sözleşme hakkında Cumhurbaşkanlığı “devletin başı ve devletin yüksek menfaatini ilgilendiren işlemlere karşı yargı yolunun kapalı olduğunu” savunduğu yer almıştır. Uluslararası anlaşmaların feshi için Meclisin işlemine gerek duyulmadığına yer verilmiştir. Savunmada “*TBMM’nin uluslararası anlaşmaların imzalanması ve onaylanmasında yetkili değildir*” açıklamasına yer verilmiştir. Haberde TBMM feshi uygun bulsa bile Sözleşme’yi feshetme hakkının Cumhurbaşkanı’nda olduğu yer almıştır. “*CHP’den çağrı*” alt başlığıyla verilen haberde kadına yönelik şiddetle mücadelede CHP’nin kendi komisyonunu oluşturduğu, İstanbul Sözleşmesi’nin feshi için Danıştay’a çağrıda bulunulduğu, Danıştay’ın iktidarı korumak yerine hukukun üstünlüğünü koruması ve yürütmeyi durdurması gerektiğine dair açıklamalara yer verilmiştir. Haberde AK Parti açısından sözleşmenin feshi için Cumhurbaşkanı’nın yetkili olduğu; CHP açısından Danıştay’ın yürütmeyi durdurmasını ve hukuka uygun karar almasına yönelik anlamlar üretilmiştir.

30.06.2021 tarihli “*Danıştay’da Saray’ın hukuksuzluğuna uydu*” manşet başlığı altında “*Türkiye yarın kadınları ve çocukları koruyan sözleşmeden çekiliyor. Danıştay’dan Anayasa’yi hiçe sayan karar çıktı. 10. Daire 3’e 2 oyla reddetti*” şeklinde haber kısaca özetlenmiştir. Haber iç sayfada “*Danıştay’dan tek adam rejimi ne onay*” başlığı altında muhalif kalan 2 üyenin uluslararası sözleşmelerden meclis kararı olmadan çıkılamayacağına, yapılan idari işlemin hukuka aykırı olduğuna yönelik açıklamaları yer almıştır. “*Bakanlar kurulu atfı*” alt başlığında ise muhalif

olan 2 üye itiraz için gerekçelerini açıklamıştır. Yürütme kararının TBMM’de olduğu, TBMM’nin onayı ile sözleşmeden çıkılabileceğine yönelik ifadeler yer verilmiştir. Haberde muhalif 2 üye uluslararası sözleşmelerden TBMM kararı olmadan çıkılamayacağına, Danıştay’ın Anayasa’ya uygun karar vermediğine yönelik açıklaması yer almıştır.

30.06.2021 tarihli ‘*Cezasızlık iklimini beslediği ortada*’ “*CHP’den Reyhanlı’ya ziyaret*” CHP Genel Başkan Yardımcısı’nın cinsel saldırıya uğrayan kadının ailesini ziyaret etmiş ve burada açıklama yapmıştır. “*İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmenin kadına şiddet konusunda cezasızlık iklimini beslediği ortada... bu vahim olayın takipçisi olacağız*” ifadesini kullanmıştır. Buradaki CHP’li yetkilinin sözleşmeden çekilmenin kişileri ceza almayacakları yönünde bir düşünceye neden olduğu anlamı üretilerek haberleştirilmiştir.

02.07.2021 tarihli “*Cumhurbaşkanı Erdoğan açıkladı: Sözleşme sonrası ilk eylem planı*” başlıklı haberde Cumhurbaşkanı’nın fesih sonrası 5 hedefli kadına yönelik şiddetle mücadele Eylem Planı haberleştirilmiştir. Bu konuda yapılacak hedefleri açıklayarak, kadına yönelik şiddetle mücadelenin sözleşme ile başlamadığı çekilmeyle bitmeyeceğine yönelik ifadeler yer verilmiştir. Haberde, Eylem Planı’nda yer alan hedeflerle kadına şiddetle mücadelenin sözleşme olmadan da yürütülebileceği anlamı üretilmiştir.

02.07.2021 tarihli “*2 bin 336 kadın yaşıyor olacaktı*” haber başlığıyla yer verilen haberde Kaftancıoğlu’nun açıklamasına yer verilmiştir. Sözleşme yürürlüğe girdiğinden beri uygulansaydı, 2336 kadının yaşıyor olacağını, gece yarısı kararnamesiyle Cumhurbaşkanı’nın Sözleşme’yi tek taraflı feshettiğini, kadına çocuğa istismarda bulunanların cezasızlıkla ödüllendirildiğine yönelik açıklamasına yer verilmiştir. Haberde sözleşmenin feshin tek taraflı yapılmasının cezasızlığa neden olduğuna yönelik anlam üretilmiştir.

08.07.2021 tarihli “*Sen misin sözleşmeyi savunan!*” manşet başlığında TBMM’deki Kadın Komisyonu’nu üyesi AK Parti’li Serpil Balat’ın İstanbul Sözleşmesi’ni savunmasının AK Parti’liler arasında tartışmaya neden olduğu, AKP’li üyelerin sert tepki gösterdiği manşette yer almıştır. İç sayfada ise ‘*AKP’li STK*

başkanı İstanbul Sözleşmesi'ni savununca, komisyonda tartışma yaşandı' başlığı altında sözleşmeyi savunan Balat'ın açıklamaları yer almıştır. Açıklamasında

“bugüne kadar öldürülmüş binlerce kadına vefa, şiddet gören kadınlara teminatti. Feshedilmiş olmasının şaşkınlığını yaşıyoruz. İstanbul Sözleşmesi'nin fesih sürecini yaşayarak siyasi mühendislik nasıl yapılır, onu da tecrübe etmiş olduk.” şeklindeki ifadeleri haberde yer almıştır. *“Bazı siyasiler algı operasyonu konusunda uzman olan bazı akademisyenlerle işbirliği yaparak süreci başlattılar. Oluşturulan ekip, stk il il dolaşarak İstanbul Sözleşmesi'nin aileyi yıktığını anlattılar”, “bu gidişat nereye? İstanbul Sözleşmesi kaldırılırsa da kadına yönelik şiddetle ilgili kazanımlardan geri adım atılmaması talep ediyoruz”* şeklinde yer almıştır. Bunun üzerine AKP'li Atabek *“6284'ü hayata geçiren de AK Parti, kadınlara yönelik sıfır tolerans ilkesiyle politika üreten yine AK Parti.”*, *“Bizim kadın haklarında geriye gitmemiz mümkün değildir. ... ‘Bu gidişat nereye gidiyor?’ diyen arkadaş dönsün bir baksın lütfen kadın haklarında neredeydik nerelere geldik.”* şeklinde ifade etmiştir. Bu kapsamda Balat ise *‘benden daha iyi kimse bilemez. İstanbul Barosu 18 sene başörlü olduğum için avukatlık ruhsatını vermedi.... 2023 seçimlerini önemsemediğim için burada bu eleştiriye size getiriyorum ama sizler bizlerden daha öfkelisiniz yani öfke bize düşer, sakinlik size düşer.’*, *“‘onu konuşamazsınız’ diyorsanız, ‘bunu konuşamazsınız’ diyorsunuz”,* AKP'li Öznur Çalık *“konuşamazsınız gibi bir söz söylenmediğini”,* ifade etmiş, bu konuda Balat *“Bir AK Parti seçmeni olarak İstanbul Sözleşmesi'ni eleştirdim diye sizin gözünüzde ne olmuş oldum, merak ediyorum...”*

şeklinde haberde yer alan tartışmada sıkça karşılıklı diyaloglara yer verilmiş ve Balat'ın sözleşmeyi savunduğu için AK Parti'li yetkililer tarafından eleştirildiğine yer verilmiştir. Burada haberde sözleşme konusunda Ak Parti'nin kendi içinde de feshi kabul etmeyen ve sözleşmenin feshine tepki gösteren AK Parti'li yetkililerin var olduğuna dair anlam üretilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan AKP'li ve CHP'li milletvekillerinin açıklamalarına yer vermek istediğimizde AK Parti'li yetkililer Cumhurbaşkanı'nın devletin başı sıfatıyla yaptığı ve devletin yüksek menfaatini ilgilendiren işlemlere karşı yargı yolunun kapalı olduğunu, dava konusu işlemin yürütme organı tarafından uluslararası ilişkiler çerçevesinde yapıldığını, işlemin yargı denetimine tabi olmadığını, uluslararası anlaşmaların yürütme organınınca onaylamasının uygun

bulunduğunu, TBMM'nin anlaşmaların imzalanmasında ve sunulmasında yetki sahibi olmadığını, anlaşmaları yürürlüğe koyma yetkisinin Cumhurbaşkanı'nda olduğu ve anlaşmaların feshi için TBMM'nin işlemine gerek duyulmadığı ifade edilmiştir. Danıştay'a sözleşmenin iptali için açılan davalar kapsamında verilen kararda oylama yapıldığına, kararın 2'ye 3 oyla reddedildiğine yer verilmiş. Karara karşı çıkan 2 üye Danıştay'ın siyasi iktidarı memnun etmek yerine hukukun üstünlüğüne uygun bir karar vermesini, yapılan idari işlemin hukuka aykırı olduğunu, uluslararası anlaşmaların kanun hükmünde olduğunu ve feshedilmesine yönelik işlemlerin yürütmenin yetkisinde bulunmadığını; diğer üye ise meclis tarafından onaylanmayan uluslararası anlaşmaların yok hükmünde olduğunu, uluslararası sözleşmelerin feshedilmesinde Cumhurbaşkanı'nın yetkisinin bulunmadığını, TBMM'nin onayladığı uluslararası sözleşmelerin sadece yürütme organı işlemiyle feshedilmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Yine Cumhurbaşkanı'nın Ulusal Eylem Planı'nı açıkladığı haberde; mağdurun adalete erişiminin kolaylaşacağı, şiddetin orantılı bir şekilde cezalandırılarak kurumlar arası işbirliğinin geliştirileceği, ısrarlı takip, zorla evlendirme vb. şiddet türlerinde uyuşmazlıklarda haksız tahrik indiriminin tekrardan inceleneceğini, şiddetin gerçekleşmeden önlenmesinin amaçlanacağını, medya kanalları aracılığıyla şiddet temelli bir hassasiyet geliştirileceğine yer vermiştir. Bir başka haberde AKP'li milletvekilleri ile AKP'li stk başkanının sözleşmenin feshiyle ilgili TBMM Kadına Yönelik Şiddeti Araştırma Komisyonu'nda yaşanan tartışmasına yer verilmiştir. AK Parti'li yetkililer 6284 sayılı Kanun'un yeterli olduğunu, kadına yönelik şiddetle mücadelede politikalar üretildiği ve bu konuda geriye gidiş olmayacağına yönelik açıklamalarına yer verilmiştir. Stk başkanı ise Sözleşme'nin kadınlar için bir güvence olduğunu, kadınları koruduğunu bu kapsamda kadın hakları kazanımlarında geri gidilmemesi gerektiğine dair açıklamalarına yer verilmiştir. Haberde Sözleşme'nin feshi konusunda AK Parti'li yetkililerin kendi arasında tartışmalar yaşandığına yönelik anlam üretilmiştir.

CHP'li yetkililerin açıklamalarında; iyi hal ve haksız tahrik indiriminin faillerde cezasızlık algısı yarattığı, bu kapsamda bir toplantıda Adalet Bakanı'na bu konuda ne düşündüğünü sorulduğunda, bir katili, tecavüzcüyü, istismarcıyı, hakimlerin-savcılarının koruyacağını düşünmenin doğru olmadığını, bu konuda dava

dosyasına bakmadan yargı oluşturulamayacağı ve yargısız infaz yapmanın hukuka saygısızlık olduğunu ifade etmiştir. Yine gazetede yer alan bir haberde mitinge katılan CHP’li yetkililerin, stkların, kadın derneklerinin katıldığı sözleşmenin feshine yönelik yapılan ortak basın açıklamasında sözleşmeden vazgeçmeyeceklerine, sözleşmeyi savunacaklarına yer verilmiştir. CHP’nin TBMM Kadına Yönelik Şiddet Komisyonu’ndan çekilmeye yönelik haberde ise, ‘gece yarısı, hukuksuz ve meclis iradesini yok sayan’ çekilme kararının endişelere neden olduğuna yer verilmiştir. Komisyondan kadına yönelik şiddet konusunda fikir ve görüşleri ifade etmede sorun yaşandığı, komisyonda çok eşliliğin, 15 yaşında çocukların evlenmesinin konuşulduğu, komisyonun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin İstanbul Sözleşmesi’ne benzetildiği ve tartışmaya açıldığını, bunun insan haklarından rahatsız olduğu anlamına geldiğini, 6284 sayılı Kanun’un kaldırılmasına yönelik taleplerin de var olduğuna yer verilmiştir. Bu konuda CHP milletvekili Taşçier komisyonun iktidarın sözleşmeden çıkma işlemini gölgelediğine dair açıklamasına yer verilmiştir. Komisyonun müzakere ortamının oluşmaması, İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmeyi meşrulaştırmak ve kadınların kazanılmış haklarından geriye gidişe neden olan önerilerde bulunduğu için CHP olarak komisyondan çekileceklerine yer verilmiştir. Gölge komisyon oluşturulacağına komisyonda bilim insanları ve sivil toplum örgütleriyle bir araya gelinerek kapsamlı bir rapor oluşturacağına, sözleşmeden çekilme öncesi çalıştay yapılacağına ve sonuç bildirisinin yayımlanacağına dair açıklamasına yer verilmiştir. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun kadına yönelik yaşanan bir şiddet olayı sonrasında yaptığı açıklamasında ise, kadınlara karşı şiddetin hiçbir şekilde kabul edilemeyeceğini, yetersiz tedbirler ve cezasızlık politikalarının kadına dönük şiddetin devam etmesine neden olduğunu, sözleşmeden çekilmenin kadına karşı şiddet konusunda cezasızlık iklimini beslediğini, yaşanan şiddet olayını kınadıklarını ifade etmiştir. CHP Kadın Kolları Başkanı ise olayla ilgili Sözleşme yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulansaydı 2336 kadının yaşıyor olacağını, Cumhurbaşkanı’nın bir gece yarısı sözleşmeyi tek taraflı feshettiğini, kadınlara ve çocuklara yönelik istismarda bulunanların cezasızlıkla ödüllendirildiğine yönelik açıklaması yer almıştır.

SONUÇ

Kadın hakları kavramı uluslararası sözleşmeler açısından görünür olmaya 1948 BM Evrensel İnsan Hakları Bildirisi ile başlamış, 1979'da kadına karşı ayrımcılığı reddeden CEDAW ile kendini göstermiştir. Özellikle 1980'den günümüze kadar birçok ülkenin katıldığı 4 Dünya Kadın Konferansının yapıldığı, bu kapsamda kurumsallaşmaya gidildiği, şiddet mağduru olan kadınları koruma kapsamına alan uygulamalara gidildiği görülmüştür. Kadınlara uygulanan şiddet olgusunun uluslararası alanda küresel bir sorun olarak görülmeye başlandığı için medyada ve kamuoyunda da görünür hale gelmiştir. Kadına yönelik şiddet kapsamında yapılan ve kadınları korumayı amaçlayan ilk uluslararası sözleşme ise 11 Mayıs 2011'de imzalanan Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) olmuştur.

Sözleşme son yıllarda iktidar ile muhalefetin kutuplaştırmaya varan tartışmalarına neden olmuştur. Bu nedenle tartışma ortamının nasıl oluştuğunu anlamak için 6 gazetede (Sabah, Yeni Şafak, Hürriyet, Posta, Sözcü, Cumhuriyet) yer alan haberler incelenmiştir. Gazeteler iktidar, muhalefete yakınlığı, popülist ve tirajının yüksek olması sebebiyle tercih edilmiştir. Haberlerde İstanbul Sözleşmesi'ne yönelik tespit edilen iktidar (AK Parti) ve muhalefet (CHP) yetkililerinin açıklamaları içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Bu kapsamda sözleşmenin imzalanma, yürürlüğe girme, feshedilme ve çekilme/ayrılma sürecindeki haberler incelenmiştir.

Sözleşmenin imzalanmasına yönelik haberleri yorumlamak istediğimizde söz konusu 6 gazetede iktidar ve muhalefet partilerinin önemli açıklamalarına rastlanmamıştır. Gazetelerde yer alan haberlerde ise sözleşmenin önemli olduğuna ve uygulanması gerektiğine yer verilmiştir. Haberlerde sözleşme olumlu bir şekilde yer almış ve sözleşmenin Anayasa'dan üstünlüğüne değinilmiştir. İmzalanma süreci, 5 gazetede imzalar atılarak çekilen fotoğraflarla haberleştirilmiştir.

Sözleşmenin yürürlüğe giriş haberlerini yorumlamak istediğimizde 6 gazetenin 3'ünde (Sabah, Hürriyet, Cumhuriyet) haberlere rastlanmıştır. Sabah

Gazetesi'nde Aile Bakanı Ayşenur İslam; Sözleşme'nin önemli olduğu konusuna vurgu yapmış, sözleşmenin kadını koruyacağı ve bu konuda düzenlemelere gidileceğine yönelik açıklamalarına yer verilmiştir. Hürriyet ile Cumhuriyet gazetelerinde yer alan haberlerde ise CHP'li milletvekili Gülsün Bilgehan'ın açıklamaları yer almıştır. Haberlerde sözleşmenin yürürlüğe girmesinin ardından, uygulanması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Haberlerde sözleşmenin olumlu görüldüğü, eleştirilmediği ve tartışılmadığı görülmüştür.

Fesih Sürecine Yönelik Haberlere Bakmak İstedığımızda; Sabah Gazetesi'nde yer alan haberlerde genellikle AK Parti'li yetkililerin açıklamalarında sözleşme olumsuz gösterilmiş, sözleşme hakkında *'eşcinsellik, ailevi değerlere uygun olmayan, toplumun yapısını bozduğuna'* ve sürekli tartışıldığına dair anlam üretilmiştir. Ayrıca sözleşmenin feshinin hukuka uygun olduğu sürekli olarak vurgulanmıştır. Bu anlam üretimi sözleşmeye yönelik haberler gazetede yer aldığı süreçte devam etmiştir. Sözleşmenin feshi konusunda Cumhurbaşkanı'nın yetkili olduğu ve sözleşmenin eşcinsellik, LGBT konularını içerdiği için feshedildiği yer almıştır. CHP'den yalnızca Kemal Kılıçdaroğlu'nun; sözleşmenin aile yapısını bozmadığı ve sözleşmeye karşıt olunmadığına dair ifadesi haberde yer almıştır. Gazete iktidara yakın olduğu için sözleşmeyi olumsuz bir bakış açısıyla haberleştirmiştir. İktidarın fesih işlemi için gazetelerde daima olumlu bir anlam üretimi söz konusudur.

Yeni Şafak Gazetesi'nde yer alan haberlere baktığımızda, AK Parti'nin açıklamalarında; kadına yönelik şiddetin insanlık suçu olduğu, şiddetle mücadelenin sıfır toleransla devam edileceği, aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadelede İstanbul Sözleşmesi'nin gerekli olmadığı, toplumsal dokuyu korumak gerektiği, kadını güçlendiren çözüm üreten politikaların üretileceği yer almıştır. Dışişleri Bakanlığı'nın açıklamasında Türkiye'de kadın haklarının en ileri normlarla güvence altına alındığı, aile değerlerine uygun sözleşmeler yapılabileceğine, yine Cumhurbaşkanı'nın 'bir grup marjinalin aile değerlerini zedelemesine' izin verilemeyeceği, dünyaya örnek olacak sözleşmelerin (Ankara sözleşmesi) hazırlanabileceğine yer verilmiştir. Anayasa Komisyonu Başkanı ise Anayasa'nın 90. maddesinde uluslararası sözleşmelerden nasıl çekilebileceği ve sözleşmelerin nasıl feshedileceğinin yazmadığı, çekilmenin Türkiye'de yürütmeye ait olduğu ve yürütme

organı kararıyla uluslararası anlaşmalardan çekilebileceği, sözleşmenin 80. maddesinin çekilmeyi düzenlediği, Türkiye'nin çekilmesinin sözleşmeye ve kanunlara uygun şekilde yapıldığına yer verilmiştir. Muhalefetin açıklamalarında; kadınların hakkını, hukukunu savunacağını, 42 milyon kadının hak hukukunun, gece yarısı kararnamesiyle ellerinden alındığına yer verilmiştir. Gazete haberlerinde genel olarak fesih işlemi olumlu, muhalefetin eleştirileri ve sözleşme olumsuz gösterilmiştir.

Posta Gazetesi'ndeki haberlerde AK Parti'li yetkililerin açıklamalarında; kadın haklarının teminatının Anayasa olduğunu, bu konuda düzenlemelerin mevzuatta yer aldığı ve uluslararası sözleşmelerin hükümetin sorumluluklarını etkilemeyeceği, kadına yönelik şiddetle mücadelenin sıfır toleransla devam edeceği, uluslararası sözleşmelerin feshinde ve iptal edilmesinde Cumhurbaşkanı'nın yetkili olduğu, feshin uluslararası hukuka uygun bir şekilde yapıldığına yönelik ifadeler yer almıştır. Sözleşmenin feshiyle kadınları korumaktan vazgeçilmediği ve vazgeçilmeyeceği, bu konuda 3. cinsiyet olarak *LGBT*'ye yönelik ifadelerin sözleşmede yer almasının sözleşmedeki en önemli sorun olduğuna yer verilmiştir. Cumhurbaşkanı'nın açıklamasında ise muhalefetin bu işleri bilmediğini, meclisin alacağı bir karar olmadığını, “bu işte böylece bitmiştir” ifadesi yer almıştır. Gazetede iktidarın açıklamalarında sözleşmenin feshedilmesi olumlu bir şekilde gösterilmiş, muhalefetin bu konularda yetkisi olmadığını ve sözleşmenin olumsuz bir şekilde gösterildiği tespit edilmiştir. Muhalefetin açıklamalarında ise; CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun 42 milyon kadının hakkının bir gecede ellerinden alındığı, kadınlara ihanet edildiği, bu hakkı onların ellerinden almanın zorbalık olduğu, kadınların mücadelesinin değerli olduğuna yer verilmiştir. Gazetede muhalefet açısından sözleşme olumlu bir şekilde gösterilmiş ve yapılan fesih işleminin olumsuz bir şekilde haberlerde yer aldığı tespit edilmiştir.

Hürriyet Gazetesi'nde yer alan haberlerde AK Parti'li yetkililerin açıklamalarına bakıldığında; çözümün “özümüzde” olduğu, kadına şiddetle mücadelenin devam edeceği, kadına yönelik şiddetin insanlık suçu olduğu, uluslararası sözleşmelerin varlığının/yokluğunun bu konuda sorumluluğu azaltmadığı-arttırmadığı, sözleşmeyi yürütmenin yürürlüğe koyduğu, sözleşmenin toplumsal gerilim yarattığı bu nedenle feshedildiği, *LGBT*'nin sözleşmeyi

savunduğu, Sözleşme'nin Türk aile yapısına uygun olmadığını, var olan yasa ve uluslararası sözleşmelerle kadın haklarının korunacağı, şiddete karşı sıfır toleransla tüm kamu kurumlarıyla mücadeleye devam edileceği, yine Meclis Başkanı'nın idari işlemlerle ilgili kararı Danıştay'ın vereceğini, Cumhurbaşkanı'nın AIHS'den ya da BM sözleşmesinden çekilebileceği ancak bunun mantıklı olmadığına dair açıklamasına yer verilmiştir. Sözleşmeye herkesin kendi bakış açısından baktığına, 6284 sayılı kanundaki eksikliklerin giderildiğinde kanunun şiddetle mücadele konusunda yeterli olacağına, Cumhurbaşkanı'nın kararı verip girildiği gibi çıkılabileceği, muhalefetin bu işleri bilmediği, 3 ay sonra sözleşmeden çıkılacağına dair açıklaması yer almıştır. Gazetede yer alan haberlerde iktidar açısından sözleşmenin feshinin olumlu olduğu, hukuka uygun olduğuna ve sözleşmenin *eşcinselliğe* yönelik ifadeler nedeniyle olumsuz olarak görüldüğüne yer verilmiştir.

CHP'li yetkililerin açıklamalarında sözleşmenin feshi kapsamında Danıştay'a başvuracaklarını, Kılıçdaroğlu kararın yok hükmünde olduğunu Cumhurbaşkanlığı'nın bu konuda ısrar ederse Lozan'ı da iptal edebileceği, devletin gece yarısı kararnamesiyle yönetilemeyeceği, 42 milyon kadının hakkının ellerinden alınamayacağı, kadınların iktidardaki zorbaya dersini vereceğine, sözleşmenin geri geleceğini, kadın haklarını savunacağına, kadınların Türkiye'de cumhuriyet tarihinin en önemli eylemini gerçekleştirdiğini, milletvekillerinin verdiği hakkın bir kişi tarafından alınmak istendiği, kadınların verdiği mücadelenin önemli değerli olduğuna yer verilmiştir. Nazlıaka ise “kararın yok hükmünde” olduğunu, kararı tanımadıklarını, kararın iptal edilmesi gerektiği Sözleşme'nin kadınların can simidi olduğunu, kanunla kabul edilen bir sözleşmeden idari kararla çıkılamayacağını, CHP Genel Başkan Yardımcısı böyle bir sözleşmeden tek bir imzayla çıkılmasının ‘kimi cesaretlendireceği’, bundan sonra yaşanan her kadın cinayetinden Cumhurbaşkanı'nın sorumlu tutulacağına Kemal Kılıçdaroğlu'nun TBMM Başkanı'nın Montrö Sözleşmesi'nin ne anlama geldiğini, Türkiye için ne kadar önemli olduğunu bilmediğini, Meclis Başkanı'nın TBMM'nin iradesini savunmaya cesaret edemediğine dair açıklamasına yer verilmiştir. Haberde CHP'nin sözleşme konusunda feshin doğru bir şekilde yapılmadığı ve kadınların haklarını ellerinden alındığına yönelik iktidarı eleştirmiş ve feshi olumsuz bir şekilde anlam üretilmiştir.

Sözcü Gazetesi'nde AK Parti'li yetkililerin açıklamalarında feshin hukuka uygun olduğu, muhalefetin bu işleri bilmediği, çekilme başvurusunun yapıldığı, 3 ay sonra sözleşmeden çıkılacağına, fesih kapsamında muhafazakar çevrelerin ve dini hassasiyetlerin hedef alındığına, Cumhurbaşkanı kararnamesi sonrası kadınların daha fazla sosyal hayata katılması gerektiğine, kadınların hayatın öznesi olduğu ve kadına yönelik şiddetle mücadelede sıfır toleransla yola devam edileceğine yer verilmiştir. Cumhurbaşkanı'nın; sözleşmede geçen bazı ifadelerin toplumun inanç ve kültürüne saldırı aracı olduğuna, sözleşmenin aile kurumunu yıkmaya çalıştığına dair açıklamasına yer verilmiştir. AKP'li yetkililerin açıklamalarında fesih olumlu görülmüş ve sözleşmeye yönelik olumsuz anlam üretilmiştir. CHP'li yetkililerin açıklamalarına bakıldığında; CHP Kadın Kolları Başkanı kadın haklarına saldırmak yerine erkeklerin kadınlarla eşitlikçi bir şekilde yaşamaları gerektiğine, CHP'li milletvekilleri sözleşmenin 4 parti tarafından kabul edildiğine, muhafazakâr kesimin geleneksel aile yapısını bozduğu için kaldırılmasını istediğine, 10 yıl önce övünülen sözleşmeden AKP'yi destekleyen kesimin baskısıyla ve Cumhurbaşkanı'nın kararıyla sözleşmeden ayrıldığına, Kemal Kılıçdaroğlu ise; çekilme kararını tanımayacaklarına, Cumhurbaşkanlığı'nın bu şekilde ısrar ederlerse Lozan'ı bile iptal edebileceğine, iktidardaki zorbaya kadınların dersini vereceğine, sözleşmenin geri geleceğine, gece yarısı kararnamesiyle 42 milyon kadının hakkının hukukunun ellerinden alınamayacağına, onları savunacağına, CHP'li başkan eşleri; kadınların 20 Mart 2021'de karanlık bir güne uyandığına, Türkiye'nin orta çağ karanlığına mahkûm olmadığına, çekilme kararının yok hükmünde olduğuna, sözleşmenin yürürlükte olduğuna, Nazlıhaka; sözleşmenin *kadınların can simidi* olduğuna, çekilme kararını tanımayacaklarına, CHP'li Belediye Başkanı'nın hazırlattığı afişlerle sözleşmenin feshine tepki gösterdiği, kadına yönelik şiddete karşı olduğuna; Kemal Kılıçdaroğlu; kadınların mücadelesinin değerli olduğuna, destek verilmesi gerektiğine “o zorba gidecek İstanbul Sözleşmesi geri gelecek” şeklinde açıklamasına yer verilmiştir. Gazetede yer alan haberlerde çoğunlukla CHP'li yetkililerin açıklamaları yer almış ve sözleşmenin feshi olumsuz gösterilmiştir. Feshin hukuka uygun olmadığı, kadınların bu konuda zarar göreceğine yönelik ifadelerle sözleşme daima olumlu gösterilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi’ndeki yer alan AK Parti’li yetkililerin açıklamalarına baktığımızda; çareyi dışarda değil “gelenek ve göreneklerimizde” aramak gerektiği, uluslararası sözleşmeleri TBMM’nin onayladığı, feshetme yetkisinin yürütmede olduğu, sözleşmenin kutuplaşmaya neden olduğu yerine Ankara Sözleşmesi’nin hazırlanacağına; sözleşmenin kadın haklarını güçlendirmeyi teşvik etmek için imzalandığı, eşcinselliği normalleştirmeye çalışan kesimin manipüle ettiğine ve çekilme kararının buna dayandığına, sözleşmenin 80. maddesinin feshe izin verdiğine, sözleşmeyle ilgili endişeleri olan başka ülkelerinde olduğuna, esas olanın iç düzenlemeler olduğuna, imzalayıp onaylamamış ülkelerinde var olduğuna, kadına yönelik şiddetle mücadelenin tartışılan bir metne indirgenemeyeceği, bir tarafın metni şiddetle mücadele aracı olarak gördüğü, diğer tarafın toplumsal dokuda değişimlere sebep olduğu için sözleşmenin tartışmalara ve toplumsal ayrışmaya neden olan bir metin olduğuna yer verilmiştir. TBMM Başkanı, Cumhurbaşkanı’nın uluslararası bir anlaşmayı onayladıktan sonra vazgeçebileceğine, isterse AİHS’den de çekilebileceğine; İletişim Başkanlığı 1 Temmuz’da sözleşmenin yürürlükten kalkacağına, yürütmeyi Cumhurbaşkanı’nın temsil ettiğine; Cumhurbaşkanı ise, İstanbul Sözleşmesi’nin Türkiye’de ve dünyada kadın haklarına saygı getirmediğine, kadına şiddeti Anayasa’nın reddettiğine, üzerinde durulması gerekenin 6284 sayılı kanun olduğuna, daha adil bir sözleşmenin (Ankara Sözleşmesi) yapılabileceğine dair açıklamaları gazetede yer almıştır. Gazetede iktidarın açıklamalarında sözleşmenin feshinin hukuka uygun olarak yapıldığına, sözleşmeyi eşcinselliği normalleştirmeye çalışan kesimin manipüle ettiği ve sözleşmenin kutuplaştırmaya neden olduğu için feshedildiğine yönelik anlam üretilmiştir.

Bu kapsamda CHP’li yetkililerin açıklamalarında; TBMM’nin yasaları uygulaması gerektiği, milletler arası anlaşmaların kanun hükmünde olduğuna ve Cumhurbaşkanı’nın bir kararnameye dayanarak sözleşmeyi feshetmesinin yasal ve hukuki olmadığına, milletin iradesinin yok sayıldığına, Cumhurbaşkanlığı’nın ısrar ederse Lozan’ı da iptal edebileceğine, 42 milyon kadının hakkının elinden alındığına, kararı tanımadıklarına, Anayasa’ya ve kanunlara aykırı davranıldığına, sözleşmenin kaldırılmasının insan haklarına darbe olduğuna, hatadan dönülmesi gerektiğine, din istismarcılarına yaranmak için akıl ve mantık dışı senaryolar sergilendiğine, kadınların elinden bu hakkı almanın zorbalık olduğuna, TBMM Başkanı’nın feshe

itiraz etmesi gerektiğine, öldürülen her kadının sorumlusunun sarayda oturanda olduğuna, Meclis Başkanı'nın AIHS ve Montrö açıklamalarının gerçekliği yansıtmadığına, feshedebilecek uluslararası antlaşmaların Anayasa'nın 90. maddesinde yer aldığına, kararın iptali için kadınlarla birlikte Danıştay'a başvuru yapılacağına, sözleşmenin kaldırılmasıyla kadınların güvencesiz bırakıldığına, sözleşmenin oy birliği ile meclisten geçtiği, milletvekillerinin verdiği hakkın tek kişi tarafından alındığına, fesih kararının *gece operasyonu, tek cümlelik karar, çekilmenin örneği yok* şeklinde ifade edilmiştir. 6284 sayılı kanunun yürürlükte olduğuna, kararnameyle insan hakları alanında düzenleme yapılamayacağına, kanun koyma, değiştirme, kaldırma yetkisinin TBMM'ye ait olduğuna, *sözleşmenin can simidi olduğ*a, aile yapısını bozuyor diye propaganda yapıldığına, sözleşmenin savunulabilirse geniş kitlelerce kabul edileceğine yönelik açıklamalar yer almıştır. Gazetede haberlerde CHP açısından Sözleşme'nin feshinin hukuka uygun olarak yapılmadığı, geçersiz olduğu, sözleşmenin olumlu görüldüğüne yönelik anlam üretimi söz konusu olmuştur.

Çekilme/Ayrılma sürecine yönelik haberlerin yorumlanması Sabah Gazetesi'nde çekilme döneminde sadece AKP'li yetkililerin açıklamalarının yer aldığı tespit edilmiştir. AK Parti açısından Cumhurbaşkanı'nın şiddetle mücadeleden taviz verilmeyeceği, çekilme konusunda bir grubun manipüle ettiği ve bu nedenle sözleşmenin feshedildiğini, kadına yönelik şiddetle daha fazla mücadele edileceği, kadına yönelik şiddetin insanlık suçu olduğuna, mücadelenin sözleşmeden çekilmeyle bitmeyeceğini ve kadın hakları konusunda geriye gidiş olmayacağına dair açıklamalarına yer verilmiştir. Gazetede yer alan açıklamada çekilme olumlu görülmüş ve buna yönelik anlam üretilmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi'nde sadece bir haber tespit edilmiştir. AK Parti açısından Cumhurbaşkanı'nın Eylem Planı'nı açıkladığı toplantıdaki açıklamasında; kadına yönelik şiddetle mücadelenin bu Sözleşme'yle başlamadığı, çekilmeyle bitmeyeceğini, çekilmenin geriye gidiş olarak nitelendirilmemesi gerektiği, iktidara gelindiğinden beri şiddetle mücadeleye öncelik verildiği, şiddet sorununun küresel bir sorun olduğu, bu konuda Eylem Planı'nın açıklandığına kadına şiddet konusunda farkındalık kazandırılacağına yer verilmiştir. Gazetede yer alan haberlerde sözleşmeden çekilmeye yönelik olumlu bir anlam üretilmiştir.

Posta Gazetesi'nde yer alan haberlerde AK Parti'li yetkililer kadına yönelik şiddetin toplumun tümüne yöneltilmiş şiddet olduğunu, CBK'nin iptali ve yürütmenin durdurulması için Danıştay 10. Dava Dairesi'nin yürütmeyi durdurma talebiyle açılan davaları reddettiğini ve uluslararası anlaşmaların sona erdirilmesinin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle mümkün olduğunu, bu konuda açılan davaların dayanaksız ve hukuksuz olduğunu, çekilmenin hukuki açıdan uygulamada eksikliğe neden olmayacağına dair açıklamaları; Cumhurbaşkanı'nın ise 4. Ulusal Eylem Planı'yla kadına yönelik şiddete karşı bakış açısının değiştirilmesinin amaçlandığına, bu konuda mücadelenin İstanbul Sözleşmesi'yle başlamadığı ve çekilmeyle de bitmeyeceğine, mevcut suç tiplerinin (takip, şiddet, zorla evlenmenin) cezayı ağırlaştıran sebepler olduğuna ve yeniden değerlendirileceğine, bu konuda kapsayıcı politikaların hazırlanacağına, ileriki dönemde kadın konukevlerinin açılacağına yönelik açıklamasına yer verilmiştir. CHP'li yetkililerin açıklamalarında; Meclis'teki Kadına Şiddet Komisyonu'ndan CHP'nin çekildiğini, bu kapsamda kadın milletvekillerinin Komisyon Başkanı'nın toplantıda müzakere ortamını engellemeye çalıştığına, sözleşmeyi hedef gösterenlere söz verildiğine, 42 milyon kadının çığılığına itibar edilmediğine, komisyonun kamu kurumlarını aklama komisyonu gibi çalıştığına yönelik açıklamalarına yer verilmiştir. Gazetede AK Parti açısından çekilme olumlu bir şekilde ifade edilmiş ve sözleşme olumsuz gösterilmiş; CHP açısından ise Komisyondan görevini yerine getirmediği için ayrıldıklarına, sözleşmeden çekilmenin olumsuz görüldüğüne yönelik anlam üretilmiştir.

Hürriyet Gazetesi'nde yer alan AK Parti'li yetkililerin açıklamalarında; kadın dernekleri, AK Parti'li kadın milletvekilleri ve Cumhurbaşkanı'nın yaptığı görüşmeye yer verilmiştir. Sözleşme'den çekilmenin şiddetle mücadelede geri adım algısı yarattığına, devletin cinsiyet ayrımı, cinsel yönelim farkı gözetmeksizin herkesi şiddete karşı koruması gerektiğine yönelik açıklamalara karşılık Cumhurbaşkanı, bir grubun toplumsal hayatı manipüle ettiği için sözleşmeden çıkıldığına, şiddetle mücadele konusunda taviz verilmeyeceğine, kadınları şiddete karşı koruyacakları ve ilgili yasanın tavizsiz uygulanacağına dair ifadelerine yer verilmiştir. Bir diğer haberde Danıştay'da bu konuda yapılan savunmanın haksız ve hukuki dayanaktan yoksun olduğuna, sözleşmenin 80. maddesinde feshin yapılabileceğinin yer aldığı, Anayasa'ya aykırılığın söz konusu olmadığına, yetkinin

Cumhurbaşkanı'nda olduğuna, Danıştay'a açılan davalarda "savunmanın gereksiz olduğuna", 3'e 2 oy şeklinde davaların reddedildiğine, itirazda bulunan 2 üyenin ise sözleşmenin yeni kanun çıkarılarak feshedilmesi gerekçesiyle karşı oy kullandıklarına yer verilmiştir. Son olarak Cumhurbaşkanı'nın kadına yönelik şiddetin önlenmesinin tüm kesimlerin katılımıyla mümkün olduğuna, kadına şiddeti siyasi tartışmalara dahil etmeden objektif olarak ele almak gerektiğine, bu konuda insani ve ahlaki değerlerin güçlendirileceğine yönelik açıklamasına yer verilmiştir. Gazetede AK Parti'li yetkililer açısından sözleşmenin olumsuz, çekilmenin ise hukuka uygun bir şekilde yapıldığına yönelik anlam üretimi söz konusudur. Bu konuda CHP'li yetkililerin açısından CHP'li Faik Öztrak, tek kişinin tek imzasıyla uluslararası sözleşmeden çıkıldığına dair açıklamasına rastlanmıştır. Gazetede CHP açısından sözleşmeden çıkılmasının olumsuz olduğuna yönelik anlam üretilmiştir.

Sözcü Gazetesi'ndeki haberlerde çoğunlukla CHP'li yetkililerin açıklamaları yer almıştır. Bu kapsamda AK Parti'den Cumhurbaşkanı'nın; kadına yönelik şiddetle mücadelenin İstanbul Sözleşmesi ile başlamadığı, çekilmeyle bitmeyeceği, şiddetle mücadele anlayışının tüm plan program ve politikalara yerleştirilmesi gerektiği, koruyucu-önleyici hizmetin güçlendirilmesi, toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılmasına yönelik uygulamalara gidileceğine dair açıklamasına yer verilmiştir. Bir diğer açıklamada Danıştay'a açılan davalarda verilen kararı eleştiren Danıştay üyesi, kararnamenin Anayasa'ya aykırı olduğuna, sözleşmenin ancak TBMM'nin kanunu yürürlükten kaldırmasıyla hazırlanacak yeni bir Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle feshedilebileceğini ifade etmiştir. Gazetede haberlerde şiddetle mücadelenin politikalara, uygulamalara yansımaları gerektiği yer almıştır. Ayrıca Danıştay üyesi yapılan fesih işlemini eleştirmiştir. CHP'li yetkililer ise; İstanbul Sözleşmesi'nden ve kadın haklarından vazgeçmediklerini, kararın geri çekilmesi gerektiğini, sözleşmenin uygulanması gerektiğini, bu konu hakkında pazarlık yapılmayacağını, 1 Temmuz'a kadar mücadelenin sürdürüleceğine yer verilmiştir. Fesih konusunda Danıştay'ın verdiği kararın Anayasa'ya aykırı olduğunu, kadınların canı ile oynayanlardan hesabın ilk seçimlerde sandıkta sorulacağı yer almıştır. Gazetede muhalefetin sözleşmeden çekilmeyi yok saydıklarını, feshin hukuka uygun olmadığına yönelik anlam üretilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi'ndeki AK Parti'li yetkililerin açıklamalarında; Cumhurbaşkanı'nın devletin başı sıfatıyla yaptığı işlemlere karşı yargı yolunun kapalı olduğunu, uluslararası anlaşmaları yürürlüğe koyma yetkisinin Cumhurbaşkanı'nda olduğunu ve anlaşmaların feshi için TBMM'nin işlemine gerek duyulmadığını ifade etmişlerdir. Bu kapsamda Danıştay'a sözleşmenin iptali için açılan davada alınan karara karşı çıkan 2 üye, Danıştay'ın hukukun üstünlüğüne uygun bir karar vermesi gerektiğini, yürütmenin durdurulması gerektiğini, yapılan idari işlemin hukuka aykırı olduğunu, uluslararası sözleşmelerin yürütme organının işlemiyle feshedilmeyeceğini mümkün olmadığını ifade etmişlerdir. Cumhurbaşkanı ise yaptığı açıklamada; şiddetle mücadele kapsamında hazırlanan Eylem Planı'nın gözden geçirileceği, mağdurun adalete erişiminin kolaylaştırılacağı, şiddetin orantılı bir şekilde cezalandırılarak kurumlar arası işbirliğini geliştirileceğini, ısrarlı takip, zorla evlendirme gibi şiddet türlerinin yeniden değerlendirilerek uyuşmazlıklarda haksız tahrik indiriminin tekrardan inceleneceğini, şiddetin gerçekleşmeden önlenmesinin amaçlanacağını, medya kanalları aracılığıyla şiddet temelli bir hassasiyet geliştirilmesinin teşvik edileceği yer almıştır. Bir diğer haberde sözleşmenin feshine yönelik AKP'li yetkililer ile AKP'li stk başkanı arasındaki tartışmaya yer verilmiştir. AKP'li stk başkanı sözleşme kaldırılrsa da kadına yönelik şiddetle ilgili kazanımlardan geri adım atılmamasını, AKP'li yetkililer ise kadına yönelik şiddetle mücadele edenin, sıfır tolerans ilkesiyle politika üretenin AK Parti olduğunu, sözleşmenin iç hukuka 6284 ile uygun hale getirildiğini, şiddetle mücadele hususunda geriye gitmenin mümkün olmadığını, kadın haklarında nerelere gelindiğine bakılması gerektiğine yer vermiştir. Stk başkanı ise, AKP'li bir seçmen olarak feshi eleştirdiği için onların gözünde ne olduğunu sormuştur. Cumhuriyet Gazetesi'ndeki AK Parti'li yetkililerin açıklamalarında iktidarın feshi olumlu gördüğü ancak iktidar kesiminden sözleşmenin feshini onaylamayanlarında olduğuna yönelik anlam oluşmuştur.

CHP'li yetkililerin açıklamalarında; iyi hal ve haksız tahrik indiriminin yarattığı cezasızlık algısıyla ilgili Adalet Bakanı'na soru yöneltmiş, Bakan ise dava dosyasına bakmadan yargı oluşturulamayacağını, yargısız infaz yapmanın hukuka saygısızlık olduğunu ifade etmiştir. CHP'li milletvekillerinin bir mitingte sözleşmenin iptalinin yok hükmünde olduğuna, 1 Temmuz 2021'e kadar

Sözleşme'nin meydanlarda savunulacağı, kadınların özgür ve şiddetten uzak bir yaşam sürme hakkını savunmuşlardır. CHP Kadın Kolları ise kadınların kazanılmış haklarının gasp edilmesine izin vermeyeceklerini “Tek Adam rejiminin” fesih kararını tanımadıklarını, bu hukuksuz kararın iptali için Danıştay’a başvuruda bulunduklarını ve hukukun üstünlüğüne uygun bir karar alınması gerektiğini savunmuşlardır. Meclisteki Komisyon’dan; uygulamadaki eksikler, gece yarısı hukuksuz, Meclis iradesini yok sayan çekilme kararı alınması, Komisyonunda çok eşliliğin, 15 yaşında çocukların evlenmesinin savunulduğu, İstanbul Sözleşmesi’nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne benzetilerek tartışmaya açıldığı, komisyondakilerin insan haklarından rahatsız olduklarını, 6284 sayılı kanunun kaldırılmasına yönelik talepler olduğu için çekildiklerine yer verilmiştir. Komisyonun sözleşmeden çıkma işlemini gölgelediği, komisyonda müzakere ortamının oluşmadığını ve sözleşmeden çekilmeyi meşrulaştırdığı, kadınların kazanılmış haklarından geriye gidişe neden olacak önerilerde bulunduğu, bu nedenle gölge komisyon kurulacağına, bilim insanları ile sivil toplum örgütlerinin bir araya gelerek kapsamlı bir rapor oluşturacağına, sözleşmeden çekilme öncesi çalıştay yapılacağına yer verilmiştir. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu kadınlara karşı şiddetin hiçbir şekilde kabul edilemeyeceğini, yetersiz tedbirler ve cezasızlık politikalarının kadına yönelik şiddeti devam ettirdiğini, sözleşmeden çekilmenin cezasızlık iklimini beslediğini, CHP Kadın Kolları Başkanı Nazlıaka ise sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulansaydı, 2336 kadının yaşıyor olacağını, Cumhurbaşkanı’nın bir gece yarısı sözleşmeyi feshettiğini, kadınlara ve çocuklara yönelik istismarda bulunanların cezasızlıkla ödüllendirildiğine yönelik açıklaması yer almıştır. Gazetede muhalefet açısından sözleşmeden çekilmenin hukuka uygun olmadığına yönelik olumsuz bir anlam üretimi söz konusudur.

Genel bir değerlendirme yaptığımızda çalışmanın söz konusu süreçlerdeki iktidar ve muhalefetin yaklaşımlarının; benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koyma özelliği taşıdığı için karşılaştırmalı vaka çalışması olarak görülmektedir. Çalışmanın temel amacı siyasal iktidar ve siyasal muhalefet ilişkileri kapsamında İstanbul Sözleşmesi’nin Türk basınında nasıl tartışıldığını tespit etmektir. Bu kapsamda Sabah, Yeni Şafak, Posta Hürriyet, Sözcü ve Cumhuriyet gazetelerinde yer alan haberlerde sözleşmenin feshine ve çekilmeye yönelik haberlere baktığımızda

genellikle AK Parti’li yetkililer açısından feshin daima olumlu ve hukuka uygun bir şekilde yapıldığına, kadın haklarında bir geriye gidiş olmayacağına yönelik açıklamaların yer aldığı tespit edilmiştir. Sözleşme iktidar tarafından imzalanırken olumlu görülmekle birlikte içinde yer alan ifadeler, eşcinselliği savunması ve sözleşmenin LGBT etkisi altında kaldığına yönelik açıklamalara sıkça yer verilerek feshedilme ve çekilmeye yönelik açıklamalar açısından sözleşmenin olumsuz bir şekilde sunulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bunun yanında iktidar kesiminden bazı yetkililerin sözleşmeyi savunduğu, bazı yetkililerin ise feshin hukuka uygun yapılmadığına yönelik eleştirileri de söz konusudur. CHP’li yetkililerin açıklamalarında ise sözleşmenin hukuka uygun olmayan bir şekilde feshedildiği, kadın haklarında geriye gidişe neden olacağı, 42 milyon kadının hakkının ellerinden alınamayacağı, sözleşmeyi meclisin kabul ettiği vb. ifadelerle sözleşmenin feshi daima olumsuz olarak haberlerde yer almıştır. Yine sözleşmenin kadınları şiddetten koruduğu, kadın haklarının güvencesi olduğu ve bu konuda kadınların “can simidi olduğu” ifadeleriyle sözleşmenin daima olumlu bir şekilde gazetelerde yer aldığı tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında Sözleşme’nin imzalanma ve yürürlüğe girme tarihlerindeki 6 gazetede ki haberler incelenmiş ve Sözleşme’nin tartışma konusu olarak yer almadığı, iktidar ile muhalefet partilerinin bu konuda herhangi bir eleştirisine rastlanmadığı ve sözleşmenin oldukça önemli olduğu vurgusu yapıldığı görülmüştür. Bu kapsamda iktidarın ve muhalefetin sözleşmenin imzalandığı ve yürürlüğe girdiği dönemlerde gazetelerde yer alan haberlerde sözleşmenin olumlu görüldüğü Anayasa’ya eşit olduğu, kanunlardan üstün olduğu görülmüş ve tartışma konusu yapılmadığı tespit edilmiştir. Ancak sözleşmenin feshedilme ve ayrılma süreçlerinde iktidar partisi tarafından; aileye yönelik olumsuz ifadeler barındırdığı ve LGBT tarafından kullanıldığı için feshedildiği dile getirilmiştir. Bu konuda gazetelerin hepsinde bu gibi açıklamalara yer verildiği görülmekle birlikte Sabah ve Yeni Şafak gazeteleri iktidara yakın olduğu için sıkça AK Parti’li yetkililerin açıklamalarının yer aldığı haberlere yer verilmiştir. Muhalefetin açıklamalarında ise feshin hukuka uygun olmadığı, kadınlara haksızlık yapıldığı, sözleşmenin feshiyle kadınların haklarının ellerinden alınacağı, fesih kararının kadın haklarında geriye gidişlere neden olacağı ve sözleşmeden vazgeçmeyeceklerine yönelik ifadelerin yer

aldığı, sözleşmenin önemine vurgu yapan haberler gazetelerde yer almıştır. Bu kapsamda özellikle Sözcü ve Cumhuriyet gazeteleri muhalefete yakın olduğu için bu gazetelerde haberlerin daha yoğun bir şekilde yer aldığı tespit edilmiştir. Hürriyet ve Posta gazetelerinde genellikle tartışmaların yoğunluğuna göre bazen muhalefetin, bazen iktidarın açıklamaları haberlerde yer almıştır.

Türkiye'nin öncülüğünde uluslararası bir anlaşma olarak imzalanan İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlüğe girdiği dönemde gazeteciler ve siyasilerce yeterince tartışılmamış olması Türk demokrasi kültürünün sorunlu bir alanına işaret etmektedir. Devrimsel bir gelişme olarak sunulan Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden sonra on yılı tamamlamadan tek taraflı feshedilmesi ise bu sorun alanın yadsınmayacak ölçüde büyük olduğunu göstermektedir. İmzalandığı dönemde oldukça önemli görülen sözleşmenin feshi, seçim sürecinde siyasal iktidarın kendi seçmenini mobilize etmesi için önemli bir propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır. Bu dönem iktidarın ve muhalefet partilerinin çok derinliği olmayan yüzeysel tartışmalarına sahne olmuştur.

KAYNAKÇA

- Acar, E., M., (2021), *İstanbul Sözleşmesi Maddelerinin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir,
- Açıkel, S., (2009), *Kadına yönelik şiddetle mücadelede kadın sığınma evi önlemi: Türkiye Örneği*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2012, *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015*, Ankara
- Akkaş, İ., Uyanık, Z., (2016), *Kadına Yönelik Şiddet*, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 6 (1), 32-42
- Akıncı, A., (2012), *Modern Ulus Devletlerin Doğuşu*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (34), 61-70.
- Aksu, B., Ağduk-Gevrek, M.-Sayılan, F., (2014), *Josephine Donovan Feminist Teori Entelektüel Gelenekler*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Aksu, B., (2010), *Hatırlananlar ve Unutulanlar: İslam Coğrafyasında Modernleşme ve Kadın Hareketleri*, Bilig Dergisi, (53), 51-66.
- Alptekin, D., (2011), *Sokaktan Akademiye: Kadın Hareketinin Kurumsallaşma Süreci*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (26), 33-43.
- Altıparmak, İ.B., (2019), *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Boyutları: Ankara Örneği*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (01), 55-76.
- Altınay, A. G.-Arat, Y., (2007), *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Atça, M., (2019), *Osmanlı Türk Modernleşmesi Sürecinde Kadın Duyarlılığının Edebiyata Dahil Oluşu*, Hafıza Dergisi, (1), 1, 3-12.
- Aydın, A.-Yıldız, M., (2016), *1950-1960 Döneminde Türkiye’de Kadın Hareketlerinin Niteliği Üzerine Bir Değerlendirme*, Yasama Dergisi, (33), 50-67.
- Aydın, R., (2018), *Ulus, Uluslaşma ve Devlet: Bir Modern Kavram Olarak Ulus Devlet*, Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 6 (1), 229-256

- Bahçeci, Ş. K., (2012), *İstanbul Sözleşmesi'nin Değerlendirilmesi: Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması İçin Sağlayacağı Olanaklar ve Kısıtlamalar*, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara,
- Balcı, M., (2020), *İstanbul Sözleşmesi Hakkında Rapor*, <https://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/tce/1170.pdf>, (07.11.2023)
- Bekki, Y. B., (2020), *Türkiye'de İstanbul Sözleşmesi'ne Yönelik Tepkilerin Netnografik Analizi*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli.
- Bendason, N., (1991), *Başlangıcından Günümüze Kadın Hakları, Çeviren: Şirin Tekeli*, Yeni Yüzyıl İletişim Yayınları, İstanbul.
- Berktaş, F., (1994), *Türkiye'de Kadın Hareketi Tarihsel Bir Deneyim, Kurumlaşması Fırsatlar ve Riskler*, Metis Kitap, İstanbul.
- Berktaş, F., (2003), *Kadınların İnsan Hakları: İnsan Hakları Hukukunda Yeni Bir Açılım, Tarihin Cinsiyeti*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Berktaş, F., (2004), *Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye*, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları no 7, İstanbul Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi
- Berktaş, F., (2011), *Ataerkil İktidarın Eleştirisi*, Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, ed. Yıldız Ecevit- Nadide Karkıner, AÜAÖF Yayınevi, Eskişehir.
- Boyar, O., (2016), *Anayasa Hukuku ve Şiddet*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22 (1), 53-80 .
- Ceylan, E., (2022), *İstanbul Sözleşmesi Bağlamında Türkiye'de Muhafazakâr Kesimin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tartışmaları*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir.
- Cihan, E. Z., (2018), *Modernleşme ve Kadın*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), 269-280.
- Coşkun, Ç., (2016), *Zafer Toprak, Türkiye'de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)*, Osmanlı Araştırmaları, 47 (47), 449-454
- Çalışkan, H., Çevik, E. İ., (2018), *Kadına Yönelik Şiddetin Belirleyicileri: Türkiye Örneği*, Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (14), 218-233.
- Çamurcu, M. H., (2021), *İstanbul Sözleşmesi: Türkiye'de İç Hukuka Etkisi ve Toplumun Tepkisi*, Ankara Barosu Dergisi, 79 (4), 63-106.

- Çelik, Ö., (2012), *Kadınların İnsan Hakları Hareketi*, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14/1, 149-170
- Çiçek, A.-Aydın, S.,-Yağci, B., (2015), *Modernleşme Sürecinde Kadın: Osmanlı Dönemi Üzerine Bir İnceleme*, KAÜ İİBF Dergisi, 6 (9), 269-284.
- Dalfidan, F.-Demir, G., (2013), *Türkiye’de Muhafazakâr Modernleşme ve Kadın*, VII. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Muğla,
- Demir, A. İ., (2022) *Haberde Çerçeveleme ve Örgüt Kuramı Bağlamında Yazılı Basında İstanbul Sözleşmesi’nin İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Devran, Y., (2010), *Haber Söylem İdeoloji*, Başlık Yayın Grubu, İstanbul.
- Doğramacı, E., (1985), *Cumhuriyet Döneminde Türk Kadın*”, Erdem, 1 (1), 111-124.
- Dural, A.B.-Eyidiker, U., (2020), *Feminizmin Tarihsel Kökenleri: Liberal Feminizmden Hashtag Feminizmine*, Recent Advances in Social Science, Education and Humanities Research (Ed. Halil Uzun), Gece Publishing, Ankara.
- Dursun, A., (2021), *İstanbul Sözleşmesi’nin İslâm Hukukuna Göre Değerlendirilmesi*, Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 10 (19), 41-68.
- Ecevit, Y.-Karkıner, N., (2011), *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir,
- Enginyurt, D., (2018), *Sosyal Hareketler Sosyolojisi Açısından Feminizm*, Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Dergisi, (1), 36-59
- Erkış, İ. S., (2013), *Ulus-Devletin Tarihsel Gelişimi Üzerine*, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi (The Journal of Social and Economic Research), 13 (26), 54-76.
- Erbuyurucu, Z. C., (2022), *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyetin Temsili: İstanbul Sözleşmesi Öncesi ve Sonrası*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul,
- Gökçimen, S., (2008), *Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi*, Yasama Dergisi, (10), 5-59.
- Güler, M., (2015), *Atatürk’ün Kadın Devrimi ve 80 Yıl Sonrası*, <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/G%C3%9CLER->

M%C3%BCzeyyen-ATAT%C3%9CRK%E2%80%99%C3%9CN-KADIN-
DEVR%C4%B0M%C4%B0-VE-80-YIL-SONRASI.pdf (22.07.2023)

Gültekin, L., vd., (2013), *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*, Atılım Üniversitesi, İstanbul.

Yüksel, E., (2018), *Haberin Anatomisi, Haberciliğin Temel Kavramları*, ed. Halil İbrahim Gürcan, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Harrison, K.-Boyd, T., (2003), *Understanding Political Ideas and Movements*, Manchester University Press, Manchester and New York.

Hepkul, A., (2002), *Bir Sosyal Bilim Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi*, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(1), 1-12.

Komisyon, (2008), *Kadın Hakları ve Yerel Yönetimler Kadın Dostu Kentlere Doğru*, Yalçın Matbaacılık, Ankara.

İlhamoğlu, E., (2019), *Uluslaşma Bağlamında Kadının Özgürleşmesi Tartışmaları ve Türk Devrimi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

İnal, A., (1997), *Haber Metinlerine Eleştirel Bir Bakış: Temel Sorunlar ve Örnek Çalışmalar*, AÜ İlef Yıllık, 94 (135-165).

İnal, A., (1996), *Haber Okumak*, Temuçin Yayınları, İstanbul.

Kadın Dayanışma Vakfı, (2007), *Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı*, Ankara.

İçişleri Bakanlığı, (2012), *Türkiye’de Kadının Durumu*, Ankara.

Kaplan, L., (1996), *Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Kadın Milletvekilleri*, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 12, 269-276

Kaplan, M., (2021), *İstanbul Sözleşmesi’nin Türkiye’deki İç Hukuka Etkisi Bağlamında 6284 Sayılı Kanun’un İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Karpat, K. H., (2010), *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayıncılık, İstanbul.

Kartal, B.-Kümbetoğlu, B., (2018), *Yeni Toplumsal Hareketler*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Kayhan, M. B., (2022), *Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Hareketler ve Sağ Popülizm İlişkisi: İstanbul Sözleşmesi Örneği*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul

- Kaymaz, İ., (2010), *Çağdaş Uygarlığın Mihenk Taşı: Türkiye'de Kadının Toplumsal Konumu*, Atatürk Yolu Dergisi, 12(46), 333 - 366.
- Kaypak, Ş., (2016), *Cumhuriyet Dönemi Türk Modernleşmesinin Kadına Bakışı*, CBU Yayını, (1), 173-188.
- Kılcı, M. B., (2014), *İnsan Haklarını Anlamak İnsan Hakları Eğitimi El Kitabı*, Benedek, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara.
- Konan, B., (2011), *Türk Kadınının Siyasi Hakları Kazanma Süreci*", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 60(1), 157-174.
- Krippendorff, K., (2004), *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*, Sage Publications, New Delhi.
- Kurnaz, Ş., (1991), *Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923)*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara
- Kuyaksil, A., (2009), *Türk Anayasalarında Kadın Hakları ve Gelişimi*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(11), 328-351.
- Metin, C., (2021), *Bir Tarihsel Süreç Olarak Modernleşme*, Tarih'in Peşinde- Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 25, 71-119.
- Mitchel, A., (1995), *Feminizm*, çev.Ş. Tekeli, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Moralıoğlu, A., (2012), *80'li Yıllarda Kadın Hareketi ve Kampanyalar*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 99, 292-296.
- Moroğlu, N., (2016), *Uluslararası ve Ulusal Hukukta Kadının İnsan Hakları*, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 13(1), 285-317.
- Muslu, T., (2022), *Güvenlikleştirme Kuramı Kapsamında 2000 Yılı Sonrası Türkiye'de Kadın Politikaları ve İstanbul Sözleşmesi Tartışmaları*, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Özer, E., (2021), *İstanbul Sözleşmesi'nin Ana Akım Medyadaki Sunumu: Kadın Köşe Yazarlarının Yaklaşımı*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli.
- Özcan, B., (2019), *Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Feminist Hareketin ve Devletin Karşılaştırmalı Yaklaşımı: İstanbul Sözleşmesi Örneği*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

- Öztürk, E., (2011), *Feminist Teori ve Tarihsel Süreçte Türk Kadını*, Rağbet Yayınları, İstanbul.
- Özüdoğru Erdoğan, H., N., (2021), *Yeni Toplumsal Hareketler Bağlamında Kadın Hareketleri: Dijital Aktivizm*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(2), 112-119.
- Polat, O, (2017), *Şiddet*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22 (1), 15-34.
- Polat, Y.C., (2022), *Ulus ve Siyaset: Meşruiyetin Modern Katalizörü Olarak Ulus ve İnşası*, 7. Ankara Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi, Ankara, 607-612.
- Prasad, B. D., (2008), *Content Analysis, Research Methods for Social Work*, 5, 1-20.
- Salaçin, S. vd., Z., (2011), *Kadına Yönelik Şiddet*, Birinci Basamakta Adli Tıp, 2, 192-201.
- Sancar S., (2014), *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Sancar, S., (2011), *Birkaç Arpa Boyu... 21. Yüzyıla Girerken Türkiye'de Feminist Çalışmalar Prof. Dr. Nermin Abadan Unat'a Armağan*, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Sargın, A., (2010), *Türkiye'nin Az Gelişmiş Bölgelerindeki (Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgeleri) Kadın ve Kadın STK'larının Güçlendirilmesi Projesi*.
- Saygılıgil, F., (2010), *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Sevim, A., (2005), *Feminizm*, İnsan Yayınları, İstanbul.
- Suğur, S. vd., (2022), *Kadın Örgütlerinde Farklılaşma, Ayrışma ve Özerklik*, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 25 (2), 188-216.
- Şenel, Ş., (2018), *Osmanlı Modernleşmesinde Kadın*, Elektronik Türkçe Çalışmaları, 13 (26), 1071-1090.
- Şenel, Ş., (2013), *Kadın ve Siyaset*, Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi, 4(20), 7-30.
- Şimşek, A., (2012), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

- Taş, G., (2016), *Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri*, Akademik Hassasiyetler, 3 (5), 163-176.
- Taşkın, L., (2004), *Uluslar Arası Sözleşmeler Işığında Kadının Durumu*, C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 8 (2), 16-22.
- Tatlılıoğlu, K., (2019), *Aile İçi Kadına Karşı Şiddetin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Bingöl İli Örneği*, 6(1), 55-76.
- Taylan, H. H., (2011), *Sosyal Bilimlerde Kullanılan İçerik Analizi ve Söylem Analizinin Karşılaştırılması*, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(2), 63-76.
- Tekçe, S. T., (2019), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İstanbul Sözleşmesi'nde Kadına Karşı Şiddeti Önleme Mekanizmaları ve Türkiye*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Topses, M.D.-Coşkun B., (2020), *Modernite ve Aydınlanma Eleştirilerinde Sınıfsal Ayrımlar*, Sosyal Araştırmalar Dergisi, 13 (71), 626-631.
- Tunçay, M., (1990), *Türkiye Tarihi. 4. Çağdaş Türkiye: 1908-1980*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Uçar, S., (2020), *Kadın Düşün Dünyasında Türk Modernleşmesi ve Kadın İmgesi*, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Uğurcan, S., (2006), *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Kadını*, Edebiyatımızın Kadın Kalemleri içinde, ed. Nesrin Tağızade Karaca, Ankara: Vadi Yayınları, 508-518.
- Ünlü, M. D., (2012), *İstanbul Sözleşmesi'nin (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile-İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi) Ulusal Hukuk Açısından Değerlendirilmesi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Yaraman A., (1992), *Resmi Tarihten Kadın Tarihine*, Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım, A.-Şimşek, H., (2016), *Sosyal Bilimde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Yıldırım, S., (2018), *Hak, Cinayet ve Politika Üçgeninde Kürtaj Hakkı*, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, Kadın Çalışmaları Özel Sayısı, (42), 55-76

Yürüt, B., (2017), *Tanzimat Sonrası Osmanlı Kadın Hareketi ve Hukuki Talepleri*, TBB Dergisi, 365-396.

Zhang, Y.-Wildemuth, B. M., (2005), *Qualitative Analysis of Content*, 30 (7), 2197-2206.

İnternet Kaynakları

“A Brief Summary of The Third Wave Of Feminism”

<https://feminisminindia.com/2018/04/27/brief-summary-third-wave-of-feminism/> (20.04.2023).

“Difference Between Modernism and Postmodernism”

<https://pediaa.com/difference-between-modernism-and-postmodernism-in-literature/> (30.04.2023).

“Doğum Kontrolü”,

https://tr.wikipedia.org/wiki/Do%C4%9Fum_kontrol%C3%BC, (30.04.2023)

“Dünyada Kürtajın Tarihi, 2017”,

<https://ekmekvegul.net/sinirlarin-otesi/dunyada-kurtajin-tarihi>, (23.04.2023)

“Feminism-Four-Waves”,

<https://www.history.com/news/feminism-four-waves>, (16.04.2023)

“Feminism: The Third Wave”,

<https://www.womenshistory.org/exhibits/feminism-third-wave>, (17.04.2023)

“Feminism and Womens Rights Movements, 2023”,

<https://www.coe.int/en/web/gender-matters/feminism-and-women-s-rights-movements>, (16.04.2023)

“Günün Belleği: Kadın Emeğinin Yolculuğu”,

<https://ekmekvegul.net/bellek/gunun-bellegi-kadin-emeginin-yolculugu> (15.04.2023)

“İçerik Analizi Nedir? Nasıl ve Neden Yapılır?”,

<https://icerik.com/blog/icerikanalizinedir/#:~:text=%C3%96rne%C4%9Fin%2C%20belli%20bir%20konuda%20yap%C4%B1lan,analizler%20i%C3%A7erik%20analizi%20kapsam%C4%B1na%20girer.> (25.07.2023).

“İstanbul Sözleşmesi”, <https://rm.coe.int/1680462545> (15.07.2023).

“Kadınların İnsan Hakları Kavramı ve İstanbul Sözleşmesi”

<https://sengunhukukyayinlari.com/kadinlarin-insan-haklari-kavrami-ve-istanbulsozlesmesi>, (16.04.2023)

“Kadına Yönelik Şiddet Nedir”,

<https://morcati.org.tr/kadina-yonelik-siddet-nedir/> (15.01.2023)

“Keşisimsellik”, <https://feministbellek.org/kesisimsellik>, (30.04.2023)

“Patriyarkal Sistem Nedir”,

<https://www.kuzeyekspres.com.tr/patriyarkal-sistem-nedir>, (29.04.2023)

“Punk Rock”, <https://www.thefreedictionary.com/punk+rock> (30.04.2023)

“Race, Sex and Power: Anita Hill 20 Years Later”,

<https://www.feminist.com/resources/artsspeech/genwom/gcarr.html> (30.04.2023)

“Seneca Falls Convention, 2023”,

<https://www.history.com/topics/womens-history/seneca-falls-convention> (15.04.2023)

“Sosyolojide Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri”,

<https://www.bingol.edu.tr/media/204988/sayt-bolum8-Sosyolojide-Nicel-ve-NitelArastirma-Yontemleri.pdf>, s.10-11 (25.07.2023)

“Süfraj; Yüzyılın Kadın Hareketi, 2016”,

<https://dunyalilar.org/sufraj-yuzyilin-kadin-hareketi.html> (15.04.2023)

“Şiddet”, <https://sozluk.gov.tr/?q=%C5%9Fiddet&aranan=> (15.01.2023)

“Şiddete Maruz Kalındığında”, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü,

<https://www.aile.gov.tr/ksgm/siddete-maruz-kalindiginda>. (07.04.2023)

“Şiddet Türleri”, <https://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2016/11/%C5%9EiddetT%C3%BCrleri.pdf> (16.01.2023)

“Şiddet nedir”, https://evicisiddet.adalet.gov.tr/siddet_nedir.html (16.01.2023)

“The First Women’s Movement”,

www.jfki.fuberlin.de/academics/SummerSchool/Dateien2011/Papers/juncker_remy.pdf&cd=61&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (10.03.2023)

“The Riot Grrrl Movement”,

<https://www.nypl.org/blog/2013/06/19/riot-grrrl-movement> (30.04.2023)

“The VPA Approach”,

<https://www.who.int/groups/violence-prevention-alliance/approach>
(16.01.2023)

“Today’s Feminism: A Brief Look at Third-Wave Feminism”

<https://beingfeministblog.wordpress.com/2013/05/16/todays-feminism-a-brief-lookat-third-wave-feminism/> (22.04.2023)

“Türkiye’de Yayımlanan Gazeteler Listesi”,

https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27de_yay%C4%B1mlanan_gazeteler_listesi (07.11.2022)

“What Is Domestic Abuse”,

<https://www.un.org/en/coronavirus/what-is-domestic-abuse> (15.01.2023)

“Women's Empowerment: 90 Years of ILO Action”,

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/publication/wcms_105088.pdf (03.05.2023)

“Women of The World, Unite”,

https://interactive.unwomen.org/multimedia/timeline/womenunite/en/index.html?gclid=CjwKCAjwov6hBhBsEiwAvrvN6OXpdiLiqNdB9r2uU_feJeMvjdH3TrvwKyMhaEOrH7-sP1WQ7ChdRoCKUkQAvD_BwE#/ (20.04.2023)

Milli Kütüphane Arşivi'nde Yararlanılan Kaynaklar ve Tarih Aralıkları;

Sabah Gazetesi, 11.02.2011-11.04.2011/ 01.07.2014-31.08.2014/ 20.02.2021-20.04.2021/ 01.06.2021-31.07.2021

Yeni Şafak Gazetesi 11.02.2011-11.04.2011/ 01.07.2014-31.08.2014/ 20.02.2021-20.04.2021/ 01.06.2021-31.07.2021

Posta Gazetesi, 11.02.2011-11.04.2011/ 01.07.2014-31.08.2014/ 20.02.2021-20.04.2021/ 01.06.2021-31.07.2021

Hürriyet Gazetesi, 11.02.2011-11.04.2011/ 01.07.2014-31.08.2014/ 20.02.2021-20.04.2021/ 01.06.2021-31.07.2021

Sözcü Gazetesi 11.02.2011-11.04.2011/ 01.07.2014-31.08.2014/ 20.02.2021-20.04.2021/ 01.06.2021-31.07.2021

Cumhuriyet Gazetesi, 11.02.2011-11.04.2011/ 01.07.2014-31.08.2014/ 20.02.2021-20.04.2021/ 01.06.2021- 31.07.2021

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel bilgiler

Adı ve Soyadı : Dilek Kumru

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Uşak Üniversitesi

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi

İngilizce : Orta Düzey